

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÖNYAZI

Rasim Özdenören/Kuşların Cıvıltısını Anlamak

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu

ÖYKÜ

Necati Mert/Kitapçı

Abdullah Harmancı/Fenomen

Handan Acar Yıldız/Döngü

Mihriban İnan Karatepe/Farkhunda Mısın?

Yavuz Demir/Persona

Esra Özdemir Demirci/Sis

Emin Gürdamur/Teselli Kıyılar

Safiye Gölbaşı/Karlı Sevinçin Yedigöller

Fikri Özbekçi/Ayda Abidin'in Sevdası

Mehmet Doğan/Unutulmuş Seslerin Odası

Zeynep Sati Yılmaz/Yol

ÖYKÜ ÜZERİNE

Hatice Öztürkçü/Unutulan Yaratıcı

Serhan Ceylan/Öyküde Meryem Aldatmacası: Dil, Örtbas ve Yazar

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:15 SAYI:86 NİSAN-MAYIS 2018

ISSN 1304-7604

HECE ÖYKÜ

Ziya Osman Saba'nın Hikâyelerinde Mekân

BENİM ÖYKÜM

Necip Tosun/ Kendime Benzeyenleri Yazdım

SÖYLEŞİ

Rüveyda Durmaz Kılıç/Fatma Barbarosoğlu ile "Mutluluk

Onay Belgesi" Üzerine

Ali Necip Erdoğan/Betül Nurata ile "Yüzümü Tanı Üzerine"

TOPLANTI

Atları Uçuruma Sürmek Üzerine Bir Toplantı

GÜNLÜK

İshak Yetiş – Azra Yetiş/Virginia Woolf'un Günlüğü

ANIT ÖYKÜLER

Handan Acar Yıldız/J. David Salinger ve Sıradanlığın Mucizesi

KAHRAMANIMA MEKTUPLAR

Tuba Dere/Lezzetlerin Anlamıyla Pişen Yemek

YAŞADIĞIM GİBİ

Memet Ayıcı/ Lütfiye Teyze Gidince Aklımda Kalanlar

ÖYKÜ

Mahfuz Zariç/Gözlüklü Ustam Hacı Raşid

Nagihan Şahin/Efkârların Nesrin

Hâle Sert/Site

Soner Oğuz/Bun

Sema Bayar/Kasaba

Ali Necip Erdoğan/İhtiyar

Segâh Gümüüş/Bir Takım Beklemeler

Abdülbaki İşcan/Kapının Eşiğinde

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Dostoyevski/ Çev: Birsan Karaca/Mujik Marey

Sadık Hidayet/Çev: Arif Aytekin/Girdap

Muhammed er-Râşidî/Çev: M. İsmail Dönmez/Bekleyiş

HECE ÖYKÜ'DE İLKLER

Ahmet Topbaş/Sanrı

Cahid Efgan Akgül/Müthiş Bir Tren

Erkam Evlice/Sefer Tası

Ayşe Sena Er/Cam Kürede Ölüm

Feride Kaya/Şam, Ressam ve Güvercin

KİTAPLIK

Yunus Nadir/Öyküyü Sanat Yapanlar

Aysun Bahar Asar/Babamı Öldüren Şeyler

Kadir Korkut/Sait Faik

Ayın Söyleşisi:

Fatma Barbarosoğlu ile *Mutluluk Onay Belgesi* Üzerine

İlk Kitap Söyleşisi:

Betül Nurata ile *Yüzümü Tanı* Üzerine

Toplantı:

Atları Uçuruma Sürmek Kitabı Üzerine

Bir Dostoyevski Öyküsü: *Mujik Marey*

86

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:15 SAYI:86 NİSAN-MAYIS 2018

ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

N İ S A N
M A Y I S
86

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 15 SAYI: 86

Nisan-Mayıs 2018

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Ulvi Temel, Dinçer Eşitgin, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14 P.K. 79 Yenışehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr



twitter.com/hecedergi



facebook.com/hecedergisi

Son Okuma : Beyza Nur Demirci

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Sarakusta www.sarakusta.com

Baskı: Dumat Ofset www.dumat.com.tr

2018 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 100 TL.

Kurumlar İçin: 300 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 250 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.03.2018



İÇİNDEKİLER

ÖNYAZI

Rasim Özdenören/*Kuşların Cıvıltısını Anlamak* / 5

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoglu / 7

ÖYKÜ

Necati Mert/*Kitapçı* / 8

Abdullah Harmancı/*Fenomen* / 11

Handan Acar Yıldız/*Döngü* / 16

Mihriban İnan Karatepe/*Farkhunda Mısın?* / 21

Yavuz Demir/*Persona* / 25

Esra Özdemir Demirci/*Sis* / 29

Emin Gürdamur/*Teselli Kıyıları* / 32

Safiye Gölbaşı/*Karlı Şehrin Yadigârı* / 35

Fikri Özçelikçi/*Ayla Abla'nın Seveda Halleri* / 39

Mesut Doğan/*Unutulmuş Sesler Odası* / 45

Zeynep Sati Yalçın/*Yol* / 50

ÖYKÜ ÜZERİNE

Hatice Bildirici/*Atmosfer Yaratmak* / 54

Sercan Ceylan/*Tekinsiz Doğastıyla Öyküde Meşru Aldatmaca: Dil, Örtbas ve Yazar* / 57

Mehmet Doruk Kandemir/*Naif Bir Sığmak:*

Ziya Osman Saba'nın Hikâyelerinde Mekân / 63

BENİM ÖYKÜM

Necip Tosun/*Kendime Benzeyenleri Yazdım* / 66

SÖYLEŞİ

Rüveyda Durmaz Kılıç/*Fatma Barbarosoğlu ile "Mutluluk*

Onay Belgesi" Üzerine / 70

Ali Necip Erdoğan/*Betül Nurata ile "Yüzümü Tanı Üzerine"* / 74

TOPLANTI

Yöneten: Sema Bayar/*Atları Uçuruma Sürmek Üzerine Bir Toplantı* / 79

GÜNLÜK

İshak Yetiş – Azra Yetiş/*Virginia Woolf'un Günlüğü* / 89

ANIT ÖYKÜLER

Handan Acar Yıldız/J. David Salinger ve Sıradanlığın Mucizesi / 91

KAHRAMANIMA MEKTUPLAR

Tuba Dere/Lezzetlerin Anlamıyla Pişen Yemek / 96

YAŞADIĞIM GİBİ

Memet Aycı/ Lütfiye Teyze Gidince Aklımda Kalanlar / 103

ÖYKÜ

Mahfuz Zariç/Gözlükçü Ustam Hacı Raşid / 106

Nagihan Şahin/Efkârlan Nesrin / 111

Hâle Sert/Site / 115

Soner Oğuz/Bun / 118

Sema Bayar/Kasaba / 122

Ali Necip Erdoğan/İhtiyar / 125

Segâh Gümüş/Bir Takım Beklemeler / 127

Abdulkaki İşcan/Kapının Eşiğinde / 130

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Dostoyevski/ Çev: Birsen Karaca/Mujik Marey / 135

Sadık Hidayet/Çev: Arif Aytekin/Girdap / 140

Muhammed er-Râşidi/Çev: M. İsmail Dönmez/Bekleyiş / 149

HECE ÖYKÜDE İLKLER

Ahmet Topbaş/Sanrı / 152

Cahid Efgan Akgül/Müthiş Bir Tren / 157

Erkam Evlice/Sefer Tası / 164

Ayşe Sena Er/Cam Kürede Ölüm / 165

Feride Kaya/Şam Ressam ve Güvercin / 167

KİTAPLIK

Yunus Nadir/Öyküyü Sanat Yapanlar / 170

Aysun Bahar Asar/Babamı Öldüren Şeyler / 171

Kadir Korkut/Sait Faik / 173

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoglu / 176

RASİM ÖZDENÖREN

KUŞLARIN CIVILTİSİNİ ANLAMAK

“Herkes resimleri anlamaya çalışır. Neden kuşların civiltisini anlamaya çalışmazlar? Neden bir geceyi, bir çiçeği, kendilerini kuşatan her şeyi, hiç anlamaya çalışmadan severler? Oysa konu bir resim olduğunda anlamak isterler.” (Picasso, aktaran: Hasan Saraç – edebiyathaber.net, 25 Mayıs 2012).

Bu soruları dile getiren Picasso acaba haklı mıydı?

İnsan acaba kuşların civiltisini anlamaya çalışmıyor muydu?

Geceyi, çiçeği, kediyi anlamaya çalışmıyor muydu?

Evet, kuşların civiltisini, gecenin karanlığını belki anlamaya çalışmadan da sevebiliyoruz. Bir resmi de anlamaya çalışmadan sevebiliriz.

Ama insan anlamaya çalışan bir varlık...

Resmi de, müziği de, kelimeleri de anlamaya çalışır. Doğayı anlamaya, onun nasıl işlediğini bilmeye çalışır.

Ama sorun şurada: kişi, anlamaya çalıştığı ve bir anlam verdiği nesneyi kendince izafe ettiği anlamla kayıtlı ve sınırlı tutma çabasını götüktükçe sıkıntı başlar.

Kuş sesinin bir tek anlamı olmadığı gibi, bir resim ve bir kelime de tek bir anlamla kayıtlı değildir.

O sesin, o kelimenin, o rengin sahibi olan kimseyle de bağımlı değildir onların taşıdığı anlam. Dahası eser yaratıcısını da aşar. Her zaman...

Yaratıcısının amaçlamadığı anlamlar yüklenir eser. Sahici bir eserse...

Bu nedenle de kuşaklar boyunca değişen paradigmlar sürecinde her biri farklı anlamlar yüklenir veya farklı anlamlarla farklı yanıtlarla ortaya çıkar... Ve böylece eser kuşaklar boyu yaşar gider...

Sahici eser dedik. Sahici eser bu yanıyla ortaya çıkar ve bu yanıyla kuşaklar boyu yaşamasını sürdürür. Eserde meknuz bulunan anlam şayet bir açıklamayla tükeniyor ve o anlama yeni anlamlar katmak imkân dışı kalıyorsa, o tek anlamın maksadını kavramakla eser de tüketilmiş olurdu.

Homeros'un şiiri (*İlyada, Odise*) binlerce yıldan beri hâlâ okunuyor ve hâlâ yeni anlamlar yükleniyorsa insanın evrensel kemiğinde bir yere dokunduğu için olmalı. Keza antik yunan tragedyaları hâlâ yeni yorumlara açık kalabiliyorsa insan kalbinde seslendiği bir yer bulmuş olmalıdır.

Öteki bütün eserler de öyle: onlar da insan kalbinin derinliklerinde her defasında sığınacak ve orada kabul görececek bir melce buluyor olmalıdır. Mevlana'dan, Yunus Emre'den, Fuzuli'den günümüze kadar devam eden edebiyat silsilesinde her biri yeni telakki tarzına (çağın paradigmasına) göre yeni yorumlara açık kalabiliyorsa o esere klasikleştiği hükmünü veriyoruz.

Shakespeare'in hepitopu üç beş yüz sayfalık külliyatı üzerine kütüphaneler dolusu yorum yapılmışsa ve elan yapılmaya devam ediyorsa insanların bu eserlerde her dönemde yenilenen bir anlam bulduklarına delalet eder.

Bu eserlerdeki anlam tüketilebilmiş olsa zaten eser de tüketilmiş olurdu. Ama insanlar o eserlerde her zaman yeni anlamlar keşfedebiliyor.

Freud yüzyıllar sonra *Kral Oidipus* tragedyasından hareketle bilinçaltını izah sadedinde adı geçen esere müracaat etmiş ve erkek çocuktaki "baba karmaşası"nı bu oyuna müracaatla açıklamıştır. Keza Dostoyevski'nin *Kumarbaz* romanında bazı cinsel davranışların açıklamasına referans noktası bulmuştur.

Picasso'nun kendi de aslında bu açıklamalardan geri duran bir ressam değil. Ona izafe edilen bazı anekdotlar var. Bir defasında, sergideki bir resmi göstererek: "Üstat, bu balık değil" diye itirazda bulunacak olan seyircisine: "Evet, demiş, balık değil o, resim!" Bir başka sergisinde: "Üstat, sizin bu resimlerinizi anlamıyorum" diyen seyirciye: "Sen Çince biliyor musun?" diye sormuş, ondan hayır cevabını alınca da: "İyi ama o dili anlayan ve konuşan bir milyar insan var dünyada!" cevabını vermiş.

Bu demektir ki, Picasso da kendi resimlerinde bir anlam buluyor. Ama o anlamın ne olduğunu kendisi de bilmeyebilir. Veya "şudur!" diye açıklasa, bu açıklama o eserin okuyucusunu kayıt altında tutmaz, tutamaz.

Kuş sesinden yılan tıslamasına kadar o seslerin, renklerin, kelimelerin bağrında barındırdığı bir anlam veya bir anlamlar katmanı içkindir. Ama o içkin anlam bir tek yorumla kayıtlı değildir ve bir tek yorumla kayıtlı tutulması da beklenemez. Beklenmemeli.



FOTOĞRAF ÖYKÜ



Selçuk Azmanoğlu

NECATİ MERT

KİTAPÇI

Okulların ilk haftası... Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz dağıtılmasına henüz geçilmemiş... Kalem, defter, silgi, kopya kâğıdı, ataş, daktilo şeridi, mürekkep de bilgisayar marifetince hayatımızdan bugünkü kadar çıkarılmamış... Ders kitaplarını aileler alıyor, bunların da ayrıca kaynak kitabı, sözlüğü, atlası, ayrıca bin bir çeşit kırtasiyesi var; kitapçılar tıklım tıklım, dükkân önlerine, sokaklara kadar iğne atsan yere düşmez bir kalabalık oluşmuş, kimilerinin önünde kuyruklar bile.

O günlerin birinde, ezik büzük bir toprak insanı, kuyruktaki şehirlilerin izin verdiği ölçüde, kapıda durmuş içerideki hengâmeye anlamaz anlamaz bakıyor. Cesarete gelip adımını atarsa kitapçı dükkânına ilk girişi olacak bu, verdiği izlenim böyle.

“Gir, gir korkma! Biz bizyiz burada, yabancı yok.”

Meğer çağrılın beklermiş, hemen girdi, cebinden de katlanmış bir kâğıt çıkardı, verdi.

Birinci sınıf Türkçe kitaplarıydı istediği. Biri kalınca, dördü âdeti broşür, albenisi hiç olmayan beş kitapçıktı bunlar. Çok eleştirildiler. Bakanlık beğenilen, beğenilmeyen diye ayırt etmeden orta sona kadar sekiz sınıfın bütün Türkçelerini yeniledi. Fakat bakanlık da olsa, imkânlar sınırlıydı, piyasadan matbaalara da iş verilmesine karşın kitapların öğrenci eline geçmesi gecikiyordu. Sekiz sınıfın kitabını hemen ilk yılında ve ülke genelinde yenilemek kolay değildi, dahası da şu: Devlet fenden çok sosyal bilimleri seviyordu galiba, onların kitaplarına ağırlık veriyor, o kadar ki kendi kitabının yanına bir kitap bile piyasadan katılsın istemiyordu. Tek tabanca idi, o da zaten en çok ona yakıştırdı.

Böylesi gecikmenin kitapçıya yüklediği de içler acısıdır. Okullar açılmış, yenilenenler dışında bütün kitaplar dağıtılmış, satılmıştır, o yenilenen kitaplar için öğrenciler ve meraklı veliler her gün kitapçı kitapçı dolaşırlar. “Yok, gelmedi; belki yarın!” deriz, bakanlığın Çapa’daki deposundan bize de öyle derler çünkü. İnanır, sabahın essalatında arabayı elemanla yola çıkarırız; yol

dediğim, bizim ilden İstanbul'a, tam yüz kırk kilometre. Yüzer, iki yüzer almayı düşündüğünüz kitapların olanlarından, onların da zaten ya bir ya iki sınıfı vardır ellerinde, vere vere birer bağ verirler ki hepsi kâr olsa n'olur! Müşteriyi inandıramazsınız, var da vermiyoruz sanır, kızar, homurdana homurdana giderler, ama suçüstü umuduyla da dönüp dönüp bakarak.

Haksız da değiller. Müşteri vardır on iki ay gelir alışverişini yapar. Böylesi, kitapçı dükkânına yılda bir kez, okullar açılırken uğrayanla bir tutulur mu? Onlar için tezgâh altına zula ettiğimiz üçer beşer bir şeyler var elbette. Şu veya bu nedenle içimizi acıtanlar da olur bazen: şehri pek bilmeyen büyükanneler, takatten düşmüş dedeler veya garip köylüler, merhamete gelir ayırdıklarımızdan onlara da veririz arada.

Bu ürkek köylüye de merhamet duydum. Yalnız, verdiği kâğıtta önceki yıl okunan, biri kalınca, dördü âdeti broşür olan o sevimsiz beş kitap yazılıydı. Onları nerden bulalım! Onlar yok! Canım, depoyu karıştırsak üç beş bir şey çıkar, çıkar da onlar yürürlükten kalktı; bütün Türkiye'de artık yenilenen Türkçeler okutulacak.

Bunları anlattım da anlattım. Adam ne dese:

“Nerde bulurum?”

“Bulamazsın. Bulursan da alma, bu yıl o kitaplar okutulmuyor, yasak.”

İnanmaz, inanmaz dinledi beni. İnansa, zuladan bir tane çıkarıp vereceğim yenisinden. İnanmıyor diye vermeyecek olsam, boşu boşuna dükkân dükkân dolaşacak, bulamayacak, belki de bulacak, alacak, aldığının geçersiz olduğunu önce öğretmen, sonra veli kim bilir ne zaman fark edecekler! Yormayayım adamı! Kitabı çıkardım, gösterdim; adına, sınıfına baktı, galiba o zaman inandı, ben de kendimden eminim ya:

“Öğretmene gösterin bu kitabı; bu yıl okutulacak kitap buymuş, da deyin. Göreceksin, uyarıldığı, yanlışla düşmekten kurtarıldığı için çok sevinecek.”

Adam gitti, elinde verdiği kitap, ertesi gün yine geldi.

“Bu yanlışmış!” dedi, elindeki kâğıdı uzattı: “Bunlar olacakmış!”

İstenilen kitaplar, yürürlükten kaldırılan o beş kitap(çık)tı yine.

Yalnız, adları gayet okunaklı olup öğretmen eliyle yazıldığı belliydi.

Ne inatçı öğretmenmiş, ayrıca pervasız. Geçerli kitabı veriyoruz, nedenini de söylüyoruz; ama o yapılması gerekeni yapmıyor, ne müfettişi ipliordu ne de bakanlığı. Dahası var: Kâğıdın altına da kitapların hangi kırtasiyecide bulunduğunu kendi el yazısıyla açık açık yazmıştı; sanırım bu not, eski kitaplar için, “Bulamazsın, bulursan da alma!” diyen banaydı.

Adam, hiç konuşmuyor, dalıma basmıyor, dudağındaki belli belirsiz gülümsemeyle kendini hafifletiyor, ama bütün bu dikkatler bende bıçak etkisi bırakıyordu.

“Hangi köydensin?”

Dağyoncalı’danmış. Bizim Kâzımpaşa’nın yukarılarında bir dağ köyü.

“İl Milli Eğitim Müdürlüğüne telefon edeceğim, sen de duy, doğru kitap verdiğimden emin ol.”

Açtım. Kendimi tanıttım. Köyün adını verdim. Şikâyetimi bildirdim.

Adama da:

“Müfettişler gitsin de, öğretmen anlasın yürürlükten kalkmış kitabı okutmak, ne demek!” dedim.

Oh! İşimi doğru yaptığım görüldü. Kendimi ispat ettim. Aklandım. Vicdanım rahat. Adamı öyle gönderdim.

Eylül geçti, Ekim geçti, Kasım mevsim, yaz geçti, yine geldik Eylül’e; okullar yeni açılmış, hâliyle sezon harala gürelesi içindeyiz. Gürültüyü yara yara bir adam girdi, gayet mağrur bir edayla:

“Bu kitap yanlış, ben iki dedim, sen bir verdin!”

Kolay yapılan bir yanıştır, ama ben bu yanlış da yapmam; istenilen hangi dersin, hangi yayınevinin kitabı, kaçınıcı sınıftır, bunlar titizlik ister. Bunu gösteremiyorsanız dükkânı kapatın en iyisi! Yalnız kitapçı mı, veli de titiz olacak. Oysa çocuğunun kaçınıcı sınıfta olduğunu bilmeyen veli de gördük biz. Çocuğu sınıf geçmiştir, üçe gidecektir, baba, bütün sene gittiği sınıfı söyler alışkanlıkla –hele böylesi kıyamet kadar.

“Sen ikinci sınıf Türkçe istedin, ben birinci sınıfını mi verdim?”

Ağzından duyulur, duyulmaz bir sesle:

“He.”

Böyle değildir ama inatlaşmanın da anlamı yok. Getirdiğini aldık, istediğini verdik.

Adam gitmedi, duruyor. Açıkladım:

“Bak birinci sınıfın Türkçesini aldım, ikincisini verdim, tamam mı?”

Duruyor.

“Yine mi olmadı?”

“Telefon edecen diye beklerim.” dedi, o zaman uyandım!

“Sen Dağyoncalı’dansın di mi?”

“He! Ama sen de neden hep böyle yanlış yapıyorsun?”

“Ulan geçen sene yanlış kitap vermişim. Benim huyum bu. Neden bu sene de kitap için yine bana geliyorsun?”

“N’payım be ağbi, ayağım almış bir kere!”

ABDULLAH HARMANCI

FENOMEN

Çerçeve çerçeve donattığım odamda. Biblo biblo. Çiçek çiçek tefriş ettiğim odamda. Bir şeyin eksik olduğunu düşünür dururdum. Ama ne? Bulamazdım. Üstünde de durmazdım.

Odam, içeriye giren herkesin hayranlık duyacağı kadar güzeldi. Odam, hayranlık duyan hiç kimsenin hayranlığını gizleyemeyeceği kadar güzeldi. Hayran olduklarını, yüz ifadelerinin aniden değişivermesinden anlardım. Odam o kadar güzeldi ki, bana değil odama ziyarete gelenler oluyordu. Beni değil odamı görmeye geliyorlardı misafirler.

Onlara odamı tanıtıyordum. Yakın bir hattat dostumun hediye ettiği süslü yazıyla yazılmış: “Hiç”. Eşimin hediyesi kocaman bir besmele. İkisinin arasında upuzun uzanmış bir ebru “lale” tablosu. Altın yaldızlı çerçevesiyle göz alan bir hilye. Antep işi bir bakır dövme levhada yazan ismim. Talebelerin sürprizi bir fes. İran’dan getirilmiş bir minyatür tablo. Zorla “köftencilğe” razı edilmiş oyuncak Wosvos minibüs. Babamın kırk beş sene önce ağabeyime ve bana aldığı neredeyse gerçekmiş gibi duran metal tabancalar. Kibrit çöplerinden yapılmış devasa bir kibrit çöpü. Daha neler. Ama bir şey eksik.

Zamanla giderek büyüdü içimdeki soru. Katlandı. Kanatlandı. Kanadı. Kanattı. Karardı. Zorladı. Acılaştı. Korkuttu. Kimileyin odamda çalışırken birden kapıya kadar yürür, oradan içeriye bakardım. Hayran hayran. Uzun seneler içerisinde oluşmuş yüzlerce değerli hediye ile donanmış bu odada ne eksik... Bir şey eksik...

Bir gün derse giderken alnımın kanadığını sanıp hızla kendimi görme isteği duyunca anladım. Odaya lazım olan bir aynaydı. Bana kendimi gösterecek, kendimi bana gösterecek bir ayna. Benim bir aynaya ihtiyacım vardı.

Bu odada bir eksik var, ama ne eksik var, diye mırıldanıp durduğum bir sabah, Afganistanlı bir talebemin bir yaz tatili bitiminde, elinde bir paketle odama girişi, paketi çıkarışı, keçelere sarılmış harikulade bir aynayı masama bırakışı karşısında şaşkınlık içinde kaldım. Hediyeye iyi bir yer buldum ve ren-

gârenk keçelerin ortasında simamı gösteren aynaya bakmayı bir alışkanlığa dönüştürdüm.

Günde birkaç kez bunu yapıyordum. Zira pencerenin önüne konan ayna, beni tam da bu açıdan harika gösteriyordu. Genç. Dinç. Sessiz. Mutmain.

Aynaya baktıkça kendimi seviyor, aynaya baktıkça kendime olan güvenim artıyordu.

Aynaya baktıkça kendime ve hayata ve dünyaya heyecanla bağlanıyordum.

Aynaya baktıkça orada dünyayı ve ahireti başarmış bir adamın sükûnetini görüyordum.

Aynaya baktıkça bunca sene bu kadar güzel bir hayat yaşamayı nasıl başardığımı düşünüyordum.

Aynaya baktıkça güzelleşiyor, kusursuzlaşıyordum.

Aynaya baktıkça tebessümüme hayran oluyordum.

Aynaya baktıkça gözlerimin rengine.

Aynaya baktıkça dudaklarımın küçüklüğüne bayılıyordum.

Aynaya baktıkça, beni, gerçek beni, asil beni, üstün beni, dahi beni, fevkalade beni... göremeyen dünyaya, insanlığa öfkem artıyordu.

Aynaya baktıkça nefretim artıyordu.

Aynaya baktıkça.

Aynaya bakarken.

Kendimi görürken.

Kendimi seyre dalarken. Kendimi severken.

Artık aynanın başından ayrılamaz oldum. Zorunlu kalmadıkça onun başından ayrılmıyordum. Onu masamın üzerine koydum. Her an aynamla göz gözeydik. Her an aynamla yüz yüze. Her an aynamla baş başa. Her an aynamla söyleşmedeydik. Her an aynamla sevişmede. Her an aynama bir şeyler söylüyordum. O bana bir şeyler anlatıyordu. Bir gün aynamı pamuk kumaşların içine sardım ve kucakladım. Ya kırılırsa?!! Ya bir şey olursa!! Ya çalınırsa?! Ya kaybolursa!! Aynamın başına bir iş gelirse. Ya kaybedersem? Onsuz ne yapardım? Onsuz ne yaparım! Bunu düşündüğüm zamanlar aklımı yitirecek gibi oluyordum. Bunu düşünmemeye çalışıyordum.

Bana gerçek yüzümü göstermişti aynam. Ve bana hayatın gerçek yüzünü. Ve insanların gerçek yüzünü. Ve hakikatin gerçek yüzünü göstermişti ayna. Ayna ile ben artık başka biri olmuştum ve eski beni çok uzaklarda bir yerde bırakmıştım. Onu yitirirsem bütün bir hayatın dengesini yitirecektim. Bütün bir kendimi yitirecektim. Derslere aynamla giriyor, sık sık aynaya göz atarak ders anlatıyordum. Bu giderek öğrencilerin dikkatini çekmeye başlamıştı. Öğrenciler önce ne olduğunu anlamaya çalıştılar, zamanla bıyık altından gülmeye başladılar. Zamanla fısıltılar yoğunlaştı.

Öğrencilerin önce şaşkın sonradan sonraya alaylı bakışlarını bir şekilde bertaraf edebilirdim. Ancak karımı ne yapacaktım? Eve sürekli kecelere bezenmiş aynamla geliyor, çalışacağım falan deyip odama çekiliyor ve aynamla konuşmaya başlıyordum. Bir değil iki değil, karım aynanın bana kattıklarını anlayabilecek ve ona değer verebilecek biri değildi. Karım aynanın bana verdiği değerden habersizdi. Karım aynanın gerçek değerini anlayamazdı. En iyisi artık onu iknaya çalışmamaktı. Evi terk ettim.

Okulda yatıp kalkmaya başladım. Karım sık sık arıyor, eve neden gelmediğimi soruyordu. Ona birtakım bahaneler üretmekten yorulmuştum. Bir gün apar topar odama gelmiş, beni aynamla sarmaş dolaş görmüştü. Aynamı kucaklamış onunla konuşuyordum. O akşam aynam bana ruhumun hiç bilmediğim derinliklerini açmıştı. O akşam aynamın bana gösterdiği uzak ufukları şu dünyada yaşayıp da gören bir âdem olmamıştır. Aynama bir daha sarıldım, bir daha sarıldım. Aynamı sımsıkı sarıp öptüm. Odama giren karımın şaşkınlığını unutamıyorum.

Karımın gözyaşları içinde kalışına bir anlam veremiyordum. Zaman zaman eski hayatıma dönmek için hâlâ çok geç olmadığını düşünüyor, aynanın halesinden kurtulmanın yollarını araştırıyordum. Güneş ışığına arada sırada çıkan ve dünyanın solgun ışıklarını görünce afallayan denizaltı askerleri gibi, nadir de olsa aydıgım, kendime geldiğim, eski hayata dönmek istediğim oluyordu. Ancak denizaltının kapakları kapanıp da tekrar derin yolculuğa çıktığımızda bunları nasıl düşünebildiğimi anlayamıyor, aynamdan utanıyordum. İşte şimdi gene bir an ayar gibi olmuştum.

Bitmeliydi. Bitirmeliydim. Bunu yapmazsam artık dönüşü olmayan bir yola girmek üzereydim. Ama ayrılmanın acısını nasıl atlatacaktım? Gözümün önüne şöyle bir manzara geliyordu: Elimi göğsümden içeri sokup bağrımyı delip kalbimi bulup kımıl kımıl oynamakta olan bu organı iyice kavrayıp kütür kütür söküp dışarı alacaktım... Bunun gibi bir şeydi aynadan kurtulmak!! Ama bunu yapabilmeliydim. Zira dengem bozulmuştu. Muvazenem alt üst olmuştu. Eski ben'e dönmenin bir yolu olmalıydı. Eski ben olmanın. Eski, sıradan, iddiasız, ortalama, kendi hâlinde, sakın, rahat, rehavet içinde, evet, o eski beni yeniden bulmalı, bu aynadan ve bu benden kurtulmalıyım. Bunu çok istiyordum. Fakat bunu yapacak gücüm yoktu. Bir insan, bedeninin içine elini sokup kalbini bulup onu söküp dışarı çıkartabilir mi?

Aklıma çeşitli yollar geliyordu. Aynayı fakültemin damından aşağı bırakmak, onu öğrencime geri vermek, onu bir keserle parçalamak, onu çöpe bırakmak... aklımdan her türlü fikir geçiyordu. Ama bunlardan birini yapacak bir gücüm yoktu. Ve belki bunlardan birini yapmayı başarsam bile sonrasında çok acı çekecektim. Bundan kurtulmanın bir yolu olmalıydı. Acısız. Sessiz. Kendi-

liğinden. Belki de onunla birlikte bir ömür boyu yaşamının bir yolu olmalıydı. Herkesi ve her şeyi kaybetmeyi göze alarak kendimi dağlara vursam mesela?? Neden olmasın?? Neden??

İşte o zaman, aynamı ve onun bana verdiklerini kaybetmek ve acılı bir hayat yaşamaktansa, aynamla birlikte herkesi ve her şeyi karşıma alarak yaşamaya karar verdim. Bütün yapmam gereken uzak bir dağ başında oturmak ve aynada kendimi izlemektir. Aynama baktığım zaman bir krala dönüşüyordum. Bir gök insanına. Bir şelaleye dönüşüyordum. Aynaya baktığımda bir nergis çiçeğine dönüşüyordum. Bir unutmama beni çiçeğine. İncitme beni çiçeğine dönüşüyordum. Bir dolunaya dönüşüyordum. Aynaya baktığımda bir evliya yüzüne dönüşüyordu yüzüm.

Bir keresinde, bir su kenarında aynama bakarken, bir an eğilip suyu seyre koyulmuştum. Sudaki kendime bakmıştım. Sudaki yansıma bakmıştım. Bu bir deneydi. Acaba gölün yüzeyinde de kendimi bir prens gibi görebilecek miyim, deneyiydi. Göremedim. Gölün yüzeyinde ben gene efkârlı bir üniversite hocası idim. Alnım çizik çizik. Göz altlarım çizgi çizgi. Kaşlarım parmak parmak. Ama aynaya baktığımda o büyük asaletim ortaya çıkıyordu. Aynaya baktığımda keşke gördüğüm sadece ben olsaydım.

Bir akşamüzeri, bir köylük yerde aynamı izlerken, aynamın içinde ağlayan eşi mi gördüm. Bana sarıldı. Neden? dedi. Neden neden neden? Neden ama? Hayretle döndüm ona. Elimle uzaklaştırdım kendimden. Ona baktığımda kendimi görüyorum, dedim. Sana hayatın boyunca kendini gösteren bir şey oldu mu?

Akşam oluyordu. Köylük yerdeydik. Bir köyün harman yeri idi. Arkamızda iki polis bizi izliyordu. Daha geride köylüler bizi izliyordu. Hava fena ayazlamıştı. Soğuk, tenimi yakıyordu. Ben kim bilir kaç senedir aynama bakıyordum. Soğuk, kim bilir kaç senedir tenimi yakıyordu. Bunların hepsini aynamdan görüyordum.

Karım ağlayarak yeniden bana sarıldı. Sırtıma... İteledim onu sertçe. Senelerce benden bunu gizlediniz, dedim. Hıçkırarak, neyi? dedi. Kral olduğumu dedim. O zaman çok fena hıçkırıldı karım. Beni böyle görmemişti sanırım daha önce. Bu kadar görmemişti. Böylesine görmemişti sanırım. Kral olduğumu bana söylemediniz, dedim köylülere ve polislere bakarak. Haykırdım. Gırtlığım acıdı. Bu defa çok daha fena bir biçimde bağırdım. Tenimin böyle beyaz olduğunu söylemediniz bana. Sesimin böyle tatlı olduğunu. Parmaklarımın böyle ince olduğunu söylemediniz. Gözümün rengi ne kadar yeşil. Gizlediniz. Bu aynaya gelinceye kadar benden gerçekler gizlendi sürekli. Aynam benim, deyip sarıldım ona. Çevresindeki keçeler tenimi ısıtıyordu biraz olsun.

Eşim yere çömelip sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. Yapma etme, dedi. Hıçkırıldı. Evimize gidelim. Hadi. Bak şimdi bütün apartmanın ışıkları yanmıştır.

Bütün apartman yemeğe oturmuştur. Bizim dairemiz ışısız. Hadi gözünün önüne getir. Sen şimdi gelmezsen o daire ebediyen ışısız kalacak, anladsın mı? Anladsın mıııı??? Hadi evimize gidelim, diye yalvardı. O aynayı kır ve gidelim.

O anda, bir an için bile olsa, aynamı kırmayı ve eşimle eski hayatıma yeniden başlamayı düşündüm. Bir andı bu. O zaman derhâl çömelip aynamı usulca öptüm ve ondan özür diledim. Bunu yapamam, dedim yanı başımda ağlayan karıma. Bunu yapamam Yeşim, bana her şeyi gerçek yüzleriyle sadece o gösteriyor. Bunu yapamam Yeşim, onu kıramam, sana dönemem, o efkârlı ve sessiz hayata dönemem Yeşim. Kral olduğumu gizlediniz benden, saçlarımın gümrâh ve parlak olduğunu gizlediniz. Böyle güzel ve peygamberimsi bir adam olduğumu gizlediniz. Uzak ve sonsuz çayırlarda binlerce beyaz kısağımın özgürce otladığını benden gizlediniz. Dağların ardında emirlerimi bekleyen süvarilerimin olduğunu gizlediniz. Ordumun harekete geçmesini korkuyla bekleyen düşmanlarımın olduğunu benden gizlediniz. Bunu affedemem. Yapamam Yeşim. Özür dilerim.

Eşim yeniden sağ omzuma sarıldı. Sarsılarak ağlamaya devam etti. Ona bir şeyler anlatmak için döndüğümde, kahpenin dölü polisler ve köylüler meğer pusuda dururlarmış. Atlayıp aynamı aldılar elimden. Üstelik bir güzel kırdılar. Hadi lan artık dön evine aslanım, sen kafayı ütülemişsin, dedi içlerinden biri. O zaman karıma sarılıp ağladım. Kral ne, prens ne oğlum, sen sıyırdın mı, dedi bir başkası. Hadi aslanım, evine dön, evine dön, hadi güzelim...

Polis arabasına binerken bir alkış koptu ki sormayın. Köylüler bizi beklerlermiş. O zaman karıma sarıldım ve ağladım. Bana bütün bir dünyayı gerçek yüzüyle gösteren bir aynayı neden kırdınız, dedim. Gerçeğe tahammülünüz yok değil mi? Gerçeğe tahammülünüz olsaydı... Karıma sarıldım ve ağladım. Ağlaştık. Size kendinizi gösteren bir şey gördünüz mü daha önce, dedim, size kendinizi gösteren bir şey gördünüz mü??

Felsefe profesörü çıldırdı, diye manşet atmışlar. Sosyal medyada izlenme rekorları kırmış konuşma videom. Emniyetin önünde polis arabasından inerken yaptığım konuşma fenomen olmuş. Size kendinizi gösteren bir şeye rastladınız mı? deyip deyip gülüşüyormuş gençler. Bir hafta boyunca ülkede kral olmuşum!

HANDAN ACAR YILDIZ

DÖNGÜ

Hatice Bildirici'ye

Ne kısacık kesilmiş saçların ne de keskin hatlarının sertleştiremediği yüzünü masada son ihtimaliyle duran topaca çevirdi. Topaç köşeliydi. Anadilini unutuncaya kadar susmak istedi. Susmak, kelimelerin sesi kaybetmesiydi. O, kelimelerin renk ve şekilleri kayboluncaya kadar susmak istiyordu. Sur içinde oturup sur dibinde çalışan bir genç kıza yakışırçasına, hep yıkılacakmış gibi durup yıkılmayan surlar gibi susmak... Sur taşlarının devamına kondurulmuş gecekondular gibi susmak... Bir tesadüfün dibini boylarcasına susmak...

Biri soru sorduğunda küçülüyordu Melike. Yine küçücük kalmıştı. Hızla dönmeye başlamıştı. Başka zamanlarda parmak uçlarıyla çevirdiği oyuncağa asılı, şimdi dönen kendisiydi. Açık beline rüzgâr vuruyordu. Açık beline rüzgâr hep vuruyordu ama bazen daha fazla hissediyordu o bunu. Bir oyuncağın ucunda asılıyken beli daha çok üşüyordu. Bir oyuncağın ucunda rüzgâra katlanmak daha zordu. O kadar küçülmüştü ki, dönen oyuncaktan düşmemek için sımsıkı tutunmuştu. Oyuncak şimdi intikam alır gibi Melike'yle oynuyordu. Melike bu altıgen nesneyi başparmağıyla işaret parmağı arasında kavrar, bütün enerjisini parmak uçlarında toplarcasına çevirirdi. Olabildiğince uzun süre dönsün diye. Kendi kadar olduğu zamanlarda. 1, 3 ve 5 rakamlarının siyah üzerine; 2,4, ve 6 rakamının beyaz renk üzerine yazıldığı, ucu sivri küçük nesneyi fırsat buldukça döndürürdü. Dünya gibi dönerdi oyuncak. Oyuncakla bağı öyle güçlenmişti ki vaktinin büyük bir kısmı ya onu çevirerek ya da onun ucuna asılı vaziyette dönerek geçiyordu. Kendine soru sormak istediğinde çeviriyor, ona soru sorulduğunda dönüyordu. İnsan dediğin etken ya da edilgen çekimli bir olayda yerini sorular sayesinde bulurdu. Oyuncağı kaybetse ya da oyuncaktan düşse ölürdü Melike.

Ne verilmemiş bir cevabın ne de bunca tesadüfün sertleştirdiği bakışları gözlerine ait olmaktan çıktı Melike'nin. Sanki gözlerinin ağıyla beyazı daha da

ayrıldı. Hep çevirdiği oyuncaktaki siyahla beyaz gibi ayrıldı göz ve bakış. Aynı insana ait olmasına rağmen bakış ve göz birbirinden uzaklaşıyordu. Şehrin hep yıkılmak üzere görünüp hiç devrilmeyen surları, garsonun Melike'si... Tümüyüyle bakış ve gözün ayrılmasıydı bir bakıma.

Şükran Anne hissettiği garipliği anlamlandıramadı. Ne zamandan beri böyleydi bu kız. Kafedeki bunca kişi, özellikle bütün çalışanların anne diye seslendiği kendisi, nasıl fark edememişlerdi Melike'deki garipliği. Hoş, Melike hep garipti. Ama böylesi değil. İlk iş başvurusu esnasında kız mı erkek mi olduğunu anlayamamıştı Melike'nin. Adı kız, sesi kız, görünüşü erkekti. Bir genç kızın her geçen gün sesinin kalınlaşmasına şahit olmuştu Şükran Anne. Sesin sonradan kalınlaşabilen bir şey olduğunu bu yaşındandır öğrenmişti. Oğluna "Konuşuncaya kadar kız mı erkek mi olduğunu anlamadım" dediğinde "Bakışlarından da mı anlamadın anne?" karşılığını almıştı.

Renkli dünyanın içinde birden siyah beyaz oluverdi Melike'nin baktığı noktadan Şükran Anne. Öyle renkli bir kadinken hem de. Eski semtteki bu otantik kafeyi kendi elleriyle dizayn etmişti. Günlerce eski dikiş makinesi aramıştı. Kadınların elleriyle ayaklarını uyumlu hareket ettirmeleriyle çalışan siyah dikiş makinelerinden. Bütün eskici dükkanlarını gezmiş, depolarını alt üst etmişti. Bir arkadaşı eski eşyalardan uzak dur. Onlara insanın acısı siner, sana da bulaşır, demişti. Neşesi sinmez mi peki, dediğinde, "eşya hüznü emer" demişti arkadaşı. Aynı modelde dikiş makinelerinin üzerine cam kestirmiş servis masasına çevirmişti. Camla masa arasına portre çalışmaları sıkıştırmıştı. Dikiş makinesi ve cam arasında çoğu Avrupa ressamlarının eserlerinden fotokopi kağıtlarına çekilmiş klasik dönem resimleri, bazı masalarda camın altına konulmuş danteller bulunuyordu. Çoğu kişi için kararsızlık ya da zevksizlik olarak algılanabilecek bu dekor, tam da Şükran Anne'yi yansıtıyordu. Her akşam ihmal etmeden sardığı kabarık saçlarını her namaz vakti başörtünün içine sokup müşterilerden çekinmeden kenarda namazını kılan, sonra tekrar saçlarını savuran, çıtkırıldım tavırlarına rağmen en sert havalarda dahi üşenmeden abdest alan bu kadıncağızla tamamen uyumluydu bu dekor. Kısa zaman geçmeden kafe, müdavimlerini oluşturmuştu. Antikacı ile kafe arası bu mekânda eşyalar karşılıklı birbirine bakardı. Tam aralarında ise bir bank dururdu. Şükran hanımın namaz kıldığı bank sokaktan alınıp konulmuş gibiydi. Üzerinde sokak lambasına benzeyen bir aydınlatma vardı. Her eşyanın tesadüfen buraya yolu düşmüş gibiydi. Birbirinden öylesine ilgisiz bir o kadar ilişkili.

Nasıl fark etmedim diye hayıflanıyordu. Nasıl? Bu çocuk gözümüzün önünde bu hâle gelirken... Yanıldığı nokta Melike'nin zaten o kafeye o hâlde geldiği, durumunu büyük bir başarıyla gizlemiş olmasıydı. Dışarıdan bakıldığında oldukça sıradan görünmesine rağmen, sıkı bir olay örgüsüyle dokun-

muştı Melike'nin hayatı. Yazsan hikâyesi yazılırdı hem de en acıklısından. Her olay, başka bir olaydan önce ya da sonra geldiğini bangır bangır duyururdu ona. İş başvurusundan birkaç gün önceydi babaannesinin karşısına geçmişti. Babasındaki Parkinson hastalığının ülkede yaklaşık yüz elli bin kişide olduğunu öğrendikten hayli sonra. Düşünüp durmuştu. Yetmiş milyonun içinde yüz elli bine denk gelen babam. Koskoca sülalede Parkinson'a yakalanan babam. Milyonlarca tohumun içinde hayata yakalanan ben. Düşünüp durur, meydana gelmiş olmaktan nefret ederdi. Evin ihtiyaçları artıp onu çalışmaktan kaçamaz hâle getirdiğinde sesiyle ev inlemişti. "Bak! Her şey koca bir tesadüften ibaret!" diye bağırırmıştı babaannesinin yüzüne. Eliyle saçlarının bir kısmını tutmuştu. Şimdi bunları kesebilirim, demişti. Sonra bırakıp başka bir kısmını tutmuştu. İstersem bunları kesebilirim. Ya da bunları... Bak bana ben ne kadar adaletliyim. Hepsini kırpırmıştı saçlarının. Yapma diye yalvarmıştı yaşlı kadın. "Yapma evladım. Her şeyini kaybet ama inancını kaybetme!"

Babasının vücudundaki titremenin boynuna ve başına sıçramasından hemen önceydi bütün bunlar. Geceleri daha uzun süre çalışma zorunluluğunun doğmasından biraz sonra... İşten eve geç saatlerde döndüğü için daha kötü tesadüflere denk gelmemek için saçlarını kestirmekten memnundu. Mesaisi uzayınca kaşlarına da jilet vurmuştu. İçindeki adalet duygusuyla kırpılmadık tel bırakmamıştı kafasında ve gözünün üzerinde. Gözünün üzerinde kaşın var, diyemezdi artık kimse ona. O günlerde Şükran Anne'ye rastlamıştı. Kadın onu tereddütsüz işe almıştı. Namaz kılan babaannesiyse bu kadını kıyaslar, tuhaf duygulara kapılırdı Melike. Nerdeyse aynı yaşıydı babaannesiyse... Bakımlı, alımlı, süslü, kırılgan, inançlı ve aşırı merhametli. Tam da bu kafenin klasik resimlerle danteli yan yana getiren masaları gibiydi Şükran Anne. Melike bu kadını seviyordu. Oğulları da mesafeli, düzgün, merhametli insanlardı. "Dünyada kırpılmadık saç kalıyormuş" demek ki diye düşünüyordu Melike. Ama ne yapsa akli Parkinson olasılığından kopup gerçek dünyaya gelemiyordu tamamen. "Yetmiş milyonun içinde yüz elli bine denk gelen babası... Milyonlarca tohumun içinde hayata denk gelen Melike..." Bu düşünce onu bütün tesadüflerden nefret ettirmişti. Tesadüflerden bu kadar nefret ederken bir seyyar satıcıya rastlamıştı. Tesadüfen... Bir parkta. Adam onun bir delikanlı değil de kız olduğunu anlamıştı, müşterilerin aksine. Müşteriler çoğu kez erkek zannederlerdi Melike'yi. Çoğu kez mi? Hayır, hep. Nedense Melike'nin gözlerine uzaklığına rağmen gaf yapmamıştı seyyar satıcı. Garın yanındaki parkta bir akşamüzeri... Satamadığı sandviçlerinin dolu olduğu tepsinin yanında oturuyordu adam. Melike'yi görünce kalkmış, altındaki kartonu ona doğru itmiş. "Taş çeker bacım. İstersen buna otur." demişti. Melike, yok diye başını sallamıştı. Konuşsa sesinin kalın çıkacağından korkarak. Adamı yanıltmamak için.

Sesinin kalınlığından utanarak susmuştu. Kendisine bacım diyen bu adamı mahcup etmek istemezmiş gibi. Adam yine de ayağa kalkmıştı. Melike tepsiye bakmıştı. Adamın çok az sandviç satabilmesine üzülmişti. Bir sigara yakmıştı adam. Adam sigarayı içerken bir öksürük sesi duydu Melike. Tepsideki sandviçlerden mi yoksa adamdan mı geldi bilemedi. İyi ki kartonu kabul etmemişim diye düşündü. Adam birden telaşa kapıldı, tepsiyi kaptığı gibi koşmaya başlamıştı. Melike dünyadaki bütün zabıtalardan nefret ediyordu. Kartona yaklaşmıştı sonra. Parkın başıboş kartonuna. O zaman görmüştü, şimdi ucunda döndüğü oyuncağı. Çevirmişti. Ucu sivri, tepesinde ise kürdan gibi ince bir çıkıntı bulunan bu küçük oyuncak iki renkliydi. Beyaz zeminin üzerine siyah rakamlar yazılmıştı, rakamların arasında siyah şeritler vardı. Beşgen şeklindeki, altı sivri nesne kürdandan biraz daha kalın olan sapından tutularak çevriliyordu. Bir süre dönen oyuncak, hızı kesildiğinde bir rakamın üzerine düşüyordu. Siyah 1,3,5 ya da beyaz 2,4,6'nın üzerine. Sandviç satan adamın mıydı acaba? Çocuklarından birinin mi? Bu köşeli topacı çevirmek geldi içinden. Durmadan çevirmek. Böylece bütün tesadüflerden intikam almak... Hızı kesilen oyuncak hangi tarafa düşerse onu esas almaya başladı her hareketinde. 3 mü geldi? Üzerinde 3 yazan otobüse binmek. 5 mi geldi? Eliyle saydığı sandalyelerden beşinciye denk gelenden başlayarak tabakları dizmek... köşeli, rakamlı topaç ve Melike... Melike ve topaç... Sırayla dönüp durmaya başladılar. Ta ki Şükran Anne fark edinceye kadar.

Melike'nin ucunda döndüğü oyuncak birden durdu. Melike bütün kafenin anne dediği kadına bakıyordu. Oyuncağının renklerine dönüşmüş kadına. Siyah beyaz bir filmin karesi gibi duruyordu kadın renkli dünyanın ortasında. Etraftaki insanlar, masalar, yanlarından geçen belediye otobüsü, her şey ama her şey rengini korumuştur. Küçük bir çılgılık koptu. Yan masadaki kadın, sarkan şalını çekiştiren kedi yavrusunu fark edince çılgılık atmıştı. Melike ve Şükran Anne başlarını sesin geldiği masaya doğru çevirdiler. Öteki kadının paniğini izlediği kısa bir an Şükran Anne'nin karar vermesine yardımcı olmuş gibi konuştu. "Kediyi uzak bir yere götür" demişti. Kediler uzakta ölür, demişti başka biri. Sahibini hatırlayamadığı sözü hatırlıyordu Melike. Tereddüt etti. Karnından tuttu kediyi. Hayvanların kalp atışları sanki bütün vücutlarına yayılırdı. Patisine bile dokunsan bir hayat hissederdin. "Hayat hayvanca olmalı" diye mırıldandı. Yeni doğmuş bir kedi ne kadar uzağa bırakılabilirdi ki? Büyük kediler küçük kediyi yer miydi? Elinde kediyle bir süre tekensiz sokaklarda dolaştı. Sonra kafeye geç kalma, kaytardığının düşünülmesi korkusuyla bıraktı kediyi. Onca dolaştıktan sonra olduğu yere bırakıvermişti işte. Bir tedirginlik kapladı içini. Döndüğünde işine son verilirse?.. Tekrar aldı kediyi. Hayvancık, kaderi değişmiş gibi salmıştı kendini. Balat'ın sokaklarında bir süre dolaştılar.

Daha önce defalarca başka sokakları kullanarak uzağa bıraktığı kedi her seferinde yolu bulup dönüyordu. Yavru kedi her zamankinden daha fazla şefkatle tuttu. Yolu bulabileceği bir yerlere bırakmak istedi. Geniş bir daire çizdikten sonra kedi bıraktı. Kafeye döndü.

Kedi yavrularına kafede Melike'den başkası dokunamıyordu. Döndüğünde ferman bekler gibi baktı Şükran Anne'nin yüzüne. Kadın, "O kedi nasılsa bir daha dönecek. Gözün masaların altında olsun" dedi. Bu, kal demektir. Keşke kedi daha yakına bıraksaydım diye düşündü.

MİHRİBAN İNAN KARATEPE

FARKHUNDA MISIN?

Ferhunde Melikzâde'nin anısına...

"Onu ancak temizler kavrayabilir." (56:79)

Farkhunda mısın kulağımı tam da karınca yuvasının girişine dayamışım. Dişi karınca, toplanın diye bağıyor. Eğri büğrü, dolaşık, çapraşık bütün karınca yollarında; irili ufaklı, üst üste, alt alta, yan yana zahire depolarında yankılanıyor sesi... Antenlerinde cızırdayan mesajlar, bütün karıncaların antenlerinde ve benim kulak zarımda titreşiyor.

-Yaklaşın, yaklaşın...

-Nedir onlar, ne satıyorsunuz?

-Dertlere devâ, hastalara şifa, borçlulara edâ, evde kalmışa, yolda kalmışa, iz bulamamışa muska... Ya Rauf, Ya Şafii bela musibet verm...

-Neler diyorsun?

-Bir bardak suya at, bir gece bekle diyorum, sonra suyu üç nefeste...

-Olmaz öyle şey! Kalk git buradan.

Ceviz ağacı olacakların farkhundaydı. *Budak budak, şerham şerham, ihtiyar bir ceviz...* Kur'an kursunun arka bahçesinde açık yeşil gövdesi, göğse uzanan kalınlı inceli dalları, titreşen yapraklarıyla yüzeye çıkmış köklerine şöyle bir baktı. En tepedeki dalları muska satıcısını kesiyordu. Önünde kırmızı kiremitli çatı... Ebû İdris Mikdat Efendi'nin kendi adına yaptırdığı Mikdat Efendi Camii ve Medresesi'nin yıllar sonra kız öğrenciler için yaptırılan kulübemsi bölümünün hemen arkasında kök salmıştı. Mikdat Efendi, Mikdat Efendi Camii ve Medresesi'nin vakıf şartlarını bizzat kendisi tayin etmiş ve bu müessese asırlarca İslâmî ilimler yuvası olarak hizmet etmişti. Ceviz ağacının kökleri, beton avlunun altından dış kapıya kadar uzanıyordu. Kadının adımlarındaki kararlılık ve cesareti ilk onlar sezdi. Teneffüs bitiminde, öğrencilerinin kanat çırpın bahar kelekleri gibi hiçbir şeyi incitmeden, yumuşacık adımlarla ken-

dilerine ayrılan bölüme yönelişlerini kısa bir süre izlemiş, ağaçların, çiçeklerin ve çimenlerin kokusunun da onlarla beraber yükseldiğini duyumsamıştı. Sevecenlikle arkalarından seslendi:

-İki dakikaya geleceğim ben.

Dış kapıya doğru hızlı hızlı yürümeye başladı sonra döndü; “Nemli suresine çalışın”, diye ekledi.

Ceviz ağacı olacakların farkhundaydı. Dallarının ucundaki yemyeşil cevizler, kendi dişlerini kamaştırmış gibi acıyla yutkundu. En tepedeki yaprakları, *suda balık gibi kıvıl kıvıl* titreşerek göğü dalgalandırıyordu. Kadın, başını kaldırıp yukarı bakmıyor, gözleri muska satıcısını nişan almış, hırsla dış kapıya doğru ilerliyordu. Ceviz ağacı, toprağında şöyle bir yekinese, kütür kütür... Ham meyvelerini, kadının kafasına dökse, patır patır... Durdurabilir miydi? Köklerinin Kur’an kursunun altından kaldırırma kadar uzandığını hatırlatırdı oradan ince ince asfalta gelip dayandığını sezinledi. Betonun soğukluğunu gövdesinde duyuyor, asfaltın zifti genzini yakıyordu. Toprağın altında salkım saçak olmuş köklerinde birdenbire zamansız bir gıdıklanma, bir elektriklenme... Yüzlerce, binlerce askeriyle, oluk oluk karınca kervanı, durmamacasına kökleri arasında ilerliyor, minik ayakların dokunuşu yapraklarına kadar erişiyordu. Tam bir karıncalanma!

Sanki dişi karınca;

“Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesinler.” diyordu.

Ama karıncalar evlerine çekilmek yerine girişe hücum ediyorlar, toprağın altından üstüne doğru bir çıkarma harekâtı başlamış gibi telaş içinde ceviz ağacının köklerinden geçiyorlar ve antenlerinde hep aynı mesajı dolaştırıyorlardı:

“Sıra sıra dizilin, herkes birbirine tutunsun, acele, acele!..”

Kadın acele acele konuşuyor. Son sözleri olduğunu biliyor. Bir el, ense köküne uzanmış, kaba ve sert. Bir anda boynunu geriye doğru kanırtarak büküyor. Bükülen boynuyla beraber sözleri de ağzında buruluyor. Yarım kalan sözlerini kim tamamlayacak? Kitab-ı Kerim’i parayla satan bu adama mı inanıyorsunuz, diyecekti, muska satıcısının bet sesi araya giriverdi:

_Bu kadın var ya bu kadın, Kitab-ı Kerim’i yaktı, yakın bunu!

Alnının çatına isabet eden pürtüklü bir taş ve ardından sırtına yediği sert bir sopayla, omuriliğindeki sıvı boşalmış gibi hissediyor. İplerinden asılı bir kukla gibi, omurgası bir öne bir arkaya yaylanıyor, kolları bacakları birbirinden tutarsız sallanıyor. Kafasının ağırlığını daha fazla taşıyamayarak yüzüstü küt diye düşüyor. Örtüsüyle birlikte yer yer kökünden kopan saçları da bileğine *dolanıp kalıyor* çekip koparanın. Saçlarının dibinde kan ırmakları-

nın gözesi kaynıyor. Karıncalar saçlarına tırmanıyorlar. Birkaç telinden tutabiliyorlar ancak. Birkaç telinden, incecik... Saçları gür ve siyah... Karıncalar, saçlarının ormanında kayboluyorlar. Ağızlarına, burunlarına kan doluyor, kan ırmaklarında boğuluyorlar bir bir... Ölen karıncaların yükü de ekleniyor kadının gövdesine... Dişi karınca, kan tükürüyor boğulmamak için. Daha kuvvetli, daha hızlı çekin, diye bağıyor zorlukla. Öleyazan gövdesi bir milim kımıldamıyor kadının. Çekin, daha hızlı çekin, diye bağırdığını sanıyor o da... Son birkaç nefes... Fısıldıyor. Ağzını tam da karınca yuvasının girişine dayamış. Karıncaların elleri, ayakları çözülür gibi oluyor, antenleri birbirine dolanıyor. Lütfen, diyor. Bırakmayın beni, daha kuvvetli çekin... Kelebeklerim için kurtarın beni, lütfen... İki dakikaya geleceğim.

Çocuklar rahlelerine eğilmiş Neml suresine çalışıyorlardı. Nağmeli okuyuşları camlardan sızıyordu. Önce bir tartışma sesi duyuldu sonra patırtılar, haykırışlar hatta çığlıklar... Bir kadın sesi mi?

Önce **GÜR**, sonra **öfkeli**, sonra **Ç I Ğ I R Ç I Ğ I R**, sonra acıyla burulmuş, sonra ağlamaklı...

Ceviz ağacı, köklerinden toprağa zincirlenmiş bir hâlde olanları seyrediyordu. Çocukların korkusu duman olmuş bacalardan tütüyor, Ebu İdris Mikdat Efendi'nin himmet ve irşatlarıyla bugüne kadar hizmet vermiş camii ve medresenin avlusu bir anda çarşıda pazarda görülen, Cumaları en ön safta yer tutan tanıdık yüzlerle doluyordu.

Çocuklar pencerelere yanaşmağa cesaret edemediler ilk önce. Dışardaki kargaşanın sesi o kadar büyüktü ki şaşkınlıktan büyümüş gözleri bile gözkapklarının arkasına çekildi, küçüldü, küçüldü... Neml suresi ağızlarında yarım kalmıştı. Yüreklere dolan korku; kaç, uzaklaş, tehlike var, diyordu. Ama nereye? İçerde kalmak daha güvenli görünüyordu. Korkulu gözlerle bir müddet bakiştılar. Ve ani bir hareketle Mushafları kapatarak, aynı anda rahlelerin altlarına kafalarını sokup büzüldüler. Neml suresi iki dakikaya bitmezdi ama ezberle bildikleri bütün dualar, fısır fısır dudaklarından dökülüyordu. Dışardaki sesler gittikçe çeşitlenip çoğalıyor, öfkeli erkek seslerine, araba sesleri de karışıyor, kadının sesi duyulmaz oluyordu. Başlarını rahlelerin altından çıkarmadan, hem birbirlerine hem duvara doğru yanaştılar. Sığıştıkları yerde korkuyla kabuğuna çekilen bir kaplumbağa gibi ellerini, ayaklarını içe çekmiş, tostoparlak olmuşlardı ancak kendilerini koruyacak gerçek bir kabuktan yoksundular. Yürekları ağızlarındaydı. Kalp atışları koro hâlinde güm güm ederken küçük elleri birbirlerini arıyor, korku dolu gözlerle sınıf kapısını gözlüyorlardı. Her an dışardaki gürültünün kaynağı ifrit ve tائفesi, dersliğin kapısını tekmeleyerek açacak, sebepsiz öfkesi rahleleri devirecek, duvarlarda asılı hatları yere indirecek, halıları çekip toplayacak ve hepsi bayırdan aşağı yuvarlanan taşlar

gibi tepetakla yuvarlanacaklar, yuvarlanırken etekleri açılacak, örtüleri kayıp gidecekti.

Ceviz ağacı olacakların farkhundaydı. Elindeki muskaları kalabalığa doğru sallayan ve ağzından tükürükler saçarak konuşan adam, kalabalıktan ufak ufak sıyrılmış, arka sokaklara doğru yılan gibi süzölmüştü. En tepedeki yapıları, girdiği deliğe kadar gördü.

Çocuklar, soluklarını tutmuş bekliyorlardı. Elleri ayakları hafiften uyuşmaya başlamıştı ki sınıf kapısı yavaşça açıldı. Duvar dibine sığışan kaplumbağa, hafifçe başını çıkardı. Yüzü gözü toza toprağa bulanmış, gömleğine kan sıçramış, nefes nefese birkaç genç adam kapıda belirmişti. Sınıfı şöyle bir kolaçan edip, devam edin her şey kontrol altında, anlamında el ettiler. Kaplumbağa tedirgin, yavaş yavaş çözüldü, elleri ayakları uzadı, rahlelere dağıldı.

Adamlardan biri, hırsla bakıp dış gıcırdatarak bir adım öne çıktı. Kızlar oturdukları yerde korkuyla geri geri kaykıldılar. Adamın baktığı noktada nasıl olmuşsa bir Mushafın ortasından açılmış bir hâlde yere düşmüş olduğunu dehşet içinde gördüler. Adam birkaç adımla Mushafın yanına kadar geldi, eğilip yerden aldı, öpüp alnına koyarak rahlelerden birinin üzerine bıraktı. Rahlenin arkasındaki kız, korkudan altına işemişti. Adamın kirli tırnaklı ellerini ve gözbebeklerinde yatan kan revan içindeki kadını gördü. Neyse ki hocası olmadığının farkhundaydı...

YAVUZ DEMİR

PERSONA

*'Babam o akşam eve dönmedi.
 Ve ben onu bir daha hiç görmedim....
 Ne olduğunu pek anlayamamıştım, o zamanlar.
 Anneme, yalnızca kollarını hissettiğim anneme, sormak istemiştim.
 Ama, sormadım! O kadar kendisiyleydi ki...
 Her akşam bahçedeki saksağanlara yem atan, bir yandan da bana 'gel Kül Kedisi', diye seslenen birisi yoktu artık.
 Yok....
 ...
 Kaçışımızın İstanbul durağında, babamın neden bizimle olmadığını söyledi.
 İstanbul'daki son günümüzdü. Yarın, gün doğarken bu kentten de ayrılacaktık.
 Güneşli, fakat soğuk bir gündü. Deniz kıyısındaydık.
 Ben, annemin elini sıkı sıkıya tutuyordum; günler süren bu yolculukta bir an bile bırakmadığım elleri...
 'Kül Kedisi, dinle artık bilmelisin,' diyerek söze başlamıştı....
 Annem, ilk kez bana babamın verdiği adla sesleniyordu:
 Kül Kedisi...
 Kandahar, babam, saksağan kuşları, Kül Kedisi... binlerce kilometre geride kalan bir düş müydü?
 Kandahar'dan beri hep arkaya baktım, her seste dönüp durdum... Fakat nafile!
 Ne çok acılar bırakıyorduk bu topraklarda biz...
 Acı çekilmeyen topraklar var denildiği için mi terk ediyorduk buraları?
 Toprak kokan evler, gün sıcaklığında ıslanmış avlularında gölgelenen kediler, sadece acılara mı kalıyordu?
 Acımızdan mı kaçıyorlardı?
 Bütün bunlara cevap bulabilecek takatim yoktu.
 Çılgılık çılgınga martılar denizin üstünde motorların peşinde koşarken, ben annemin kolları arasına ijiye sokuldum.*

Herkes evine gidiyordu, bense annemle evden gidiyorduk, nereye, kime... Biliyor muyduk?

Hayır!

Tek bir şeyi biliyordum:

Babamın akşamları eve dönmeyeceği diyarlara gidiyorduk...

Onu bir daha göremeyeceğim diyarlara.

Bahçede her akşam, saksağanlar etrafımızda dolaşırken bana okuduğu Sinderelv la'yı duyar gibiydim. En çok da periyle karşılaştığında heyecanlanırdım. Babam da bu heyecanımı zevkle izler, sesinin tonunu değiştirir; öykünün seyirlik hâle gelmesini sağlardı:

'Ansızın beklenmedik bir şey oldu. Mutfakta, Sinderella tek başına otururken, bir ışık parladı ve bir peri ortaya çıkıverdi.

Korkma, dedi peri. Rüzgâr beni senin inlemene sürükledi. Biliyorum, ne kadar çok baloya gitmek istediğini. İsteğini yerine getireceğim, sen de orada olacaksın.'

"İnleyen ben miydim, annem mi...

İstasyonda o küçük Alman kızıyla baktığımız resimli Sinderella kitabına kadar ben de elime alıp bir daha okumamıştım, Kül Kedisini...

Budapeşte tren istasyonunda son durağımıza gitmek için bekliyorduk.

Annem heyecanlı, ben yorgun ve anlamsız gözlerle etrafa bakıyordum. Bir ara annem elimden tutarak, mavi çizgili trenin kapısı önünde durmakta olan, bıyıkları çenesine doğru özenle uzamış istasyon görevlisine yaklaştı. Elinde tuttuğu kağıtları göstererek konuşmaya başladılar. Etrafı gözlemeye devam ediyordum onun elini tutarken. Eşyalarımızın hemen ilerisinde, geniş sütuna yaslanmış oturmakta olan küçük bir kıza takıldı gözüm. Elinde tuttuğu, resimli bir kitabı karıştırmaktaydı. Annemin elini bırakıp yavaşça ona doğru yürüdüm.

İnsanlar aceleyle aşağı yukarı koşuştururken ben sessizce sarı saçlı, benim yaşlarımdaki kızın başucunda durdum.

Eliyle işaret ederek yanına oturmamı istedi.

Geniş sütunun arkasında, onun yanı başına sanki gözden kaybolmuş gibi ilişmiştim.

Renkli resimli bir Sinderella kitabıydı bu.

Parmaklarını resimlerin üzerinde gezdirerek bana bilmediğim bir dilde hikâyeyi anlatıyordu.

Perinin yüzüne baktım.

Benim kitabımda resim yoktu. Sadece babam okurdu.

'İnlemeni duydum', der gibi.

Neredeydik?

Bu küçük kız kimdi?

Ne kadar zaman geçti?

Her şeyi unutmuştum!

Çekinerek parmaklarımı resimlerin üzerinde gezdirdim... Sinderella'ya dokundum.
 Bekçilerin düdük sesleri, bağrışmalar ve koşuşturmalar.
 Annem, diyerek ayağa kalktığımı hatırlıyorum.
 Ne bıyıklı istasyon görevlisi ne de annem bıraktığım yerdedeğillerdi...
 Arkadaşım da ayağa kalkmıştı.
 Koşmaya başladım.
 Onca gürültü ve karmaşa arasında duyduğum tek şey benim adımdı: Sakena!
 Bir feryat gibi haykırıyordu annem...
 İlerde, bir kalabalığın içinden bağrışımı duyan annem ve ona doğru koşan ben...
 Uzun bıyıklı görevli başımı okşarken anneme gülerek bir şeyler anlatıyordu.
 Küçük arkadaşım annesiyle birlikte yanı başımızdaydılar. Yavaşça Sinderella ki-
 tabını kucağıma bıraktı...
 Annemle birbirimize iyice sokulduk, trenler hızla önümüzden geçerken...'
 Annesi Sakena'nın mavi kapaklı defterini masanın üzerine bırakırken, so-
 kağın sessizliğini yaklaştırmakta olan siren sesi bozuyordu.
 Hava kararmıştı.
 Hiçbir hareket gözlenmiyordu otağın karşısındaki çadırda.
 Hızla atından inen Şehzade, onca uzun yolculuğa rağmen hiç de yorgun
 gözüküyordu, atını muhafıza teslim etti ve çadırına yöneldi.
 Sağ taraftaki babasının çadırına gözü ilişti içeri girmeden.
 Mor bir zemin üzerine işlenmiş desenlerle örülü çadırın girişinde yazılı
 ayeti kaç kez okuduğunu düşünerek mırıldandı:
 'Sen bize galebe çalacak durumda değilsin.'
 Hiç ışık yoktu. Hareket de...
 Dinleniyor olmalı, diye düşündü.
 Beklemekte olan muhafızlara aldırış etmeden içeri girdi.
 Sesleri duyan sultan oturduğu yerden kalktı çadırın içinde birkaç adım attı.
 Karşı çadırdaki mum ışıkları içeri giren rüzgârla savrulmaya başlamışlardı.
 Gölgeler....
 Beklediği bu oyun muydu?
 Soracak vakti var mıydı?
 Kendine ya da başkasına!
 Sonra...
 Boğuşmalar...
 Bir ara sırtını döndü ve çadırın en uzak köşesine doğru gitti.
 Dizlerinin bağının çözüldüğünü hissetti. Başını hafifçe arkaya çevirdi.
 Karaltılar bir ara savruluyor tekrar bir araya geliyor, yumak olup yuvarla-
 nıyor ve tekrar açılıyordu.
 Bir o yana bir bu yana uzayıp kısalıyordu mum alevleri.

Nefesler nefeslere karışıp dışarıya bir gök gürültüsü gibi aksediyordu.

Alevler duruldu.

Sesler kesildi...

Uzaktan gelen ağustos böceklerinin sesine kesildi ortalık...

İki iri gölgenin çadırdan sessizce çıktıklarını gördü.

Karanlık bir kör kuyu gibi olmuştu çadır şimdi.

Olduğu yere çöktü Sultan.

Gözlerinde iki damla yaşla.

'Mustafa', dediğini kendi bile duymamıştı.

Yavaşça doğruldu.

Okumaya başladı.

'Ben nefsimi temize çıkaramam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.'

Cihangir'in sesi geldi kulağına...

'Şah babam!'...

'Ben nefsimi temize çıkaramam', tekrar etti, bir daha bir daha...

Kapıdaki nöbetçi heyecanla başını çadıra doğru çevirdi. Sesi o da duymuştu.

Sonra başka bir ayeti okudu:

'Onlardan yüz çevirdi ve 'Vah Yusuf'a vah' dedi ve üzüntüden iki gözüne ak düştü. O artık acısını içinde saklıyordu.'

O Yakup'tu...

'Ben ki Sultanü's-salâtin ve bürhânü'l-havâkin tâc-bahş-ı hüsvân-ı rû-yı zemîn zıllullahi ...

Gözü aksız,

Yüreği acısız!...

Elini ileri doğru uzattı, bir şeyi tutmak ister gibiydi; fakat gücü kalmamıştı.

Olduğu yere yığıldı.

Şehzadenin cansız bedeni çadırdan çıkarılırken Sultan hâlâ yerde uzanmış vaziyetteydi.

Ezan okunuyordu.

Gördüğü rüyanın etkisiyle uyanan Yusuf, yataktan kalkmadan ezanın bitmesini bekledi.

Kandaharlı Sakena'nın hikayesini hatırladı; dün gece bitirmeye çalıştığı...

Senaryoyu bugün teslim edecekti.

Evden çıkarken annesi peşinden seslendi:

'Bir şeyler yeseydin...'

ESRA ÖZDEMİR DEMİRCİ

SİS

Nilgün ablanın sevgili hatırasına...

Sabahın saat kaç? Tüm gece uyuyamamış biri için bu sorunun ne önemi olabilir? Yine de tuhaf bir merak içinde saati arıyor gözlerin. Sonra, tık taklarına tahammül edemediğin için onu misafir odasına hapsedtiğini hatırlıyorsun. Tahammül sınırını zorlayan onca şeye sabredip, küçücük bir saatle savaştığın günleri.

Her sabah olduğu gibi o sabah da huzursuzca doğruluyorsun yatağından. Yatak dediğin tel örgü; ne yana dönsen batır. Acıyan yerlerini en çok doğrulunca fark edersin. Gel gör ki o dikenli telleri etrafına kendi ellerinle ördüysen, şikâyetçi olmaya da hakkın yoktur.

Neye hakkın vardır peki? Zor soru değil mi? Oysa sen zeki kadınsın. Ne çok soruyu cevapladın hayat boyunca, ne çok sorunun üstesinden geldin. Şimdi tek bir soru karşısında çaresiz kalacak değilsin ya! Kalacak mısın yoksa?

En çok yalnız bırakılmak zoruna gidiyordu, değil mi? Körpecik bir gelinken daha, o ilk sabah onu yanında bulamamış olmak nasıl da ağına gitmişti. Alıp bu başı taşlara çalmalı, demiştin içinden. Çalamadın. İçine içine haykırdın, muhatabını bir türlü bulamamış cümlelerini. İçinde büyüttün hepsini ve sonra...

Sisli bir sabah diledin hep. Sisten göz gözü görmez olsun istedin. Çünkü bakarken bile görmeyen gözlerin, seni ancak o zaman fark edeceğine inandın.

Bir sabaha daha yalnız uyandın işte! Günün ağmış olması ile ilgilenmiyorsun. Uzun zamandır senin için gündüzler de gece oldu. Bir ömür yol gözlemeyi kabul ettiğine dair imzaladığın kâğıt eskidi, gözlerin yollara takılı kaldı. Ama o değişmedi hiç. Değişmeyecekti. Annen bilmişti bunu, söylemişti yıllar önce. Hani dinler gibi yapıp oralı olmamıştın.

Gece boyunca pencereden göğe bakarak “sis” diye inledin. Biraz bulanıklık diledin Tanrı’dan. Göz gözü görmeyecek kadar bir bulanıklık. Bir şey değiş-

medi. Gecenin alabildiğine ıııklı göğü, duymak istemediğin o cümleyi fısıldadı kulağına: Yarın hava açık ve güneşli olacak.

Böylesi havalar tam deniz havasıdır. Denize düşman oluşuna anlam vere-meyen, sis için dua edişine de gülüp geçecekti elbette. Oysa düşmanlığın deni-ze değil, bir tahta parçasınydı. Etten, kandan bir gerçek olarak sunulmuşken önüne, seni görmezden gelerek o tahta parçasına koşan adama karşı nefret do-luydun.

Yıllar önce, bir peri kadar güzelken, buğday sarısı saçlarını beline kadar örmüş hâlde koşardın yanına. Deniz kıyısında bulurdun onu. Elinde, saçlarına takmak için beklettiği papatya şeridiyle. Yanına varır varmaz konuşmayı he-nüz söken bir bebek kesilirdin âdeta, dilinin ucunda telaşlı kelimeler art arda dizilirdi.

Anlardı heyecanını ve parmaklarının tek dokunuşuyla dudaklarını kilit-lerdi. Bu hareketiyle kalbinin yerinden çıkacağını düşünürdün hep ama çık-mazdı. Orada, aynı yerinde, arsızca atmaya devam ederdi. İri bir taş üzerine otururdunuz yan yana. Eliyle sana uzakları gösterirdi. Denizin ortasını, orada durmayan bir şeyi.

Bir gün, bir tekne alacaktı kendine. Yıllardır tek hevesi bu olmuştu. Tek tutkusu! Sonra sen çıkagelmıştin. Senin resmini, bu hayalin tam ortasına oturtmuştu. Adını önce kendine, sonra denize ve teknesine yakıştırmıştı işte, bundan büyük iltifat mı olurdu?

Sen ise ellerin birbirine kilitlenmiş hâlde, karşısında sessizce otururken tek-neden başka şeyler konuşulsun isterdin. Duymak istediklerinin hevesiyle, duyduklarının hayal kırıklığı arasında yaşadığın gelgitlerden haberdar ede-medin onu hiç.

Böylece yıllar geçti. Günler sissiz, geceler sessiz ilerlerken, üç çocuğa anne olmanın sevincini bile buruk yaşadın; içe kapalı, kendi hâlinde. Komşuculuk oynarken takındığın mutlu kadın rollerini, geceleri ayaklarının altına alıp ezdin. Her için sıkıldığında yürüdün. Durmadan yürüdün. Üstünde yolların yorgunluğu olan elbiselerini, üstünde yılların yorgunluğu olan ellerinle astın dolaba her gün. Aynı ellerle okşadın çocuklarının başını, aynı ellerle kaydattın tencereni. Bir kez bile şikâyet etmedin.

Bir sabah, yatağından her zamanki huzursuzluğun yerine sağ göğsündeki ağrıyla uyandığında ilk kez camdan dışarı bakmadın. Banyoda dokundun o ağrıya, dokundukça azdığını hissettin. Kapı ziline güç bela yetiştğinde, karşı komşun yüzündeki telaşı fark etmesin diye çabaladın. Ama olmadı. Tamam, dedin. İhmal etmeyeceğim, hemen doktora gideceğim, söz!

Bir sonraki gün sabah erkenden aklında soru işaretleriyle gittiğin hasta-neden, kalbinde yankılanan o gerçeğin neden olduğu kocaman bir ünlemle

geri döndün. Çok büyümüştü içindeki arsız ur, çok büyütmüştü içinde onu besleyen üzüntüleri. Şimdi ne olacaktı? Çocuklara nasıl söyleyecektin? Ya ona? Söyleyecek miydin?

Teknesinde yatıp kalkan, denizden başka derdi olmayan biri için bu haberin ne önemi olabilirdi? Yine de tuhaf bir sahiplenilme isteğiyle telefona uzandı ellerin. Açtı ve yine sesini duymadı işte! Yaz sezonuydu, teknede boğaza açılmayı bekleyen müşteriler vardı. Sonra, deyip kapatmıştı. Sonra mı?

O birkaç saniyelik zaman diliminde “alo” ve “sonra” ünlemeleri arasında duyduğun martı çığlıkları daha sahiciydi. Belki sadece o çığlıklarda kendi sesini duyabilmiştin. Belki sadece o haykırışın içinde haykıramadığın her şeyi bulmuştun.

Aradan bir buçuk yıl mı geçmişti? Seni kim, ne ara yatırmıştı bu tekneye? Hava sisli miydi? Üstü kapanır mıydı teknenin? Burada havasız kalacağını akıl edememişler miydi? Heyy! Orada kimse var mı?

Doğrulamaya çabaladın, olmadı. Üstü kapalı teknenin ne anlama geldiğini biliyordun. Bir yerden bakamıyor ama her şeyi görebiliyorsun. Her gün yürüdüğün yolları, bahçe kapısının siyaha çalan gri boyasını, ardından ağlayanları. Kızım, diyorsun, harap ettin kendini. Oğullarım, gelinlerim, torunlarım. Ya o nerede?

Araba hareket eder etmez görüyorsun başı önünde ağlayışını. Gözlerinle bakamadan görüyorsun üstelik, onun bakıp bakıp göremediğini. Şimdi şuradan ilk kez haykırırım diyorsun, olmayan sesinle: Canım çıktı seveceğim diye, ne zor adamdın be!

Araba yola çıktığında arkandan son kez bakanlar anlayamıyor; teknedeki bozma bir tabutta, sisler içinde uzaklara yolculuk ettiğini. Bir ambulans, caddeyi inleyen sesiyle çıktığın son yolculukta, hiç atamadığın o çığlık olmak istemesine eşlik ediyor sana.

EMİN GÜRDAMUR

TESELLİ KIYILARI

Gece kendi boğuk sesiyle geldi. Geldi ve şehrin ortasında çürük bir diş gibi duran evde yılların teskin ettiği ne var ne yok her şeyi uyandırdı. Eşyanın tüyleri diken, adamın gözleri mahmur. Balkon kapısından mütemadiyen esen rüzgâr bıkmadan usanmadan perdeyi aynı yerinden şişirip duruyor.

Yatağında doğrulup kendi nefesini dinledi. Bir sese tutunma ihtiyacıyla uyanmıştı. Uzun bir sessizlikten geliyordu. Sanki boş, kapkaranlık dehlizler geçmişti içinden. Göğsü hızla inip kalkıyordu. Nefesinin sesine tutundu bir süre. Uyanmak, kâbusun kollarından kurtulmaya yetmemişti. Rüyadan hayata sızan o geniz yakıcı duman odayı kapladı. Yanı başındaki düğmeye basıp gece lambasını yakmaya yeltenirken ellerinin titrediğini fark etti. Korku iliklerine işlemişti. Düğmeye basmasıyla lambadan duvara doğru loş bir ağ atıldı. Dağınık sandalyeler, kirli bardaklar ve açık kapı. Görünen her şey eve yabancılığını artırdı. Odadaki dağınıklık, zihnini daha savruk hâle getirdi. Saniyeler önce yaşadığı gerçeklikten geriye sadece bir çarpıntı kalmıştı. O kayıp sessizliği anımsamak için bu kez gözlerini yumup nefesini tuttu. Dilini kurutan, damarlarını çekiştiren şeyle yüzleşmek istiyordu.

Önce begonyalar geçti gözlerinin önünden. Paslı tenekeler içinde anneler, ablalar tarafından biriktirilen mahcup güzellikler. Toprak damlı evlerin önünden uzak, intizamlı dünyalara bir işmar. Sonra kelebekler. Kahverengi kanatlarında kadim haritalar gezdiren. Mutfağın karanlık köşesine yaslı bakır kazan. Terli bir babaanne yüzü. Hiçbiri az önce göğsünü ezip geçen canavardan anlamlar içermeyen yağmur damlacıkları. Otların üzerinde titreşen, birbirine karışan şebnemler. Gözleri kapamak işe yaramamıştı. Rüyaya geri dönmek için geri yatağına uzandı. Örtüyü başına çekti. Ne zaman çaresiz kalsa muhayyilesine görünmez iplerle sarkan damlalara bu kez öfkelen-di. Kaşla göz arasında beliriveren çocukluğuna, o bütün yolların birleştiği, boşa çıktığı kavşağa, keke-me düğüme düşman kesildi. Her saniye daha da uzaklaştı aradığı şeyden. İçine çektiği her yeni nefes, anımsamaya çalıştığı rüyayla arasına mesafeler getirdi.

Örtünün altında uçsuz bucaksız ihtimallere kulaç atan ve kendi gövdesine çarpan kollarının yorgunluğunu duyumsadı. Ellerini göğsünde birleştirdi. İçini dağlayıp geçen şey neydi? Göğüs kafesindeki sımsıcak izler kime aitti?

Örtüyü üzerinden attı. Kollarındaki takatsizliği umursamadan dönüp yüzünü yastığa gömdü. Böylece göğsünde çırpınıp duran duygusal hayvanı bir nebze olsun ezmek, sindirmek istedi. İçinde, kaybedilmiş masumiyetin ağlamakla onarılmaz enkazı. Doğmuş olmak, insandan başlayıp insanda bitmeyen yolculukları içeriyordu. Kâbusun peşini bırakıp ışığı açmak belki en iyisiydi. Kalkmalı ve mutfağa geçip bir şeyler atıştırmalıydı. Hareket etmeye niyetlendi ki kapının çarpma sesiyle irkildi. Başını huzursuz bir sürüngen gibi kaldırdı. Merdivenlerden inen ayak seslerine kulak kesildi. Gecenin bu vaktinde müstakil, tek katlı bir harabede dinmek bilmeyen ayak sesleri neyin nesiydi? Kaşlarını çatarak komodinin üzerindeki saate baktı. Kendisine ait bir saat değildi bu. Dağınık oda, kirli bardaklar ve açık kapı. Ne bunlar ne de rüzgârın şişirip durduğu perde kendisine aitti. Bir kuyudan çıkmaya çalışırken başka bir kuyuya mı düşmüştü? Ayak sesleri mütemadiyen inmeye, inerken azalmaya ama hiç kesilmemeye devam ediyordu. Sesler kafasının içinde birbirini doğurup duran düşüncelere karıştı. Ev mi ona, o mu eve yabancılaşmıştı? Eşyayla arasına giren yabancılik onu kendi iç kıyılarına savurdu. Orada affedilmişti. Birbirine aşına rüzgârlar tarafından şımartılmış, biricik kılınmıştı. Ne zaman kurulduğunu kimsenin bilmediği mahkemelerce hesabı görülmüş, defteri dağıtılmıştı. Kış, bir saksının kıyısına nasıl bütün bir mevsimi yığarsa, dünyanın saçını akşamdan sabaha ağartacak bir hata da tane tane gelip bir kalbin kenarına oturabilirdi. O kıyıları, tohumları çürüterek yeşerten bir balçıktan yapmaydı. Saçları örülen, eve götürülüp getirilen, kalabalıkların içine sokulan, mabetlerin gölgesinde dinlendirilen bir günah, yaban atlar gibi uysallaşırdı orada. Hayatın sarsılmaz sütunları huzmelere istihale eder, atılmış ve atılmamış adımlar sahibinin elinde oyuncaklaşırdı. Bütün hamleler sonsuz kere tekrarlanmak, telafi edilmek hakkına sahipti. Zaman diye bir şey yoktu o kıyılarda, hiçbir şey için geç değildi. İnsanın dış dünyada maruz kaldığı temaslar, önce isimlerinden sonra biçimlerinden soyunurdu. Bakış renklerin faşizminden, dil sözün istikametinden beraat ederdi. Geriye birbirine benzeyen, birbirini teselli eden saydam kadınlar, doğmamış günler, doğmamış çocuklar, apayrı masalardan yükselen ve havada sarmaş dolaş olan kaşık çatal sesleri, yaşanmış ve yaşanmamış ama omuz omuza vermiş hayat parçaları kalırdı. O kıyıları ne bir insan ne bir söz erişebilirdi. Sadece kâbuslar. Bilenmiş, ağzı gıcır baltalarla geceye tok bir ses olarak saplanan, çenesinden salya yerine kin ve nefret akan kâbuslar.

Devasa bir kale kapısının önünde birbirine doğru yürüyen iki siluet gördü. Havalanan kuşların acı çığlıkları diğer bütün sesleri kesti. Yüzler belirginleşti.

Bilenmiş, susmuş bir vuslattı bu. Sımsıkı sarıldılar. Onların sarılmasına şahit olmaktan mahcubiyet duydu adam. Yere baktı. Oradaydılar. Göğe baktı, gökteydiler. Gözlerini yumdu, etten perdenin içindeydiler. Kadının gülüşünde kavuşma sevincini kenara iten bir fazlalık vardı. Yine de tutkuyla sarıldılar. Hasret, ocağa düşmüş kar kesigi gibi cısladı, sis kavuşmayı bir müddet yuttu ve geri kustu. Kadının gülüşündeki fazlalık, bir hançer kılığında elinde belirdi. Sımsıkıydılar. Tebessüm yüzlerini bir an olsun terk etmiyordu. Kadın hançeri adamın koltuk altına saplarken adam gülmeye devam etti. Kadın daha derine indiğinde de adam tutkuyla sarılmasını sürdürdü. Zaman geçti, adam mutluluktan sarhoş, akan sımsıcak kandan habersiz, huzurla gözlerini yumdu. Kadın güldü. Kadının gülüşünde fazlalıklardan arınmış, bir adamı kendisine fark ettirmeden, kendisinden gizli, mutlu mesut öldürmenin kararlılığı vardı. Adamın yüzünde gafletin huzurlu tülleri dalgalanıyordu. Kadın adamın huzurlu çehresinde teselli buldu. Kan akmaya devam etti. Bir ömür, binlerce ömür akıp durdu kan. Toprak doyduktan sonra kanı yüzeyinde biriktirdi. Koyu Kırmızı, kadının ve adamın ayak bileklerine kadar yükseldi. Yırtıcı kuşların çığlığı yeniden duyuldu.

Gözlerini açtı. Tutunmak için gerçek dünyanın çıkıntılarını taradı. Duvarlar sessizdi. Perde durulmuştu. Kalbinde gerçek bir ağrı vardı. Doğruldu. Bu sefer yatakta zaman kaybetmek istemiyordu. Ayağa kalkıp balkona doğru yürümek istedi. Yataktan iner inmez ayakları, sıg ve sıcak bir ıslaklığa takıldı. Duraksadı. Yerde, bileklerine kadar yükselmiş koyu kırmızı haleler gördü. Gece lambası açık, perde durgundu. Kan perdenin yere değen ucundan gövdesine doğru yürümüştü. Adam hiç acele etmeden elini kaldırarak koltuk altını yokladı.

SAFİYE GÖLBAŞI

KARLI ŞEHRİN YADİGÂRI

Rengi giderek solan kış günleri rüzgârsız yağışsız, tekdüze bir ritimle ak-maya kararlı görünüyordu ki ansızın kar yağmaya başladı. İştene yeni gel-miştim. Pencereyi açıp uzun uzun kokladım karı. Kokusunu içime çektikçe gençleştirdim, o kadar ki çocuk oldum. O küçük şehre gittim. Orada da kar yağı-yordu. Karı ilk kez orda gördüğümünden herhâlde bana göre ne zaman kar yağsa, bir parça da oraya düşer mutlaka.

O karlı şehirde on üç yaşında bir oğlan çocuğu var. Gözlerini kamaştıran karda yürümekten korkuyor. Babası hapiste. Hapisten korkuyor. Dedesiyle an-neannesi bir gün, annesiyle onu evlerinden alıp yanlarına, bu soğuk karlı şehir getirdiler. Şimdi hep beraber sessizce yaşıyorlar. Sessizlikten korkuyor. Yeşil gözlü bir kız gözlerini dikmiş ona bakıyor. O kızdan yani senden korkuyor. En çok senden korkuyor. Ah Bergüzar'ım, senin de dediğin gibi meğer ben ne ap-talmışım.

Gözlerimi açtım. On üç yaşındaki çocuk yok. Sen de yoksun. Az evvel çı-kardığım dışarı kıyafetlerimi yeniden giydim. Karımın itirazlarına aldıрма-dan yılın lapa lapa yağın ilk karında yürümek için dışarı çıktım. Hava soğuk. Nereye gitsem, ne taraftan gitsem bilmiyorum. Sanki sesin geliyor kulağıma bir yerden, onu takip ediyorum. Bergüzar'ım, sesini hâlâ hatırlıyor olmama ne diyorsun?

Benim gözlerimde ne arardı yeşil gözlerin? Neden kızıyordum sana, bana öyle baktığın için? Şimdi seni bir âşık gibi mi hatırlıyorum, bir baba gibi mi, bir dost gibi mi, bir sanatçının hayranı gibi mi bilmiyorum. Sadece...

Sana her baktığımda hiç tanımadığım babanı görürdüm. Nereden duy-duysam onun babası deli demişlerdi. Hayal ederdim babanı. Başında bir kasket olurdu, sürekli gülerdi, evde durmazdı, sen yalnızdın, babanı özlerdin, çocuk-muş gibi acırdın ona. Belki de deli değildi baban. Biraz sinirli bir adamdı sa-dece, öfkeliydi. O yüzden deli diyorlardı herhâlde. Aksine hiç gülmezdi. Sen onun varlığından bunalırdın, ona bir çocuk gibi şefkat değil kuru bir saygı gös-

terirdin. Ah... Bilmiyorum, baban hakkında ne senin hakkında doğru düzgün hiçbir şey bilmiyorum. Keşke seninle bir kez olsun konuşsaydım. Belki o zaman başım her sıkıştığında, ailem, işim, dostlarım üstüme üstüme geldiğinde çocukluğuma kaçmazdım, seni aramazdım o karanlıkta, bana bakan o yeşil gözleri özlemezdim.

Sen çok cesur bir kızdın, pervasızdın. Benimle konuşmaya çalışırdın. Güya başkalarının yazdığı, şimdi düşününce edebî değeri olan birbirinden güzel notlar bırakırdın kitaplarımın arasına. Ne hikmetse senden bahsederdi o notlar hep. Ben tam olarak ne dediğini anlayamadığım o satırlardan korkardım işte. Ara ara yazdığın şiirleri okuturdu edebiyat hocası sana. Bazı dizelelerin hâlâ aklımda. Üzerime yağan kar taneleriyle beraber acılarımı sayıyorum, demiştin bir keresinde. Ah Bergüzar'ım, ah yavrucak. On üç yaşında kaç tane acın vardı da sayıyordun acaba?

Bazen derin bir kedere batmış görürdüm seni, biraz sonra gayet neşeli. Gösteriş yapardın, hareketlerinde abartı vardı. Herkes seni görsün, sevsin isterdin. Bazen çok sinirlenir, bazen çok gülerdin. Sinirlendiğin zaman âdeta delirir, güldüğün zaman yine âdeta delirirdin. Bir günün bir gününü tutmazdı. Bir uçtan bir uca derin ve üstü örtülü bir kederle gidip gelirdin. Bu gelgitler normal değildi biliyorum. Ama özeldi. Sana yardım edebilirdim, seni sevebilirdim. Seni sevebilseydim belki sakinleşirdin, sakinleşseydin belki...

Öyle zor, öyle yersiz bir zamanda karşılaşmıştık ki senden gözlerini kaçırana o çocuğun ne hâlde olduğunu bilemezdin. Babasının siyasi bir mahkûm olduğunu. Bunun ne demek olduğunu o çocuğun tam olarak bilemediğini. Bilemezdin ve ben de anlatamazdım. Diyemezdim ki evdeki konuşmalarda hainlik ve kahramanlık arasında gidip geliyor babamın ismi. Bazen aptallığı da yakıştırıyor dedem babama. Bütün bunlar beni korkutuyor. Babamın asılacağını düşünüyorum. Biz bu karlı şehre bir şeylerden kaçır gibi geldik. Burada korkarak yaşıyoruz. Babamdan haber alamıyoruz. Geceleri yatarken gözyaşları içinde dua ediyorum, Allah'ım ne olur babamı asmasınlar diye. Annem gündün süzülüyor. Ve çılgın bir kız yeşil gözlerini üzerime dikmiş bana bakıyor.

Hemen hemen bütün hocalarla kavgalıydın. Seni konuşturmak istemezlerdi. Sen tartışmayı uzatınca kızarlar, seni sınıftan kovarlardı. Bayağı bayağı bozulur, içerlerdin. Derdim ki kendi kendime madem çatır çatır kavgı ediyorsun o zaman niye bozuluyorsun? Besbelli bir şey söylemek istiyordun o kavgaları ederken. Ama ne? O öfkenin muhatabı kimdi? Neyi göstermek istiyor, neyi saklamaya çalışıyordun? Bütün bu hırçınlığın çaresizlikten miydi? Muhakkak zor durumdaydın. Ama bunu hocalar bile anlamazken ben on üç yaşında, o kendimce dertli başımla nasıl anlasaydım be Bergüzar'ım nasıl anlasaydım a canım?

Güzel miydin? Galiba. Gözlerin geliyor hep aklıma. İnsanı tedirgin eden

derin bakışların. Uzun kahverengi sık kirpiklerin, varla yok arası dağınık kaşların. Evet güzeldin, hem de çok güzeldin. Ah birazcık, azıcık sakın olamaz mıydın? Biraz diğer kızlara benzeyemez miydin? Biraz herkes gibi davranamaz mıydın? Bildiğim kadarıyla bütün güzelliğine rağmen kimse âşık değildi sana. Senden çekinen oğlanlarla seninle alay eden oğlanlar vardı sadece. Muhtemelen ömrünce hiç kimse sevmeyi seni. Hiç kimse görmedi aslında ne yapmak istediğini. Bu yüzden arkayı dönüp gittin değil mi? Sevmek seni hayatta tutabilirdi, sana daha nice güzel şiirler yazdırabilirdi ama sevilmedin. Ve buradaki ilk suçlu galiba benim.

Sahi deli miydi baban? Annen yok muydu? Ya kardeşlerin? Benim kardeşim olmadı hiç. Annemi erken kaybettim. Bence üzüntüden öldü. Asılmasını diye gecelerce dua ettiğim babamsa elbette asılmadı. Üç yıl kaldığı cezaevinden hiçbir şey olmamış gibi çıktı. Yıllar sonra kendisinden bambaşka bir siyasi yön tuttum. Özellikle ben üniversitedeyken onunla konuşamayacak kadar yabancılaştık birbirimize. Kavgalarımız, suçlamalarımız, öfkemiz haddi hududu aştı. O iyice yaşlanıp elden ayaktan düşünce, benim çocuklar biraz büyüyünce geçti öfkem. Evimde son nefesini verene kadar, beceriksiz, sabırsız âdetla lûtfen de olsa, ona saygı bile gösterdim hatta.

İşte böyle oluyor. Ne zaman seni düşünsem, aklıma babam geliyor, onunla kurduğumuz zavallica ilişki geliyor, birbirimize duyduğumuz öfke geliyor. Oysa ne karlı bir akşamda yürürken, ne güneşli bir sabaha uyanırken onu düşünmek istiyorum ben.

Neyse... İnanır mısın senin bir gün şair olacağını adım gibi biliyordum. Kitapçılarda, sahaflarda gözlerim adını arardı daima. Nihayet bir gün rastladım ona. İlk ve son kitabın ya yayınevin tarafından ya da bizzat senin tarafından sahafa bırakılmıştı. On beş yirmi adet vardı. Kapakları açılmadan eskimiş, sararmış, alt rafta tozun içinde duruyordu. Onu da kimse görmemişti. Hakkında hiç yazı yazılmamış, seninle kimse röportaj yapmamıştı. Senin kaderin kitabına sirayet etmişti ne yazık ki. İkincisini çıkarmaya bundan mı gücün yetmedi? Önce hepsini almak istedim kitaplarının. Sonra belki başka birileri görüp almak ister diye bir tane alıp çıktım.

İlkin kendi izimi arayarak bütün sayfalarını taradım. Buldum da. Kendimi bulduğum o şiirleri okuyunca beynimden vurulmuşa döndüm. Keskin bir acıyla kıvrandım. Korkak demiştin bana. Ben erkektim o kadındı demiştin. Güzeldi değilmi zaten, gerçi ben güzel sevmem demiştin. Ama bütün korkaklığıma, kadınlığıma ve çirkinliğime rağmen yırtıcı bir hayvan gibi ruhunu tarumar ettiğimi söylemiştin. Ömrümce kendimden o dizeleri okuduğum andaki kadar nefret etmemiştim. Sonrasında üç gün hasta yatmıştım evde. Hastalandığımda karım, sakın karım, diğer kadınlara benzeyen karım endişelenmiş, üzülmüş,

kendime bakmadığım için sitem etmişti. Her şey ne kadar normaldi hayatımda, ne kadar arınıktı ailem. Hiçbirimiz deli değildik. Bununla mı övünürdük?

İtiraf etmem gerekirse seni, senin bir uçtan bir uca gidip gelmelerden yorulduğun bir an arkayı dönüp gittiğini öğrendikten sonra daha çok düşünmeye başladım. Ne acı, ne korkak, ne yersiz bir düşünme. Deli babanın deli kızının bana artık bir şey yapamayacağına inanınca alçak bir konfor duygusuyla, utanmadan sevmeye koyuldum seni. Biricik şiir kitabını güzelce silip kitaplığıma yerleştirdim, marifetmiş gibi.

Şimdi de neredeyse bir hikâye yazacağım ikimizin üzerine. Gözlerini falan anlatacağım. Karın nasıl sen koktuğundan, üzerime yağın kar taneleriyle acılarımı sayıp saymadığımdan bahsedeceğim. Utanmasam her kar yağdığında dışarı çıktığımı söyleyeceğim. Güya ne yöne gideceğimi bilemeyecek, sesi ni duymayı bekleyeceğim. Yürüdükçe karlı bir şehirden bana kalan yadigârı bulduğumu sanacağım. Tehlikeden azade bir hikâyenin kollarına bırakacağım kendimi. Baba mı, dost mu, âşık mı, hayran mı, hangi sıfatla ve ne hakla bilmiyorum ama sana Bergüzar'ım diyeceğim. Hani utanmasam yapacağım bunları. Hani utanmasam Bergüzar'ım. Hani utanmasam.

FİKRİ ÖZÇELİKÇİ

AYLA ABLANIN SEVDA HALLERİ

Gün doğup da sokaklarına çıkıldığında “Selamlaşacak dostlarım var, ne güzel.” diyen kişilerin bulunduğu bir yerde büyümüştüm. Çocukluğuma dair güzel anıların çokluğunun sebebi, böyle insanların hâlâ olması. Duvarına baktığım her evde, adımladığım yolları taş döşeli, ilerledikçe aniden sağa sola kıvrılıveren dar sokaklarda, yaprakları dökülüp dalları çıplaklaşmış dut ağaçlarında binbir güzellik görüşüm de hep bundan.

İşim dolayısıyla başka bir mahalleye taşınmış olsam da fırsat buldukça gelirim beni emzirip büyüten bu sokaklara. Her taşında binbir anımın olduğu bu sokakları -artık aramızda olmayanlar da dâhil- içimde büyütür, yeniden yeniden yaşırdım o günleri.

Sokakları binbir anının eşiğinde dolaşır dururdum ya, hüznün sarı tozunu bürünmüş ayaklarımın beni birazdan Ayla ablanın evine götüreceğini, orada durup Ayla ablanın mağrur ama kederli iç çekişlerini dinleteceğini de bilirdim.

Herkesin birbirini tanıyıp birbirine güvendiği sakin bir mahalleydi burası. Bu güven ve sakinliğin verdiği rahatlıkla, ben de sağlı sollu sıralanmış esnafın yanına hiç çekinmeden girip çıkardım. Beni tanıyıp bilenlerin bazıları da -ben yanlarına gitmeyi düşünmesem bile- beni gördüklerinde yanlarına çağırır, hâl hatır sorduktan sonra ya bana bir şeyler ikram eder veya ufak tefek bir iş yapmamı rica ederlerdi. Bu tip istekleri itiraz etmeden yaptığım için de herkes tarafından sevilirdim.

Dükkânlardaki bu oyalanma zamanlarım, aynı zamanda mahallede olan bitenleri öğrendiğim zamanlardı. Beni yanlarına çağıran büyükler, yanlarında olup olmadığımı umursamadan havadan sudan, işten mahalleden konuşurlardı. Bu konuşmalar ister istemez kulağıma çarpardı. Bu sebeple de nerede ne olup bitiyor, kim ne yapıyor, istemeden de olsa öğrenirdim. Severdim mahalle mi. Sokaklarında hayata dair şeyler vardı. Yollarında karşılaşanlar selamlaşır, hasta ve yoksullar gözetilirdi.

Kaldırımlarının ortasına dikili gümrâh ağaçlarının çokluğuyla dikkat

çekerdi burası. Genellikle kimse kimsenin işine karışmayı sevmez, olan biteni fazla merak etmezdi.

Ama bazı şeyler vardı ki onlar da fazlasıyla merak edilirdi. Ee, göz görüyor, kulak işitiyor; doğamız da müsait buna. Hâl böyle olunca da haklarında çok şey bilinmeyen kişiler hakkında biraz fazla konuşulurdu. İnsanoğlu bu, gem vuramazsın ki duygularına da, zihnine de, diline de. Hakkında en çok konuşulan kişi, bildiniz, Ayla ablaydı.

Ayla abla kim mi? Kim olacak, mahallemizin her şeyi o. Başkalarını bilmem ama benim aram çok iyiydi Ayla abla ile. Bir farklı, bir sıcak severdim onu.

Ayla abla beni ne zaman görse henüz güneşin esmerleştirmeyi başaramadığı kirli beyaz yanağımı okşar, sanki dünyanın en önemli sorusunu sorarmış gibi hafifçe yüzüme eğilerek “Nasılsın yakışıklı?” derdi. Bu cümleyi söylemesiyle birlikte dalga dalga kızaran yüzümün aldığı mahcup hâle bakar, sonra dünyanın en güzel gülümsemesiyle gülümser ve hiçbir şey olmamış gibi yoluna devam ederdi.

O gider, ben oracıkta mıhlanıp kalırdım. Bir ince söğüt dalı olur kırılırdım. Sen de ki ölürdüm. Sonra yavaşça kendime gelir, derin bir nefes alırdım. Kalp atışlarım hızlanır, yüzüm kızarır, dünyaya karşı yürüyüşüm değişir, birden büyüdüğümü hissederdim.

Ben bunları yaşardım ama bilirdim ki Ayla abla bilmezdi iç dünyamda bu olan biteni. O, kendi tarzınca beni severdi sadece. Sever sever de, bir de bunu söyleyiverirdi yumuşacık sesiyle. O bunu sakince söyler, benim içimde ummanlar çalkalanırdı. O an ne hâle düşerdim, bilmezdi. Hiç de bilmedi zaten. Bilmedi.

Ne anlama geldiğini benim de hâlâ bilmediğim içimdeki bu dalgalanmaları hiçbir zaman öğrenemedi. Beni her gördüğünde yanağımı okşayıp “Nasılsın yakışıklı?” demeye devam etti. Böylelikle kâh ömrüme ömür kattı kâh öldürdü beni.

Hakkında çok şey konuşulduğu için farklı bir şey gelmesin aklınıza. Ayla abla aslında mahallemizde olan biten her şeyi bir şekilde duyan ve ihtiyaç olduğunda yapabileceği bir yardım varsa o yardımı yapmak için çırpınan biriydi. Herkesin dert ortağı, bildiğiniz yardım meleği idi.

Benim için ve mahallemizdeki birçok insan için böyleydi ama bazılarına göreyse farklı biriydi. Onu bizden farklı tanıyanlara sorsanız, her işe burnunu sokan biriydi. İnsanlara şirin görünmek için yapamayacağı şey yoktu. İlgi budalasıydı. Herkese göre değişen bir Ayla abla vardı kısacası. Daha geçen hafta toprağa verdiğimiz Kemal amcanın cenazesine katılanlara sorsanız, bunlara benzer şeyler söyleyecektir onlar da.

Sahi, Kemal amcanın ölümünü duymadınız, değil mi?

Ani bir ölümdü Kemal amcanın ölümü. Bir anda duyuverdik onun ölümünü. Hiç kimsenin beklemediği bir şeydi bu ve o yüzden hiçbirimiz bu ölümü ona yakıştıramadık.

İnşaat ustasıydı Kemal amca. Boş durmayı sevmez, az çok kazanacağına bakmaz, bazen kârına bazen hayrına durmadan çalışırdı.

Ölüm, çalışırken yakalamıştı Kemal amca'yı. Duvarlarını alın teriyle yükselttiği bir inşaatın iskelesinden hiç kimsenin anlamadığı bir şekilde düşüvermiş; düştüğü yerde de hemen ölüvermişti Kemal amca bir haziran sıcaklığında.

Kara haber dediğin tez yayılır. Kemal amcanın ölümü de hemen duyulmuştu. İşin aslı, onun ani ölümünü duyuşumuzla şoka girmiştik hepimiz. Hepimiz gibi, iki sabisiyle genç denecek yaşta dul kalan hanımı Melahat teyze de bu ani ölüm karşısında ne yapacağını şaşırmış, ortalıkta ne yapacağını bilmez bir hâlde kalakalmıştı. Kendisine yoldaş olacak bir yakın akrabası da yoktu ki yardım etsin. Yol yordam bilmediği için de şimdi hangi işe koşturacağını, ne yapacağını bilemiyordu. Nasıl da çaresizdi!

Kadıncağыз cenazeyle mi uğraşsın, Kemal amcanın sigorta işlerine mi koştur-sun, taziye gelenleri mi ağırlasın... Ama hayat hükmünü icra ediyor, kendi bildiğince akmaya devam ediyordu. Yaşlıların yönlendirmesiyle, konu komşunun el atmasıyla rahmetli Kemal amcanın evinde bir taziye düzeni kurulmuştu yine de.

Her cenaze evi gibi, Melahat teyzenin evinde de taziye gelenler eksik değildi. Eşini kaybetmenin şaşkınlığını yaşayan Melahat teyze iki elini birbirine kavuşturmuş, çaresizce çırpınıyordu bir şeyler yapmak için. Ama yine de cenaze evinde bir kargaşadır yaşanıyordu. Ben de ufak tefek hizmetlerde bulunan çocuklar arasındaydım. Ölümün ne anlama geleceğini tam kavrayamayacak yaşıydım ama nedense bende de bir hüznü vardı, ölümle gelen o tarifsiz hüznü olmalıydı bu. Ayla abla gelinceye kadar devam etmişti bu kargaşa.

Vefat haberini alan Ayla abla, hemen Melahat teyzenin evine koşturmuş, organize edivermişti taziye evindeki işleri. Komşulardan bazılarına yemek pişirme görevini verirken evi uygun olan komşuları da -tek tük de olsa- uzaktan gelenleri yatıya almaları için ikna etmişti.

Herkes baş sağlığı dileyip bir kenara çekilirken o bir çırpıda yoluna koyuvermişti her şeyi.

Bunca iyilik yapması, başkalarına yardım etmek için bu kadar koşturması bile dedikodulara konu olmaktan kurtaramıyordu onu. Kemal amcanın cenazesindeki koşuşturmalarında bile başka anlamlar buldu onu sevmeyenler. Gözlere görünmek, "Ne kadar da iyi biri şu Ayla." dedirtmek için koşuşturmuştu o kadar. Ona mı düşmüştü taziye gelenlerle ilgilenmek, ailenin bir bireyi gibi taziye evinde koşturup durmak? Rahmetlinin ailesi ve yakınları ne güne durmaktaydı? Gelenlere ikram edilecek iki tencere yemekle, bir tencere pilavı pişirmekten aciz miydi onlar ki Ayla burnunu sokuyordu her işe? Tek amacı kendisine "iyi insan" dedirtebilmektir. Bunun için her şeyi kullanabilirdi Ayla.

Düğünü de, ölümü de... Böyle der, böyle düşünürdü bazıları onun için.

Evlilik çağındaki kızlar içinse bir türlü evlenemeyen bir kız kurusuydu Ayla. Kimler kimler evlenmişti de bir Ayla becerememişti evlenmeyi. Bir kusuru vardı belli ki ve o yüzden evlenemiyordu şüphesiz. Yoksa taliplileri de yok değildi ama nedense o “Olmaz!” diyordu her birine. Haydi, biri ikisi neyse ama hepsinin de bir kusuru mu vardı canım? Böyle böyle, herkes bir farklı şey söylüyordu onun için. Ama Allah için kime sorarsanız sorun, kimin bir yardımı ihtiyacı olsa ilk önce yardımı koştan oydu. Seveni gururla, sevmeyeni dudak ucuyla söylerdi bunu.

Düğün mü olacak, bir bakarsınız o organize edivermiş birçok şeyi. Biri mi vefat etti, Ayla abla işleri kolay kılıvermiş kaşla göz arasında. En derin acıları paylaşır, azaltırdı onları ilgisiyle. Bunu da öyle doğal bir şekilde yapardı ki, ya dırganacak bir şey olmazdı ortada.

Bana sorsanız onu “Dokunuşu iyi gelen insanlar vardır ya, onlardandır.” derim size. Hem, mahallemizin en güzel, en sevimli kızıdır o bildim bileli.

Uzunca boyu, insanın, içinde boğulmayı dilediği ela gözleri, gülümsediğinde sol yanağında hemen beliriveren gamzesi, omuzlarına doğru dalgalanmaya başlayıp sırtına boylu boyunca dökülen kumral saçları ve kendinden emin yürüyüşüyle her görenin dikkatini çekerti. Sanırım kendisi hakkında iyisiyle kötüsüyle kimin ne düşündüğünü Ayla abla da bilirdi ama bilmez gibi yapardı.

Mahallemizde zaman işte böyle akardı. Zaman akardı, ben büyüdüm.

Söylemedim, değil mi; Ayla ablalar bizim karşı komşumuzdu. Caddenin en işlek yerine açılan sokağın en başındaki iki katlı ev, onların eviydi. Hani pencerelerinin çerçeveleri hâlâ ahşap olan ev var ya, o ev işte.

Zaten sokağımıza gelen herkesin dikkatini önce o ev çekerti. Çatısındaki horoz figürlü rüzgargülüne takılırdı gözler önce. Sonra balkondaki bahçeyi görürdü gözler ve şaşakalırdı bu bahçenin güzelliği karşısında. Sonra durup hayran hayran seyredilerdi o balkonu.

Balkonda bahçe mi olur, diyen varsa mahallemize gelip Ayla ablaların balkonunu görmeliler. Ne domates fidesi eksikti balkonda ne de “Orada hiç yetişir mi?” diye hafif alaya alınmasına rağmen dikiminden vazgeçilmeyip inatla dikilmiş limon ağacı. Fesleğenler, kasımpatıları, bir kenarda vahşice ve vakurca duran sarısabırlarla birlikte bir renkli dünyaydı onların balkonları.

Yaz akşamlarında yerden yükselen toprak kokusuna karışırdı balkonlarındaki bahçenin kokusu. Mahalleye gelip de bir yer soranlara, sordukları yer tarif edilirken Ayla ablaların evi merkeze alınır “Damında horoz şeklinde rüzgargülü, balkonunda bahçe bulunan ev var ya...” diye başlanan tarif cümleleri, uygun şekilde tamamlanırdı.

Evlilikler dolayısıyla mahallemizden gidenler, yine aynı sebeple mahallemize gelenler olurdu her yerde olduğu gibi. Her yerde olduğu gibi, özellikle yaz

aylarında yaşanırdı böyle bir hareketlilik. Ama sanki son zamanlarda gidenlerin sayısı gelenlerden fazlaydı.

Yaz gelip de düğünler başladığında da en çok Ayla abla görünürdü ortalıkta yine. Her düğüne koşturur, her avucu kınalı geline yardım ederdi. Her gelin de ona “Bir gün biz de senin düğününde böyle koşturacağız Ayla.” derdi. Ayla abla da hepsine, güleç bir şekilde “İnşaallah” der, işine devam ederdi.

Onun evlenmemesinin sebebi nedir, pek bilen de yoktu. Bu konuda fikir yürütenler yok muydu, vardı tabii ama bu konuda Ayla abla hiçbir şey söylemediği için her şey söylentiden ibaretti sonuçta.

Bir söylentiye göre, sevdiğine kavuşamamış, sonra da “Başkasına varmam ben!” diye inat etmiş ve o zamandan beri de evlenmemiştir.

O söylentiye göre, Ayla ablanın bir sevdalısı varmış karşı mahalleden, Taha adında biri... Taha dedikleri, Taha abi işte.

Nerede ne zaman karşılaşmış birbirlerine ne zaman vurulmuşlar, bilinmez ama anlatılanlara göre, ikisi birbirlerinin olmaya söz vermişler. Birbirlerinin olamazlarsa da kimsenin olmamaya yeminler edip antlar içmişler.

Böyle anlatılır mahalledeki bazıları tarafından Ayla ablanın evlenmeme hikâyesi.

Bu, pek inandırıcı gibi durmuyor, değil mi? Ama geçmişe bakıp da düşündüğümde, benim en çok aklıma yatan hikâye de bu aslında.

Bu hikâyenin aklıma yatmasının sebebi de Taha abiyi tanımam.

Siz bilmezsiniz şimdi. Bir zamanlar mahallemize sıkça gelirdi bir delikanlı. Uzun yaz günlerinde, genellikle öğle ezanı okunurken gelir, şadırvanlı camide namaz kılar, namazdan sonra da caminin bitişiğindeki kahvehanede oturup çay içerdi tek başına. Yirmili yaşların ortalarında, hani yağız biri derler ya, öyle biriydi. O delikanlı, Taha abiydi.

Nedendir bilmem ama hiç içerde oturmazdı. Kahvehaneye geldiğinde, her zaman kahvehanenin önüne konmuş o tahta masalardan birindeki sandalyeye genişçe oturur, çayını söyler ve cama sırtını verip masadaki gazeteleri karıştırırdı. Bazen gazete okumaya dalar, birden bir şeyi hatırlamış gibi başını hızlıca kaldırıp gözlerini yola dikerdi sonra. Bu okumaya dalma ve aniden dalgınlıktan kurtulup yola bakma olayını sık sık yaşırdı görebildiğim kadarıyla.

Şimdi hatırlıyorum da hep aynı yöne dönerdi bakışları. Birisini bekliyor ya da birisini arıyormuş gibiydi hep ama bunu belli etmek de istemezdi sanki.

Beni de pek severdi Taha abi. Bunun nedenini bilmezdim ama severdi. Ne zaman beni görse sanki bir tanıdığını görmüş gibi ilgilenir, hâl hatır sorardı. İçtendi bunu yaparken. Rol yapsa anlardım elbette. Benim de kanım kaynamıştı nedense ona. Bana yetişkinmişim gibi davranır “Delikanlı, nasılsın?” derdi omuzuma ciddiyetle dokunarak her defasında. Bunu öyle doğal, öyle sahici yapardı ki büyüdüğümü hissederdim birden.

Böyle sessiz sakin gazete okuyup çay içen Taha abiyi hareketlendiren olay, Ayla ablanın ortaya çıkmasıydı birçoğuna göre.

Ayla ablanın topuklarını yere vura vura yürüyüp sokakta görünmesiyle Taha abinin önce heyecanlanması, Ayla abla kahvehanenin önünden geçip git-tikten sonra da yerinden kalkıp “Bana müsaade. Allah’a emanetsiniz.” deyip gitmesi bir tesadüf değildi birçoğuna göre. Zaten bu zamanlamadan ve bu te-laşlı hâllerden yola çıkılıp ikisi arasında bir yakınlık olduğu iddia ediliyordu.

Normalde sakin ve meraksız insanların bulunduğu mahallemizin en önemli gündem konularından biri buydu: Ayla abla ve Taha abi arasında bir yakınlık var mıydı? Bu yakınlık evlilikle mi bitecekti?

İşin aslı, bu sorulara hiç kimse net cevap veremiyordu. Cesaret edip de bu konuyu Ayla ablaya soranlar, cevap olarak bir tebessümle yetiniyorlarmış sadece.

Aslında ikisi birbirine yakıştırılıyor, birçok şey söyleniyordu haklarında. Ama ikisini öyle diz dize, el ele, göz göze gören de yoktu. Sadece bir sürü söy-lenti, söylenti, söylenti...

Özellikle kışları bu konu küllense de ayın parlayıp gecelerin iyice kısaldığı bahar aylarında konu yine gündeme geliyordu. Gündüzlerin iyice sıcakladığı, gecelerin alabildiğine serin olup insanların evlerinden çok sokaklarda zaman geçirmeye başladığı zamanlarda, konuşmaların arasına yavaş yavaş Taha ve Ayla sözcükleri sokulur, uyuyan bir merak yeniden uyandırılırdı.

Böyle böyle zaman akıp geçti. Taha abi ve Ayla ablanın o beklenen evli-likleri bir türlü gerçekleşmedi. Gün geldi Taha abi nasıl aniden ortaya çıktıysa yine öyle aniden ortalıktan kayboldu ama Ayla abla o hep bildiğimiz hayatını yaşamaya devam etti.

Haklarında daha az konuşulsa da Ayla abla ve Taha abi konusu, kayaların arasından boy veren çiğdemler gibi hiç umulmadık zamanlarda boyvermeye devam etti yıllar geçtikçe. Bazen harlanan bir ateş gibi gündemde yerini aldı bir süre ama bir türlü de nihayet bulmadı. Ergenliğe adım atmaya başladığım zamanlarda şahit olduğum bu olay, evli erkekler safına karıştığım şu zaman-larda bile hâlâ dinmeyen bir merak konusu mahallemizde.

Yıllar geçti aradan ve ben de evli erkekler safına katıldım zamanla. Ama Ayla abla için hep o küçük çocuk olmaya devam ediyorum. Ayla abla ne zaman beni görse hâlâ yanağımı okşayıp göz kırparak “Nasılsın yakışıklı?” demeye devam ediyor. Bense Ayla ablanın yüzünde günden güne derinleşen çizgileri, saçlarında artan beyazları gördükçe ve en çok da uzun yaz akşamlarında bal-konundan yollara bakıp da derin derin iç çekmelerini işittikçe bir çocuk kede-riyle kederleniyorum.

MESUT DOĞAN

UNUTULMUŞ SESLER ODASI

İşte tam şuraya oturacağız seninle. Altından ırmaklar akan o uçsuz bucaksız yeşilliklerin üzerine. Konuşamadığımız ne varsa anlatacağız. Bitecek dilimizin ve ruhumuzun kekemeliği de. Sonsuzluğa bırakacağız sözcükleri birer birer kum taneleri gibi. İnsanı başıboş bırakmayan, bir yaprağın düşmesinden haberdar olan, hiç sesleri zayi eder mi?

Sarı, loş ışıkların içinde salınan ve gevşeyen bir odada, her gün biriken seslerle birlikte kalıyordu. Gündüz vakti bir sürü insan sesleriyle dolan bu oda akşam olunca derin bir mağara gibi sessizleşiyor, onu kuytusuna alıp saklıyordu. Tüm sesler burada birikiyordu. Bu tavanı yüksek odanın içinde. Her akşam sahiplerini evlerine uğurlayan sesler, odanın puslu penceresinden dalgın dalgın bakarlardı. Uzaklarda şehri her geçen gün kuşatan, sıkıştıran beton binalara. Usulca yaklaşan ve dibi delik bir çuval gibi ne atsan içinde kaybolan akşama. Sonra tırmanır ve yerleşirdi hepsi odanın içinde tavana doğru uzayıp giden o sonsuz raflara. Bu odaya girip çıkan insanların ömürlerinin çoğu neredeyse burada geçiyordu. Bu yüzden seslerinin en önemli, sırlarla dolu olanları bu odada birikiyordu. Odaya teşrif eden bir insanı tanımak için odadaki seslerine bakmak yeterliydi. Yorulan sesler burada dinlenmeye çekilir sonra kimisi ağızdan çıktığına pişman olarak kimisi de bundan gurur duyarak kendilerine odanın kuytu bir köşesinde yer bulmaya çalışırlardı.

Bu seslerle büyüyordu belki de. Büyük binaların içinde unutulmuş, gözden çıkarılmış bu sağır odanın içinde. Seslerle bilmeden bir duvar örmüştü kendine. Yüksekliği gökyüzüne dek uzanan. Sesler her gün arttıkça duvar da sürekli yükseliyordu. Sözcüklerin dar kalıplarından kurtulan sesler odada rahatlıyor, yumuşuyor, küçülüp büzüşüyor, kendilerini abartan beden hareketleri ve tuhaf gülüşlerden arınıp gerçek kimliklerine kavuşuyorlardı.

Odaya çok ses bırakan insanlar bilselerdi o kadar konuşmazlardı. Biriken o kadar sözün savunmasını yapacaklarını bilselerdi bu kadar konuşurlar mıydı? Hiç konuşmayan ara sıra konuşan insanlar ne kadar rahattı. Tıpkı az eşyası

olan insanlar gibi. Artık o da az konuşacaktı. Yüzlerce insanın geçmişe dönüp o konuşmaları araştırmasına, deşelemesine fırsat vermeyecekti.

Kimi zaman bir kör gibi elleriyle boşlukta asılı duran seslere dokunup onları dinleyip sahiplerini tanımaya çalıştığında. İstemedi ağızdan çıkan sesler, tedirginlik içinde, oraya buraya seğirterek katı bir boşluğa çarptığında. Kadınların seslerini sözcüklerle biçimlendirmeden öylesine ortalığa salıvermesi karşısında erkeklerin zavallılığını da. Bir de bu anlaşılması zor seslerin arasına uzun sessizlikler koyarak karşı tarafı iyice merakta bırakmalarına. Bu sessizlikler bir kararsızlık mı yoksa dışa vurulmaya korkulan yeni oluşmuş bazı hislerin sessizce hareket etmesiyle oluşan bir sessizlik miydi yoksa?

Akşama doğru mesai bitip kalabalık dağılınca kimse görmeden odaya giriyordu. Kaldığı odaya gün boyunca insanlar ve hastalar da girip çıkıyordu. Sabah olduğunda kimse gelmeden odayı bir hırsız gibi terk ediyordu. İkiye katlanan yatağını soyunma dolaplarının arkasına saklıyordu. Geceleri ne ay ne de yıldızlardan haberi vardı. Bir türlü biçim kazanıp görünür hâle gelmeyen, her an yanlış bir darbeye kırılıp geldiği yere dönecek kaba bir yalnızlığı biçimlendiriyordu. Belki de bir şeye benzemeyen yaşamını.

Kaldığı odanın etrafına âdeta dikenli tellerle bir sınır çekilmişti. Yaşam ve insanlar, bu sınırın çok uzağında tek boyutlu, dar açılı, anlaşılmasız cisimler gibi titreşirdi. İçine girilemeyen, yaşanmayan ve hissedilmeyen. Parmağını sokunca şekli bozulmayan, akışkan bir madde gibiydi. Onu dünyanın dışına iten ve küçülten bu odadan kurtulması imkânsızdı. Bir sesi yoktu. O seslerden kendine bir ses yapmak istiyordu. Ya da kendine bir ses bulmak. Hangi sese benzemeliydi sesi? Kendi sesini de sesine yakıştıramıyordu bir türlü. İnsanlar yaşamları boyunca sayısız yüz ve seslere sahipken onun bir tane bile bulamaması çok can sıkıcıydı.

Her akşam yalnızlık duvarları dümdüz ediyor, onu duvardan daha sıkı bir karanlık sıkıştırıyor ve bir nokta kadar küçültüyor. Eşya, yorgun ve yıpranmış, sarı bir sisin içine çekiliyor ve eriyip onun bir parçası oluyor. Eşyasız, duvarsız ve penceresiz bir yerde, her şeyden ve kendinden çok uzakta, boşlukta kuruyan bir meyve gibi asılı duruyor. Üzerine kırağı düşmüş gibi soğuk bir hüznün yapıyor. Korkuyor. Kendini dünyanın dışına atılmış, ince bir iple dünyaya bağlı garip bir cisim gibi hissediyor. Şehri ve uzayıp giden beton yığınlarını yutuveren, insanın elini kolunu hiçliğin kelepçesiyle bağlayan gece onu bağlayan zayıf ipi koparılacak ve kör bir boşluğa düşecekmiş gibi korkuyla bekliyor. Sonra geceden daha sıkıntılı, yaralayıcı, köşeleri sert ve bir türlü şekillenmeyen o zor kişiliğine gömülüyor.

Dünyanın içinden sayısız sesler geliyor. Ama o orada değil. Kendi kendine çimdik atıyor her gece. Neden bu odadayım? Karanlık, bir kabuk gibi kapatı-

yor yaralarını bütün yabaniliğini ve acılarını. Gece olduğunda her şeyin içine çekildiğini, büzüştüğünü, kurumaya başladığını, yalnızlığın nasıl bir rengi olduğunu gördüğünde nasıl da korkuyor. Soluk, sarkık, pelte gibi, sarı, kımıldatısız tuhaf bir renk. Gecenin içinde bir oyukta kalıyor sürekli. Aynı yeri kullanmaktan gecenin içinde şekilsiz ve tuhaf bir oyuk oluşturmuş bedeni. Uzun süre giyilmekten solan, ağaran bir giysi gibi. Gecenin o bölgesini soldurduğunu görüp ürperiyor. Karanlığın içine oyulmuş biçimsiz bir boşluk. Eski elbiselerin içindeki organların ve insanların da eskidiğini, erkenden yaşlandığını sanırdı eskiden. Bu yüzden kendisini eskimiş hissediyor. Gece, eriyip akan ve durmadan uzayan bir mum gibi etrafını çeviriyor. Karanlık; ürkütücü ve çamurdan bir boşluk gibi etrafındaki her şeyi iştahla yutuyor. Hayatının en önemli kesiti bu odaya saklanmış, kabuğun altındaki bir yara gibi uykuya dalmış. Ne zaman bu odanın önünden geçse, kabuğu her kaldırdığında orada, en dipte kararsız bir su damlası gibi titreyip duran, kendini gelecek zamandan özenle ayırmış, korku dolu gözlerle yabani bir hayvanı kendisine bakarken buluyor.

“Şu gök kubbede ağızdan çıkan her söz asla zayi olmaz. Biriktirilir. Ama siz göremezsiniz”. “Kulaklarını gerçekten etrafa tutarsan bütün seslerde kendi sesini duyarsın”. Bu sesler ona mı aitti yoksa? Sesinin başka bedenlere girip oradan konuşması mıydı?

Her akşam özenle insanların seslerini alıp odanın içindeki sonsuz raflara yerleştiriyordu. Sabaha dek onları gruplara ayırıyor, özenle kurutuyor ve saklıyordu. Sonra diğer günün biriken seslerini alıyordu kurutmaya. Sesler kurudukça daha da netleşiyor, ağırlıklarından ve fazlalıklarından arınıyor, azalıyor, kendini ve ne söylemek istediğini anlatmak için inceliyor, uzuyor, çekiliyordu. İç geçirilerek muhatabının duyamayacağı tonda söylenen sözler bunların en tuhaf olanıydı. Bir türlü kurumuyor, kendini salmıyordu nedense. Aslında en net olan sesler bunlardı. Yaşı da kurusu da aynıydı. Karşı taraf bu sesleri duysaydı o kadar kelime harcanan sözlere asla itibar etmez, bu sesleri duymak için çırpınırdı.

İnsanlar yüzlerce sestten oluşan düzensiz ve dikenli bir ağı her gün yaşamın ve birbirlerinin üzerine atıyor onu yakalamaya sınırlandırmaya çalışıyor ama akşam olduğunda içi boş ve çaresiz evlerine dönüyorlardı.

Her gün aynı sandalyede, odanın köşesinde sessizce oturuyordu. Duygularını ifade edecek ne bir söz ne de beden diline sahipti. Söz, hissettiği şeyleri zehirleyen, büyüsünü bozan bir kafes gibiydi. Gözlerinin önünde kendinden gittikçe uzaklaşan diğer sesleri dinliyor ve hep susuyordu. Kimseyle konuşmuyordu. Gözleri küllenmiş iki kor parçası gibi soluk yüzüne gömülüydü. Susması o kadar derin ve güzeldi ki hiçbir sözcük onu biçimlendiremezdi. Konuştukça başka bir sırrını açığa vuran bayanlara inat, o sustukça elleri, omuzları ve ba-

kışları en zor bilmeceye dönüşüyordu. Suskunluğunda gizli bir melankoli, sırlı bir arzu titremekteydi. Bir gün o utangaç ses, açmak için çırpınan bir tomurcuk gibi titredi, sonra soğuk vurmuşçasına umutsuzca sonsuza dek içine kapanı-verdi. Sese benzer bir şey, geri getirilemeyecek bir duraksama ile suskunluğu ve anlaşılmazlığıyla tüm sesleri yutarak kendi içine çekildi. Odadaki herkesin tüyleri diken diken olmuştu. O da, ayaklarından başlayıp saçlarına dek hızla yayılan bir karıncalanmaya tutulmuştu. Dile getirilemeyen, sözcüklerle kirlenemeyen bu derin sır neydi? O tuhaf ve anlaşılmayan ses, gece kururken öyle bir cisimleşti ki odadaki tüm sesleri yaktı. Sonra sesin sahibi zayıflayıp sararmaya başladı. Bir süre sonra da görünmez oldu.

Sonra bir gece tıpkı bir ney sesi gibi gökyüzünden üzerine dökülen, her yanını sarıp sarmalayan gizemli bir ses duyduğunda. Onları da kuruyan seslerden birisi sandığında. Bu sesin kışa doğru rüzgârın etkisiyle yere erken düşen yarı yeşil yapraklar gibi çaresizliği ve tedirginliği karşısında. Çok farklı, emredercesine kararlı bir ses tonuyla. “Sesimi buradan çıkar, gökyüzüne bırak. Bu odada sesim çok rahatsız oluyor ve ruhumu tedirgin ediyor, korkuyorum sırrımı diğer seslerin duymasından. Sesimi saklamak istiyorum. Onu da bedenim gibi sırlamak istiyorum” dediğinde ısrarla. “Bedenim toprak oldu kurtuldu ama sesim dünyanın o dikenli bahçesinden çıkamadı. Oysa yalnız sana söylenen bir sözdüm aslında” diyerek hıçkırdığında. Sonra gökyüzünden tuhaf bir ses “duygularını söyleyemeden ölenler şehit sayılır” diye fısıldadığında. Bütün bedeni ve hücreleri korkuyla... O günden sonra hiç konuşmadığında. Dünyaya bir ağırlık, bir fazlalık gibi gelen, sanki konuşsa dünyayı bir deniz gibi taşıracak, allak bullak edecek bir ses boğazında düğümlezip kaldığında.

Uyandığında korkudan terlemişti. Bu ses masanın ucunda sessizce oturan ve konuşmayan bayana mı aitti? Bazı geceler üşüdüğünde kendini ısıtan, tavandan üzerine bir fısıltı hâlinde dökülen o gizemli sesleri hatırladı. Bütün boşluklara savrulan ve hiçliğin sınırlarında titreyen varlığını son anda tutan sesi. Uzun süredir gelmiyordu odaya. Ölmüş olabilir miydi? Her gün yanı başında nefes alıp veren, sırtını ona doğru döndüğünde sırtını ateş gibi yakan bakışların sırrını anlayamamıştı.

Tavanda, odanın en dibinde bir kenara korkudan büzüşmüş, bir türlü kuruyamamış neredeyse ölecek hâle gelmiş sesi buldu. İnsanlardan geriye bir avuç ses mi kalacaktı sonunda? Bir köşede, öylesine, korkudan titreyen bir serçe şaşkınlığında? O sessiz sesi aldı ve pencereden masmavi gökyüzüne doğru elleri titreyerek bıraktı. Bir ipekböceğinin kozasına girip rahatlaması gibi gökyüzünde kendisini bekleyen, kendi sesini çağıran dumansı ve şekilsiz bir nesneyle buluşan ses birden canlandı ve ikisi birlikte usulca sonsuz maviliklerde yükseldiler.

Odada yaşayan tüm sesleri ve sahiplerini takip etmeye başladığında. Sıra

hangi sese gelecek diye merak ve korkudan uyuyamadığında. Sahibi sır olan her ses onu rahatsız ettiğinde, gece yarıları uyandırdığında. Zamanı dolan her sesi raflardan özenle alıp pencereden dışarıya bıraktığında. Sonunda odada kendi sesinden başka bir ses kalmadığında... Kendine, olgunlaşmış ve her şeyi kabullenmeye hazır bir ses bulduğunda. Bir gece “bu kadar çok sesi biriktiren gökyüzü bir gün onların ağırlığına dayanamayıp çökecek” diye bir fısıltı duyduğunda. İçini garip bir umut kapladığında.

İşte tam şuraya oturacağız seninle. Altından ırmaklar akan o uçsuz bucaksız yeşilliklerin üzerine. Konuşamadığımız ne varsa anlatacağız. Bitecek dilimizin ve ruhumuzun kekemeliği de. Sonsuzluğa bırakacağız sözcükleri birer birer kum taneleri gibi. İnsanı başıboş bırakmayan, bir yaprağın düşmesinden haberdar olan, hiç sesleri zayi eder mi?

ZEYNEP SATI YALÇIN

YOL

Derin kuyuların dibinden gelir gibiydi ses. Uzanıp tutamadığım, hem duymak istediğim hem kaçtığım ses “Zülü...” diye çağırıyordu beni boğuk boğuk. Bense elimde eriyip parmaklarıma yapışmış yılan kavlarını üstüme sileerek hep uzağa, en uzağa varma hayaliyle koşuyordum yanan ormanın içinde. Defalarca aynı yerlerde dönüp dolaştığımı fark ettim, kökü toprağı yarmış yaşlı ağacı yeniden görünce. Kurtulma ümidimi kaybetsem de teslim olmayı istemiyordum geçmişe. Koştukça nefesim açılıyor, dumanın kesafeti azalıyor, ince bir serinlik yüzümü okşuyordu. Ağaçların sıklığı azaldıkça, çimenlerin ezikliği ve atıklar çoğaldıkça, yola yaklaşmış olabileceğimi anladım. Yol... Hele varayım da, bir Allah kulu elimden tutardı elbet. İndim, çıktım, ağaçların çalılarının fundaların çevresini dolaştım, ağaçların sona erdiği noktada yolu gördüm. Ellerim belimde nefeslendim. Yolu buldum, ama o sadece bir yol, bir el değil, yol... Bitimsiz boş bir kâğıt gibi kıvrılıp uzanıyordu rampanın altından, dağların eteğinden, suların çevresinden. Ben nereye gideceğimi bilmeden gidecektim. Babam tarafından atıldığım bu yazmamak esaretinden kurtulacaktım.

O çok sevilen, omuzlarda gezdirilen, varlığına kurbanlar kesilen Züleyha değilim artık. Onlar gibi değil, ben olmayı seçtiğim için benimsenmeyen biriyim artık. Ben oluştun deneyimini yaşamalı bir ad bırakmalıydım dünyaya. Ahırdaki inekten, kümesteki tavuktan, bahçedeki maruldan, mutfaktaki annemden bir farkım olsun istiyordum. Ben hiç olmazsa yazarak ben olayım istiyordum. Yazılar inşa ettim, dergilere yolladım, yayımlanacaktı, bir adım olacaktı, yazarak belki var olacaktım.

Ardımda bir fotoğraf gibi dondurup bıraktığım bir geçmiş, önümde şekillenmemiş bir hamur gibi bekleyen gelecek ve boş bir kâğıt gibi uzanan yürümediğim yollar...

Üstüme sıcak yağmur damlalarıyla beraber, bulutların dağılmış parçaları dökülüyordu beyaz pamuklar hâlinde. Kirli elbiselerime ve ıslı yüzüme ısınmış pamukçuklar dökülüyordu havadan.

Yola inmeden diz çöktüm. Bitmiş, kararmış, süzölmüş, pörsümüş üzüm tanesi gibiydim. Açtım. Çok açtım. Yoğun bir öksürük nöbeti, ıslı bir ter eşli-

ğinde devam ediyordu. Ellerimde ter, is, erimiş kavlar ve toprak birbirine karışmıştı. Saçlarımı toplayıp bir tutamını bağ gibi sarıp basit bir topuz yaptım. Ensem rahatladı biraz. Toparlanıp rampadan indim. Çalı çırpı, diken, otlar acı vermiyordu artık, bedenim uyuşmuş olmalıydı. Çok açtım. Ah bu açlık!

İnsan sesleri, itfaiye, helikopter, ambulans siren sesleri birbirine karıştı. Sen-deleyerek yola vardım. Toprak yolda diz çöktüğümde yeniden öksürük nöbetine tutuldum. Bir yudum su olsaydı. Sadece bir yudumcuk... Secde eder gibi kapandığım yolun tozu öksürük arasında nefes aldıkça boğazıma yapışıyordu. Ambulans sesi çoğalınca doğrulup baktım, sedyede birini taşıyorlardı. Bakar bakmaz göz göze geldik babamla. Sakalı buğday başağı gibi ütölmüş, yüzü benimki gibi isle kaplanmıştı. Bacağındaki yanıkları da gördüm. Koşup sarılmak istedim, buna gücüm yoktu oysa. O da öksürük nöbetleri içinde beni işaret ediyordu. Parmakları da yanıktı. Görevli yanıma geldi, beni de almak istiyordu ambulansa. Kafamı sallayıp yok dedim. Bir şişe su getirdi içtim. İkinci yudum abıhayat oldu bana. “İyiym, beni alacaklar birazdan, hastayı yetiştirin, yanıkları ağır mı?” dedim. İyileşir dedi. “Size endişeleniyor, kızım falan diyor, tanıyor musunuz?” dedi. Kafamı yok anlamında salladım. Tanımamam gerekiyordu. Tanımadım.

Ambulans hareket etti, yanan bacak benimmiş gibi sızladı içim. Beni boğan duman onu da boğmuş konuşamaz etmiş olmalıydı, yoksa bu kadar yaklaşmışken beni yakalamak için fırsatı kaçırmazdı. Benim için endişelenmiş miydi? Birbirimizin sağ olduğunu gördüğümüze göre, yolumuza devam etmeliydik. İkimiz de şefkatimizi örtmüş yolumuza koyulmuştuk.

Açlıktan ellerim, bacaklarım titriyordu. Bir araba sesi duyunca ayağa kalktım, küçük bir kamyonetti. Kasasında çalı çırpı demetleri dizilmişti. Kışlık yakacak hazırlayan köylüler olmalıydı. Yaklaşınca durdu, iki adam indi. Öyle çok soruları vardı ki, hiç konuşmamak daha iyiydi. Sustum. Cevap gelmeyince soruları kesildi ve çalıların arasına sokulmak için bitkin hâlde kasaya yöneldim. “Gel kızım, öne otur.” dedi biri. Oturdum. Onlar artık sormadı bir şey, ben de söylemedim. Torpidoda kraker poşeti vardı, sormadan aldım, hızlıca yedim. Paketi elime döküp tuzlarını da yaladım. Aynadan şaşkınlık içinde beni izlediklerini görüyordum, utanıyordum, boynum omuzlarıma içine sokuluyordu, ne anlatacağımı bilmiyordum... Yılan gibi kıvrılarak, dağları tepeleri dolanarak, ardımızda tozdan bulutlar bırakarak tüketiyorduk yolları.

“Kızım nerede indirelim?” dediğinde sürücü, “Bilmem.” diyemedim, dağımı бүттüm en çaresiz hâlimle. Bilmiyordum nereye gideceğimi, kime sığınacağımı, hatta ne yapacağımı. Bir yol vardı önümde ben de yürüyordum.

İndiğimiz yollar kadar da çıktık. Yanan ağaçları, börtü böceği, kurtulan koyunları konuştu onlar, ben hep sustum.

Dünya ıssızlığım içime boca etmişti. Dışım da boşalmıştı gözümde, kimsem yok-

tu şimdi. Bırakmak istediğim adımın, yadsınan kimliğimin, içimin varlığını sere serpe yaydığım yazılarımın da anlamı yoktu şu anda. Geri dönmek de kurtarmayacaktı beni hayat boğuntusundan. Yaşamak ve ölmek, iki bilinmezlik, eşitti benim için. Ne ölüm almıştı ne hayat kabul ediyordu varlığımı. Sadece yoldaydım gidiyordum işte.

Tek katlı, briketten yapılmış bir yayla evinin önünde durdu kamyonet. İki kadın, üç çocuk dışarı çıktı, beni görünce oldukları yerde kalakaldılar. İki adam durumu izah ederken ben sessizdim, varlığımı kaçınıcı yadırgayışımdı. Onların olduğumu sandığı kişiydim şu an. İçeri aldılar beni. Kolçağı kırılmış yeşil bir koltuğa oturtuldum. Çocuklar bana hiç yanaşmadı, meraklı gözlerle izliyorlardı. Kadınlardan teki, hem bağırarak konuşuyor hem de işaretlerle bana banyo yapmam gerektiğini anlatıyordu. Diğeri elindeki pembe yeşil çiçekli şalvarı, mavi hırkayı, beyaz havluyu uzattı. İstemsizce oluşan dilsizliğim, bir açıklama gerektirmeden kabul görmüştü, kendilerince bana belirledikleri bir hikâye vardı ve ben o hikâyenin içinden geçiyordum.

Banyoya girip iki kova su ve beyaz sabunla paklandım. Kapkara sular aktı beton zeminde. Atık suyun dışarıya dökülürken çıkardığı sesi duydum. Bizim evde de banyonun suyu böyle akardı bahçeye doğru. Tavana yakın pencereden günün son zayıf ışıkları banyonun pütürlü zemininde süzülüyordu. Çivide asılı küçücük yuvarlak aynada yüzüme baktım, başka biri vardı karşımda. Kâbusların içinden sıyrılıp şu banyoya düşmüş, korku yüzünden korkunçlaşarak korkutan bir yüz... Gülümsemek istedim, çabaladım... Gülsem de gülemeyen, korkmuşluk yapışıp kalmış bir yüz. Aynanın üstünde gri bir örümcek sakın sakın ağını örüyordu, bense nereye kime gideceğimi bilmiyordum. Kovadaki suyu döktükçe simsiyah kavlarımdan islerimden arındım. Elimde eğilip bükülen yanık süt kokusu taşıyan yılan kavlarını en son ne yaptığımı hatırlayamadım. Yılanların toprağın altına süzülüşleri gibi üzerimden akıp gidiyordu yangının izi. Havludaki kara izlerden utandım, iyice temizlenemedim mi? Şalvarın lastiğini sıkıştırmak zorunda kaldım, kilolu olan kadına ait olmalıydı.

Konuşamayacağıma o kadar inanmışlardı ki soru soran yoktu, ama duyduğuma inandıkları belliydi, aralarında fısıldaşıyorlardı ara sıra. Hava kararırken çocuklardan en büyük olanı elimden tutup bahçeye götürdü beni. Tahta masanın üç tarafındaki tahta banka sıralandık, benim yanımda çocuklar vardı. Erkekler yangının sebebini, artık tamamen söndüğünü, ucuz atlatıldığını konuşurken; kadınların gözü şüphenin derin kuyusundan çıkıp gelmiş de bütün cevaplar bendeymiş gibi hep üzerimdeydi. Üstümde onların elbisesi olsa da onlardan biri değildim. Omuzlarıma koskocaman bir yalnızlık oturdu. Bir an önce buradan gitmeliydim.

Naneli yoğurt çorbasını yerken kadınlardan biri yeşil soğan uzattı. Ben almayınca yufkanın arasına koyup elime tutuşturdu, lezzetini kafasını sallayarak dile getirdi. Bu saatten sonra konuşup yol iz sormak, onların kafasında kendiliğinden oluşan "lal kız" hikâyemi öldürmek olurdu. Hikâyesi yaralı bir insan

olarak, başka hikâyeleri yaralamaya kalkışmamalıyım. Bu acımasızlık olurdu, konuşmamaya bana yakıştırılan hikayeyi yaşamaya devam ettim ben de.

Doymuştum, çok uykum vardı, hafif rüzgâr saçlarımdaki beyaz sabun kokusunu koyun kokusuyla birlikte burnuma taşıyordu. Çocuklardan büyük olanı, elimden tutup beni bahçeye taşıyanı, çalı çırpıyı tutuşturup masanın yanına bir ateş yaktı. Küçük olanı kucağında mısırlarla geldi. Kadınlar sofrayı toplarken erkekler de koyunları ağıla süreceklərini söyleyip gittiler.

Ateş büyüdükçe gözlerim büyüdü, yanan bir bacağın sızısı bacağımı sızlattı, yanık sakalların kokusuyla irkildim. Zülü diye çaresizce ve boğukça haykıran sesi düşündükçe burnumun direği sızladı. Çocuklar mısırları soyup sapını kırdılar uzun çubuklar takıp ateşin üzerine yerleştirdiler. Semavere de ateş atıldılar. Elbise veren kadın geldi, kenara biraz köz çekip üzerine rengi kaybolmuş eşofmanımı ve kazağımı maşayla koydu. Yıkamak manasız olacaktı, yanmalıydı zaten. Yanıyor yok oluyordu ben olan bir parça. Küçük olan çocuk gözümə baktı, üzülp üzülmeyi yüzümden anlayacaktı. Kedi peşinde koşan küçük Zülü'yü gördüm masum gözlerinde. Yalnızlığım bir an omzumdan indi. İçimde biriken tebessümlerle gülümsedim ona, bakışları değişmeyince gülümseyememiş olduğumu anladım. Yüz ifademi sadece aynada değil, çocukların bakışında da kaybetmişim demek ki!

Közlenmiş mısırın güzel kokusu yayılırken banktan kalktım usulca. Çocuklar varlığını unutmuş, yeni doğan oğlakları konuşup akını karasını paylaşıyorlardı aralarında. Son kez baktım arkama, çocuklar fark etmedi gidişimi. Şüphesiz en çok kadınlar sevinecekti gidişime. Onlara göre şu alaca aydınlık; kısa bir hikâyeyle, lal kızın belirsizlikle biten hikâyesiyle geçen sıradan bir gündü. Benim içinse yarım kalmış, sonu belirsiz, yaralı bir hikâyeye. Burada bana ait olan tek şeyi, oldukça bol gelen yalnızlığımı yanıma aldım. İçimde adsız bir sızıyla bilinmez bir karanlığın içine doğru yürüdüm.

Toprak yol ıpsızdı, yanarken söndürölmüş ağaçların kömürsü kokusu havada gezmeye devam ediyordu. Bol hırkanın içinde titreyerek yürürken ayağımdan fırlayacakmış gibi büyük gelen naylon terliklerin çıkardığı şıpidık sestən başka bir ses yoktu gecede. Topraklı yoldan hep aşağı yönde yürüdüm. Uzak aralıklarla yerleşmiş diğer yayla evleri, cılız ampullerinin ışıklarıyla bitmekte olan bir akşamı yaşıyordu. Arkamdan gelen yoktu, yeterince uzaklaştığıma emin olunca yoldan aşağı inip ormana girdim ve ilk ağacın dibine oturdum. Gündüzün yakıcı aydınlığına, kavurucu sıcaklığına inat soğuk bir karanlık vardı. Ağacı kucakladım, kokusundan soluklanışından onun da beni sevdiğini, kâbuslu bir günün sonunda yanmaktan kurtuluşunun sevinçli şefkatini benimle paylaşmak istediğini hissettim. Kolları o kadar yukarıda olmasaydı onun da bana sarılacağından emin oldum ve gözlerimi yumdum.



HATİCE BİLDİRİCİ

ATMOSFER YARATMAK

Yazar, ister anlatsın ister göstere sin okurunu yanına almanın yolunu arar. Okuyucusunun kafasında ömrünün sonuna kadar kalacak, hissiyatına tesir etmiş bir sahne ve altı çizilmiş cümleler bırakabilmeyi arzular. Ama malumdur, bunu yapmak ince bir işçilik ister. *Ben yaptım oldu* diyebilir yazar hatta yazdıklarını yayımlatabilir. Ancak olup olmadığına, yazarın maksadına ulaşmış ulaşmadığına içinde bulunduğu zamanın ve geleceğin okuru, eleştirmeni hatta edebiyat tarihi hükmedecektir. Bu sebeple okurdan bağımsız bir yazma/ yayımlama eylemi akıl kârı değildir. “Sırf kendisi için yazdığına ve sesinin duyulup duyulmadığını umursamadığına sizi temin eden yazar, palavracının tekidir veya sizi ya da kendini kandırmaktadır.”¹ diyor François Mauriac. Öyleyse yazılmış her kelime okurunu muhatap almıştır dersek abartmış olmayız.

Hikâye yazarı az ya da çok, açıktan ya da gizlice okurunu etkilemek isterken aslında onu, içinde yer almasını istediği bir dünyaya davet etmektedir. Okuyucunun, o dünyanın kapısını aralar aralamaz kaçıp gitmemesi ve içinde kalabilmesi için nefes alabileceği bir atmosfere gereksinimi vardır. Bu atmosfer, fazlalıklarla kirletilmemiş, yaşamın sürebilmesini sağlayacak unsurlarla var olur. Okur orada nefes alıp verdiğini unutup seyre dalabilmeli; sıkışıp kaldığını, kımıldayamadığını, görüş mesafesini yitirdiğini hissetmemelidir. Yoksa orada daralıp bu durumdan hemen kurtulmak isteyip kitabın kapağını kapatıverecek; kendisi için onca dünya kurulduğunu, çok emek verildiğini, çok zaman harcadığını da umursamayacaktır. Yazar kadar okur da buraların patronudur.

Kurgunun dünyası, her ne kadar muhayyilede cereyan etse de içinde yaşadığımız bu dünya ile ilgilidir. Duyuların muhayyiledeki yansımalarıyla oluşur imgelem âlemi. İçinde yaşadığımız bu dünya; sesler, renkler, ışık, koku, sıcaklık, sertlik ve yumuşaklık gibi duyu sal öğeler üzerine kurulu. Eşya yok sayılamayacak bir etki gücü taşıyor üzerimizde. Bu sebeple okur, dengeli biçimde kullanılmış duyu sal öğeleri kurguda gördüğünde ayağının yere basabileceği,

nefes alabileceği, ufku seçebileceği bir atmosferde güvenle ilerleyecektir. Bu imkânı okuruna sunan yazar; ister ironiyi, ister absürdü, ister yeraltını, ister klasik tahkiyeyi ya da başka bir usulü güvenle geliştirebileceği zemine sahiptir.

Bunu Bulgakov'un *Usta ve Margarita*'sından bir sahne üzerinden ele almak istiyorum: Romanın MS 20'li 30'lu yıllarda Kudüs'te geçen bölümlerinin ilkinde Yeşua Ha-Nozri (Hz. İsa), idam kararını verecek olan Roma'nın Kudüs valisi Pontius Pilatus ile karşı karşıya getirilir. Tutuklanmış olan Yeşua, Pilatus'un vereceği kararla çarmıha gerilecektir. İkisinin bu son diyalogu bir bakıma insanlık tarihi için önem taşımaktadır çünkü Pilatus aksi yönde bir karar verme yetkisine sahiptir. Onun bu kararı almasında, yaratılmış olan atmosfer o denli güçlüdür ki okura böyle bir ortam olmasaydı Hz. İsa belki de daha uzun yıllar yaşayacaktı dedirtir. Sahne şöyle başlıyor:

"Kan kırmızısı astarlı harmanisiyle, ilkbahar ayı Nisan'ın on dördüncü günü gün ağarırken Vali Pontius Pilatus süvariler gibi sağa sola yalpalayarak büyük Hiroses'in sarayının iki bölümü arasındaki verandaya çıktı. Valinin hayatta en nefret ettiği şey gül yağı kokusuymuştu ve şimdi hiç de hoş olmayan bir gün vardı önünde, çünkü gül yağı kokusu, tanyerinin ağarmasından beri bırakmıyordu peşini. Bu gül yağı kokusu bahçe-deki servilerden, palmiyelerden yayılıyor, cildinin, muhafız kıtasının terinin kokusuna karışıyor gibi geliyordu. Sarayın, Yerusşalayim'e valiyle birlikte gelen on ikinci yıldırım lejyonunun birinci bölüğünün yerleştiği arka salonlarından yükselen bir duman üst taraçadan bahçeye iniyordu. Aynı yağlı gül kokusu aşçıların günlük yemekleri pişirmeye başladıklarının tanığı bu acı dumana da karışıyordu. 'Ey tanrılar, tanrılar, neden cezalandırıyorsunuz beni böyle'

Evet, kesin öyle! Yine o, dayanılmaz, korkunç yarım baş ağrısı, bir ilacı yok bunun, ondan bir kurtuluş da yok. Başımı oynatmamalıyım."

Bu başlangıcın ardından Pilatus'un önüne Yeşua getirilir. Uzun bir diyalogu takip ederiz. Bu diyalog sürerken canlı bir hayat da oradadır: sesler, şaşkınlığa düşen yazıcı, diyaloga şahit olan süvarilerin bıkkınlığı, sütunlar arasında sıkışıp kalmış bir kırlangıç... Yaklaşık yirmi sekiz sayfa süren bu bölümün sonunda hiç sıkılmadan Yeşua'nın idama gidişini görürüz. Yazar bu sahneyi öyle bir kurmuştur ki okur, iki bin yıl önce olayın böyle geliştiğine, Hz. İsa'nın peygamberliğine, işin tuhafı Pilatus'un da sadece işini yaptığına ve kadere iman eder.

Vızıldayan bir sinek, havanın bunalıcı derecede sıcak olması, ışığın gözleri kamaştırması, bir salınım içinde olan kapının uzaktan gelen sinir bozucu gıcirtısı, her yerin toz içinde olması, ağır bir yanık et kokusu, ele masadan yağ bulaşması, dinmeyen bir çocuk ağlaması ya da gecenin ilerleyen saatlerinde hafif bir müzik dinlenen odaya açık camdan serin bir hava ile birlikte doluveren yasemin kokusu, yüzüne yayılan gülümsemesinden utanan bir kız çocuğu-

nun kafasını hızlıca eğivermesiyle buklelerinin hareketlenivermesi... Bunlar dozunda verildiğinde okuru kısıvrak metnin içine çeker. Büyük yazarların hepsi de okurunu yarattığı atmosferle sarmalayivermiştir. Bunlardan biri de Sait Faik'tir. "Hişt Hişt" adlı öyküsünde o sesi duymayanımız var mıdır? Aynı öyküde yer belleyen adamın küçük parmağını kulağına sokması, kaşması, çıkarıp parmağına bakması ve belin sapına pisliği siler gibi yapması ile okurun duyduğu tiksinti, o atmosferde soluk alıp vermesidir.

Eser; bu ayrıntılardan olaya yer açmıyor ya da onu gizliyor olabilir, bunları hiç kullanmayıp okuru dışarıda bırakmış da olabilir. Ancak her şeyin dozunda olması ile iyi bir kurguya ulaşılacaktır. Tıpkı lezzetli bir yemekte; malzemedeki tazeliğinin, kıvamın, baharatın, tuzun, pişme miktarının, dinlendirme süresinin belirleyiciliği gibi.

Elbette atmosfer her şey değildir. Ancak iyi bir metnin olmazsa olmazıdır. *Bizim de derdimiz iyi bir edebî metinden başka nedir ki?*

1 Wayne C. BOOTH, *Kurmacanın Retoriği*, Metis Yayınları, 2012, s. 98.

2 Mihail Afanasyeviç BULGAKOV, *Usta ile Margarita*, İletişim Yayınları, 2017, s. 62.

SERCAN CEYLAN

TEKİNSİZ DOĞASIYLA ÖYKÜDE MEŞRU ALDATMACA: DİL, ÖRTBAS VE YAZAR

Metnin anlatıcı ve aldatmaca kuşanması

Öykünün doğasını yalın bir değerlendirmeye dildeki kurmaca/kurgu olarak betimlemek ilk evrede doğru ve düzayak görünse de aslında onun bir problem kanyonu olduğu bellidir. Aslolan da nitelikli hamlelerle bu kanyonun özünü ortaya koymaktır. Metnin, anlatının, öykünün denklemini çözmektir. Çünkü Türk öyküsünün tarihsel geçmişi derin çarpışmalar, yenilgiler ve toplumsallığın yalanlarla tıkalı alışkanlıklarıyla doludur.

Sözlü anlatı geleneğindeki cezbe oyunları yazılı dönemde metnin kendisiyle -genel anlamda okuru etkilemek için süreksiz bir arayışa girerek- sınırlı kalmıştır. Tanrısal sözler ve mistik ritüellerin toplumsal değişimlerle yeniden algılandığı bir dönemin ekonomi politik çehresi edebiyata ya da öyküye de yansıyor gündelik hayatı ciddi yanılsamalarla donatmıştır. Adam Smith kültürlerin, dinlerin, edebiyatın, dilin ya da antropolojinin değil *Ulusların Zenginliği*'ni yazar. İşin aslını kavramak için bizler güvenli bir düşünsel öğreticiliğe dayanmak zorunda kalırız. Bilgelik de denebilir buna. Wayne Booth'un kurmaca metinlerdeki anlatıcıya büyük pay biçmesi bundandır. Bilgiç değil bilge biri olarak okurları istediği/bezediği gerçeklere ya da doğrulara yönlendiren anlatıcı âdeta okur avına çıkar. Ondan, yani yazar bu kalemini denebilecek kişiden korunabilmek içinse metni/dili iyi bilmelidir. Hakikati teneffüs etmeye yetecek olgunlukta ciğerler gerekir bize. Olgunlaşmış bir çift gözle bakılacak yerli dil ve kültürün öz benliği gereklidir. Ahmet Mithat Efendi, Şemsettin Sami, Emin Nihat, Namık Kemal gibi Türk edebiyatındaki ilk tahkiyevî anlatıcılar okurların kavrayışını geliştirmeyi denediler. Doğu masallarına, halk hikâyelerine, geleneksel tiyatro oyunlarına ve bereketli Klasik edebiyat geleneğine başvurdular. Bazıları -Ahmet Mithat, Namık Kemal gibi- iyiden iyiye okura -halka, millete, coğrafyaya- yoğunlaşmıştı. William Blake, John Keats, P. B.

Shelly aşkın, gecenin, nehirlerin şiirlerini yazıyorlarken memleketimiz romantik olmaya pek fırsat bulamadı. Edebiyat hariç. Edebiyat roman, öykü, şiir ve tiyatro türleriyle kendini karantinaya almayı başardı. Ardından insanı romantik yaptı ve idealist. Romantizmi modern terbiye ve medeni tekâmülle bambaşka bir yere götürdü. Öykünün doğası ise tomurcuklanacak zamanı kolluyor, gerçeklerin üzerindeki suyu kurmacayla bulandıracağı günü iple çekiyordu.

Öykü demek metnin somut, şiirsel ve gizemli yerçekimine direnmek anlamına gelir. Somuttur çünkü anlatıcı yazı çerçevesinde, tam karşınızda durmaktadır. Kabahatlerini, yanlışlarını öyle ustalıkla örter ki onun gizlediklerini bulmak için harcanacak çabaya üşeniriz, inanmayı tercih ederiz. Kabul sapağına saptıktan sonra anlatıcı yolunuzu keser, özgürlüğünüzü önler belki. Bunun dışında öykü metni şiirsel ve gizemli görünebilir. Nitekim modern öykünün, hele ki 2000 sonrası öykünün en sevdiği yemişlerden biri sıkça tükettiği ‘gizem’ çekirdeğidir. Belirsizlik, akışkanlık, bölünmüşlük, öyküdeki konunun zihinde dağılabilecek parçalar hâlinde tasarlanmasıdır bu. Öyküdeki kişi kadrosunun Camus, Sartre ve Kafka’yla yakın akrabalığıdır biraz. Bilge Karasu, Vüsat O. Bener, Ferit Edgü, Feyyaz Karacan gibi öykücüler buna daha çok karanlık ve bireyselliğin mağlubiyetini ekler. Nezihe Meriç, Leyla Erbil, Füzuzan, Sevgi Soysal gibi yazarlar da daha çok kadın. Fakat ne olursa olsun yazarın kurmaca kodlarla, anlatı geleneğiyle samimi bir ilişkisi vardır. Belki buna çatar. Belki onu yıkıp yeniden yapmak ister. Ancak daima onunla bu geleneğe yakın durur. Modernist, postmodernist, hipergerçekçi de olsa bir yazar varlığını, geleneğin diliyle sağlama alır.

Öyküdeki kurmaca öz, varoluşsal bir yanıltma mı?

Edebiyatın malzemesi her yerde tüketilebileceğinden olsa gerek kurgusal alanda işlenen geleneksel unsurlar, yalnızca dilin kendi temsilcileri değil diğer yazarlarca da ilgi görür. Yazar bukalemunu Doğu’nun mistik ve mazlum gömleği ile Batı’nın hunhar ve nihilist sıfatları arasında bulur kendini. Çünkü bir yazarın eninde sonunda tüm dünyayla yüzleşmesi gerekiyordu.

Metnin içinde bir yazı aralığına da sebep olur o yüzleşme. Mesela Edgar Allan Poe “Şehrazat’ın Bin İkinci Masalı” öyküsünde Doğu’nun tahkiyevî mıntıkasına giriş yapar. Karşısında, söylediklerini yutup sindirmeye müsait bir okur kitlesi var zannederek gerçeklik/kurgu zarını özgüvenle sallamayı sever. Doğu kültüründen damıttığı Şehrazat ona göre mutlaka Machiavelli okumuştur. Şehrazat’a anlattırdığı bin ikinci masalda, büyücülerden biri *Kur’an*’ın yirmi bin kopyasını bir saatte yazabilecek sarsıcı bir icat yapar.¹ Poe, aldatmacayı öykünün lirik zirvesine kadar götürmek kararındadır. Bu yüzden de Şehrazat’a Sinbad’ın

¹ Edgar Allan Poe, *Kuyu ve Sarkaç Seçme Hikâyeler*, Can Yayınları, İstanbul, 2017, s.81.

öyküsünü anlattırırken büyücüler, cadılar, devler, makineler ve fantastik coğrafyalarla örülü sıra dışı bir atmosfer kurar. Masalın sonunda beklenenin/bilinenin aksine Şehrazat'ın asılmasına seyirci kalır. Poe neyi örtbas etmektedir ve Doğu'nun bu akıllı kadının, hünerli hikâye anlatıcısını neden öldürmektedir?

Öyküdeki imgelerin okurunkiyle bağdaşıp bağdaşmayacağını hesaplamak aldatmacanın hüzünlü bir yönüdür. Okuyanın imge, duygu, hayal, düş gibi gereksinimleri tatmin edilmek zorundadır ve bunlar karşı konulamaz bir su-suzlukla yazarı göreve çağırmaktadır. Harikalar diyarında Alice'in aklındaki tek şey kısa bir süre için gördüğü o muhteşem bahçeye ulaşmaktır. "Yapmam gereken ilk iş" der Alice ormanda dolaşırken, "gerçek büyüklüğüme kavuşmak. İkinci iş ise yeniden o güzel bahçeye giden yolu bulmak. Sanırım en iyi plan bu."² İşte öykü, birilerini o bahçeye ulaştırabilecek güçtür. Bir bahçeyi bahçe kılanın ne olduğu ise büyük oranda okurun imgelemine bağlıdır. Çünkü onu isimlendiren bizizdir. Kendimizi neyin kandıracağını da en başında biz belirlemiş oluruz. Poe hiç çekinmeden Şehrazat'ı öldürebilmiştir, peki neyle? Kendi sözcükleriyle. Sözcüklerin tehlikesi burada ortaya çıkar.

Sözcüklere ve onlardan mamul kavramlara Tanrı ve gövdesiyle hıncahınç çekişirken Cioran da işaret eder. Ona göre bunaltı ve sersemlik, muhtaç oldukları kelimeler kalmadığında insanın düşeceği iki karanlık çukurdur. Neden? Çünkü bizi "Ürküntülerimizin efendisi kılan şey, kavram kullanımıdır. Ölüm deriz ve bu soyutlama onun sonsuzluğunu ve dehşetini hissetmekten muaf tutar bizi. Şeylere ve olaylara ad vererek Açıklanamaz'dan yan çizeriz."³ Harikalar diyarındaki Sahte Kaplumbağa için de geçerlidir bu. Yazarın Sahte Kaplumbağa'sı, bir zamanlar gerçek bir kaplumbağa olduğunu anlattığı yerde içlenir. Anlatıcı onun tarafını tutuyor gibidir. Sahte Kaplumbağa tüm hüznü ve kederiyle başına gelenleri anlattıktan sonra bambaşka bir konuya geçiş yapar ve neşeyle kaplumbağa çorbasından bahseder. Bununla ilgili şarkılar okur, Istakoz Kadri-li denen dansta hünerlerini gösterir. Gerçek bir kaplumbağa -nasıl anlaşılacaksa- böyle mi yapar? Sosyolojik bir bakışla sahtenin gerçeği yerine geçmesine *simülasyon* demek mümkün. Yazı söz konusu olunca buna kurmaca deyip simülasyonu sevimli göstermeyi becerebiliyoruz. Farklı disiplinlerin ürünü olan bu kavramların aykırı yönleri bulunuyor. "Simülasyon her zaman gerçekten daha etkilidir." diyordu Baudrillard.⁴ Kurmaca, taklit ya da *mimesis* gerçekten her zaman daha etkilidir. Anlatı ağacına tutunan yazar da bir bukalemun gibi renk değiştirmeyi başarabildiği ölçüde okurdan beklediği tepkiyi görebilir. Bir öykünün Jose Saramago'nun *Körlük* romanındaki gibi okuyana görme -metnin

² Lewis Carroll, *Alice Harikalar Diyarında*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2016, s.33.

³ E. M. Cioran, *Çürümenin Kitabı*, Metis Yayınları, İstanbul, 2017, s.130.

⁴ Jean Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2017, s.85.

ve gerçekliğin örtük anlamlarını fark edebilme- yetisini kaybettirmesi, dahası bunu bir salgına dönüştürerek kitlelerin bilincini etkilemesi güç ve endişe verici görünse de bir yazarın gururunu okşayabilir.

Yazarın bir nevi gölgesi olan anlatıcı bu etkiyi yaratabilmişse başka problemleri karşısına almış demektir. Örtbas ettikleriyle arasındaki ilişki meydana çıkar. Gizlediklerinin -estetik yapıya dönüştürdüklerinin- tamamı olmasa bile dikkate değer bir bölümü okur tarafından fark edilir. Böylece anlatının aldatmacayı hangi amaçlarla kurguladığı meselesi akla gelir. Sebep, yazarın modern dünya bunalımına kapılıp varoluşsal bir sancı duyması değildir her zaman. Yazarın istediği hatıra, aşk, para, şöhret, intikam, hırs, ideoloji, akademik ve psikolojik hedefler, siyasi rehabilitasyon -belki bunların bazısı birlikte- olabilir. Çoğunlukla da -özellikle günümüzde- bunlardır asıl maksat. Yazar gözüne kestirdiğini dil ve metin düzenekleriyle yakalar. Ahlaki çıkmazlar daima berisindedir ve romantik ya da idealist değilse oralı olmaz bile. Belki de tüm bunların ötesinde gerçek varlığının diriliğini sağlamalıdır. Bu yolu seçmesi onu nitelikli bir Dodo kuşu yapacaktır. Böylelikle hâlâ kurmacanın içerisinde ve doğru ya da yanlış yerde olduğunu anlaması an meselesi olur. Yazarın sözcüklerle kurduğu dünya ise taklidi/kopyalamayı veya simülakrları şirin objelere, sevimli içeriklere dönüştürebilir. Cioran her sözcüğü bizi çevreleyen dünyaya tahammül etmemizin araçları sayar. “Avare ve münhal bir zihin -dünyayla da yalnızca uyku sayesinde bütünleşen bir zihin- şeylerin isimlerini çoğaltmak, içlerini boşaltmak ve yerlerine formüller koymaktan başka hangi işi icra edebilir? Sonra, şeylerin yıkıntıları üzerinde ilerler; artık ihsas yoktur: Yalnızca hatıralar. Her formülün altında bir kadavra yatmaktadır: Varlık veya nesne, mahal verdiği bahanenin altında ölür.”⁵ Bir yazarın üzerini örttükleri demek ki bazen soyut çizgilerle çizilmiş ölü bedenler de olabilmektedir.

Kafka'nın açlığı ele alırken bizi neden kandırdığına bakalım. “Açlık Sanatçısı” öyküsünde en fazla kırk gün aç kalabilen sanatçılar bir kafesin arkasına geçip insanlara nefes kesici cesaretlerini göstererek ün yaparlar. Öyküdeki açlık sanatçısı zamanla rağbet görmemeye, seyirci bulamamaya başlar. Gide-rek güçsüzleşir ve ölür. Yerine koyulan panterin vahşi kükremeleri ve çevik hareketleri, ona bir çırpıda hayranlık ve korku besleyen seyircinin yoğun ilgi ve beğenisini kazanır. Kafka burada okurların arasında bir seçme yapmış gibidir. Umarsız ve gündelik meşgalelerle değersiz kafesler içinde benliğini hayata ve toplumsallığa sunan kafaları, ötekilerden ayırır. Bunlar panteri izlemekten zevk alıp açları görmezden gelenlerdir. Yazar açlık sanatçısının alt metninde neyin serili olduğunu susarak yalnızca göstermekle yetinir. Wayne Booth, *Kur-*

⁵ E. M. Cioran, *Çürümenin Kitabı*, Metis Yayınları, İstanbul, 2017, s.14.

macanın Retoriği'nde 'güvenilir olmayan anlatıcı' diye bir kavramdan bahseder. Metinde şekilden şekle girerek anlatıcının okuyanla -onu yanlış yönlendirip-özdeşim kurmasını sağlayan bir anlatıcı çeşididir bu. Söz gelimi Kafka'nın öyküsündeki anlatıcı güvenilir midir güvenilirmez midir? Yoksa anlatıcıyı 'güven' kavramıyla tarif etmeye çalışan Booth'a mı güvenmemeliyiz? Fransız anlatıbilimci Gérard Genette de anlatıcı bağlamında 'güven' meselesine değinmiştir. Kendince anlatıdaki teknik yönlerin tipolojilerini çıkarmıştır. Eğer yaşamı el verseydi Kafka da bu iki edebiyat araştırmacısına güvenmeyecekti belki de.

Dil, örtbas, yazar ve daima öykü

Mitolojide Narcissus -meftun olduğu- gerçekliği tüm akıcılığıyla ve sürenliğiyle saklayabilmek, dondurabilmek istediğinden bize kurgusal metnin doğasıyla ilgili ipuçları verir. Bu mitsel figürün arzu ettiği görüntüsüne ulaşacağı yansıma doğada su olarak belirmektedir fakat bir yazar bu yansımayı metinde dille sağlar. Görkemli bir taklit karşısında insani alışkanlıklarından vazgeçip ölümün ciddiyetini unutmayı tercih eder.

Öyküdeki meşru aldatmacanın yerine getirilmesi adına yazardan, kurgusal dünyadaki karanlık kapıları defalarca çarpıp duran sert rüzgârları dizginlemesi beklenir. Muhtemelen o kapıların ardından insanlık tarihinin en acılı, kederli ve ölümcül geçmişi yer alır. Çevresindeki rüzgâr da gerçeğe ulaşmak isteyen kararlılığıdır. Nazi kamplarını, Kızılderili avını, Filistin, Kudüs, Afrika ve Orta Asya mezarlıklarını, faili meçhul kaçırmaları, borsa simsarlarını, nükleer atıkları, kıtlık ve hastalıkları ya da binbir türlü felaketi bu kapılar örter. Dolayısıyla o koridorda kontrolsüz/bilinçsiz/sermest bir hâlde dolaşan bir kişi ne olup bittiğini asla fark edmeden hızla sona varır. Fakat böyle olmamalıdır. Biz metnin hangi odalara açıldığını ayrıntıları yavaşlatarak görebilmeli, hiç olmadı kestirebilmeliyiz. İsteddiği kadar örtük, oyunbaz, merdümگیرiz veya dilsel sapmalarla karşımıza çıkarsa çıksın metnin içgüdüsel olarak okurdan beklediği bir görevdir bu. Yorumlarıyla yazarın neyi örtbas ettiği, anlatıcının bizi özdeşime çağıran tınısından belli olur. Tarafgir ya da belirsiz bile görünüyor olsa ilksel amaçlarını ortaya dökmek zorunda kaldığında bir öykünün itiraflarla dolu olduğu açıktır.

Kurgu Hedef Tahtasında: Edebiyatın Savunusu adlı eserinde, Eski Atina Komedyasında yer alan *parabasis* diye bir bölümden bahseder Jusdanis. Bu kavramı sanat ve estetiğin mevcudiyeti için epey lüzumlu bulur. Oyunun bu bölümünde, koronun temsilcileri maske ve kostümlerini çıkarıp izleyicilere kültürel, siyasal ve eleştirel açıklamalarda bulunurlar.⁶ *Parabasis* temel olarak hicvi, kara mizahı, alayı değil sanatla bağıntılı şekilde siyasal eleştiriyi amaçlar. Öykünün bir yerinde anlatıcının kimliğini açıkladığını düşünün. Bunu önem-

⁶ Gregory Jusdanis, *Kurgu Hedef Tahtasında: Edebiyatın Savunusu*, Koç Üniversitesi Yayınları, 2012, s.107.

ser miyiz? Hele ki postmodern edebiyat kesinlikle bu gibi ifşaların dikkate alınmayacağını öne sürer. Her halükârda tahkiyevi metin kurgusal alanın sınırları içinde sayılır. Ancak böyle de olsa, anlatıcının gizlediği veya vurguladığı bir mesajı elbette olacaktır. Öyküyü ayakta tutan da bu mesajın içeriğindeki duygu ve düşünce kalibresidir. Belki tüketim toplumuna bir an önce harcaması için meta üretmiştir. Belki şairin dediği gibi “Yaşamayı bileydim yazar mıydım hiç” zorunluluğunda kalmıştır. Kıskançlık da olabilir bunun sebebi. Bir topluluğa ait olmak için de kalem oynatıyor olabilir yazar ki günümüzde böyleleri hayli çoğunlukta sanki. Jusdanis, *parabasis* ile onun roman, öykü ve tiyatrodaki kullanımını ele aldığı bir kısımda Orhan Pamuk’tan bahseder. Pamuk’un *Kar* romanını, postmodern anlatıcısı ve yöntemsel niteliği bakımından incelerken Doğu-Batı ikilemini gündeme getirir. Ona göre Pamuk, modernleşen bir toplumu resmederken “Batılı okurların anlayıp değer verebileceği bir dil ve üslup kullanır.”⁷ Şüphesiz ki kullandığı dil ve üslup bilinçli veya değil, yazarın neyi örtbas etmek istediğinin saydam bir göstergesidir. Jusdanis de romanda belirlediği göstergeleri okumuştur. Mesela Hasan Ali Toptaş’ın eserlerindeki kaçış ve arada kalmışlığın, kent algısının, bireyselliğin hangi okurlara yönelik olduğu açık mıdır? Toptaş’ın romancı kişiliği âdeta taşranın mürekkep havzasını kurmaya çalışmaktadır. Jusdanis kitabında Toptaş’tan bahsetmez, Orhan Pamuk’un romanını da dilediği gibi yorumlar.

Artık öykünün doğasındaki hermenötik döngüyü kavramamız gerek. Al-datmacayı meşru göstermek istiyorsak sonsuza kadar kaçınmamız mümkün olmayan ahlaki sınırların betimlemesini yapmalıyız. Tanımını değil. Çünkü tanımlar kavram ve sözcükleri sakat bırakmayı kolay becerirler. Anlatının dili kendi kendine oluşamayacağından onun kendine has kimyasını çözmek yazarın işgüzarlığına kalacaktır. Friedrich Ast, 1808’de yayımladığı *Hermeneutik und Kritik (Hermenötik ve Eleştiri)* isimli eserinde dilin ruhsal, eğitimsel, ahlaki bir görevle yapılandığını belirtir.⁸ Hermenötik de metnin bu ruhsal (geistige) anlamlarını açığa çıkarma kuramıdır. Nitekim Marquez, Borges, Buzzati, Calvino, Poe gibi yazarlar da bu ruhun peşinde değiller midir ya da bizleri bu ruhun peşinde sürüklemiyorlar mıdır?

Tavşan deliğinden inmeye yakın sağa sola tutunup yukarı tırmanma cesareti bize gerçeği verecektir. Bu gerçek, öykünün doğasında vızıldayan imdat çağrısını duyuracak, aldatmacayı hem yazar hem de okurlar için meşru kılarak metindeki dilsel büyüğü yaratacaktır. Birinin çıkıp kalemıyla bu gerçekleri ezip geçmesi de olasıdır. Ancak öykü ve dil söz konusu olduğunda neyi ezerse-niz ezin, yazarçizer takımı metnin bereketli bir yanını bulacaktır.

⁷ Jusdanis, a.g.e., s.140.

⁸ Richard E. Palmer, *Hermenötik*, Ağaç Yayınları, İstanbul, 2008, s.112.

MEHMET DORUK KANDEMİR

NAİF BİR SİĞINAK:

ZİYA OSMAN SABA’NIN HİKÂYELERİNDE MEKÂN

Çocukluğum, çocukluğum...

Uzakta kalan bahçeler.⁹

Şiirleriyle bildiğimiz, tanıdığımız Ziya Osman Saba’nın hikâyeleri *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi* (1952) ve *Değişen İstanbul* (1959) adlarıyla kitaplaştırılmıştır. Bu eserlerdeki hikâyelerin yayımlanma tarihlerine baktığımız zaman hepsinin 1945’ten sonra okuyucuyla buluştuğunu görmekteyiz. Bu tarihlerde *modernist* tahkiye anlayışı edebiyatımızda yavaş yavaş yerini almaya başlamıştır. Ruh tahlillerine, iç çatışmalara, varlık-yokluk sorunsalına eğilen modernist anlayışın dışında bir çizgide öykü dünyasını kuran Saba, çoğu zaman yazarın anılarını canlı bir biçimde yaşatan “anı hikâyesi”nden örnekler vermiştir. Eğer *anlatılan senin hikâyendir* şiarıyla hareket edersek bu canlılık ve varoluşunu yapılandığı mekânlara duyulan hasret, aynı zamanda bizim de bu hikâyelere tüm benliğimizle dâhil olacağımızı gösterir. Yazarın en çarpıcı özelliği benliğiyle geçmiş arasında kurduğu derin bağdır. Hikâyelerinde de yazarın geçmişini çocukluğundan başlayarak yılların akışı içinde izliyoruz. *Bir Kurban Bayramı*, *Ev*, *Misafirlikler*, *Yaz Gezintileri*, *Kış Gezintileri* adlı hikâyeleri onun çocukluk anılarını kapsar. Bu anılar, sadece onun zihninin muayyen taraflarından sızan küçük ayrıntılardan değildir. Saba’nın mekân tasvirleri öylesine canlıdır ki okur kendi anılarıyla o tasvirler arasında sağlam bir bağ kurar. Bu hikâyelerde yazarın çocukluğunun geçtiği evin bahçesi, odaları, duvarlarındaki resimleri, içinde yaşayanlarla beraber bütün ayrıntıları gözümüzün önünde canlanır. Bizim geleneksel hikâyemizde büyük anlatıların olduğunu görürüz. Hakikat arayışı, destansı bir aşk serüveni, canını hiçe sayarak belli bir amaç

⁹ Saba, Ziya Osman. *Cümlemiz*. Can Yayınları, İstanbul-(2017).

uğruna çabalayan kişiler... Bu tür tahkiye metinlerinde küçük ayrıntıların naifliği yoktur, anlatıcı altını çizmek istediği meseleyi ortaya koyar ve okuyucuya işaret parmağını sallayarak onu uyandırmaya, ona ders vermeye çalışır. Bu durumdan Tanzimat Dönemi romancıları da sıyrılamamıştır. Hatta yazarın kendisi anlatıya dâhil olarak okuru uyarmaya çalışmıştır. Saba'nın hikâyeleri ise gelenekten bu yönüyle ayrılır. Anılarının en küçük ayrıntı parçacıklarına anlatılarında yer verir. Mesela Beyoğlu'na giderken bir köşeye sıkışmış küçük boyacı dükkânına *Kış Gezintileri*'nde rastlarız:

“Artık kavuştuğumuz, yürüdüğümüz ‘Cadde-i Kebir’de, bugün de yerli yerinde ve daha da duracak gibi duran eski, büyük sefaret binalarından başka sağlı sollu daha neler vardı? Orada, asıl şimdi anmak istediğim bugün ben yaştakilerin bile hatırlayamayacakları, akılda o kadar kalmayacak cinsten, bir de küçük bir boyacı dükkânı vardı. Sol kolda şimdi bir köşesinde İş Bankasının bulunduğu dar sokağın bir duvarı içine sokulmuş bir açık hava dükkâncığıydı. Ya üç ya da sadece iki boyacı. Beyoğluna her çıkışımızda, onlara, mutlaka ayakkaplarımızı mı boyatacaktık” Henüz okula gitmediği zamanlarda bile gördüklerinin zihninde bu denli yer etmesi, onda çocukluktan itibaren süregelen bir gözlem yeteneğinin olduğunu gösterir.

Kapital düzene karşı olan yazarların nefretle andığı banka, onun anılarında ilk sevgisini tatma durumuyla özdeşleşmiştir. Sevdiği genç kızla evlenip mutlu bir yuva kurduktan ve aradan yıllar geçtikten sonra:

“Bütün bu küçük saadetleri inceden inceye hazırlayıp gençliğime tattıran hep o banka amirleri başka, memurları başka, ağabeyler, kardeşler, sevgililer yurdu banka değil miydi ? Ve ben şimdi o hazzı bir kere daha tadabilmek, karımın elini o yıllar öncesi duyguyla bir kere daha tutabilmek, bir onsekiz yaş saffetinin o en masum uzvunun önce bir ürperişini, sonra nasıl da rahatlatıvermiş, emniyet içinde kendini bırakışını duyabilmek, o genç kızın, o göğüslüğü içinde, gözlerini, görünmez saadetleri bir an görmüş gibi parlatan, yanaklarını, daha da çocuklaşmış gibi çukurlaştıran gülüşlerinden biriyle güldüğünü bir kere daha görebilmek için neleri göze almazdım!” (O Banka) Buradan da anlaşılıyor ki Saba, mekânın sosyolojik veya felsefi tarafıyla ilgilenmemiştir. Onun için önemli olan en temel unsur mekânın, zamanın, insanın kendi zihninde ve izlenimlerinde ne şekilde kaldığıdır. Toplumun temel sorunlarından olan tüketim kültürünün ateşini harlayan banka müessesesi hakkında derin tahliller yerine, şahsi tecrübelerinden doğan naif hisleri dile getirmiştir.

Hikâyelerinde işlediği temalardan biri de görev nedeniyle Ankara'ya geldiği zaman duyduğu İstanbul özlemidir. Bu şehre tarihi, medeniyete dayalı, estetik bir misyon yüklememiştir. Uzakta olduğunda ona İstanbul'u özleten, kentin güzelliğiyle birlikte, geçmişine olan bağlılığıdır. Bu düşünceyi *Bıraktığım İstanbul* hikâyesinden alınan şu satırlar güçlendiriyor: *“İstanbul!... İstanbul'u havası, suyu, eğlencesi için mi istiyor, bunlar için mi seviyorum; istanbul eğlenceli de*

şimdi içinde bulunduğum şehir çirkin mi ? Hayır, burası da güzel.” cümleleriyle kentin güzelliği üzerinde durmadığını belirttikten sonra, bulunduğu kentin kendisi için tamamen yabancı olduğundan yakınlıkla “Halbuki İstanbul’da, doğup büyüdüğüm İstanbul’da böyle miydi ? Orada herşey mazi, benim de iyi kötü yaşayabildiğim hayatım, benim ömrüm, ömrüme karışmış insanların hayatıydı. Biraz hüznle karışık bile olsa, arada sırada rahat rahat hatırlayabiliyor, evet yaşadım diyebiliyordum. Orada okuduğum mektep, askerliğimi yaptığım kışla, nikâhımın kıyıldığı belediye dairesi vardı.” cümleleriyle başlayıp kendisini İstanbul’a bağlayan anıları en küçük ayrıntılarıyla beraber veriyor.

Kitabına ismini veren *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*, bir mutluluk arayışının hikâyesidir. Yazara göre mutluluk “Yalnız bu caddede bulunmak insanı mesut etmeğe kâfidir. Yaşadığımı, ben de saadetimi düşünmeliyim. Şu kadar dükkânın içinde elbette beni de mesut hiç olmazsa memnun edebilecek şeyler satanlar da yok değil ya!..” cümlelerinin yansıttığı gibi avucumuzun içinde diyebileceğimiz kadar yakındır. Söz konusu mahdut mekânların varlığı bile onun için mutluluk vesilesidir ama bu fotoğrafhanede ona yer yoktur, çünkü yalnızdır. Ona göre yalnız çekilen hiçbir fotoğraf içinizi sıcacık eden insanlarla çekilen fotoğraflardan güzel olamaz. Sonunda fotoğrafçı da bu acı gerçekliğin altını çizer:

“Beyim, mazur görün, sizin fotoğrafınızı çekemeyeceğim.”

NECİP TOSUN

KENDİME BENZEYENLERİ YAZDIM

Öykü serüvenimde acılarına, yalnızlıklarına, savrulmalarına dokunmadığım, dünyasına yabancı olduğum karakterlerden hep uzak durdum. Beni etkileyen, kendimden bir iz, duygu bulduğum karakterlere yaklaşmayı denedim. Sadece kayda geçirmek istediğim insanları öyküye taşıdım. Belki bunun bir nedeni de o duyguları, düşünceleri var kılmak, onların sesinin yankısı olmak tavrıydı. Biraz daha ileri gidersek,



başkalarının hayatlarıyla insanın kendisini, duygularını aktarma çabası diyebiliriz buna. Çünkü insan kimi anlatırsa anlatsın biraz da kendini anlatır. Onun duygularına kendi duygularını katar, orada kendini gizler, söyleyeceklerini oralarda söyler. Yazdığım tüm karakterleri çok iyi biliyorum ve onları çok seviyorum. Çünkü hepsi etrafımda dolaşıyor, yaşıyor ve ben onları sürekli görüyorum.

Ben ilk kitabımda, edebiyat dünyasında var olamamış şiir yazma heveslisinin başladığı yere dönmesini (“Kuyu”), değişen müzik anlayışı nedeniyle kıyıya vuran udiyi (“Hüzzam”), müzik ve kitap tutkunu başörtülü bir kızın kaldığı öğrenci evinde yasak olduğu için müzik dinleyememesini, kitap okuyamamasını (“Trenler ve Odalar”), şiddet ve inanç arasında kalan öğrencileri (“İbrahim”), toplumda karşılığını bulamamış büyük bir yazarın isyanını (“İnci”), evraktan evraka savrulmuş yılların memurunu (“İnşirah”), hayata büyük bir hırsıyla saldırıp faniliğin acı gerçeğiyle karşılaşan aktör eskisini (“Gün Devrildi Cadde-i Kebir’de”), seyrettiği bir filmde kendini aynada gören ve hiç hissedenden delikanlıyı (“Hiç”), etrafında eski arkadaşlarını kaybetmiş son dava adamını (“Resimler”) anlattım. Tüm bunların ortak noktaları zedelenmiş bir hayat algısı taşımaları.

Ama bunlar birlikte büyük bir fotoğrafı tamamlıyorlardı.

İlk öykülerde yaşadığımız çağın, dönemin savrulmalarını anlattım. Özellikle kendi kuşağımın, seksen kuşağının. Bunlar belki de kaçınılmazdı. 12 Eylül yaşandı. Ben bizzat çevremde intiharlara, cinnetlere, ömür boyu hapsilere şahit oldum. Ve bu dönemin bünyesinde müthiş birikimler, tecrübeler vardı. Bunlardan hepimizin alacağı dersler olduğunu düşünüyordum. Savrulan insanlar boş yere yitip gitmesin diye, onların bıraktıklarını anlamaya çalıştım. Bu benim kendi kuşağıma bir borcumdu ve açık bir yüzleşme ve hesaplaşmaydı.

Otuzüçüncü Peron'da ise parçalanmış ve kendinden habersiz bireylerin kendilerini, nerede olduklarını, geçmişlerini, geleceklerini ve faniliklerini keşfini anlatmaya çalıştım. Parçalanmış ve kendinden habersiz bireylerin kendilerini keşiflerini... Kendini bilmek önemlidir. Hayat boyunca aslında hepimiz kendini maceramızı arar onu bulmaya çalışırız. Çatışmalar ve ikiyüzlülükler bu arama çabalarının bir sonucudur. Kendimizi keşfetmemiz ne kadar gecikirse çarpılma da o kadar yaralayıcı olur. Bu öykülerde parçalanmış ve kendinden habersiz bireylerin kendilerini keşifleri anlatılır.

Ansızın Hayat'taki öykülerde hayatı yaşanmaz kılan olumsuzluklara, kaçırılmış hayatlara, yok olmuş umutlara bakmaya çalıştım. Bazı eleştirmenlerin öykü kahramanlarını "yenilmiş insanlar" şeklinde tanımladığını gördüm. Ama hiç de öyle değil. Çünkü yenilen kahramanlar değil onun etrafındaki insanlar. Tam tersine diğerleri yenilmiş. Kahramanlarımız ise sıçrama zemini bulmuş, aydınlanma yaşamış kişiler. Yaşanan hayata, akıp giden düzene teslim olmamaya çalışarak ona müdahale etmek isteyen, onu değiştirmek, dönüştürmek isteyen insanların çabaları var. Dolayısıyla değişim benim öykülerimin hep merkezinde yer alır. Bu değişim karşısında insanların aldıkları tavırlar çok ilgimi çekiyor. Çünkü insanlar gerçek durumlarını tam da burada sergiliyorlar.

Bu insanların açmazlarını, çelişkilerini, zaman zaman zavallılıklarını, acınası hâllerini, zayıflıklarını, zaman zaman da inceliklerini, güzelliklerini kısaca bir bütün olarak yaşamsal gerçekliklerini anlatmaya çalıştım. Kahramanlar, yenilmiş insanların içinde kendilerini yalnız hissediyorlar. Benim öykülerimde yenilmişlik duygusundan çok, yalnızlaşma duygusu var. Descartes'tı galiba; "Yalnızlık, bir daha kırılmayacağın ve üzülmeceğin bir huzurdur. Onu çekilmez yapan tek şey ise 'yenilmişlik' duygusudur." diyordu. Önemli olan yaşananlardan edinilen tecrübedir. Ben yenilmiş insanların karamsarlığını değil, etrafı boşalan, yalnızlaşan insanın tecrübelerini aktarmaya çalışıyorum. "Sözcükler"de, tüm bir lügatle ödeşmeye kalkışmış bir kahraman anlatılır. "Sessiz Konuşmalar"da, herkes yenilmiş, etrafındaki insanlar paraya, makama, ışıltılara teslim olmuş ama kahramanımız ilk günkü gibi bir dava adamı olarak yerinde durmaktadır. "Mürekkep Lekesi"nde ise ağır hasta bir

hâkim, hâlâ hayata tutunmaya çalışmakta, kaybettiği eşine mektuplar yazarak kendisini yeniden var etmeye çalışmaktadır. “Hikâye’nin Çağrısı” bir başka yenden başlama hikâyesidir. Bu anlamda herkesin başkaldırısı farklı yöntemlerle olmakta. Ama hayatla yüzleşme öykülerin hep odak noktasıdır.

Emanet Hikâyeler kitabım gerçekten de nasıl şekilleneceği önceden belirlenmiş bir proje-plan çerçevesinde oluşmuş öykülerden oluştu. Bu nedenle de birbirini destekleyen, birbirini tamamlayan, tıpkı çerçeve hikâye anlayışında olduğu gibi sonuçta bütünlüğe ulaşan bir öyküler toplamı. Ben öykü kitaplarının tematik, biçimsel bütünlük içerisinde olmasını önemsiyorum. Bu yaklaşım, okurun fotoğrafı toplu olarak görmesini sağladığı gibi öykünün kopuk kopuk olması zaafını da gidermiş oluyor. Daha proje aşamasında kitapta hangi öykülerin yer alacağı belli olmuştu. Sadece yazmam kalmıştı. Ben de bu proje çerçevesinde öyküleri yazdım.

Kitapta Orhan Kemal’in, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın anlatması gereken bir öyküyü ben anlatmış oldum. Başarıp başaramadığım ayrı bir konu ama bu emanetleri hakkıyla yerine getirmeye çalıştım. “Bahar ve Kelebekler” öyküsündeki kaybedilmiş Balkan acısı yaşayan seyyah Ömer Seyfettin kahramanıdır; “İki Damla” öyküsündeki, yoksul, kimsesiz bir sokak çocuğu Orhan Kemal’in kahramanıdır; “Dağların Çağrısı” öyküsündeki müzik, zaman ve rüya ile iç içe yaşayan udi aslında Ahmet Hamdi Tanpınar’ın kahramanıdır; “Cem Zehiri” öyküsündeki iktidar ve inanç arasında gidip gelen Cem Sultan, Kemal Tahir kahramanıdır; “Boşluğun Sesi” öyküsündeki Doğu ile Batı arasında sıkışmış, var olma sancısı çeken yazar Oğuz Atay kahramanıdır; “Şehrin Sesleri” öyküsündeki baştan başa İstanbul’u dolaşıp hikâyeler kuran kişi Sait Faik’in kahramanıdır; “Yorgun Irmak” öyküsündeki kendini bahçeye, doğaya, ağaçlara adanmış ihtiyar Mustafa Kutlu’nun kahramanıdır; “Sûr Nefesi” öyküsündeki mahşer korkusuyla sarsılan kişi Rasim Özdenören kahramanıdır; “Bir Hikâye Kalır Her Şeyden” öyküsünde dostlukların son anlarını yaşayan kişiler Selim İleri kahramanıdır; “Küçük Berivan” öyküsündeki bir deniz kasabasında minimal öyküye giren küçük kız Ferit Edgü kahramanıdır; “Teneffüs” öyküsündeki kötü hikâyesinden kurtulmak için kendi hikâyesini yazan kişi Bilge Karasu kahramanıdır; “Hayata Düşmek” öyküsündeki intiharın eşiğine gelen işçi Hulki Aktunç kahramanıdır; “Körebe” öyküsündeki taşrada hayatın kıyısına düşmüş genç kız Adalet Ağaoğlu kahramanıdır. Böylece kahraman ve tema aynı olsa bile bir başka yazarda her şeyin nasıl değişebileceğini ve farklılaşabileceğini örneklemeye çalıştım.

Benim için öykünün doğduğu an, okuluna alınmayan bir genç kızın çılgınlıklarla başörtüsünü çıkarıp, kendini okula almayanlara fırlattığı andır. Bir udinin titreyen elinin ebruya uzandığı, bir annenin minicik ölü yavrusuna baktığı

andır. Yani bende öykünün doğduğu an, içimde bir şeylerin kırıldığı, koptuğu andır. Bu anlamda öykü benim için yolunda gitmeyen şeylere, yaşanan olumsuzluklara, acılara başvuracağım en önemli başkaldırı biçimidir. Benim için öykü, bir ezanın içime doldurduğu huzur, bir camiye dalıp giden nur yüzlü bir ihtiyarın mutmain kalbidir. Bende öykünün doğduğu an, içimde bir şeylerin yeşerdiği, filizlendiği, içimin içime sığmadığı coşku dolu andır. Bu anlamda öykü benim için mutmain kalplere ulaşabilme arzusudur. Ve o hem derin düş kırıklığının, hem de huzurun beslediği coşkudur. Öykünün doğduğu an işte bu coşkuyu yakaladığım andır.



FATMA BARBAROSOĞLU İLE MUTLULUK ONAY BELGESİ ÜZERİNE

KONUŞAN: RÜVEYDA DURMAZ KILIÇ

Mutluluk Onay Belgesi kitabınızla alışılmadık bir tarzla okuyucunun karşısına çıkıyorsunuz. Öykülerinizi yarım bırakarak, okurların tamamlamasına imkân veriyor ve böylece etkileşimli, deneysel bir zemin oluşturuyorsunuz. Böyle bir tarza neden ihtiyaç duydum?

Kitabı henüz okumayanlar için yanlış bir yönlendirme yapmamak adına belirtmem gerekiyor. Kitapta öyküler bir bütün. Ben bu öykülerin birinci bölümünü 2017 Ağustos-Eylül ayında gazetedeki köşemde yayımladım. Öykünün devamını sizden bekliyorum dedim değerli okuyucularıma. Eksik olmasının okuyucuları yayımlanan kısmı tamamlayan öyküler gönderdi. Kitapta birinci bölümde benim öykülerim var. İkinci bölümde her öykü için gelen “öykünün devamı” metinleri var. Kitabı bu şekilde tasarlamamın sebebi öncelikle öğretmenler için yol haritası oluşturmaktı. İkincisi, içinde yaşadığımız değişimi daha yakından idrak edebilmeleri için okuyucuları bir metin üzerinden söz söyleme, sorumluluk alma duygusuna çağırmaktı. Maksat hasıl oldu mu? Evet kitabın birinci baskısı ilk bir ayda tükendi. Okuyucu metni okuyan ve metni tamamlayan olarak bir anlamda kendi okuma macerasını bütünlemiş oldu.

Sosyolojik bir konuyu, öykü yoluyla anlatmanız, okur için daha akılda kalıcı ve çok içeriden bir yöntem oluyor. Böylece okuma boyunca bir iç gözleme ve iç hesaba giriyoruz. Öte yandan bu konuları öyküleştiren olmanız, edebî metin oluşturma açısından zorluklar yarattı mı?

Edebî metin oluşturma açısından diğer yazdığım öykülerden farklı değil. Diğerlerini nasıl yazdıysam *Mutluluk Onay Belgesi*’ndeki öyküleri de öyle yazdım. Sizi bu soruyu sormaya sevk eden şey bütün öykülerin ortak bir tema etrafında dolaşıyor olması. *Mutluluk Onay Belgesi* diğer öykü kitaplarına göre daha somut bir ortak temadan ilerliyor sadece. Yoksa her öykü kitabımın kendi içinde ortak bir frekansı vardır. Aynı kitabın içinde yer alan öykülerin aynı frekansta olmasına çok dikkat ediyorum. Dolayısıyla bir kitaplık öykü olunca ya-

yımlayan biri değilim. İlk kitabım *Acı Deniz*'in yayımladığı zamanlarda yazmış olduğum fakat henüz hiçbir kitabıma almadığım öykülerim var mesela.

Bu kitaptan sonra aklınızda kalan en güçlü ifade şüphesiz “mutluluk hakkı” oluyor. “Bizim mutluluğumuzda başkalarının da payı vardır. O payı vermezsek ne biz mutlu oluruz ne cemiyet.” diyorsunuz öykünün bir yerinde. Bu öyküyle birlikte büyük bir etki yaratıyor okurda. Başkasının da hakkını gözetmek ve “ben veya benim hakkım” kibrinden çıkabilmek tamamen manevi ve hasbi bir konu. Ve siz bunu, yeni bir söyleyişle farkındalık oluşturarak gündeme getiriyorsunuz. Mutluluk hakkı konusunda nasıl dönüşler aldınız? Bu kavramın anlam karşılığı okurda yerini bulabildi mi?



“Mutluluk Hakkı” öyküsüne gelen geri dönüşleri de kattığım zaman tek başına kitap olabilecek boyuta ulaşmak üzere. Kitapta en çok sevillecek öykülerden biri olacağını tahmin ediyordum, ama itiraf etmem gerekiyor ki bu kadar yoğun geri dönüş beklemiyordum. Üstelik her geri dönüş, öykünün başka bir noktasından oluyor. Ben de o kına yeşili tülbentli kadının gelini gibi miyim acaba diye soranından, anlatıcının yerinde ben olsaydım mutlaka televizyonu açıp bakardım diyenine kadar pek çok farklı basamakta geri dönüş aldım. Kitap üzerinden davetlere icabet etmeye çalıştım. Ama hepsine gitmeye dermanım yetmez. Siz kendi aranızda konuşup tartışın dedim. En çok “Mutluluk Hakkı” ve “Performans ölüm” üzerinden tartıştı okuyucular kendi arasında.

Baudrillard, “Gerçek çökmüştür, bugün gerçek sadece imgeden, yanılsamadan ya da simülasyondan ibaret” demektedir. Buradan yola çıkarak, istediğin görüntüyü ver, istediğin gerçekliği üret, öyleymiş gibi görün ve sonuç olarak tasarladığın imaj, var olan gerçeklikten daha gerçek olsun. Yani olguların yerine algıların geçmesi; realite ile idealin; var olan ile varmış gibi olanın; fizik ile metafiziğin karmaşası... Dijital medya ile zihinler simüle mi edilmektedir? Gerçeklik ve dönüşen gerçeklik üzerine neler demek istersiniz?

Öykünün sınırlarında kalmayı tercih ederim. Dijital kültür tartışmalarına girince *Mutluluk Onay Belgesi* kitabını okumamı okuyucular edebî bir metin değil sosyolojik bir metin doğrudan tespit, teklif beklentisi içine giriyor. Sonra da bunu sosyal medyada yorum olarak yazıyorlar. Söyleşisinde böyle böyle demişti ama kitabında hiç de o konulardan bahsetmiyormuş diye.

Dijital medyanın tartışılacak, tartışılmaya değer pek çok yönü var. Fakat, bir

yol haritasına da ihtiyacımız var. Aslında siz bunu “zaruret miktarı” tavsiyesiyle dile getiriyorsunuz. Nedir bu zaruret miktarı?

Zaruret miktarı hayatta kalmak için gerekli olan miktar. Sosyal medya kullanımı üzerinden açıklayacak olursak şu: Bir ev kadını haftada bir defa girerek sosyalleşebilir. Ama bir muhabir günde birkaç saatini sosyal medyada geçirmek zorunda kalabilir. Birisi için besleyici olan bir mecra başka birisi için vakti imha eden bir şeye dönüşebilir.

Dijital teknolojinin getirdiği handikaplardan biri de mahremiyetin yitimidir. Öykülerinizin merkez konularından birisi de bu. Gözetim toplumunun ortaya çıkmasıyla, bilmek- bilinmek fetişizmi de oluştu. Bu aşırılık, insan doğasında olan tecessüs duygusunu harekete geçirmekte. Sizce bu durum patolojik bir şeye mi dönüşüyor?

Mahremiyet algısının sınırlarının değiştiği bir çağdayız. Her dakika her hâli kameraya emanet edilen çocukların mahremiyete dair bir bilinçlerinin olmasını bekleyemeyiz. Şu an ebeveyn olanların çoğu internet devriminden önce doğanlar. İnternet devriminin içinde doğanların nasıl ebeveynler olacağı, çocuklarına mahremiyet bilinci verip veremeyecekleri en çok tartışılan konuların başında geliyor. Bir kaç ay önce İtalya’da çağın ruhunu ele veren bir mahkeme kararı oldu. 14 yaşındaki delikanlı, annesini kendi fotoğraflarını çekip yayınladığı için mahkemeye verdi. Mahkeme çocuğu haklı gördü. Kadın oğlunun fotoğraflarını yayınlamaya devam ederse para cezası ödeyecek. Fakat diğer taraftan bebekleri ve küçük çocukları adına hesap açan ebeveynler bu hesapları yöneterek milyonlarca takipçiye ulaşıyor ve bu yolla çok yüksek meblağlar kazanıyor.

Ekonomik değişimi hatırlayalım: Geçim ekonomisi/üretim ekonomisi/tüketim ekonomisi/sosyal medya ekonomisi.

Robotların gündelik hayata dâhil olmasıyla birlikte pek çok meslek tarihe karışacak. Bu arada pek çok yeni meslek ve meşguliyet ortaya çıkacak. Kendini yayınlayanların inşa ettiği aşırı “dışavurumcu” bir ekonomiden bahsedeceğiz belki de önümüzdeki günlerde.

Ninemin Emoji Sözlüğü öykünüz, kurgusu ve mizahi yönüyle dikkat çekiyor. Belki absürde kayan yönleriyle okura abartılı gibi gelse de, var olan bir gerçekliğe de işaret ediyor. Yani ne kadar dışında kalınmaya çalışılsa da, panoptik bir durum söz konusu. Panoptiğin meşhur ifadesiyle “çıkarm beni bu dışarıdan” dedirten bir hapislik dairesi oluşmakta kahramanlar için. Fakat bu öykü, bu gerilimi rahatlatan bir yapıya da sahip. Bu öykünüz için neler demek istersiniz?

Siz bu öyküyü abartılı bulduğunuza göre henüz 70 yaş kuşağının sosyal medya ile bağını fark etmemişsiniz. “Nineler” kendi aralarında altın kız olmak ya da teneke kız kalmak savaşı veriyor.v

Dikkatli, analitik bir zihniniz ve kritikçi gözlemleriniz var. Bu nedenle oldukça özgün çalışmalar ortaya koyuyorsunuz. Mutluluk Onay Belgesi de bunlardan biri. Kitap sonrasında doğal olarak, hakkınızda ilk merak edilen şey; dijital medya ile aranızın nasıl olduğu oluyor. Mesleğinizin de içine girdiği bir alan olarak sosyal medyayı nasıl ve ne kadar kullanıyorsunuz?

Sadece twitter hesabım var. Onu da gazetedeki köşe yazımı servis etmek için biraz da mecburiyetten açtım. Bana kalsa hiç açmazdım. “Herkes orada senin de olman gerekiyor, orda değilsen yoksun” dediler. Benim için oldukça sıkıntılı bir durum. Çünkü timeline takip edemiyorum. Sayfayı aşağı doğru kaydırduğım zaman migrenim tutuyor. Her defasında ekrana sığıdığı kadar tivit okuyorum. Genellikle tivitimi atıp, okuyucularla etkileşimi gerçekleştirdikten sonra çıkıyorum. Ama bazen bir tavrı, bir tutumu görmek için uzun uzun yazmak durumunda kalabiliyorum.

BETÜL NURATA İLE YÜZÜMÜ TANI ÜZERİNE

KONUŞAN: ALİ NECİP ERDOĞAN

Betül Nurata, 2016 yılında yayımlanan Yüzümü Tanı isimli öykü kitabıyla 2017 Necip Fazıl Ödülleri'nden İlk Eserler Ödülü'nü aldı. Kuşkusuz bir ilk kitap başarısıdır bu. Heceöykü olarak kendisiyle yazma serüveni, yazma süreci, öyküleri, aldığı ödül ve yeni çalışmaları dolayımında bir söyleşi gerçekleştirdik.

Betül Hanım, merhaba. Biliyorum klasik bir soru ama biraz kendinizden söz ederek başlayabilir miyiz konuşmamıza?

İnsanın kendinden bahsetmesi en zoru, belki en yanlışı. Şunu söylebilirim ama. Herkes gibi bir mücadele içindeyim. Dıştan ve içten gelen engelleri aşmaya çabalıyorum. Bazen debeleniyoruz. Bazen oluyor galiba diyoruz. Hep bir arayış. Hep bir mücadele.

Bunun dışında Üsküdar'ı severim. Bir yıldır Bursa'da yaşıyorum.

Yazma hikâyemizle devam etsek. Nasıl başladınız? Aileniz, öğretmenleriniz, arkadaşlarınız, sizi teşvik edenler?

Babam iyi bir edebiyat okuru değildir, ama duygusal bir adamdır. Mektuplaşırdık babamla. Bilirsiniz kızlar babalarının prensesi, babalar kızlarının kahramanı. Kitap okurdu hep. Elinden düşmezdi. Bizi de bu yönde motive ederdi. Okuyun düşünün derdi. Yaşımızın küçüklüğüne bakmadan bize sorar, anlattırırdı meseleleri. Öğretirdi. Bu hayata farklı bakmayı, düşünerek bakmayı sağladı. İlme yakın tuttu. Olduğu gibi değil de, işin hakikatinde ne var. Bunu sorarak.

Dönem dönem edebiyat hocalarım ve arkadaşlarım da teşvik etmiştir.

Ama beni asıl yazmaya, ciddiyetle yazmaya motive eden şey hayal kırıklıkları, yanılgılar, kırgınlıklar oldu. Tekrar toparlanma, iyileşme, kendini arama, kendine gelme süreciyle uyumlu bir yolculuk oldu yazmaya başlamak. Kitaba giden mesafeyi böyle aldık. Hâlâ da devam ediyor...

Günlük tutar mısınız?

Günlük tutmuyorum. Fıtraten buna meyilli değilim. Dönem dönem tut-

tuklarım olmuştur ama duygusallıkla yazıldığında faydadan çok külfeti oluyor kişiye. Hiç yazamadığım sürece, sıfırı bir etmek için günlük tutayım diyorum. Kısa süre için de olsa bu metoda dönem dönem başvuruyorum.



Hayata biraz da öykü diye mi bakıyorsunuz? Öykü size nasıl geliyor ve yazma süreci nasıl ilerliyor? Öykülerinizi ne kadar sürede yazıyorsunuz? Bir yazma ritüeliniz var mı?

Bazı öyküler bir cümleyle geliyor. Nasıl olur derken tek seferde yazılıyor. Derlenmesi toplanması süreçlerini ayrı tutarak söylüyorum. Bazı öykü ise göz kırpıp köşesine çekiliyor. Üç ay sonra tekrar baktığımda -hâlâ ordaysa- devamı geliyor. O hikâyeyi içimizde ne kadar gezdirip gezdirmediğimize bağlı. Bazısını yıllarca içimizde taşıyoruz. Kağıda bir anda dökülmüş gözüküyor. Ama hiçbir şey birdenbire olmaz. Söz gelimi bir anda yazdığımız şeylerin süresi, on yıl +1 saat olabilir.

Hayata nasıl bakıyorum... Öyküyle ilişkisi var mı emin değilim ama her yaşanana ilimle bakmaya çalışıyorum.

Öyle ritüellerim yok. Belki bazen bir kahve. Yüksek müzik, gürültü olmasın kâfi. Müzik bazen şifa oluyor, ama çoğunlukla yavaşlatıp dağıtıyor.

Yazının başına oturmak zor oluyor bazen. Daha iyisi olsun diye, kendimi hazır etmek için çok erteliyorum. Sonunda kıvrınarak başımı gömerim. Hadi artık yaz şunu derim bazen. Dışarı çıkıp kendimden uzaklaşmak ve sonra öyküyle dönmek. Bu iyi geliyor.

Yazmak için yürüyüşler, yolculuklar şifa. Tek handikapı giden yolla beraber zihninizde hikâye de akıp gidiyor. Yakalayamıyorsanız, sadece sizin okuduğunuz bir hikâye olarak kalıyor.

Öykülerinizde tek kelimelik tasvirler, benzetmelerle oluşturulan tamlamalar etkileyici bir dil oluşturuyor. Konuşma üzerine kurulu bir dil. Bu dili benimsemenize sebep olan etkenler nelerdir? Nasıl oluştu bu dil?

Dil oluşumunda elbette fitratın etkisi büyük. Vaktiyle çalıştıklarımız, sustuklarımız, algıladıklarımız bir şekilde böyle aktarıldı. Sonrasında bilinçli bir tercihle devam etti.

Yolun en başından beri niyetimde sadece hikâye anlatmak değil, onu kendi üslubumla nasıl söylerim, daha iyisi nasıl olur derdi vardı. Olur mu olmaz mı elbette kestiremiyordum ama böyle bir farkındalık, gayret vardı.

Hikâye bittikten sonra orda bırakmam. Bırakmamaya gayret ederim. Harfleri, sesleri önemserim. Yazdığım metni bin defa okurum bazen. Çok feci ama böyle. Sesli de okurum. Okumamı yavaşlatan yerleri çalışırım. Baştan beri akış ve ritmi sağlamak için ekstra bir gayretim oldu. Bunu şimdi daha iyi anlıyorum.

İlaveten, her şey zıddıyla var. Hayatta yavaşlayınca kelimelerde hızlandığımı söyleyebilirim. Bu kadar söylemiş olayım.

Yüzümü Tanı ilk yayımlandığında neler hissettiniz? Öykülerinizle aranız nasıl? Kitap yayımlandıktan sonra hayatınızda ne değişti?

Öyküler daha çok yol arkadaşım gibi. Dertdaşım. Zaman zaman dönüp tekrar karşılaşıyorum onlarla. Gülüyorum. Dalıyorum. Şaşıyorum. Bana hatırlatıyor. Motivasyon oluyor.

Kitap çıkana kadar öyküler yayımlanıyordu. Dergilerde bir karşılığı vardı. Ama biz bunu çok bilemiyoruz tabii, sessiz bir karşılık. Sayılı bir karşılık. Öykülerim ilk yayımlanmaya başladığında uçarak Kadıköy'e, Üsküdar'a dergi almaya gittiğimi hatırlıyorum. Bir an için dünya sizin etrafınızda dönüyor.

Kitaba varan süreç bedelli. O aşamaya gelmesi, somutlaşması, derlenip toplanması, derin uzun bir soluk. Kitaplı bir yazar olmak...

O vakte kadar çok yorulduğumuz için kitabı ele alınca olgun bir karşılaşma oluyor. Çocuksu, daha şımarık olunabilirdi. Daha az yorulsaydık eğer. Sonra iş "Şimdi ne yapacağım"a dönüyor. Bunun stresi, derdi sarıyor.

Kitapla beraber daha ciddiye alınıyorsunuz tabii. Bir iddianız var artık. Söyleşiler, değerlendirmeler geliyor peşinden. Yolculukta sebat eden olduğunuz anlaşılıyor. Kendime bakan yönüyle şunu söyleyebilirim. İnsan yapabildikçe (burda yazabildikçe), ürettikçe güçleniyor, marifetleri artıyor. Özgüven dediğimiz mesele bu aslında. Bu kuvvetleniyor tabiatıyla.

Betül Nurata neler okur, şimdilerde ne okuyor? Bir okuma listesi var mı? Okunmazsa olmaz dedikleri kimlerdir?

Uzun uzun okuma listelerim yok. Aynı kitapları çok okuyanlardanım. Bana iyi gelen kitapları dönüp dönüp okuyorum. Tıkandıkça yeni bir yazar arayışına geçiyorum. Calvino ve Canetti'yle böyle bir zamanda tanışmıştım mesela.

En çok okuduklarım W. Saroyan, Salinger. Fante. Fante, özellikle vazgeçme anlarımda. Borges. Vonnegut. Salinger, "hikâye böyle yazılır işte"yi hatırlamak, bir dostla karşılaşmak için. Saroyan sessiz içten içe ağlamak için. Dünyanın gidişatına, bir çocuğun garipliğine... Ve şüphesiz Sait Faik ve Refik Halit Karay.

Bu ara farklı olarak Bilge Karasu okuyorum ilk defa. Hiç okumadığım birkaç yazar var. Onları okumayı planlıyorum. Nasip. Sevim Burak. M. Duras.

Öykülerin girişinde, 'okuyucuyu da dâhil ettiğiniz' bir resim çekiyorsunuz. Sonra resimdeki ayrıntılarda keyifli ve etkileyici bir gezintiye çıkarıyorsunuz. Şaşırtıcı finaller buluyorsunuz. Örneğin, müzikle beraber sürüklenen filikanın içinin boş mu dolu mu olduğunu soruyorsunuz, yahut mimarların yarım bıraktığı tavanları koyuyorsunuz okuyucunun önüne. Sorum şu: öykü size geldiğinde ve yazmaya başladığınızda finali biliyor musunuz?

Öykülerin finali -çoğunlukla- son anda belli oluyor. Son andan da sonra bazen. Finalini bildiğimi zannettiğim öyküler için bile durum bu. Meğer böyle bitirmiş dedim çok. Yazdıkça çıkıyor öykü. Bazen bir his, bir cümleden yola çıkarak oluşuyor. Tanımlanamaz bir cisim yaklaşıyor yaklaşıyor, gelene kadar emin olamıyorsunuz. Ya da siz ona doğru ilerliyorsunuz. Böyle de diyebiliriz. Çoğunluk yazdıkça gösteriyor öykü kendini. Bana da bir güzellik oluyor böylece.

Necip Fazıl Öykü Ödülü'nü almak nasıl bir duygu? Ödül almak size ve yazma serüveninize nasıl etki etti?

Ödül almak. Elbette güzel. Büyük lütuf oldu benim için. İlk andan itibaren böyle hissettim. Büyük heyecanlarla değil, gözlerim nemlenerek karşıladığımı söyleyebilirim. Allah gerçekten Latif. Ödülün katkısını ise bir zaman sonra cevaplamak daha doğru bir değerlendirme olur galiba.

Farklı olarak ödül gecesinden sonra kıymetli bir buluşma oldu. KYK kapsamında bir söyleşiye gitmek nasip oldu. Üniversite öğrencileriyle buluştuk. Yazmaktan edebiyattan hayattan bahsettik. Bir zamanlar geçtiğimiz, bocaladığımız sıralarda şimdinin öğrencisiyle buluşma benim için nimet oldu. Ufacık bir faydam olduysa ne mutlu bana. Bu gibi dönüşleri oldu ödülün. Yazma serüvenime katkısını ise zaman gösterecek. Umarım hayırlar getirir.

Bir de şu var tabii. İnsanlar sonuca bakar. Hepimiz böyleyiz. Bugünlerde biraz daha fark ediyorum. Ödülle gelen bir saygı oldu yaptığım işe. İnsanlar daha çok hürmet ediyor. Doğru anlamında söylemiyorum, ama böyle bir sonucunu oldu.

İnsanlar sonuca bakar, ama Yaratıcı çabanıza bakar. Ne ortaya koyduğunuz değil, sizden ne çıktığı, nasıl bir mücadele verdiğiniz önemlidir. Sonuç odaklılık hırsı getirir, sebeplere konsantre olmaksa azimli olmayı. İşin sırrı bedeldedir. Burda kıyas bir başkası değil, kendi dününüz elbette. Ödenen bedellerin karşılığını fazla fazla veren bir Rabbimiz var. Adı ödül olur, okur olur, bereket olur, marifet olur. Herkesin ihtiyacına göre süreci düzenleyen, lütfeden o. Bunu hatırlayarak, kendimize hatırlatarak yola devam edebiliriz.

Yeni öyküler olduğunu biliyoruz. Kitaptan sonra yayımlanan öykülerde dilinizin daha da geliştiğini görüyoruz. Dil ile ilgili çalışıyor musunuz? Yeni bir kitap çalışması?

Teşekkür ederim. Henüz dosyalaşmadı. Ama öyküler devam ediyor. Akmasa da damlıyor diyelim. Farklı okumalar yapmaya çabalıyorum. Yeni bir şeyler ekleme çabası. Nasıl söyleyebiliriz, nasıl anlatabiliriz derdi her zaman var. Ama ne olur, bunu yapabilir miyiz zaman gösterecek.

Beni en çok etkileyen öykünüz, kitaba da ismini veren “Yüzümü Tanı” öykünüz oldu. Bir kişinin yüzünüzü/sizi tanımasını isterken tüm Türkiye sizi tanıdı. Öykülerin ‘gerçekleşme/hayat bulma ihtimali’ üzerine neler söylersiniz?

Daha çok insan haberdar oldu diyelim. Bazen yabancılaşıyorum nasip olan şeylere. Öyle bir şey oldu mu olmadı mı sisli bende. Garip.

Öykülerin gerçekleşme olasılığı elbette her zaman var, olmalı. Bazen yazacağım şeylerden geri dururum. Yaşanmış bitmiş bir hikâyeyi yeniden yazmak daha evla bu yüzden. Kim bilir. An’a geleceğe iyi dilekler bırakmayı tercih ederim. Ya da bir muamma ile bırakırım. Her şey mümkün. Ama gerçekleşeceği için mi yazıyoruz yoksa bir duanın neticesi olarak mı bizi buluyor; Allahuallem.

Son olarak yazar olmak isteyenlere önerileriniz?

Sessizlik... Süreci olabildiğince sessiz yürütsünler. Sessiz akan sular derin olur. (Bunu bir iddia, tümünden yapabildim anlamında değil, gerçeğin kendisini ifade etmek için söylüyorum.) Kitap sürecine gidene kadar uzun bir yol var. O süreçte olabildiğince sessiz olunmalı. Bunun çok faydasını görecekler. Olabildiğince az kişiye bahsetmek. Gerekmedikçe bahsetmemek.

Yazdıkları metne sevgiyle yaklaşacak birini bulurlarsa bu büyük bir nimet. Kırmadan, yıkmadan eleştirecek biri aynı zamanda. Şöyle derim hep, ilk üç okur çok önemli. Onlar sürekliliğinizi destekleyecek, motivasyonunuzu kaybettiğinizde, kalem raydan çıktığında size doğruyu hatırlatacak...

Allah samimi bir gayretle yola çıkan kimsenin elini boş çevirmiyor. Çalışmanın karşılığını fazla fazla veren, lütfeden. Adı ödül olur, adı bereket olur, adı okur olur, fark etmez. Bunu unutmasınlar. Unutmayayım...

Tek tek hepimizi yükseltecek olan başkaları değil. Onlar iyi ki varlar. Ama bel bağlanacak şeyler değil. Çevre, dergiler, okurlar, yazdıkça ürettikçe zaman içinde kendiliğinden oluşan süreçler. Kişiyi yükseltecek olan sadece Allah. Maya değil, o mayayı tutturan Allah.

Başkalarının başarısına göz dikmeyin diyor Rabbimiz. Yazarlık serüveninde başkalarının elindeki imkânlar gözümüzde büyüyebilir. Özellikle sosyal medyada, herkesin kendini teşhir ettiği bir ortamda, kıskançlıklar, hasetlikler oluşabilir. Yolun başında ve devamında olabilir bu.

Buna aldanmayıp onun fazlından istemek. Sadece yazarlıkta değil, her şeyde böyle. Bu serüvende herkesin öğreneceği, aşacağı bir şey var. O ne peki? Bunu herkes kendi biliyor.



TOPLANTI

ATLARI UÇURUMA SÜRMEK ÜZERİNE BİR TOPLANTI

YÖNETEN: **SEMA BAYAR**

Katılanlar:

Ali Karaçalı, Ali Necip Erdoğan,

Dinçer Eşitgin, Hatice Bildirici, Safiye Gölbaşı

Rüveyda Durmaz Kılıç, Yunus Nadir Eraslan

Sema Bayar: Değerli arkadaşlar, ilk öykü kitabı *Atlari Uçuruma Sürmek* bağlamında, Emin Gürdamur öykülerini üslup ve dil açısından değerlendirmek, öykülerdeki kurgu ve karakterlere, kitabın bir okur olarak bizde bıraktığı izlenimlere dair konuşmak üzere bir araya gelmiş bulunuyoruz. Kitap on altı öyküden oluşuyor. İlk olarak bütünden parçaya bir yol izleyelim istiyorum. Genel olarak Gürdamur öyküleri hakkında neler söylemek istersiniz? Kitapta sizi en çok etkileyen öykü/öyküler hangileridir? O öyküyü sizin için özel kılan nedir?

Safiye Gölbaşı: Kitabın genel üslubu hakkında şiirselden destansıya varan, güçlü ifadelerle, bolca çağrışım ve aforizmalarla dolu, zengin bir kelime hazinesiyle yazılmış, atmosfer ve dil bütünlüğü olan yüksek sesli, olgun bir ilk kitap diyebilirim.

Benim için kitabın en öne çıkan hikâyesi ise kuşkusuz “Kahverengi Zarf”. Yazar, ölümü, arkadaşlığı, aileyi, çocukluğu, yalnızlığı, masumiyeti bir öykünün içine başarıyla sığdırmış. Ayrıca bu hikâye tam olarak bu toprakların insanının hikâyesi. Hafızlığını tamamlayamamış çocuğun utancı, hafızlığını tamamlamış bir diğer çocuğun dağılışı, o küçük oğlan çocuklarının evlerinden uzakta duydukları hasret... Bunlar o kadar tanıdık ki neredeyse o çocukları görüyor, ne hissettiklerini gerçekten anlıyoruz. “Kahverengi Zarf”ın yanına “Serander Kuşları”nı da eklemek isterim. O da yine bizim hikâyemizi, fikrii-savruluşumuzu, bu savruluştan geri dönme cesaretini, hem oldukça zarif hem sertliğe varan bir netlikle anlatıyor. Son olarak edebiyat üzerinden bir toplum okuması yapılacaksa bu iki öykünün bizler için yetkin birer örnek teşkil ettiğini söylemek isterim.



Sema Bayar: Siz bu iki hikâyeden bahsettiniz “Allah’ın Yazıları” öyküsünü de bu damara dâhil edebilir misiniz?

Safiye Gölbaş: “Allah’ın Yazıları”nı tarz olarak, üslup olarak bu iki öykünün geldiği damara dâhil etmiyorum. Onun daha hızlı daha eğlenceli bir dili hatta kitabın genel akışı içinde de farklı bir yeri var bence. Ama diğer iki öyküyü hem edebî kıymetleri açısından hem de toplumsal karşılıkları açısından önemsiyorum.

Ali Necip Erdoğan: Emin Gürdamur öykülerinin en belirgin özelliği şiirsel bir dille yazılmış olmaları. Öyküleri belli kavramlar etrafında yapılan sorgulamalarla ilerletiyor. Sorgulamalarını imgelerle, metaforlarla zenginleştiriyor. Ve çağrışımlarla okuyucuyu sürüklüyor. “Ben” öyküsel anlatım dilini kullanıyor. Anlatıcı hem kendisiyle hem de aşkın olan ile konuşuyor, yaratıcıyla, muteal olanla konuşuyor. Kurguları beni etkiliyor.

Anlatı eninde sonunda dil ile yapılan bir şey. Kurgu da dil ile oluşturuluyor. Anlatıcının düşünme biçimi zihinsel serüveni o dilsel kurgu içinde ortaya çıkıyor. Ve bu bana çok etkileyici geliyor, ben bu tür öyküleri okumaktan haz alıyorum. Çünkü onun düşünme biçimini de görebiliyorum. Yaptığı sorgulamaları da görebiliyorum. Anlatıcının kendisiyle ilgili yaptığı sorgulamalar benim de kendimle ilgili nerede durduğumu görmek bakımından sorgulamalar yapmama neden oluyor.

Kitapta beni en çok etkileyen öykülerin başında “Kahverengi Zarf” isimli öykü geliyor. Ben geleneksel anlatılan, giriş gelişme ve sonuç bölümlerini içeren, hikâye edilen öyküleri seviyorum. Ayrıca bu tip öykülerin genellikle otobiyografik unsurlar taşıması beni etkiliyor.

Sema Bayar: Gerçeklikle irtibatı doğrusal olan öyküler mi daha çok çekiyor sizi?

Ali Necip Erdoğan: Yazar açısından böyle bir doğrusallıktan bahsedemeyiz her zaman ama anlatıcı açısından yarattığı gerçekliği önemsiyorum.

Öyküdeki karakterlerin acılarını, sıkıntılarını, birbirlerini desteklemelerini, içsel dünyalarını görebiliyoruz. Klasik hikâye etme biçimlerinde karakterlerin iç dünyalarını çoğu kez göremeyebiliriz, orada olay ön plana çıkar. Fakat bu öyküde anlatıcının ve diğer öykü karakterlerinin iç dünyasını görebiliyoruz. Bu etkileyici. Çok canlı bir dille anlatılmış. Ölümle yüzleştirmesi bakımından da başarılı bir örnek. Beğendiğim ikinci öykü ise Emin Gürdamur öykücülüğünü temsil eden öykü olarak da kabul ettiğim “Atları Uçuruma Sürmek”. Etkileyici ve birden çok okumaya imkân veren bir öykü. Ölüm ve hayat üzerine yaptığı sorgulama yine çok etkileyici bu öyküde. Kendi durduğu yerden yaratıcıyla konuşuyor olması, kendine ve yaratıcıya kızgınlığı, okuyucuya da kendi bulunduğu yeri sorgulama olanağı sunuyor. Yazarın kurgulama biçimini temsil eden bir öykü olması sebebiyle de çekirdek öyküsü olduğunu düşünüyorum.

Rüveyda Durmaz Kılıç: Kelimelerden öte anlamlarla konuşan bir yazar var karşımızda. Dil kalabalığı yapmadan, kendi acılarının üstüne çıkabilmiş, birçok duyguda okurunu iyi yakalamış metinlerle karşılaşyoruz. Ayrıca yazarı duygusal buldum ama bu duygusallığı hiçbir zaman romantizme kaçmamış, melankolik bir hâle dönüşmemiş ve okuru yormamış.

Güçlü metinlerin özelliği, “iyi edebiyat” yapma imkânından gelmez. Sözün ufku, aklın ve hissin ufkuna eşitlendiğinde o metin bizi etkilemeye başlar. Yani samimiyet, hissediş yeteneği, edebiyat gücüyle birleştiğinde ortaya böyle kaliteli öyküler çıkıyor. Özellikle “Kahverengi Zarf” öyküsü buna iyi bir örnek.

Genel olarak kitapta aforizmalar, imgeler, betimlemeler çok fazla fakat bir laf kalabalığı yok; her biri yerini yurdunu bulmuş bir şekilde ilerliyor. Anlamlar birbirini besliyor ve büyütüyor. Ayrıca bazı öykülerde bilerek bırakılmış ifade boşlukları ve özel vurgular var. Uzun ve etkileyici bir cümlelerin ardından gelen, “susalım”, “yürüsün” gibi ifadeler beylik, kallavi tavırlar içeriyor. Ve bu ifade boşlukları konuşma ortamı sağlıyor. Okuru, metin üzerinde harekete geçiriyor.

İyi bir kitapla karşı karşıyaysanız, kaçınılmaz olarak yazarın kim olduğunu da merak edersiniz. Bu bağlamda yazar, kendisiyle ilgili bu bilgileri magazine kaçmadan, tadında vermiş. Yaşadığı coğrafyayı, çocukluk evrenini, aldığı ilahiyat eğitimini vb. bilgileri kitaptan öğrenebiliyoruz. Ama bunlar okuru rahatlatacak düzeyde, tatlı ipuçları şeklinde yer almış. Yazar, kendini tamamen teslim etmiyor ama okurdan da uzak kalmıyor.

“Atları Uçuruma Sürmek” öyküsü, diğerlerinden daha farklı bir yerde. Dil işçiliğinin, yazma tekniğinin, şiir gücünün daha çok hissedildiği bir öykü. Şiirin, felsefenin, üst düzey bakışın bir izdüşümü bence.

“Serender Kuşları” aslında biz ilahiyatçıların yaşadığı bir süreci anlatıyor. Bir dönem çok radikal tavırlar, akli deliller üst düzeydedir bizde ama hayat öyle cilvelerle doludur ki bir yerde anamın duası, dedemin niyazı gibi bir yere bağlarız aslında.

Sema Bayar: O öyküyle ilgili bir şey eklemek istiyorum. Kitabı okurken öykü için aldığım not şuydu: “Bir yerden yeterince uzaklaşırsak başladığımız yere dönmüş oluruz.” İlahiyatçıların ya da daha genel olarak dinle yakın temasta bulunan insanların zihinsel yolculuğunu başarılı bir şekilde yansıtmış.

Yunus Nadir Eraslan: Eserin ilk öyküsü “Atları Uçuruma Sürmek”le başlayan kelime sağanağı diğer öykülerde de aynı hızda hiç durmaksızın sürüyor. Aniden zihnime üşüşen bu kelime sağanağı karşısında kendimi korumasız, bir o kadar da çaresiz hissettim. Önce sığınacak bir yer, bir dulda aradım kendime. Ne ki başımı sokacak daracık bir ağaç kovuğu bile bulamadım. Serander diyeceksiniz şimdi; seranderin altına girseydin... Orada da bir olayı takip etmekten, geleneği temsil eden dede ile onun tam karşısında konumlanan belirsiz kişinin kahramanda bıraktığı izleri anlamlandırmakla geçti zamanım. Sonunda kendime geniş bir alan buldum elbette. “Kahverengi Zarf” adlı öykü bahsettiğim ayrıntıları barındırmakla birlikte olay örgüsünün ve karakterlerdeki belirginliğin tam da yerinde işlendiği metindi benim için.

Sema Bayar: Ben de bir şeyler eklemek istiyorum. Emin Gürdamur öyküleri denilince kelimelerle kurulan güçlü bağı anmak gerekiyor önce. “İnsan inanmadığı kelimelerden kanat yapmamalıdır.” diyor ya yazar, ben de diyorum ki yazarın kanatlarından satırlara düşen, kelimelere olan inancıdır. Öyle ki kelimeler üzerinden kurulan bağ, bizi okur olarak ince ince dokunmuş cümlelerle de karşı karşıya bırakıyor. Asıl yükü söyleme biçimi taşıyor öykülerde, bunun kimi zaman hikâyeyi tüllendirdiğini hatta ikinci plana ittiğini dahi söyleyebiliriz. “Atları Uçuruma Sürmek”, “Boşluk”, “Vaveyla” gibi öykülerde size kalan üsluptan aldığınız lezzet ve duygu oluyor. Fakat bir de hikâyenin ve söz sanatının birbirinin önüne geçmeden ve birbirine güç katarak ilerlediği öyküler var ki ilk sırayı sanırım “Kahverengi Zarf” öyküsüne vermek lazım. Dildeki şiirsellik, imge zenginliğini ise ayrı bir başlık altında konuşmak daha doğru olur.

Öyküler arasında bir seçim yapmakta zorlandığımı söylemem gerek. Zor bir eleme yapıp kitaba ismini veren “Atları Uçuruma Sürmek” ve “Boşluk” öyküleri diyeceğim. Bu iki öyküde de beni etkileyen duygu ve duygunun ifadelendiriliş biçimi oldu. “Boşluk”ta kimsenin kimseye sahip olamayacağını hissetmek ve aslında dünyadaki kimsesizliği, o kadim yalnızlığı hissetmek beni ürperten. Diğer öyküye gelirsek kitaptaki genel karamsar dilin aksine “Atları Uçuruma Sürmek”in, tarifi zor bir ümit, bir aydınlık taşıdığını düşünüyorum. “Korkma.” diyerek başlıyor ve aynı sözle bitiyor öykü. Fakat bir teselli vermiyor, “Korkma. Bu balçıktan günler hiç bitmeyecek. Bu dikiş tutmaz sözler, bu palas pandıras özür, bu akıl almaz konuşma hiçbir şeye şifa olmayacak.” Ümit ise o masada hâlâ oturan, hem de başı dik oturan üstelik hesabı masanın sahibine kesen kahramanın duruşunda gizli.

Hatice Bildirici: *Atlari Uçuruma Sürmek*'te okuyucuyu öykünün zamanına ve mekânına götürebilme gücünü dikkat çekici buldum. Verdiği ayrıntılardaki ifade gücünün ve tasvirdeki başarısının altını çizmek lazım. Ancak Emin Gürdamur, olayın geçtiği dünyayı o kadar ayrıntılandırıyor ki olay bu ayrıntıların arkasında gizlenmiş oluyor. Okurun da onu bulmak için özel bir emek vermesi gerekiyor. Okur, ya asıl kişiyi ve olayı kaçırırsam kaygısı ile karşı karşıya. Bunu bir olumsuzluk olarak değerlendirenler olabileceği gibi bir zenginlik kabul edecek olanlar da vardır. Geniş geniş okumak söz konusu değil öyküleri, bütün dikkatin öyküye verilmesi gerekiyor. Bu dikkati ve kitabın hak ettiği emeği vermiş edebî zevk sahibi kişiyi zengin bir dünya bekliyor. Çok sesli bir dünya var orada, orkestra dinlemek gibi... Biri sazı eline almış, söylemiş bitirmiş gibi değil de birçok öge bir bütünü oluşturmak için ses veriyor gibi. Şaşırtıcı çıkışlar, meseleyi aniden tersine döndüren cümlelerle kaçanı yakalamayı biliyor yazar.

Ayrıca ilk kitap olduğuna şaşırmamak mümkün değil. Oturmuş bir anlatma yolu belirlenmiş. Acaba Emin Bey, kaç öykünün içinden bunları seçip kitaplaştırdı?

Ali Karaçalı: Bir yönelim olarak günümüz öyküsünde çoğunlukla olaysız diyebileceğimiz ya da olayın ancak iz düşümlerinin, çağrışımlarının, gölgesinin yansıdığı öyküler görüyoruz. Bu tür öyküler bana -ilgisi yok belki ama- daha çok masaya oturduktan sonra zihinde beliren bir görüntü, bir ses, bir imge ya da bir cümlelerin açtığı yoldan ilerleyerek yazmaya başladıklarını söyleyen yazarları hatırlatıyor.

Öykü illa ki bir olaya mı dayanmalı; zihnî, felsefi, duruma ve imgeye dayalı öyküler olamaz mı? Elbette olabilir, oluyor da. Ama iyi, başarılı örneklerini ayrı tutarsak, çoğu kez imge sağanağına tutulmuş, soyutlamaya mütemayıl, bizi nereye sürüklediğini kestiremediğimiz, içinde dönenip durduğumuz muğlak öykü metinlerine maruz kaldığımız da bir gerçek. Ben öyküyü ete kemiğe büründürmenin önemli olduğuna inananlardanım. Öykü, daha çok bir olay üzerinden yürüdüğünde bize kendini açıyor ve zihinde kalıcı izler bırakıyor.

Doğrusu Emin Gürdamur'un öykülerini ilk okumaya başladığımda "Atlari Uçuruma Sürmek" öyküsünün ilk cümlelerinden başlayarak alışılmış bir öykü diliyle karşı karşıya olmadığımı hissetmiştim ve ilk düşündüğüm şey yenilik çabasıyla artistik bir söylem avcılığına, daha uygun bir söyleyişle hünerli söz söyleme telaşına düşme endişesiydi. Alışılmışın dışında terkipler ve bağdaştırmalar, bazen savsöz, bazen söylev, bazen aforizma edasında keskin söyleyişler, yoğun imge savruluşları ve sözün büyüyle alıp başını gitmeler... Yer yer acaba bu kelimeyi yanlış mı kullanıyor sanısıyla sözcüğün anlamına tekrar bakmanıza yol açan, anlam kaydırmaları ve anıştırmalara açık çağrışımlı bir dil... Bütün bunlar dolayısıyla baştan bu endişeyi yaşadığım doğrudur.

Kuşkusuz edebi metin öncelikle bir söz sanatı, sözü hünerli söyleme işi. Ya-

zarın ne söylediği kadar, belki daha çok, nasıl söylediğiyle de ilgileniriz. Yeni, özgün, şaşırtıcı, etkileyici bir anlatım bekleriz. Şaşırmak, hayret etmek isteriz.

Bir edebi metni yeni, özgün ve şaşırtıcı kılan sadece nasıl anlattığı sorusuna karşılık gelen dilsel başarı değil elbet; anlatılanın ne olduğu, bizim dünyamızdaki hangi gerçekliğe tekabül ettiği ve bu gerçekliğin hakikatle kurduğu bağ da bir o kadar önemlidir.

Atları Uçuruma Sürmek, bu yönüyle de kendine özgüdür ve başarılı bir ilk kitaptır. Yazarın kendi hikâyesiyle kurduğu samimi ve sahici dil bizim hikâyemizle de buluşmaktadır. Biraz önce arkadaşlarımız kitapta kendilerini en çok etkileyen öyküleri ve o öyküleri kendileri için özel kılan sebepleri ifade ederken bazı öykülerin adlarını andılar; Kahverengi Zarf, Serander Kuşları, Allah'ın Yazıları, Atları Uçuruma Sürmek, dediler. 'Bizim hikâyemiz' dediler, 'bu toprakların hikâyesi', dediler, 'bunlar o kadar tanıdık ki' dediler. Bütün bu nitelemeler aslında kendi hikâyemize dönmeye ne kadar istekli olduğumuzu da gösteriyor. Belki diğer arkadaşlarımız da başka öykülere, başka öykülerde kendilerini etkileyen hususlara vurgu yapacaklardır; Dağdaki Sesler'e, Yeşil Perdeler'e, Vaveyla'ya, Yüzleşme'ye, Zehirli Yağmur'a.

Ben Kahverengi Zarf, Serander Kuşları, Yüzleşme, Zehirli Yağmur öykülerindeki çizginin önemli olduğunu ve bu çizginin daha da derinleştirilerek sürdürülmesini önemsiyorum.

Gürdamur'un öyküleri aynı zamanda 'meselesi olan' öykülerdir ve bu meseleler bazen yüzleşme, bazen hesaplaşma, bazen itiraz, bazen kavga, bazen iç dökme ve bazen de sevgiliye gönderilen bir mektup diliyle sergilenir. Öyküleri okurken gördüğümüz, yer yer denemeden de el aldığını düşündüğüm bazen savruk, 'palas pandıras', bazen buyurgan, bazen sorgulayıcı bir edaya bürünen şiirsel dilin onun öykülerini beslediğini ve kan verdiğini düşünüyorum.

Çoğu yerde dilde alışılmışın dışında bağdaştırmalarla, terkiplerle karşılaşıyoruz. İtırlı bir dil; ayartılmaya, yoldan çıkmaya, kamaşmaya açık bir dil bu. İnsanı peşinden sürüklemeye meyyal. Bunun bir tehlikesi de var şüphesiz. Eğer dozunu ayarlayamazsak bu dil bizi yorar, öyküyü de yorar. Sözün büyü-sünün, imge oyunlarının ve şiirsel söylemin öne geçtiği bazı yerlerde bu türden alıp başını gitmelerin, kulağa hoş gelmekle beraber bazen dili yordugunu da itiraf etmeliyim.

Safiye Gölbaşı: Aslında bu alışılmışın dışına çıkma eylemi daha ilk cümlede karşılıyor bizi. "Korkma." dediğinde ardından bir teselli cümlesi beklerken bambaşka bir şeyle karşılaşıyorsunuz: "Bu balçıktan günler hiç bitmeyecek..."

Dinçer Eşitgin: *Atları Uçuruma Sürmek*, bir ilk kitap olarak birçok yönden çok başarılı. Kitapta ayakları yere basmayan hikâye yok, dersem abartmış olmam herhâlde. Toplantının başından itibaren hemen herkesin bunu vurgulu-

yor olması, bu düşüncelerimde yalnız olmadığımı gösteriyor bana. Emin Gürdamur, bu ilk kitapta yakaladığı seviyeyle Türk hikâyesinde kendine sağlam bir yer açabileceğini gösteriyor. Fakat aynı zamanda bu ilk kitap, yazarın daha sonra yazacağı hikâyeler için yüksek bir çıta koymuş oluyor. Okur olarak daha iyi metinler, kitaplar bekliyoruz artık ondan ya da hiç olmazsa bu seviyenin altına düşmeyen metinler, kitaplar. Edebiyat tarihi iyi bir başlangıçtan, iyi bir ilk kitaptan sonra tekrar o irtifaya çıkamamış birçok yazar ismiyle doludur. Bu yüzden *Atlari Uçuruma Sürmek*'in başarısı, yazarına büyük sorumluluklar yükleyen bir başarıdır. Fakat her ne olursa olsun, *Atlari Uçuruma Sürmek*'le Emin Gürdamur, ileride bu yılların edebiyatını değerlendirecek araştırmacıların görmezden gelemeyeceği bir eser ortaya koymuştur, diyebilirim.

Sema Bayar: Öykülerdeki dil işçilikleri karşısında zihnime hücum eden ilk kelime: yoğunluk. Anlam yoğunluğu, imge yoğunluğu, metafor yoğunluğu... Ara ara söz akışının debisi düşün diye bir beklenti oluşmuyor değil, bir seyrelti ya da genişleme. İlk sorumuzda bu konuyu da detaylı bir şekilde ele almış olduk aslında. Bu konuda eklemek istedikleriniz var mı?

Dinçer Eşitgin: Biraz önce bahsedilen, dildeki o alışılmamış bağdaştırmalar meselesine tekrar dönecek olursak, şunu demeliyim öncelikle: Alışılmamış bağdaştırmalar bizi daha çok şiirin evrenine götürür. İmgeleri böyle kurar çoğunlukla şairler. Peki, hikâyede buna yer var mıdır, varsa o yer ne kadardır? Bu sorular gelir hemen gündeme. Şahsi kanaatim, hikâye -dil kullanımı açısından tabii ki- şiir ile roman arasında bir yerdedir. Ahmet Hâşim'in *Piyâle*'de bulunan 'Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar' adlı yazısında şairin dili için söylediklerini herkes bilir: "*Şairin lisani 'nesir' gibi anlaşılmaq için değıl, fakat duyulmaq üzere vücut bulmuş, mûsikî ile söz arasında, sözden ziyade mûsikîye yakın, mutavassıt bir lisandır.*" Ben, Hâşim'in bu cümlesindeki 'mûsikî' ve 'söz' kelimelerinin yerine 'şiir' ve 'roman' kelimelerini koyarak hikâyeyi şiir ile roman arasında bir yere konumlandırıyorum. Matematikteki kesişim kümesi gibi düşünebiliriz bu durumu. Hikâye, romanın bütün yapı unsurlarını tevarüs etmiştir ama şiirin diline de zaman zaman arsızca dalmaktadır. Böyle düşününce, hikâye kimi zaman romana kimi zaman da şiire yaklaştığında hiçbir mahzur görmüyorum. Elbette buradaki dengiyi sanatkârın ustaca kurması gerekiyor. O da onun işi. Gelelim bugünkü hikâye diline... Gençlerin maalesef birçoğu süslü cümleler peşinde. Bunu bir dereceye kadar anlıyorum fakat anlamsız, içi boş, ne dediği belli olmayan sadece süslü cümlelerden oluşan bir metin ne kadar hikâye olabilir? Emin Gürdamur'un *Atlari Uçuruma Sürmek*'te bu dengiyi genel olarak iyi kurduğunu düşünüyorum. Fakat biraz önce Ali Beyin işaret ettiği gibi böyle bir dil kullanımında, 'asıl anlatmak istediğimiz şeylerin üstünü örtme' tehlikesiyle her an karşı karşıyadır yazar. Alışılmadık bağdaştırmaların, imgelerin, sanatkârane bir söyleyişin peşinde koşar-

ken birden kendini anlam çemberinin dışına savrulmuş bulabilir. Sade, sanatsız, süssüz, imgesiz olsa da sağlam cümlelerle yani sağlam bir dille hikâye yazılabilir fakat büyü, sanatlı, süslü, imgeli, zekice buluşlarla bezeli olsa da anlamsız, bozuk ve içi boş cümlelerle hikâye yazılamaz. *Atları Uçuruma Sürmek*'te karşılaştığımız dil, evet zaman zaman şiire yaklaşan bir dil, evet zaman zaman bir şiirde rastlayacağımız imgelerle örülü bir dil fakat aynı zamanda anlam çemberinden dışarıya taşmayan bir dil. Biraz önce, bu kitaptaki bütün hikâyelerin ayaklarının yere sağlam bir şekilde bastığını söylerken, bunları da kastediyordum aslında. Yani kitaptaki hikâyeler anlamsızlık tuzağına hiç düşmüyor.

Yunus Nadir Eraslan: Yazarın, öykülerinde imgesel anlatımı anlamı göstererek değil de hissettirerek okurun bilincine sızdırma aracı olarak kullandığını düşünüyorum. Zira öykülerin genelinde bir hissediş, duyuş hâkim. Eserdeki betimlemeler bile ya içsel atmosferi desteklemek ya da okuru bilinçli olarak o atmosferin içine çekmek için aralanmış gizemli kapılar olarak kullanılmış. “Dağdaki Sesler” öyküsündeki giriş paragrafı meramımı anlatmaya yeterli olacaktır sanırım: “Siyah bulutların dağlara sürtünerek geçtiği gecenin sabahında ansızın başlayan yağmur, gün boyu şimşeklerle kamçılanan, dinmek üzereyken kesintisiz kanamaya dönüştü.” Daha betimlemenin keyfine varmadan aniden atmosferin içine giriveriyorsunuz. Kimi yerde ayağınızı kaydırıyor yazar, o kaygan zeminde kayarak hızla ilerlerken sağa sola çarpıyor, önünüzden hızla akan nesneleri, kişileri tanıma fırsatı bile bulamadan birden bir kayaya tosluyorsunuz. Ve öykü bitiyor.

Burada imgesel anlatım büyüsel bir dil bahsetse de tadına vardığınız lezzetin kaynağını bilememek, terkihi çözmemek gibi bir sorunla karşılaşyorsunuz. Elbette şiirsel bir anlatım öyküyü okuma zevki açısından destekliyor lakin anlamı sürekli kapatıyor.

Sema Bayar: Öykülerde göze çarpan gergin, sataşkan dilden kadın karakterler de nasibini alıyor. Gürdamur öykülerinde kadının ele alınış biçimleri hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Biraz açmak gerekirse “Bütün kadınlar yalancıdır sen içlerinden en güzel yalan söyleyeni seç.”, “Vaveyla” öyküsünde bir kadının dilinden kadına dair söylenmiş bu söz, öykülerde kadının ele alış biçimlerinde yol haritasının ilk durağı olabilir. “Atları Uçuruma Sürmek”i ayrı tutarsak öykülerde kadın karakterler ekseri olumsuz. “Zehirli Yağmur”un Yağmur öğretmeni, “Kızılağaç Yaprığı”nın Asuman’ı, “Vaveyla”nın üç kadını, “Kiraz Çiçekleri”nde ise o pembe pabuçların sahibi...

Safiye Gölbaşı: Yazarın kadın karakterlere tutarlı bir yaklaşımı var. Kitaptaki hemen hemen bütün kadınlar sert (Karanlık), vefasız (Zehirli Yağmurlar), duyarsız (Kızılağaç Yaprığı), hırçın (Vaveyla) ve öfkeli. Ancak bu durum zan-

nımca eleştiri konusu yapılamaz çünkü her yazar kurmaca dünyasını inşa ederken karakterlerine istediği özellikleri vermekte özgürdür. Okur sadece bunun tespitini yapabilir. Öte yandan, “Güneşin Öbür Batışı”, “Kiraz Çiçekleri”, “Dağdaki Sesler” ve “Yeşil Perdeler” isimli öykülerde daha belirgin olmakla beraber kitabın genelinde kadın duyarlılığına hatta kadın kalemi gölgesine rastlamak mümkün. Yazarın eril sesin yanı sıra dişil ses verme konusunda da sıkıntısının olmadığı aşîkâr. Dişil ses derken ayrıntılara özenle inen, duyarlı, duygulu, hassas, incelikle işlenmiş bir dilden bahsettiğimi ayrıca belirtmek isterim.

Rüveyda Durmaz Kılıç: Genel olarak baktığımızda, evet, kadın karakterler daha çok olumsuz bir imajla karşımızda. Bencil, hoyrat ve öfkeli... Çoğunlukla, kadınlar kutsallaştırılır, güzel olan ne varsa ona yakınlaştırılır. Özellikle erkek bir yazarın dilinde anlatılan kadın daha da risk altındadır. Emin Bey, bu riski almış ve onaylanma, alkışlanma derdine düşmeden kadın eleştirisini öykülerinde yapabilmıştır. Bir kadın okur olarak bu benim daha çok hoşuma gitti. Çünkü gerçek hayatta bu kadınlar var. Yazarın kadrajına bu kadınların girmesi, bu kadınlara dair çok iyi gözlemler yaptığını, onlara büyük anlamlarla yaklaştığını gösterir.

Ayrıca yazar, kadın- erkek konusunda ezber bozmak da istiyor. Özellikle “Zehirli Yağmur” öyküsünde, bir paragrafta anlattığı “adam” bunun bir örneği bence. Paylaşmak istiyorum: “Bir adam bir akşamüzeri yağmurun refakatinde sırlıklam eve dönerken şehrin gürültüsünü affedebilir, gökdelenleri merhametle süzebilir, trafikte yerli yersiz yanıp sönen fren lambalarını gelincik tarlasına hamledebilir, camı açıp asfaltı koklayabilir. Şiir okuyabilir bir adam. Yağmurun gülünç ve zelil kıldığı bir adam şiir okuyabilir.”

Sonuç olarak, yazar bize şunu demek istiyor : “Her şey bildiğiniz ya da gördüğünüz gibi değil.” Ve bunu öykülerinde öyle bir zeminde, dilde ve kurguda yapıyor ki okur, kaçınılmaz olarak ikna oluyor. Ben, bu kadınları okumayı sevdim. Yazarın cesaretini ve başarılı tahlillerini kutluyorum.

Yunus Nadir Eraslan: Yazarın kurduğu sataşkan dilden ziyade öykünün temasına özel duyguları destekleyen güçlü cümleler olarak düşünüyorum ben bu belirlemeleri. “Vaveyla” öyküsü özelinde konuşacak olursam zan, şüphe ve nefret duygularının işlendiği böyle bir metinde öykünün ana karakteri olan anne için söylenmiş. Temanın duygusal ağırlığı karşısında pek de yadırganmayacak bir cümle olarak düşünüyorum.

Ali Necip Erdoğan: Dediğiniz gibi, kadınlar söz konusu olduğunda “dil”de bir gerginlik, sataşkanlık dikkat çekiyor. Bu biraz da kurgusal akışın getirdiği bir sonuç sanki. Erkek karakter biraz da kadınla olan gerilimi üzerinden var olur. Her “parça” kendisini “tamamlayana” kırgındır biraz. Ya geç gelmiştir ya da beklentileri karşılamamıştır, yahut kabulleniş zorunluluk olarak belirir. Şu cümleye bakar mısınız: “Bütün kadınlar yalancıdır. Sen içlerinden en güzel

yalan söyleyeni seç!” Öykülerdeki kadınlar biraz bu şekilde var oluyor.

Sema Bayar: Öykülerde olay, zaman, mekân ve anlatıcı bağlamında söylemek istedikleriniz var mı?

Safiye Gölbaşı: Öykülerde mekân yahut fon başlığı için de şunu söyleyebilirim. Orhan Pamuk’un romanlarında İstanbul’a bir mekân ya da fon olarak değil bir karakter olarak yer verdiği değerlendirilir. Ben de Emin Gürdamur’un öykülerinde doğaya; yaprağıyla, ağacıyla, ormanıya, deniziyle, kayasıyla, yağmuruyla, dağıyla, kuşuyla başat bir karakter olarak yer verdiğini düşünüyorum. Kitabın sayfaları ilerledikçe âdeta bir ormana girmiş gibi hissediyorsunuz. Bu bir bakıma hoş bir özellik, hususen atmosfer yaratma konusunda ancak bazı öykülerde bu orman, hikâyeyi kapatacak şekilde sıklaşıyor ve okurun hikâyenin kalbine ulaşmasını zorlaştırıyor.

Ali Necip Erdoğan: Ben bu soruya “Güneşin Öbür Batışı” isimli öyküden hareketle cevap vermek istiyorum. “Güneşin Öbür Batışı”nda paralel bir kurgu söz konusu. Birincil olarak (bir avluda olduğunu tahmin ettiğim) çocuk, içi su dolu leğende kâğıt bir gemi yüzdürüyor. Burada zaman belirteci yok. Mekân belirteci ise örtük olarak, parantez içinde belirttiğim gibi, var. Tanrıgöz bir anlatıcı tarafından aktarılıyor. Bu anlatıcı her şeye hâkim ve çıkarımlarda ve yorumlarda bulunuyor. İkincil olarak bir vapurda seyahat eden bir kadın ve bir erkek var. Burada mekân vapurun içi. Zaman belirteci yok yine. Tanrıgöz anlatıcı kadının ve erkeğin içsel duygu durumlarını ve bir biri ile ilişkilerini ve diğerleriyle olan ilişkilerini aktarıyor.

Yunus Nadir Eraslan: Eserdeki, anlık bir duygudan, düşünceden ya da bir zaman diliminden kotarılan öykülerde anlatım sağınak bir hâlde ilerliyor ki bu tercih metni biricik kılıyor. Zaman, mekân ve karakterlerin görünürlüğüne ve izlenebilirliğine imkân sağlayan öykülerden de bahsedebiliriz elbet. “Kahverengi Zarf” ve “Allah’ın Yazıları” öyküleri bu söylediklerim özellikleri taşıyan öykülerdir.

Sema Bayar: Değerli Arkadaşlar, oturuma katkılarınızdan ötürü hepinize teşekkür ediyorum.

VIRGINIA WOOLF'UN GÜNLÜĞÜ

İngilizceden Türkçeleştiren: İshak Yetiş – Azra Yetiş

21 Ekim 1919, Salı

Bugün Trafalgar günü, dün *Gece ve Gündüz*'ün çıkış günü olarak hatırlanacak. Benim için ayrılan altı nüsha sabahleyin elime ulaştı, beş tane-si gönderilmişti, dolayısıyla beş arkadaşımın çoktan kafalarını gömdüklerini hayal ediyorum. Gergin miyim? Garip bir şekilde biraz; gergin olmaktan ziya-de heyecanlı ve mutluyum. Birincisi, işte orada tamamlandı ve çıktı; sonra bir parçasını okudum ve sevdim; bir de düşüncelerine önem verdiğim insanların hakkında iyi şeyler düşüneceğini farz ederek kendime bir çeşit güven duydum, gerçi öyle düşünmeseler bile elime bir kalem alıp başka bir hikâye yazmaya baş-layacağımı biliyordum. Elbette, eğer Morgan ve Lytton ve diğerleri de ilgilenmiş olsalardı kendime daha çok güvenebilirdim. Alışlagelmiş şeyleri söyleyen in-sanlarla görüşmek çok can sıkıcı. Fakat sonuç olarak, hedefimin ne olduğunu biliyorum, bu sefer elimden gelenin en iyisini yaptım ve eşit şartlara sahip oldu-ğumu hissediyorum; yani filozofça davranabilirim ve suçu Tanrı'ya atabilirim. Güzel Sonbahar günleri birbiri ardına geliyor; yapraklar ağaçlarda ender birer altın sikke misali asılı. Clive Kulüp'teydi dün, gerçekte bütün salona seslendiği hâlde görünürde benimle konuşuyordu, bazıları onu kabalıkla itham etti ve di-ğer tarafa döndüler ve salonu terk ettiğinde Tanrı'ya şükrettiklerini sanıyorum.

Elbette, *The Times*'taki uzun güzel değerlendirme için sevinmeliyim.

23 Ekim 1919, Perşembe

Gece ve Gündüz ilk meyvelerini vermeye başladı, “en üstün bir yeteneğin elinden çıktığına kuşku yok” dedi Clive Bell. Belki de beğenmemiştir, *Dışa Yol-culuk*'u eleştirmişti. Kendi adıma memnunum; ancak hâlâ söylemek istediklerini söylediğini düşünmüyorum. Fakat bu endişe etmemem gerektiğinin gösterge-lerinden birisi. Düşüncelerine saygı duyduğum insanlar onun kadar beğenmiş

değiller, fakat onunla aynı tarafta olacaklarını düşünüyorum. Dahası, her ne kadar L'ye açıklayamasam da Clive'in düşüncelerine saygı duyuyorum. Tuhaf da olsa her zaman hissettiklerimi doğrudan dillendiriyorum. Sanırım, en çok Morgan'dan şüphe duyuyorum; bildirisini okuduktan sonra rahatladım. Üç veya dört kişi saydım, gerisi bilinçsizce alkışlıyor ve ıslık çalıyor, orada değil gibiydiler. Bu zekâya sahip hiç kimse, benim arkadaşlarım hariç, çok uzun bir roman okumak istemiyor. Ancak kendimi durdurmalıyım; günübirlik yazılarla oyalanıyorum, Ka akşam yemeği için burada, dün geceki konserimi anlatmak için zaman ayıramayacağım. Övünebileceğim tek yer. Ayrıca C'ye de teşekkür etmeliyim.

30 Ekim 1919, Perşembe

Daha fazla yazamamamın suçunu romatizmalarıma atabilirim, ellerim romatizmadan ayrı, yazmaktan yoruldu. Yine de, eğer kendimi bir çalışmada denek olmak suretiyle profesyonel şekilde tedavi edebilseydim, *Gece ve Gündüz* ile ilgili fikir değişikliklerimi de içeren son birkaç günümünden ilginç bir hikâye çıkarabilirdim. Clive'in mektubu geldikten sonra; Nessa'nın sınırsız övgüleri, üzerine Lytton'un ki, coşkulu övgüler, muhteşem bir başarı, bir klasik, vesaire vesaire; ardından Violet'in sitayiş cümlesi ve takiben dün sabah da Morgan'dan gelen "Dışa Yolculuk'tan daha az sevdim" cümlesi. Büyük bir hayranlıkla konuşması, bir çırpıda okuması, tekrar okumayı önermesi, bu yaptığı bütün bunlardan kaynaklanan mutluluğumu silip süpürdü. Yine de devam edecek. Öğleden sonra yaklaşık 3 civarında daha mutlu hissettim kendimi, diğerlerinin hayranlığının yanında onun memnuniyetsizliği hafifletti; kuştüyü yastıklar ve yumuşacık bulutlar arasında neşeyle yuvarlanmış ve ardından insanların arasına dönmüşsün gibi. Ancak sanırım Morgan'ın fikirlerine de başka herhangi birininkine olduğu kadar önem veriyorum. Akabinde bu sabah *The Times*'ta bir köşe yazısı vardı; fazlasıyla övgü, ayrıca zekice; *Gece ve Gündüz* ile ilgili olarak daha birçok şeyin yanında bir de görünürde daha az pırıltılı ancak diğerlerinden daha derin olduğunu söylemiş, ben de aynı görüşteyim. Umarım bu hafta böyle yorumlarla geçer, zekice yazılmış mektuplar almak isterdim; fakat küçük hikâyeler de yazmak istiyorum, böylece zihnimin bütün yükünü boşalttığını hissediyorum.

Romatizma zihnimdeki bir bölgeyi, orta çağlara ait bir bölgeyi yokladı. Clive dün gece patlayıverdi, kızıl bir güneş gibi; fakat ne ben ne de o havamızda değildik. Bazı açılardan insanoğlunun en bencil hâlinde; yine de niye bu kadar kafama taktığımı bilmiyorum. Onu kendi hâline bıraktım, umursamaz ve ciddiyetsiz. Duramadım, onu yerine oturttum ve *Gece ve Gündüz* ile ilgili olarak konuşmak zorunda bıraktım, ki o da konuştu; başlangıçta dikkatsizce, ancak sonrasında konuyu toplardı; yine de akli Paris'teki eğlenceli bir zamandaydı.



HANDAN ACAR YILDIZ

J. DAVID SALINGER VE SIRADANLIĞIN MUCİZESİ

Dokuz Öykü kitabının başlangıcında yer alan bir Zen koanı, J. David Salinger öyküsünün tipik özelliğine işaret eder: “*Birbirine* çarpan iki elin sesini biliriz. Ya çarpan tek bir elin sesi?”

İki elin çıkardığı muhtemel sesler alkış, tezahürat, neşe, coşku kaynaklıdır. Tek elin çıkardığı sesin ise hayıflanma, öfke ya da üzüntü kaynaklı olma ihtimali yüksektir. İç içe geçmiş binlerce dişlinin yer aldığı bir mekanizmada tek bir küçük dişlinin aniden durarak sistemi dondurması veya durmuş bir mekanizmada küçücük makaranın birden dönerek bütünü anlamlı kılması âni vardır. Bu an, Salinger yapıtında satranç tahtasına düşen bir damla gözyaşı, küçük bir kız çocuğunun atlıkarıncada salınışı, bir ressamın hayatın anlamını tıbbi malzeme satan dükkânın vitrinindeki korsede bulması, havuz başındaki bir çocuğun çığlığı olabilir. Çok sıradan görünen muhteşem andır o an.

Öte yandan ajite edilmiş duyguları küçümser Salinger. Yazın anlayışının bu yönünü “*Esme İçin Sevgi ve Sefaletle*” isimli öyküsünde belirgin şekilde ifade eder. Burada kahramanının ağzından, insanların sefaletle dolu öykülere bayıldığını, böyle öyküler okumak için can attıklarını söyler. Aynı öyküde çocuklardan oluşan bir kilise korosunu izleyen kahraman şu yorumu yapar: “Sesleri öyle ahenkliydi ve gereksiz bir duygusallıktan öyle arınmıştı ki benden biraz daha sofuca biri pek fazla zorlanmadan rahatça kanatlanıp uçabilirdi.” Kurala dönüşmüş her şeyle alay eden J. David Salinger, öykünün devamında “Şimdi açıklamaya yetkili olmadığım nedenlerden ötürü öykünün bundan sonraki kısmında kendimi gizliyorum” demektedir. Bu Salinger’ın yapıtlarında zaten sergilediği bir yaklaşımdır ancak kuralın kurallaşmasıyla yine de alay eder.

Öykü ne kadar sadeyse kapsama oranı o kadar fazladır. Öykü kişileri, anlaşılmadıkları için kimseye kızgın değildirler. Kendilerine karşı acımasızdırlar. Sadece var olmak onların acı çekmeleri için yeterlidir. Dünyaya ayak uyduramamalarının dışsal hiçbir gerekçesi yoktur. Salinger’ın absürdün içine sığdırdığı felsefe, insanın anlamsız bir varlık olmadığı, ancak anlamsız

bir dünyanın içinde kendi anlamını yitirdiğidir. Pek çok öyküsünde karşımıza çıkan yetişkin- çocuk diyalogu bununla ilgilidir. Yazarın öykülerinde çocuk karakterler tamamen masumiyeti simgelemez, ancak maskeli olmamayı simgelerler. Neredeyse bütün eserlerinde çocuk ve yetişkin arası bir diyalog geçer. Çocuk orada insanı, yetişkin ise insanlığı sembolize eder. İnsan, insanlık tarihini soru yağmuruna tutar. Tıpkı çocuğun yetişkini veya yetişkinin çocuğu soru yağmuruna tutması gibi. Diyalogların büyük kısmı soru cevap şeklindedir. Bu öykülerde seçilen tipler herkesin kendini özdeşleştirebileceği kişiler değilken, öykünün sonundaki “aydınlanma” ânı herkesin varabileceği bir yerdir.

İronik öykülerde hayatın gizemini çözen tipler, üstün yetili insanlar değildir. Filan sözcüğünü sıkça kullanan Salinger’ın hayatın ışıldadığı o sade noktayı keşfeden kahramanları tam da “filanca falanca” kişilerdir. Doğru’daki deli olmadan veli olunmaz yaklaşımının Amerikanca anlatımıdır bu. Salinger öykülerinde çocuk ya da ergen olunmadan bilge olunamaz. İşte bu nedenle cephede kan kokusu altında yazılmış bir romanın, ergen bunalımlarına indirgenmemesi gerekir. İnsanlık tarihi, henüz ergenlik dönemini atlatamamıştır.

İnsan saçma bir varlık değildir. İnsanın saçma bir hayat içinde saçma bir varlığa dönüşmemesi için elinde bir teselli ânı vardır. Bu teselli ânı, onu hengâmeye karışmaktan koruyan an, bir bakıma bebeklerin elindeki çingırağa benzer. Çingırağın bir bebeğin dikkatini aynı noktaya toplaması gibi, atlıkarıncanın dönüşü Holden’ın, Esme ve kardeşi Charles’ın bir kafe camının ardındaki gülümsemesi ise işgal hazırlık kursuna giden askerin çingırak sesi olur. İnsanlığı uyandıracak çingırak sesi, insanın dikkatinin ve algısının ardına gizlenmiştir. Yazarın eserlerinde sıradan olan, mucizevidir. Bu gizemi çözenler dâhiler, filozoflar ya da büyük sanatçılar değildir. Bu gizemi çözenler, fazlasıyla kendi hâlinde olan insanlardır. Peki, insan saçma sapan bir varlık değilken yaşam nasıl bu kadar saçma sapan olabilmektedir. İnsanı saçmalaştıran, çoğunluk içinde yüklendiği kimliklerdir. O kimlikleri birer uyuşturucu gibi yüklenmemeyi başaran insan çingırağını kaybetmez. Onun öykülerindeki varoluşçuluk insan- insanlar arasındaki çizgiyi felsefi açıdan ortaya koyar.

Salinger öykülerinde mektup, bir iletişim tekniği olarak yüz yüze konuşmaktan çok daha fazla yüceltilir. Bu durum, sadece çağın iletişim imkânlarının kısıtlılığıyla ilgili değildir, öykü kişilerinin ruh durumuyla ilgili ipucudur. Örneğin “Esme İçin Sevgi ve Sefaletle” öyküsünde bir tabur asker, üstelik işgal hazırlık kursuna giderken birbirleriyle tek kelime etmezken, gece gündüz kâğıtlara gömülüp mektup yazmaktadırlar. Bu fotoğraf günümüzdeki dijital çağ insanının cep telefonlarıyla sosyal ağda dolaşırken yanındakine selam veremez duruma gelmesinin fotoğrafıdır. Yüz yıl önce doğmuş Salinger’ın insanın bugünkü yalnızlığının, iletişimsizliğinin tıpkısını bilgisayar üzerinden değil de

mektup üzerinden resimlemiş olması “yalnızlık” kavramının mağara duvarına yansıyan görüntüsü yerine aslıyla ilgilendiğinin ispatıdır. Salinger öyküsünde bahsedilebilecek yegâne mistisizm budur.

Yazarın hayat- oyun kurgusuna değinmek zorunludur. *Çavdar Tarlasında Çocuklar* romanında şöyle bir olay betimlenir: Satranç tahtasının ortasına bir genç kızın gözyaşı damlar. Zaman o an donar. Bütün stratejik hamleler, bütün zafer ve yenilgi ihtimallerinin ortasında bir damla gözyaşı en anlamlı hâliyle durur. Lirizmden tamamıyla arındırılmış bu sahnede Salinger, insanlığın stratejik oyununda merhametin mağara duvarına yansıyan kısmıyla değil, eğer varsa bir yerlerdeki aslıyla ilgilendiğini gösterir.

“Muz Balığı İçin Mükemmel Bir Gün” öyküsünde intihar eden Seymour Glass ile “Esme İçin Sevgi ve Sefaletle” öyküsündeki Çavuş X arasındaki akrabalık, bir öyküden bahsederken diğerine değinmeyi de zorunlu kıldı. “Muz Balığı İçin Mükemmel Bir Gün” diyaloglardan oluşan bir öyküdür. Yetişkin- yetişkin, yetişkin- çocuk, iki tanıdık ve iki yabancı arasında geçen diyaloglar soru cevap şeklinde ilerler. Ancak yetişkin- çocuk diyalogunu önce ele almak, yukarıda açıklanan bazı sebeplerden ötürü isabetli olacaktır. İnsan -yetişkin diyaloguna insan- insanlık tarihi diyalogu olarak da bakabiliriz. Çocuk bu öykülerde bütünüyle masumiyetin temsili değil, bir başına insanın temsilidir. Yetişkin ise insanlığın. Yetişkin çocuğa bir şeyler öğreten, ona ders veren konumunda değildir. Bocalayan kişidir. Her sorunun cevabını bulmuş kişi değildir. Hatta çocuk, yetiştikten çok daha bilgilidir. Bocalayan yetişkin karşısında daha az bocalayan çocuk, bocalayan insanlık karşısında daha az bocalayan insandır. Çünkü insanlık tarihi bir satranç tahtasının üzerindeki gözyaşı damlasıyla ilgilenmez, fakat insan bununla ilgilenir. Prototipin çoğulu temsil etme gücü vardır. Ezcümle, tıpkı o diyaloglardaki yetişkin gibi, tarihi yazmış, savaşlara barışlara karar vermiş insanlık, vardığı yer itibarıyla bocalamaktadır.

“Muz Balığı İçin Mükemmel Bir Gün”deki Sybil, balon çubuklarıyla küçük köpekleri sıkıştıran kız çocuğu tamamen masum olmasa da maskesiz, içinden geldiği gibi davranan varlıktır. “Esme İçin Sevgi ve Sefaletle...”deki Charles’ın sürekli aynı bilmeceyi sorup cevabından mutlu olması, Sybil için dünyada her çokluğun sayı olarak altıyı ifade etmesi (bu kısır döngü) gibi insan da bir başıyken sürekli aynı bilmeceye verilen cevapla mutlu olabilir, ezberlediği rakamın dışına çıkamayabilir ancak yine de insanlıktan daha bilgedir. Bu kıyaslama mantığa aykırı görünebilir ilk etapta. Ancak bir vitrindeki nesneden ya da bir atlıkarıncadan yola çıkarak hayatın anlamını çözebilen tek başına insandır. Deniz yatağı üzerinde dalgaları geçerken sevinç çılgılığı atan küçük Sybil, yetişkin Seymour’a göre hayatta kalmayı isteyecek kadar bilgedir.

En azından insan insanlık tarihi kadar şaşkın değildir. İntihar eden çocuk

değil yetişkindir. Salinger'ın bütün eserlerinde maksadının ergenlik çağındaki birkaç bunalımlı çocuğu anlatmak olmadığı, dikkatli bir göz için belirgindir. Yazar insanlığı, insanın ergenlik çağına indirger. İnsan ömrüyle insanlık tarihini kıyaslayacak olursak, insanın tekil ömründe ergenlik neye karşılık geliyorsa insanlık tarihinde de geline nokta oraya karşılık gelir. Kimse insanlık tarihini verdiği noktanın “yetişkin” sağduyusuna uygun olduğunu iddia etmez. En azından Salinger kahramanları bunu iddia etmez. Onun kahramanları hangi yaşta olurlarsa olsunlar ergen gibi davranırlar. Kalplerinde sürekli patlayan sivilceler vardır. Salinger'ın kahramanları etrafıyla, en yakınlarıyla dahi ünsiyet kuramadıkları için hep oyun alanının dışına itilirler. Oyun dışı kalırlar.

Öykülerde erkek kahramanın dışında karşı cinsten biri varsa ve bu bir çocuk değilse kesinlikle kahramanı anlamayan biridir. Salinger öykülerinin çoğunluğunda kadınlar çok zeki varlıklar değillerdir. Cinsiyetlerini vurgulamaktan öte geçemezler ve bu yönleriyle Salinger ironisinin temel taşlarıdır. Bu öyküde ise kadın cinsiyetinin çelişmesini anlatan bölümlerden biri şudur:

“Hanımefendi nerede?”

“Hanımefendi mi? Valla ne bileyim, Sybil. Her an her yerde olabilir. Saçını boyatıyordur. Odada fakir çocuklara bebek yapıyordur.”

“Muz Balığı İçin Mükemmel Bir Gün”ün bir başka diyalogu iki yetişkin (kadın) arasında geçer. Bu diyaloga ise insanlığın insanlıkla sohbet edişi gözüyle bakabiliriz. Salinger'ın muhteşem ironisi öykünün başında devreye girer. İki kadının sohbetine şahit olan okuyucu, insanın sırf böyle bir karısının olmasının dahi intihar etmesi için geçerli neden teşkil edeceğini düşünür. Anne – kız aralarında, birinin kocası diğerinin damadı olan adamın çıldırmasından bahsederken konu bir anda yılın votka modasına kayar. Telefonda her iki taraf da sürekli birbirinin sözünü keser. Bu kesinti, ailedeki iletişimi özetler. Söz kesme nedeninin sabırsızlık mı anlayış mı yoksa tahmin mi olduğuna okuyucu karar veremez. Kadın ve annesi Seymour'dan hiç adını anmadan üçüncü tekil şahıs olarak bahsederler.

Yazar, bazen tek bir cümleyle söyleyeceğini cümleler dizisiyle bazen de cümleler dizisiyle söyleyebileceğini tek bir cümleyle söyler. Seymour, ağaçlara bakmadan araba sürmeye çalışan, geminin büyük salonunda piyano çalmak için ısrar eden, sırtında bir dövmesi olduğuna inanan ve benzeri tuhaflıklar sergileyen, savaş sonrası bir klinikte tedavi görmüş biridir. Karısıyla sohbet etme yeteneğini çoktan yitirmiş Seymour Glass, küçücük bir kız çocuğuyla sahilde balık yakalama oyunu oynadıktan sonra kafasına dayadığı silahın tetiğine basarak intihar eder. Tetiği çekmeden önce ikiz yatağın diğer ucunda yatan karısını seyreder ve birden tetiği çeker. Onu izledikten sonra elini uzatıp dokunabilecekken, dürtüp soru sorabilecekken, uyandırıp konuşabilecekken

aynı elle tetiği çeker. Bütün bunları yapmaktansa tetiği çekmek daha iyiymiş gibi ya da küçük bir kız çocuğuna muz balıklarını anlattıktan sonra bu dünyadan çekip gidebilirim der gibi... İki insanın paylaştığı hayatı anlatan sahnenin girişi bir kadının oje sürmesiyle açılır, ölümle kapanır.

Dünyaya akıl sır erdiremeyen, içinde bulunduğu buhrandan aklının imkânlarıyla çıkamayan bir kişinin kafasına silah sıkmasının ötesinde bir duyarlılık yaratır öykü. Konuşabileceği, konuşabilmesi gereken insanın yüzüne baktıktan sonra kafaya sıkılan kurşun, konuşmaya çalışacağıma kendimi öldüreyim demektir. Öyküdeki tip, iletişimden umudu kesmiştir. Sözü, kelamın, iletişimin yerini kurşun alır. Çünkü kahramanın zihnindeki kelimeler, kavramlar kurşundan daha ağırdır.

Seymour için bütün levhaların ışıkları artık sönmüştür. İntihar olayından birkaç dakika önce Seymour, birlikte dalgalar arasında muz balığı arayan Sybil'e şunları söyler: *"Muz dolu bir delikten içeri girerler. Deliğe dalmadan önce bas-bayağı balıktırlar. Ama delikten içeri bir girdiler mi, domuza dönerler. Neden mi? Öyle muz balıkları bilirim ki, delikten içeri girdikten sonra yetmiş sekiz muz yediler, ondan. (Yatağı ve üstündekileri bir adım daha ilerletti.) Tabii, bu kadar muzla öyle şişko olurlar ki, delikten çıkamazlar. Kapıdan geçemezler."*

Sybil, Seymour Glass'a çocukça aksanıyla "See more Glass" diye hitap etmektedir. Bunun İngilizce karşılığı "daha fazla cam görmek"tir. Öykünün sonunda işte o cam kırılmış olur.



KAHRAMANIMA MEKTUPLAR

TUBA DERE

LEZZETLERİN ANLAMıyla PİŞEN YEMEK

“...hakkını vererek ve korkmadan düşündükçe yeniden hissetmeye de başlamıştı ve acı çekmemek için ruhunu nasıl kötürüm bıraktığını anlamıştı.”

Aşçıbaşım, lezzetlerin piri Ustam;²

Kitabınızı sonuna kadar içimde köpüren bir heyecanla, kâh tebessüm ederek kâh gözyaşıyla yıkanarak okudum, bitirince öpüp bağrıma bastım. Bundan sonra emri Hak vâki olana dek adın, dostlar hanesine yazılıdır Ustam. Ancak sana isminle seslenmek hakkı Kamer’indir, ben sana hepimizce malum olan ve layıkıyla taşıdığın bu sıfatla sesleneceğim.

Kitabın daha ilk sayfalarında, Zümrützâde Hüsnü Bey konağının kallavi misafirleri gibi sofrana oturur oturmaz, gönül hanemin kapılarının uçsuz bucaksız bir muhabbetle sana açılacağını hissettim. Esasen hikâyenizin methini duyalı epey olmuştu, ama kimse beni sofraya buyur etmedi, bilirsin tanışmak da vaktini bekler. Bu nedenle bir süre çalışma masamda bekledi kitap. Okurken de bitirmek için hiç telaş etmedim. Bazen dumanı üstünde tüten bir çorba gibi kaşıkladım cümleleri, içim ısındı lakin çok defa, bugüne dek bu kadar lezzetlisine az rast geldiğim için, bir ziyafet sofrasına oturmuş da sohbet eder gibi tadını çıkararak okudum. Zaten yazarınız da ağır ateşte pişen ve yavaş yavaş kıvamını alan bir yemek gibi yazmış kitabı. Muhtemelen epey kaynak taramış, çok bilgi edinmiş, uzun süre düşünmüş.

Ben dane-i fülfulün, makiyan çorbasının, me’muniyenin, hele o Silahtar Ağa’nın bile gönlünü çalan pırasanın tadına bakamadım ama lokmaları usulca çiğnedim ve tabaklardaki artıkları bile sıyırmadan kalkamadım sofrandan. Kamer’le buluştuğunuz akşamları, Biraderlerin evindeki günlerini, Itırlar Hanımı’yla seyahatinizi birkaç kez acıkıp sonra iştahla yeniden okudum. Abartmıyorum, hâlâ doyamadım. Hele fısıltılarının sırrını öğrendikten sonra, yaptı-

1 Pir-i Lezzet, Saygın Ersin, April Yayancılık s.228

2 Saygın Ersin’in Pir-i Lezzet romanının kahramanı.

ğın tüm yemeklere tekrar baktım ve neler söylemiş olabileceğini tahmin etmeye çalıştım.

Seni ve hikâyeni bu kadar çok sevmemde elbette yemeğe, sofraya, ikrama meraklı bir kadın oluşumun tesiri var. Ama saraya ve masallara iptilam mutfaktan evvel ve ondan ziyadedir. Sayende meftun olduğum bu masalsı âleme, fazlaca sorgu suale hacet görülmeden, Bâb-ı Hümayun ve Bâbü's Selâm'ı geçerek-ki Silahdar Ağa'nın emriyle gelmiş olman sana kapıların kolayca açılmasını sağladı- giriverdik. Hayatımın pek mutlu anlarıydı. Saray mutfağının yegâne lezzetleri hakkında bilgi sahibi olmakla kalmayıp Mat-



bah-ı Azam hatta saray hiyerarşisi hakkında da epeyce malumat edindim. Sen sana hem dert hem deva olanın peşindeydin, bense senin ve sarayın sırlarının cazibesine kapılmıştım. Ama Bâbü's- Saade'den geçemiyor, Harem'e yalnızca duvarların dışından, mahzun gözlerle bakabiliyorduk. Çünkü o kapıdan girebilmek için 'kaderi her an yeniden yazılan bir cariyeye, başı Devlet'e adanmış bir iç oğlanı, dilsiz bir cellat, eğlencelik bir cüce ya da kafeste bir şehzade' olmak gerekiyordu.

Matbah-ı Amire'ye geldiğimizde ben şaşkınlıkla etrafı izlerken senin Firuz Ağa'nın yanındaki rahatlığın gözümden kaçmamıştı, sebebini diğer okurlar gibi İsfendiyar Usta'yla kucaklaştığınız an kavradım. Saraya hiç de yabancı olmadığını endamından, çehrendeki güzellikten, bakışlarından anlamalıydım. Zaten ruhundaki asaletten etkilenmeyen mi vardı ki? İlk görüşmenizde Haseki Sultan bile yüzüne uzun süre bakamamıştı, hatırlarsın.

İsfendiyar Usta'yla tanışıklığınızı nasıl ustaca gizlediniz? Oysa ikiniz de çok iyi hatırlıyordunuz; yıllar evvel yaşanan o kara geceyi, Hünkar'ın kardeşlerinden biri olan o genç şehzadeyi ve onun tazecik cariyesini. Sabah ezanından az sonra tahta oturmuştu Sultan III. Mehmet. Akşamında "evladım" diye haykıran anaların çığlıkları Harem'in kubbelerini doldurdu. Yüzyıllar boyu da unutulmadı inan o gece, on dokuz şehzadeye, onların çocuklarına hatta karınlarında bebekleriyle cariyelerine kıyılışı.

Matbah-ı Ağayan'da yalnız Silahdar Ağa'ya aşçılık yapacak olman hem büyük şans, hem de bahtsızlıktı. Yıllardır ona hizmet eden Bekir Usta, senin gelişinle vazifeden azledilince nasıl da memnun olmuş, sevincini saklamaya bile gerek duymamıştı. Lâkin Silahdar Ağa, o vakitten sonra yüreğine çöken ve gittikçe ağırlaşan sıkıntıdan kurtulamadı. Kusur affetmeyen, cezasını misliyle veren, huysuz bir adamdı Silahdar Siyavuş Ağa, herkese illallah ettirmişti. Aynı zamanda zalim hatta katildi. Hünkâr tahta çıktığında -onun emriyle bile olsa-kadın, çoluk çocuk demeden, gözünün yaşına bakmadan öldürmüştü. Üstelik işlediği cinayetleri yıllardır böbürlenerek anlatırdı. İntikamı elbette hak etmişti. Bu nedenle, ölümü hiçbirimizin yüreğini sızlatmayacaktı.

Mutfağın sabah telaşı görülmeye değerdi. Buradaki ilk günlerin etrafı gözlemlemekle geçti. Tecrüben, zekân ve sezgilerin sayesinde olan biteni kavramakta güçlük çekmedin. Kilerin dolayısıyla Hazine'nin darda oluşu, Matbah Divanı toplanmadan ve Matbah Emni'nden işitilmeden evvel de ustalar tarafından anlaşılmıştı. Devletin içine düştüğü buhrana çözüm bulabilecekmiş gibi aniden inme inen Halil Paşa'nın yerine tayin edilecek Defterdar, sabırsızlıkla bekleniyordu.

Yemeklerinden bir kez tadan, müptelası oluyordu. Sofrana oturan herkes yemeğin karın doyurmadan öte bir anlam taşıdığını sezerdi. Bir matbahı ele geçirmen, hane halkını parmağında oynatman işten bile değildi. Bu nedenle pek kızmış olsa da kovamamıştı ya Hüsnü Bey seni konağından (Hoş, emir büyük yerden gelince içi sızlasa da seni göndermek zorunda kaldı). Cariyelerin pilavına, dibine yerleştirdiğin elmayla kattığın lezzet ta Haseki Sultan'ın kulağına kadar gitmişti. Silahdar Ağa'nın medihleri sayesinde Hünkâr'ın bile merakını celbettin ve kendisi için yemek yapmanı buyurdu.

Namın kısa sürede yayılınca etrafında meraklı bakışlar çoğaldı ama yaptığın işlere akıl erdirebilen yoktu. Sana direnme gücü veren sebebi bilmiyorlardı, pilavların dibine gizlenen karanfilli elmanın, Hasodalı'lara gönderilen Saray lokmalarının, ıhlamur mayasının, Hünkâr'a av kuşlarından yapılan zarf kebabının sırrını bilmedikleri gibi. Bir ara İsfendiyar Usta'nın bile gazabını üzerine çektin. Yeniçeri ulufesi denkleştirilmemişken apar topar Hünkâr'ın av seferine çıkışında parmağın olduğunu anlamıştı ihtiyar.

Adı Mahir olsa da kendi maharetsiz, yol yordam bilmeyen, o muhteris delikanlıyı kalfa olarak seçmekte ne kadar isabetli davrandığını, Neyyir Ağa'yla birlikte Deli Bayram Usta'ya gittiğiniz gece daha iyi anladın. Bayram Usta'nın meşhur balık çorbasıyla başlayan, Levon'un mezeleri, deniz ürünleri, balıklar ve meybuhter şarabıyla devam eden muhabbet, Neyyir Ağa ve Mahir'in dilini çözmüştü. Bir yandan ikbal hesapları yapan Mahir kendi hikâyesini anlattı. Neyyir Ağa da Hünkâr ve Haseki Sultan hakkında bildiklerini söylemekten

geri durmadı. Saray'dakilerin yıldız haritaları da o gece geçmişti eline.

Saraya geldikten sonra yaptığın planlar, attığın adımlar kısa sürede sonuç verdi. Bu defa Harem'in kubbelerini dolduran incecik bir sestî ve "Müptela-yı gama sor kim geceler kaç saattir" diyordu. O gece, şarkıyı dinlerken ben de nefesimi tuttum Ustam, senin gibi heyecandan titriyordum. Neyyir Ağa'dan öğrendiğine göre Harem'de Nur-i Leyl adını verdikleri, dik başlı bir cariyeydi bu. Evet o buradaydı işte... Duvarların ardındaydı gerçi, ama bir o kadar da yakın.

Çocukluğunun geçtiği, evim diyebileceğin konakta, Darü'z-Zevk'te tanı mıştın onu. O gün, o zalim kadınla birlikte mutfağın önünde belirivermişlerdi; küçük kızın gözlerinde, çelimsiz bedeninden beklenmeyecek bir kararlılık ve inat vardı, Sirrah'ın gözlerinde ise korkunç bir öfke. Yediği dayağa rağmen yaşına başına bakmadan feleğin çemberinden kırk kere geçmiş Sirrah'a meydan okuyuşu insanın içinde hem saygı hem de merhamet uyandırıyor. Gece kapatıldığı odaya kapının altından uzattığın karanfilli elma dilimleri onunla aranızda bir yakınlığın doğmasını sağlamış, sana adını fısıldayıvermişti; Kamer. Sense Adem Usta'nın sana verdiği ismi bile onun dudaklarından dökülünce sevdin.

Kapların diplerine sakladığın ufak hediyeler, yemekten sonra Kamer'in sesini sana duyurarak söylediği şarkılar, seninle konuşabilmek için her seferinde Sirrah'ın gazabını üzerine çekmeyi göze alışları, geceleri çatıda buluşmalarınıza sinen korku ve heyecan, aşkınızın büyüyüp güçlenmesine yol açmıştı. O gizli saklı buluşmalarda sana her şeyini anlattı Kamer, doğduğu evi, köle tüccarlarına satılışını, Darü'z-Zevk'e gelişini. Sen diline mühür vurulmuş gibi susarken o, aşkını ve özlemini de anlattı, keşke duyabilseydin. Çocukken yaşadığın, minik bir kalbe ağır, o büyük acıdan olsa gerek; geçmiş, hatıraları, umudu ve aşkı konuşmayı hiç öğrenmemiştin ki sen.

Küçük yaşlarda fark edilmiş olan damak zevkin, tatları, kokuları en ince ayrıntısına kadar ayırt edişin, soğana varana değin malzeme seçmedeki titizliğin, lezzeti oluşturan koşullara ait bilgin, disiplinin; çalışma ve deneyimin ötesinde özel bir yeteneğe sahip olduğunu gösteriyordu. İsfendiyar Usta, seni Adem Usta'ya gönderirken eline bir not tutuşturmuştu. Şahit olduğu bu hünerin zaten ziyan edilmemesi gerektiğini bildirdi Adem Usta. Senin Pir-i Lezzet oluşun, yaşadığın devirde mutfakların hatta bahçelerin, bostanların, çiftliklerin bolluk ve bereketle dolacağı, altın çağını yaşayacağı anlamına geliyordu. Senden yayılan kudret yeryüzündeki aşçıların maharetine maharet, yemeklerin lezzetine lezzet katacaktı. Bu nedenle çok iyi yetiştirilmeliydin.

Tatları lezzete dönüştüren püf noktalarını, kokuların önemini, lezzetin bin bir çeşidini ve hatırayla ilişkisini ilkin Adem Usta öğretti sana. Lezzetler yoluyla hislere hükmedebileceğini de evvela o söylemişti. Lâkin bunu anlamak ve yeteneğinin gücünü kontrol etmek için zamana ve olgunlaşmaya ihti-

yacın vardı. Bir de seni diyar diyar gezdirecek bir acıya.

Kamer de sen de on dördündeydiniz. Gelecek düşüncesi canınızı yaksa da aşk, sonsuza dek içinde kalmayı düşlediğiniz bir rüyaya dönüşmüştü çoktan. Su gibi bir kız olmuştu Kamer. Hem aşk hem yemeklerinin lezzeti onun güzelliğine anlam katmıştı. Eski bir rakkase olan Sirrah, yıllardır konakta sizinki gibi ne hikâyeler duymuştu, aşkınızı fark etmez, büyüklüğünü anlamaz mı? Anladı elbet ve korktu. Önce tedbir aldı, olmadı. Bir aşçıbaşının elinde heba edemeyeceği kadar kıymetliydi Kamer. Adem Usta da senin kaderinin kendininkine benzemesini istemiyordu. Ömür boyu bu konakta, Darü'z-Zevk'in büyüüne kapılarak ve Sirrah'ın isteklerine boyun eğerek yaşamana razı olamazdı. Yaşlanmıştı, tek umuduydu Pir-i lezzet yetiştirmek. Sevdanız Sirrah ile Adem Usta'yı aynı amaç uğruna iş birliğine zorladı. İkisi de sözde iyiliğiniz için attılar adımlarını. Kendi kaderlerini sizde bozmak ister gibi.

Sirrah'ın küçük bir oyunu ayırdı sizi. Bunu bilmiyor, Kamer'i kaybettiğini sanıyordun. Kalbin şiddetli bir acıyla koyu bir sessizliğe gömülmüştü. Umut ve hayal yoktu, sadece unutmak istiyordun. "Gitmelisin" demişti Adem Usta. Elleriyle getirip bıraktı seni el-Hâki Biraderler'in kapısına. Böyle başladı o masalsı yolculuk. Sa'd el Hâki'den ilm-i nücumu, Sadr-el Hâki'den ilm-i tababeti ve anasır-ı erbaayı öğrendin. Daha da mühimi ruhuna yerleşen sıkıntıyı yeni şeyler öğrenme hevesiyle def ettin; bu, açıcılık yeteneğini fark etmeni sağladı. Orada iştittin Saray'daki tüm çocukların zîcinin çıkarıldığını, gökyüzünün ve yıldızların dilini çözdün. Bedene gıda vasıtasıyla giren marazlardan yine aynı yolla kurtulunacağını, hastalıkların unsurlar dengesi bozulduğunda baş gösterdiğini, yemeği hazırlayanın tabiatı ile yemekte kullanılan malzemenin derecesi birbirine karışınca muhteşem lezzetler yahut şifalar ortaya çıkabileceğini orada anladın. Öğrendiklerini ziyadesiyle tatbik edecek bilgi ve beceriye ulaştığındaysa sana yine yol göründü.

Biraderlerin evinden sonraki durağın, Fars Körfezi'nde ıtırlar Hanımı'nın konağında türlü kokular, yapraklar, kökler, çiçekler arasında sessizce çalışan, kadın mı erkek mi olduğu ayırt edilemeyen kişilerin güzelliği ve giydikleri beyaz ipekten, tüy gibi elbiseler ne kadar şaşırtıcıydı. Hanım'ın kendisi de öyle, ıtır gibi tatlı, yumuşak ve ferahlatıcı, bir o kadar çarpıcıydı. Ettirdiği koku tali miyle, Biraderler'den öğrendiklerini pekiştirdi. Ancak o asıl, acılarından kaçmanın ve unutmaya çalışmanın beyhude olduğunu anlatmıştı sana. İnsanın kalbine seslenen hatta hükmeden baharatları da hisleri yoluyla kavrayabilirdi bir aşçı. Çünkü başkalarını kendinden yola çıkarak tanıyabilir insan. Sen hatırlamaktan kaçarken sana kalbinle düşünmeni öğütlemişti ıtırlar Hanımı. Esmeramber gibi kötü kokan şeylerin yemekte muhteşem lezzetlere dönüştüğünü öğrenmiştin, onun yanında. Tıpkı insanın acısı gibi. Evvela hatıralarının

zincirini kırman ve acına göğüs germen, sonra zehri bal eylemen gerekiyordu.

Dünya gözüyle birbirini görmemiş üstadların tezgâhından geçtin, aşına oldukça sır olmaktan çıktı bilgi. Lâkin seni diğer aşçılardan farklı kılacak öze ulaşmamıştın henüz. Bunun için daha derinlerde bir yere bakman gerektiğini seziyordun. Kütüphaneci Üstad'ın huzuruna geldiğinde hamurun sırrını, ateşin marifetlerini, etin ilmini, sütün mucizesini daha talim etmemiştin. Bu yüzden Üstad'a sorulacak doğru suali bulman hayli güç oldu. İskenderiye'de bu suali yahut Kamer'i ararken kaybettin kendini. Bir meczuba dönüşmek üzereydin ki seni sen yapan mahareti hatırladın. Kadim bilgi, görmeyi bilenler için aşikârdır. Lezzetlerin esrarengiz bir dili olduğunu ve senin bu dili bildiğini o zaman anladın. Bir lezzetin ortaya çıkması için onun adını fısıldaman yetiyordu. Çünkü sözle doğan anlam lezzeti oluşturunuyordu. Kamer'i bularak değil ama Esamiü'l Lezaiz'i yanına alarak ayrıldın İskenderiye'den.

Yıllar sonra ikinci kez karşına çıkmıştı Darıcızade Mahmut Bey. Bu defa Devlet-i Âli'nin geleceği söz konusuydu üstelik. Harem'den Kamer'i almak istiyordu Darıcızade, karşılığında da kesenin ağzını açacaktı. Kavuşmanıza adımlar kala onu yeniden yitirmeye razı olamazdın. Itırlar Hanımı'nın sesi kulağında çınladı. "Peki sen ne yaptın?" diye sormuştu sana. İlkinde pek toydun. Sahi ne yapmıştın o vakitler Kamer'i kaybetmemek için, acını kalbine gömüp kaderine rıza göstermekten başka?

Bir yolu vardı, evet. Ya Kamer'i alıp gidecektin buralardan ya da bu saray seni alacaktı. Bu defa karartmıştın gözünü. Çünkü Kamer'i kaybetmene neden olan şeyin kaderin olmadığını biliyordun. Hisleri okumayı, zaafıları bulup gediklerden sızmayı, yerine başka arzular koymayı ve lezzetlere hükmetmeyi öğrenmiştin artık. Yeryüzündeki birçok korkuyu, insanoğlu kendi icat ederek kendine pranga vuruyordu. Kararlılığın etrafındakileri de etkiledi. Yoksa Balıkçı Deli Bayram Usta ve adamları, Bekir Usta ve kalfaları seferber olur muydu senin için? Yılların Sirrah'ı böyle kolay dize gelir miydi? Tecrübeni de yabana atmamak gerek. Darıcızâde'nin gönlünü çelebileceğini ne bildir, nasıl seçiverdin Yalığöçüren Nihan'ı onca kız içinden?

Bostancı neferleri Melekgirmez Sokağı'ndaki odada seni bulduklarında ben de korkmuyordum artık. Saraya bu kez Sur-ı Sultani üzerindeki küçük kapıların birinden girdik. Haseki Sultan başındaki çuvalı çekince nasıl bir cesaretle gözlerinin içine baktın öyle. Yüreğim ağzıma geldi. Mahir'in getirdiği kitaplardaki üç eksik sayfa, üç iksir ve sırlı lezzet, karşılığında üç dilek üzerine sürdü pazarlığınız. Lakin Haseki Sultan, senin zanaatının kendi iktidarına gölge düşürmesine izin verir mi sanıyordun? Bir dönem Padişah Naibesi sıfatıyla Devlet-i Âli'yi yöneten Kösem'di o, Hürrem ve Safiye Sultan gibi iktidar sahibi kadınların bile namını gölgede bırakacak güce sahipti. Sultan sultanlığını ede-

cek, kul kulluğunu bilecekti. Öyle oldu. Kazandıysan bileğinin hakkıyla değil, yüreğinin gücüyledir. Aşkına hürmeten ihsanı hak ettin ve Haseki Sultan'ın takdirini kazandın.

Sen anlattın bize bu serüveni kanaatimce Aşçıbaşı'm. Olsa olsa yazar hatıranı kâtiplik etmiştir yoksa nasıl anlatılır bunca hikâye? Sarayın altın varaklı dev aynalarında, birkaç adım geri çekilerek başka bir gözden kendini seyretmiş olmalısın. Çünkü acıdan kurtulmaya çalıştıkça sakat kaldığını anlamıştın. Ağladıkça ve hatırladıkça, yüreğinin sürekli koparmaya çalıştığın parçasının sancıldığını hissettikçe kendin oluyordun. Kendi sesinle son verdin ketumluğuna. Kaskatı kesilmiş yanını yumuşattın, konuşarak akıttın içindeki zehri. Kalbinin düğümleri çözüldükçe hafifledin. Bahtındaki kilit kırıldı. İçinin mahzeninde duranlar "dile değdikçe" dönüştü. Velhasıl gerçek ismini Kamer'in ağzından işitince tamamlandın. Zaten ruhundaki yarımı tam etmedikten sonra Pir-i Lezzet vafına nail olamazdın.

Bir yemeğin yalnız malzemeden ibaret olmadığını, yapanın deneyimi ve lezzetlerin anlamıyla piştiğini senden öğrendim. Üzerine karanfil tozu serpilmiş elma kokusu burnumdan hiç gitmeyecek. Küçük yaşlardan bu yana mutfakta zaman geçirmeye, sofralar kurmaya hevesli biri olarak beni de kalfalığa kabul buyur lütfen belki azıcık istidadım vardır. Ustam, deyip elini öpeyim. Bana da lezzetlerin isimlerini öğret.

Sık sık ziyaretime gel. Seni buyur edecek bir sofram, bir ustaya beğendirecek yemeğim, hazırlayacak hamamım, gül yaprakları dökecek havuzum, safran, kafur ve miskim olmasa da İtırlar Hanımı'ndan öğrendiğimiz gibi adaçayı yakarım, odamın bir köşesinde. Unuttuklarımızı hatırlarız.

Müstakbel yamağın

MEHMET AYCI

LÜTFİYE TEYZE GİDİNCE AKLIMDA KALANLAR

Yazının başlığını “Sahafta Bir Kadın” koyacaktım, onun Aksoy Pasajı’nda, camdan dikkatli bakılınca fark edilen, canlı değil de bir Goya portresi gibi; masayla vitrin arasında, kırık dökük kitaplar arasında, sandalyenin birine ayağını uzatmış, belden aşağısını yaşından dolayı şalla örtmüş, çift hırkalı görüntüsünden yola çıkarak bir Lütfiye Teyze portresi çıkaracaktım lakin kendimi kalemin suyuna bıraktım ve okuduğunuz paragraf yazılmış oldu.

Sevgili kalem at bilip dizgini serbest bıraktık madem, sahaflardan, eski kitapçılardan aldığımız pek çok ikinci el kitabın ilk sayfasında çokça tükenmez kalemle “Öğretmen Bozkurt Ergenekon” adı yazılı olurdu ve almadığımız “sahip kayıtlı” kitapları da hesap edersek, Varlık Yayınlarını ölene kadar takip etmiş, külliyatı okumuş edebiyatsever bir öğretmenin kitaplarıydı bunlar, Bozkurt Amca’nın...

Rahmetli Bozkurt Amca’nın nasıl biri olduğunu yine rahmetli olan Etem Bey’den dinlemediğimiz henüz, hem bu yazı bir bey yazısı değil bir hatun yazısı, biz iyisi mi, 1914 Kuşadası doğumlu, 1937’de Adana Öğretmen Okulundan mezun olduktan sonra yurdun pek çok yerinde öğretmenlik yapan, 2004’te rahmetli olarak Ankara toprağına gömülen bu idealist ilkokul öğretmeni Bozkurt Amca’nın ruhunu selamladıktan sonra yola devam edelim ve Cinnah Caddesi’ne çıkalım...

Bundan çeyrek asır önce, şimdilerde küresel ısınma var, Allah’ım o zaman Ankara ne kadar soğuktu, Bozkurt Amca’yı kitaplardan biliyordum, Fırat ve Murat’la tanışmamıştım, Tuna’yı zaten tanıımıyordum, yıllar sonra Lütfiye Teyze, Tuna’nın evlenmeyi düşündüğü kız hakkında tedirginliğini anlatmıştı, anlaşılan gelini kendisi seçmek istiyordu, Murat’la Fırat da bundan dolayı mı bekâr kaldı yoksa, burayı geçelim; evet Lütfiye Teyze’yi de tanıımıyordum, Cinnah Caddesi’nde yaya alt geçidinde depomsu bir kitapçı keşfettim geleni gideni yoktu ve fotoğraf şöyleydi:

Dışarıda Sivaslı donduran bir Ankara ayazı var, alt geçide inip kitapçıya

giriyorsunuz, binlerce tozlu kitap çelik raflarda, kapının yanında gocuklu, bıyıklı, yanakları Rus kırmızısına çalmış; şişe dibi gözlüklü orta yaşlı bir adamcağız sandalyeye oturmuş, hani çay kaynatılan elektrikli ocağı iki bacağı arasına çekmiş, kitabı gözlerine dört parmak mesafede yaklaştırmış fotoroman okuyor, selamınızı gönülsüz alıyor, kitaplara bakıyorsunuz, seçtiğiniz kitapların bizzat değerine göre değil de baskı tarihine ve kalınlığına göre fiyat biçiyor, değerli kitabı değersiz, değersiz kitabı değerli kılarak müşteriye satıyor, e, müşteri de biziz, işte tanıdığım o kişi Bozkurt Amca'dan olma Lütfiye Teyze'den doğma Fırat Ergenekon'dur ve sonrasında mezatlarda kitap değil not alırken, Marksizm tartışmaları yaparken, eylemlerde, enlem ve boylamlarda Murat'ı yüzlerce kez gördüm.

O daha çok, Tandoğan'da başlayan Kızılay'da biten sol eylemlerde kalabalık, daha çok Ankara Garı önünden, bizim lojmanın önünden geçerken, veletler renkli bayrakları yakından görmek isteyince iner çocuklarla kısa süre eyleme karışır, elinde bir deste Evrensel gazetesi'yle Murat, bizim Murat, şişe dibi gözlüklü Murat aşinalık gösterir, sesindeki inanılmaz heyecanla, eskisinden daha taze bir kesin inançlılıkla birkaç cümle kurar, biz kafileden ayrılırız, o Kızılay'a doğru yoluna devam eder, babası zaten rahmetli, Allah bilir ya bu eylemlere annesi Lütfiye Teyze'den gizli katılırdı.

Fırat, o zamanlar Çankaya Lisesinde edebiyat öğretmeniydi, o tek üniversite bitirmiş, doğrusu da fazla kitap okumamıştı, Murat'ınsa Marksizm adına, Marksist iktisat anlayışı üzerine okumadığı kitap yoktu, galiba birkaç üniversite okumuştı, okul döneminde çok dayak atmış mıydı bilmiyorum ama Lütfiye Teyze'nin keskin dil dayaklarını gönlünün boynunda, Bozkurt Amca'nın sert parmak uçlarını kulak memelerinde hissedirdi, bunu galiba sezerdim, belki de öyle değildi, çocuk terbiyesinde Alman ekolünü benimseyen rahmetli baba ve rahmetli olacak anne ne kadar disiplin o kadar köfte inancındaydılar ve Fırat ve Murat onların tornasından çıkmıştı. Tuna'yı bilmiyorum, çünkü Tuna kendi özgür iradesiyle eylemde bulunan, artık ihtiyarları dinlemeyen bir yapıya sahipti ve bu disiplinden bir şekilde yırtmayı bilmişti anladığım kadarıyla...

Murat ve Fırat rahmetli babalarından bahsederken, rahmetli olacak anneleriyle konuşurken, saygıda sevgide kusur etmezlerdi ancak bu saygı ve sevgi de disipline edilmiş bir intiba uyandırırdı görende, dinleyende, ancak iki kardeş ki biri diğerine abim derdi, çoğu zaman başka kişileri yahu bunlar kavga ediyor dedirtecek yüksek seste konuşur anlaşırlardı.

Altmışı deviren Murat ve Fırat; Lütfiye Teyze'nin gözünde hâlâ yaramazlık yapma ihtimali olan, her an korunması, kollanması, gözetilmesi gereken, buluşa ermemiş çocuk gibiydi, kendi gücü yetmese de günü Lütfiye Teyze planlar, dükkânda da onları yalnız bırakmazdı.

Dükkân, Lütfiye Teyze'nin Fırat ve Murat için aldığı, Ömer Asım'dan ad taşıyan Aksoy Pasajı'nın giriş katında, kapının hemen karşısındaki Fırat Sahaf'tı ve sahaftan çok ikinci el kitap deposu gibi, kendi içinde muazzam bir karışıklığı olan, kitap meraklıları için her an keşfe açık bir mekândı, artık Cinnah'ta depo yoktu ya, başka yerlerde mutlaka vardı, sadece Bozkurt Amca'nın biriktirdikleri değil, Murat'ın avcılığı, Fırat'ın öğrencileri ağırlıklı olmak üzere Çankaya merkezli kitap kaynakları küçük dereler hâlinde büyük ve bulanık Fırat Sahaf havuzunu doldurur da doldururdu.

İşte o dükkânda, ilk paragraftaki portresinde, bazen uyuklar, bazen doğrulur, Lütfiye Teyze, güler yüzüyle, alabildiğine insancıl mimikleriyle, küçülmüş, şekerleşmiş olarak bana Bozkurt Amca'yı anlatırdı. Çocuklarının adını niye Murat, Fırat ve Tuna koyduklarını, torun özlemini, kocasının ülkücülüğünü, Murat'ın devrimciliğinden söz etmezdi, eski günlerin yenilerinden güzel olduğunu...

Nerdeyse kitap almak için değil de Lütfiye Teyze'nin hâlini hatırını sormak için uğrardım Sahaf'a, Fırat kendi yazdığı hece ölçülü şiirleri kendi tok sesiyle okur, bunları YouTube'a yükler, o gün kimin için şiir yazdığını heyecanla anlatır, skor yapar, kendi skorunu egale eder, kitap soranlarla kısaca ilgilenir, bilgisayarın başına döner, bir an önce müşteri gitse de ben ozanlığım la baş başa kalsam der gibi durur, şiiriyle ilgilenen bulunca okur, bir değil, beş değil, onlarca okur, kendi tek kişilik tiyatrosunda oynar, oynarken Bozkurt Amca ilk şiiri kendisine nasıl ezberletmiş ve nasıl okutmuşsa öyle okurdu.

Bulgaristan göçmen babadan olma Yemenli bir anneden doğma İstanbullu, liseyi Çemberlitaş Lisesinde bitirmiş, 1926 doğumlu Lütfiye Teyze öldü. Cenazesine gidemedim, tuttum bu yazıyı yazdım, sonra sosyal medyada şöyle bir baktım, arkasında Lütfiye Teyze'nin Goya yapımı portresine bayıldığım cam bana öyle soğuk geldi ki, yazıyı yazarken sıcak odamda üşüdüm, camın ön yüzünde şu yazı vardı: "Annemiz Lütfiye Ergenekon vefat etmiştir. Cenazesi 24.02.2018 tarihinde öğlen namazını müteakiben Karşıyaka Mezarlığı'nda defnedilecektir. Fırat Sahaf. Murat -Fırat- Tuna Ergenekon Kardeşler."

Lütfiye Teyze 14 yıl önce rahmetli olan kendinden 12 yaş büyük kocasının yanında, Karşıyaka'ya yerleşti artık.

Gidip bir Fatiha okumak vacip oldu.

MAHFUZ ZARİÇ

GÖZLÜKÇÜ USTAM HACI RAŞİD

Babaların, çocukları, kendilerini tanısınlar diye ustalara emanet ettikleri zamanlardı. Annemin doğumumla ilgili verdiği rivayetlere göre geçen yazın en sıcak ayını en sıcak gününün en sıcak saatinde dokuz yaşıma bastım. İlkokul üçüncü sınıfta okuyorum. Okuldan eve döndüm, öğle yemeğimi benden küçük üç kardeşimle birlikte yedim. Çarşıya, babamın Şen İş Hanı'ndaki dükkânına gitmek üzere yola düştüm. Son iki yıldır haftanın beş günü, öğleden sonralarını babamla geçiriyorum.

Babam, elimden tutup beni, iş hanıyla Ulu Cami'yi ayıran sokağına götürdü. Yerdeki el tezgâhında gözlük satan yaşlı amcanın önünde durduk. Babam bana bir tek benim duyabileceğim bir ses tonuyla, "Bugünden itibaren çarşıya geldiğinde Hacı Raşid'in yanında kalacaksın." dedi. Beni gözlükçüye teslim ettikten sonra kendi dükkânına döndü. Babam gözlükçüye hiçbir şey dememişti. Bu işi onunla daha önceden konuştuğu anlaşılıyordu. Babamdan sonra o, ikinci ustam olacaktı.

Daha önce pek çok kez cami penceresinin dibinde tezgâhının başında beklerken gördüğüm gözlükçü, tezgâhına altlık yaptığı katlanabilir küçük iskemlesini bana uzattı. Gözlük tezgâhını eline alıp işi gereği başka yerlere gittiğinde bu iskemleyi de koluna geçirirdi. O, bir iskemlede oturuyordu. Şu anda oturduğu kavak ağacından yapılma ayakları kararmaya başlamış iskemle ise yarım saatte bir ona ve mıntıkasındaki bütün esnafa "Çay...!" diye seslenen Şevko'ya aitti.

Hacı Raşid sırtını duvara dayamış, birazdan kaybolacak ekim güneşinin tadını çıkarıyordu. Bende sırtımı duvara verdim, yüzümü güneşe çevirdim. Öylece dakikalarca oturduk. Uzun süre varlığımdan habersizmiş gibi bana hiçbir şey demedi. Soru sormadı. Bu samimi ilgisizliği hoşuma gitmiş, beni son derece rahatlatmıştı. Bir dondurma külahının altı gibi aşağı doğru gittikçe sivrilen seyrek sakalının örtemediği yüzü, pembeye çalan bir beyazlıktaydı. Zayıf ellerinin damarları kabarmış ve yeşermişti. O an için komşu bahçedeki

kayısı ağacının dallarına benzettiğim eli ara sıra, ağarmış sakalına gidiyordu. Gözlerimizi tamamen açmamıza imkân vermeyen ve görüntüleri parlatıp duran güneş alçaldıkça sıcaklığını da kaybediyordu. Bir süre sonra huzuru kaçan gözlükçü yüzüme bakmadan “Êlih, Batman olmuş... Batman çok büyük olmuş...” dedi.

Ustam “s” ve “ş” seslerini bir başka çıkarıyordu. Bu başkalık onun sesine konuşmaya yeni başlayan bir çocuğun sevimliliğini katıyordu.

“Hastaneye yeni bir doktor gelmiş. Ona ‘göz doktoru’ diyorlarmış. Gözün doktoru mu olur be!”

İstemedem güldüm. Biraz da utandım. Gülünce dikkatini çektiğim ustam bana baktı. O da gülümsedi.

“Bak benim adım Raşid, senin baban, Mele Halil ve Mele Ali var ya... Onlar adımı bozdu. Hem ben hacca da gitmedim. Gitmeme vesile olsun diye bu lakabı onlar bana taktı. Şu sakalı bile onlar yüzünden bıraktım.”

Bir eli avuçladığı sakalından aşağıya kaydıkça sakalını diğer eliyle sıvazlıyordu. Bu kez gözümün içine bakarak devam etti.

“Adamlara bak!? Gel sen gurbette çocuk hâlinle on iki yıl medrese oku, icazet al, köy yerinde imam ol; sonra köylünün iki çuval buğday zekâtına razı olma onu az bul. Çocuklar doymuyor diye kalk Êlih’e göç et. İkisi sakal da bırakmıyor. Amma müşteri onlara güveniyor. Geleli birkaç yıl oldu. İkisi de kiracı girdikleri dükkânı satın aldı...”

Ben sustukça ve adam gibi dinledikçe Hacı Raşid’in konuşası geliyordu. Şevko karşımızda durdu. Gözlükçüye elindeki tepsideki mavi çini çaydanlıktan sıcak bir çay doldurdu ve uzattı. Ustam baba da bir oralet istedi. Tekrar bana döndü.

“Okumayı öğrendin mi?”

“Evet”

“Ya yazmayı..?”

“Onu da...”

“Ben bilmem! Ne okumayı ne de yazmayı... Ne eski yazıyı ne de yeni yazıyı. Amma rakamları tanırım. Ekmek rakamlarda, gelecek de. Bak sen göreceksin harfler hep rakamlara teslim olacak. İnsanlar bile gün gelecek birer rakam sayılacak.”

Parmaklarımı birbirine geçirmiş, iki elim dizlerimin arasında, dikkatle onu dinliyordum. Ustam bu hâlimden pek memnun, yaşından beklenmeyecek bir hareketle oturduğu yerde doğruldu, göğsünü kabarttı. Biraz sevecen biraz da sitemli bir ses tonuyla konuşmaya devam etti.

“Ben adamın numarasını gelişinden anlarım. Onunsa makinası varmış... Mercekleri varmış... Okumuş da ne olmuş? Milletin kafasını karıştırıyor. İki

göz bir olur mu? Makine ne diyorsa, mercekler ne diyorsa gözlük numaranız odur, göz kararıyla gözlük mü verilir, diyormuş. Bak, ilk gelen müşteri ile sana göstereceğim nasıl olurmuş gözün kararı...”

Ben de ustam gibi oturduğum iskemlede sırtımı doğrulttum, derin bir nefes çekip göğsümü kabarttım.

Birisi caminin kible tarafındaki ana caddeden sokağa girdi, bize doğru yürümeye başladı. Ustam gövdesini sağ yanına doğru iyice çevirerek gözlerini adama dikti. Onu baştan ayağa dikkatlice süzdü. Peş peşe birkaç kısa nefes çekti. Göğsü iyice kabardı. Aldığı nefesleri ağır ağır geri verirken adamı son kez süzdü. Önündeki tezgâha eğildi. Üçüncü sıradaki gözlüğü aldı. “Selamünaleyküm!” diyen adama “Aleykümselam!” dedi, derken de elindeki gözlüğü uzattı. Adam önce şaşırды sonra pantolonu dizlerinin üstünden tutup hafifçe yukarı çekti, tezgâha doğru çömeldi. Gözlüğü taktı. Gözlükçü ona bir de gazete sayfası verdi.

Yazıları okumaya çalışan adam, gözlerini birkaç kez kısıtı birkaç kez de olduğundan fazla açtı. Başını ve eliyle tuttuğu çerçeveyi ileri-geri hareket ettirdi. Gözlükçü, “Alışacaksın.” dedi. Adam, “Tamamdır.” diye karşılık verdi. Adamın şaşkınlığı bu kısacık zaman diliminde memnuniyete dönüşmüştü. Ustamın istediği parayı veren adam sol elini cebine soktu; gözlüğü gözünde, burnu havada yoluna devam etti. Bizden uzaklaştıkça adamın tutturduğu ıslık melodisi daha çok işitiliyordu.

Bu alış-veriş ustama gençlik aşısı gibi gelmişti. Yüzünde eski zamanların huzuruyla ustam tezgâhtaki incecik tornavidayı eline aldı, kuvvetle kavradı. O an gözümde destanlarda dinlediğim Ali’nin kılıcı canlandı. Tamir için kendisine bırakılan bir çerçeveyle uğraşmaya başladı.

“Gördün mü?” dedi, kaşlarını çatarak. O anda sanki benimle değil de “O” dediği göz doktoruyla konuşuyordu. Sonra karşısındakinin bir çocuk olduğunu hatırlamış gibi yüzünü ve ses tonunu yumuşattı.

“Önce adamın gözlerine bakacaksın. Gözlerini kısıp kafasını hafifçe geriye mi çekiyor; yoksa gözlerini büyütüp başını yere mi eğiyor? Sonra adamın ayaklarına bakacaksın. Bir çukura girer gibi mi yürüyor yoksa bir tümseğe basar gibi mi? Bir daha bakacaksın gözlerine. Sağ ve sol göz birbirinden ne kadar farklı açılmış. En son ayaklarına. Her bir adımında ayakları bileğine ne kadar yaklaşıyor? Ve kararını vereceksin. Emin olamadın mı adamı bir de gözlükle yürüteceksin. Bir çukura girer gibi yürüyenlere artı numaralı, bir tümseği tırmanır gibi yürüyenlere eksi numaralı camlardan seçeceksin. Sonraki iş de receyi tespit etmek. Bir mi olacak, iki mi, üç mü...? En zoruydu buçukları tutturmak. Yirmi yılda öğrendim ben bunları, yirmi yılda... Bunca yıldır neredeydi o makine, o mercekler, o göz doktoru...? Biliyorum, biliyorum... Êlih ilçe oldu

diye geldi bunlar başıma...”

Arada soluklandıkça çayını yudumladı. Son yudumuyla birlikte çaycı Şevko benim oraletimi getirdi.

“Evimin önündeki yola da beton dökmüş Belediye. Neymiş millet tozdan, çamurdan şikâyetçiymiş. Bu ne biçim Âdemoğlu? Yakında mezarlara da ölü betonuyla örterler... Ne diyordum... Numaralar.

Ben bilmez miyim iki gözün bir olmayabileceğini. Adamın sağ gözü bir, sol gözü üç numara olsun. Kaderine mi terk edeceğim ben onu? Tabii ki iki göze de aynı numaralı camdan, yani iki numaralı camdan vereceğim. Babamın vasiyeti, adaletten ayrılmam. Anamın nasihati, sağ-sol ayırmam. Nabza göre şerbet vermem. Aşırılığa göz yummam. Kardeşlerin arasını bulurum.”

Hatip kesilmişti ustam. Soluklanmak için durunca göz göze geldik. Ne düşündüğümü anlamışçasına gülümsedi ve devam etti ustam:

“Ëlih’in, köylünün tembel gözleri yıllardır evelallah benim sayemde daha çok çalışıyor. Açık gözleri de benim sayemde gemleniyor, her göz haddini biliyor, arkadaşına ayak uyduruyor.

O var ya... Tövbe estağfurullah! Benim dost bildiğim müşterilere de ‘has-ta’ diyormuş! ‘Aman haa! Gözlüklerinizi de mağazalardan alın!’ diyormuş.”

O anda ustamın elindeki tornavida da tamirini unuttuğu çerçeve de parmaklarının arasından adeta kaydı, kucağına düştü. Ustamın gözleri karşıdaki dükkâna takılı kalmıştı. Camları gazete sayfalarıyla örtülü dükkânın içinde bir hareketlilik vardı. Ustam bana döndü, bir şeylerin ters gittiğini hisseden bir ses tonuyla:

“Bende müşteri velinimettir. Ben hem göz numaralarını bulurum hem de çerçeve beğendiririm. Bu sıra sıra dizilmiş gözlükleri görüyor musun? Bak bu küçük etiketlerde numaralar yazılı. Kimisi tek, kimisi yarım. Küçükten büyüğe hepsi sıralı. Çerçevelerin renklerine dikkat ettim mi? Kehribar sarısından koyu kestane... Numaralar büyüdükçe renkleri de koyulaşiyor. Bunu, daha çerçeveleri alırken denkleştiriyorum. Müşterime gözlük verirken ince ayar için de bak şunları kullanıyorum.”

Ustamın şunlar deyip eline aldığı kâğıtlar, tahta tezgâhın iki yanına güzelce katlanıp sıkıştırılmış; birisi Kur’an harfli hardal sarısı bir sayfa; öteki, rengi griye çalan bir gazete sayfasıydı.

“Ben dünya-ahiret ayrımı da yapmam. Bu gazete sayfası, çoğunluğu esnaf olan müşterilerim için. Mevrit sayfası ise gözlüğüyle Kur’an okumak isteyenlere. Gerçi bu tezgâhta gördüklerin hep adam gözlükleri fakat ileride göreceksin çocuklar da kadınlar da gözlük hep takacak...”

Bak ben zengin-fakir ayrımı da yapmam. Bendeki her çerçeve en güzeli, en sağlamı, üzerine basmadıkça tamire gelmeyen cinsten, fiyatça da en uy-

gunu, bak şu tamir için getirilen de mağazadan alınma. Altı ayda bir giderim İstanbul'a. O, televizyonda gördüğün İstanbul var ya! Taa oraya... Oradan alırım gözlükleri. Toptancım 'Bunlar en moda olanıdır!' der her defasında. Bak şu etiketlere! Ne diyor? 'Japon malı.' ”

Akşam oldu, eve babamla döndüm. Sabah oldu, tekrar okula gittim. Son teneffüste toprağı serinleten bir yağmur yağdı. Sınıfça ıslandıkça da hiçbirimiz yağmurdan kaçmadık. Okul dönüşü evde öğlen yemeğimi yedim. Sonra yeni ustama doğru neşeyle yola koyuldum.

Ulu Cami sokağına vardığımda çaycının ona ayırdığı iskemleyi pencerenin dibinde boş buldum. Ustam yerinde yoktu, tezgâhı da. Babamın iş hanındaki dükkânına yöneldim. Vakit, öğleden sonrası olmasına rağmen dükkânın içi yeni açılmış gibi kokuyordu. Ortalıkta hâlâ dışarı çıkarılmayı bekleyen eşyalar vardı. Babam, tezgâh niyetine kullandığı masasının arkasında ayakta öylece bekliyordu. Babamın gözleri nemli, yüzü hüznüydü. Omuzları ıslanmış mavi ceketini, kuruması için sandalyenin arkalığına asmıştı. Beni görünce yapması gereken bir şeyler olduğunu hatırlamışçasına içeride kalan son birkaç parçayı dışarı sürükledi. Ayakkabıları topuklarına kadar çamurluydu. Pantolonunun paçalarını içeriden çoraplarına kıstırmıştı. Kendisiyle söz sarfetmeden de konuşup anlaşılabildiğim babamı dükkânda bıraktım, tekrar ustama koştum. İskemlesi yine boştu. Ayakları, ustamın ayaklarını hatırlatan kavak ağacından yapılma iskemlenin yanı başına çömeldim. Ustamın yaptığı gibi sırtımı pencerenin dibinde duvara dayadım. Başımı kaldırıp gökyüzüne baktım. Bulutlar yüklerinin çoğunu bırakmıştı. Fakat güneş dünkü güneş değildi. Başımı eğerken yağmurun kokusunu hissettim. O anda gözüm karşıdaki dükkâna takıldı. Dün içerisini gizlemek için vitrine örtülen gazeteler sökül-müştü. Gündüz vakti olmasına rağmen içeride bir sürü sarı ampul ışıldıyordu. Dükkânın camında kocaman kırmızı simli harflerle “Fenni Gözlükçü” yazı-yordu.

NAGİHAN ŞAHİN

EFKÂRLAN NESRİN

Kanatlarımı çırpıp da nasıl geliyorum buraya bir bilsen Celilciğim.

Aydınlık diyorlar. Adı gibi gerçekten. Bütün apartmanın üçte ikisi buradan ılık alıyor. İki dairenin mutfakları ve yatak odaları bakar buraya. En alt kat biraz loş olur ama orası da iyi. Leylağın sevdiği yer burası. Duvarlar arasına beton kiriş koymuşlar, kumrular konup durur gün boyu. Hele de yağmur yağarken nasıl güzel oluyor camlardan izlemesi... Leylak boşuna sevmiyor. Kışın mutfaktan izler yağmuru, hani yemeğin buğusu filan pencerelerde ya... hislidir elbet... O mu? O da öyledir zannederim. Nesrin'dir onun adı. Gençken güzelmiş, şimdi de öyle ya. Lakin bizler gibi değil, çabuk yıpranıyor bu kadınlar. Ah, hele de böyle çilekeşeler.

Geçen gün başkâtipten öğrendim ben de astarını. Hani bana üzülme hissiyatı verilmiş olsaydı üzülürdüm. Dinliyor musun canım efendim?

Leylağın yanındaydım her zamanki gibi. Rüzgâr yağmur getirecekti. Gök bir sarı, bir tombul, bir geniz yakan kokuda... Leylak mutfak yerlerine tuz ruhu dökmüş, burnuna annesinin tülbindini dolamış, yağ tabakalarını fırçalıyor. Dayanamadı az sonra açtı pencereyi. Küfür savurdu bir de. Diyeceğim ağzıma yakışmaz biliyorsun ama demek istiyorum: Ağzına edeyim böyle hayatın dedi. Ah Leylağım, ben senin içinden kopup kopup gelenleri biliyorum. Baktım gözleri dolmuş hırsından. Sonra tövbe dedi, yüzü melulleşti, ben de geçer bunların hepsi, üzülme artık, geçecek diye fısladım kulağına. Raftan bir peçete aldı, burnunu sildi. Pencereden kumruları seyretmeye koyuldu. Bir kuş olsaydım ya da bir kedi, ne bileyim insandan başka bir şey, nasıl olurdu, güzel olurdu tabii ki. Hem her şey güzel olacak deyip duruyorsun, kendiliğinden mi olacak! Olmaz işte, yok öyle bir dünya. Kendini kandırmayasın sakın. Eylem gerek eylem! Böyle boş boş oturarak, oooo... dedi. Paylıyordu beni aklınca. Oysa dediklerime öyle içten inanıyordu ki, bu inancını söküp atmak istiyordu aslında. Hani fırçaladığı kalıplaşmış yağ tabakaları gibi. Kendini değiştirmeye bu saf inançlarından başlayacaktı. Leylağım benim.

Sonra bir kek kokusu yayılmaya başladı. Vanilyanın kokusu, şekerin, ka-

kaonun kokusu. Hatta fırının sıcaklığını bile duydu. Az daha kalsa yanacaktı dedi Leylak. Güzel bir koku duyusu var Leylağımın. Başını biraz uzattı aydınlığa doğru. Sevinç oğluna yapmıştır diyordu ki alt kattan geldiğini anladı. İnsanoğluna verilen bu duyular aslında ne muhteşem değil mi... Kokunun çeşidini, derecesini hatta yönünü bile anlıyorlar. Aaa, tabii haklısın Celilciğim, enerjidir sonuçta, hepsi akar gider. Kuralıdır. Kuralını bulduysan her şeyin aynısını yaparsın. Hani bunları keşfetmiştir de keşfedememiştir sanki insanoğlu. Nesrin abla yapmış keki dedi. İlk kez penceresini bu kadar aralamış. Sonra baktık ki söylüyor:

*Kimseye etmem şikâyet
Ağlarım ben hâlîme
Titrerim mücrim gibi
Baktıkça istikbalime*

Allahım, nasıl güzel söylüyor, hem ne lavta var ne keman, Celilciğim, duysan bir kere... Mutfağının tül perdesi esintiyle uçuşup duruyor. Bu desende, bu kumaşta perde yok artık, nereden baksan yirmi yıl öncenin modası dedi Leylağım. Çok dikkatlidir ve bilgilidir bu konularda. Sanki yaşı yetermiş gibi ama dedim ya bilir geçmiş zamanları. Abisi de meraklıydı böyle geçmiş zamanlara. Çok dikkatliydi, meraklıydı delikanlı. Ondan geçti bu huy. Bazen fazla konuşurum değil mi? Bizler için bir kusur değildir ama bu. Kifayetsiz insanlar bazen yanlış yorumluyorlar. Onlarla düşe kalka biz de kendimizi kusurlu göreceğiz neredeyse. Gülümsedin mi Celilciğim, gülümse. Leylak dedi ki sonra, Nesrin abla çeyizleri kullanılamaz hâle geldiğinde yenilemiştir evini, perdelerle birlikte. İşte o zaman bu çizgili perdeler modaydı. Dikkati hep bu tip ıvrı zıvırlara çalışıyor. Asıl problemi bu galiba onun Celilciğim. Bu dikkatini işine yarar bir hâle koysa değil mi?

*Perde-i vuslat çekilmiş
Korkarım ikbalime
Titrerim mücrim gibi
Baktıkça istikbalime*

İkinci kıtada sesini kaldırdı Nesrin, kim var, kim duyar demeden. İstese de düşünemez bunları. Arada böyle bir efkârlanır. Biz de ayıp olmasa bi' daha, bi' daha diye bağıracağız Leylakla ama olmuyor tabii, sanki böyle ayıbını kollarımsı gibi hissediyoruz, mahremine nüfuz etmiş gibi. Çünkü öyle söylüyor, öyle bir söylüyor ki... hayatının verdiği mecburi doyunlukla... alnımın teriyle elde

ettim bu ciğergâh yükü diyerek... arada buharımın gayzını salmak, saçımı maşalayıp dışarı çıkmak, kırmızı ruj sürmek, topuklu rujan... uyuyan kedilerin kuyruğuna basmak... en doğal hakkım..... İşte görmeye hakkı yoktur kimsenin bunları, görüp de görmezden gelinir, unutmanın havailiğine bırakılır... En iyi de kadınlar bilir bunu. Ah o kadınlar... Bilip de yapmadılar mı o bir fesatlık işte Celilciğim. Sen de tanırsın onları.

Ben küskünüm feleğe

Kısa tutar şarkılarını Nesrin. Değip geçen bir huzme gibi. Gerisini duymadık. İçeriye bir yere gitti. Şekeri ağzından yere düşmüş çocuk gibi olduk.

“Amaaan herkesin bir derdi var, bakma öyle dışarıdan güllük gülistanlık görüldüğüne.” Böyle diyerek avutuyoruz kendimizi. Avutuyorlar kendilerini. Bırak avutsunlar. Bu yalan yanlış avunma da olmasa nefes alabilir mi insanoğlu? Yalan yanlış dedim ya, dertsiz insan yok mudur bu dünyada sorusuna vardır, hem de ne çok demişim sanki... Belki de vardır; öyle gamsız, ferah ferah yaşayıp gidenler, ölene kadar? Mesela hali vakti pek yerinde olanlar. Avutucular onların da kim bilir ne dertleri var derler. Paranın her kilidi açtığını bilmezden gelirler. Peki en azından paralarını kaybetmeme, eritmeden daha da çoğaltma dertleri yok mudur? Bir de cimriliklerinden dem vururlar. Hıh, içlerini açıp tek tek bakmışlar sanki. Yalnız dün depremde, birkaç dakika önceki dertlerimin hepsi karahindiba tohumu gibi uçup gitti aklımdan. Önemsizlermiş demek ki! Ama bugün... bugünü yaşamayı öğrenemedim ki zaten.

Nesrin'i dinleyemezken söylüyordu bunları. Sonra onun hikâyesini geçirdi tekrar aklından. Daha dün sabah, sıradan bir dedikodu anında öğrendim yahu. Gerçekten de içeride neler gizleniyor Allahım... Nedir bu kadınların çektikleri be! Cinsiyet değiştireceğim anasını satayım! diye bağırdı sonunda buzdolabını açarken. Yarı açık pencereye göz attı tedirgin.

Durdu Leylağım sonra. Yüzü bir şekil aldı. Bir şey düşünüp onu doğru bulan, ona karar veren fakat hemen arkasından tam tersinin doğru olduğunu düşünen insanların değişken, masum ve tedirgin yüz ifadesi. Sonra tekrar ilk kararına dönen, allak bullak olan hararet basmış yüzler.

Edeyim böyle işin içine, bir gün gönlüm hoş olsa komşunun eşiği nerde kaldı diye ona yanacağım. Hay böyle kafaya! Çok küfür ettim bugün, dedi sonra, yazıcı melekler hepsini yazmasa bari. Güldü kendine. Vallahi ben de güldüm Celilciğim. Keşke hep böyle gülse.

Islak bezi aldı, yerdeki asitli sıvıyı silip kovaya sıktı. Bir kere elden geçirdi mutfak tabanını böyle. Parmakları buruşmaya başlamış, o tırnağındaki küçük yara, asidin değmesiyle yanmaya, sızlamaya başlamıştı. Dalgınlaştı Leylağım.

Az kalsın kayıp düşüyordu. Tuttum sol kolundan. Dengesini sağladı. Diğer ıslak bezi aldı, son kez duruladı yerleri. Şu kovalı paspaslardan almalı aslında ya onlarla da güzel temizlik olmuyor ki. Amaan madalya mı verecekler her yer bal dök yala olunca. Nah veriyorlar, verilseydi annem, anneannem, onun anası ve adı sanı bilinmeyen onca titiz kadın alırdı, kadın mezarları madalya dolar-
dı dedi. Bir kez daha silmekten vazgeçti böylece. Ellerini mutfak lavobosunda sabunladı. Küçük, kırmızı havlusuyla kuruladı. Zil çaldı o esnada. Postacı. Evraklar gelmiş. Mahkemeyi kazandı, anlatmışımdır. Hakkını aramanın verdiği gururla doldu bir an. O zahmetler, sıkıntıyla bekleyişler... Küçücük masanın üzerindeki eski televizyonu açtı ne yaptığını bilmeyen bir sevinçle. Anten ucu yerine çengelli iğne sokuşturmuştu sokete. Birçok kanalı çekiyordu böyle. Ah Leylağım, pratiklik prensesim benim. Yıpranmış ellerine baktı. Gideceğim ulan yarın maniküre. Sanki ona gitme diyen varmış gibi. Kendine kızıyordu, kendine karşı geliyordu aslında. Birden fazlaydı uzun zamandır. İçindeki kadınları bir denkleştirse gülleri açılacak Leylağımın. Ama az kaldı, çözecek, güveniyorum ona.

Televizyonda biri canlı yayında, kocam ölürse ve ben ondan kurtulursam kurban keseceğim diye adak adamıştım, kocam öldü, ne yapmalıyım sayın müftüm diye sordu. Leylağım duraksadı. İsmi vermek istemeyen bir izleyici ile Kazan İlçe Müftüsü arasında gitti geldi gözleri. Cevabı duymadan çevirdi kanalı. Durdu, elini beline attı: oh, haydi hanımlar yandan yandan!

Üzülünce deliliğe vuruyorsun biraz Leylağım dedim.

Ya ne olacaktı! Bende de Nesrin abla gibi ses olaydı avaz avaz söyledim diye payladı beni yine. Pencereye doğru seslendi sonra,

Hey, Nesrin abla, hepimiz için söyle hadi:

Olmaz ilaç sine-i sad pareme

Çare bulunmaz bilirim yareme

Ah, canım, Leylağım benim. Sen misin melek, ben mi...

HÂLE SERT

SİTE

Yağmur yağıyor, sitenin ortasında uzanan peyzajlı bahçeyi çevreleyen yürüyüş yolları kırmızı, sarı ve kahverengi yapraklarla donanmış. Üzerlerine basarak yürürken onları bir bir eksiltiyorum, toprağa karışmalarına yardım ediyorum. Önceleri, sitenin içerisinde farklı tarzdaki blokları çevreleyen yollarda yaptığım yürüyüşlerde site sakinleriyle karşılaşacağımı düşünürdüm. Sık sık rastladıklarımla tanışacak böylece yaşadığım yeri daha kolay benimseyecektim. Oysa öyle olmadı, ortalıkta kimseler yoktu, hasbelkader gördüklerimse selamlarını bile lütfetmediler. Baştan aşağı siyah giyimli, güneş gözlüklü ve pahalı spor ayakkabılardan mürekkep kadınlar bir karaltı gibi geçip gittiler önümden. Bakışlarım çoğu zaman, güneş gözlüklerinden ya da rimelle kalınlaşmış odunsu kirpiklerden geri dönmek zorunda kaldı.

Yapay derenin yanından kıvrılan yoldan ilerliyorum, alçak katlı blokların kış bahçeleri; ortalama zengin bir ailenin ancak oturma odasında yer alacak koltuk takımları, masalar, vazolar, çiçekler, çok ama çok güzel görünüyorlar. Üst katların ise en fazla tüllerini görebiliyorum, çoğu kez panjurlar indirildiğinden onlar bile görünmüyor. Temizlikçi kadınlar, mekanik bir şekilde camları siliyorlar, işten sıkılanlar Fransız balkonlarında sigara içiyorlar. Yardımcılar evlerden taşıyorlar, ev sahipleri ise ya gün boyu dışarda ya da evin içinde gömülü olmalılar. Hizmetçiler sanki dört duvarın arasında kalacak bir sırı büyütüyorlar. Belki de bütün bu suskunluk oyunu, siteyi saran ıssızlığın örttüğü bir gizin dışarı taşmaması içindir.

Sessizlik betonuyla örülmüş duvarlara çarpıp geri dönen serçe sesleri sitenin üzerinde çırpınıyor. Eteklerim yağmurdan iyice ıslanmış. Bu ıslaklığa odaklandığım sırada on yaşlarında bir oğlan çocuğu kaykayını sürerek yanımdan geçti. Birkaç dakika sonra da geri döndü, kaykayının tekerleğine doluşan yaprakları temizlemek için durdu. Ona yaklaştığımda merhaba dedim, sen neden okulda değilsin? Canım istemedi gitmedim diye cevap verdi. Böyle bir bahaneyi çok anlayamasam da onu bulmuşken biraz sohbet etmek istedim.

Annen çalışıyor mu diye sorduğumda şaşırdı biraz. Tabii ki çalışmıyor! Anlamadığımı fark edince anlatmaya başladı.

-Bu sitede anneler evdedir, bu kadar önemli görevlerini bırakıp nasıl çalışmaya gitsinler.

-Haklısın, annelerin çocuklarını kollayıp gözetmek, akşam ne yiyeceklerini düşünmek gibi çok hayati vazifeleri vardır.

-Onu demek istemedim, bakıcılar, evi temizleyip, yemek yapıyorlar zaten. Siz bu sitede oturmuyor musunuz? Sizin de şimdi evde olmanız lazımdı.

-Evet buraya yeni taşındım, taşınmadan önce insanların bu kadar görünmez ve sessiz olabileceğini düşünmemiştim. Ve insanların konuşmaz olduklarını.

-Nasıl konuşmazlar?

-İnan bana cidden öyle, konuşmuyorlar. Karşı komşumun bana hoş geldin diye kapımı çalmasını beklerken, aynı asansöre bindiğimiz hâlde yüzüme bakmadığını görünce bu gerçeği anladım. Konuşamıyorlardı.

-Onu bilmiyorum, belki onların evindekiler çok büyük ve fazladır, yoruluyorlardır.

-Ev işleri mi, olabilir, yardımcıları yoksa, belki çok yoruluyordur insanlar, evler çok büyük çünkü, temizlik insanı verem edebilir, belki yorgunluktan hastalanıp konuşamaz olmuşlardır.

-Sen de onlara yardım etmeyi teklif et, ben ara sıra sizinkilere de bakabilirim de, ya da bizimkilerin yiyeceklerinden size de verebilirim. Bu işe yarayabilir.

Çocuk başka bir şey demeden, gitmem gerek, annem çok yorulmuştur, beni bekliyordur diyerek hızlıca kendi bloklarına doğru koştu. Sitenin camisinde öğle ezanı okunmaya başlamıştı.

Şemsiyeme düşen yağmur damlaları eşliğinde yürümeye devam ettim, hava mis gibiydi. Peyzajın yapaylığına rağmen, toprak ve yağmur aşkla, hasretlerini dindirircesine buluşuyor, birbirine geçiyor, yağmur toprağı yıkıyor, toprak suyu içiyor, sinesinde damıttıyordu. Bu buluşmadan taşan ıslak, güçlü, çarpıcı koku insanı hayata çekiyor, iyileştiriyordu.

Taze bir nefesle etrafa bakarken, kış bahçelerinin birinin camlarının altından dışarı sarkan uzun ince gri bir uzantı gördüm. Bahçe hortumu desem, o kadar kalın ve eşit genişlikte değildi. Kalın bir halat desem, o halatın neden camların altından dışarı uzandığını anlayamadım. Herhangi bir başka evde, böyle bir görüntü olabilirdi ama düzenin hâkim kılındığı bu krallıkta ortalıkta düzgün görüntüyü bozacak bir unsura asla izin verilmezdi. Merakımı yenemeyip, bu uzun şeye biraz daha yakından bakmak istedim.

Normalde özel bir alan olan evin bahçesine yaklaştım, uzun şeyin sonlarını doğru incelen bir yapısı olduğunu fark ettim. Biraz daha yakınlışıp bekledi-

ğimde hareket etmeye başladı, bir yılan gibi aşağıdan yukarı, yukarıdan aşağı kıvrıldı. Aman Allahım bu canlıydı, ne hortum ne de halat. Bağırarak istedim, avazım havada asılı kaldı. Kuyruk bir kırbaç gibi yukarı kalkıyor çimlerin üzerine hızlıca vuruyordu. Yabancılığımın gözleri onu rahatsız etmişti.

Arkama bakmadan kaçmak istedim. Bu uzun kuyruk daha da uzayabilir, beni sarıp oracıkta boğabilirdi. Ortalık ıpıssızdı. Alnımdaki soğuk terler yağmur damlalarına karışırken ev sahibesi kadın bir telaşla kış bahçesine çıktı. Kadınla camekânın ardından göz göze geldik. Camlar her gün muntazaman silindiğinden bu çok zor olmadı. Kadının elinde bir kova vardı. Kovanın içinden kahverengi, çok bacaklı böcekler almaya başladı. Çömeldi ve sanki bir köpeği ya da kediyi yiyeceklerle kandırmak, istediklerini yaptırmak ister gibi konuştu, yere doğru bir şeyler fısıldadı. Daha çok yalvarır gibiydi. Kadın konuşmaya devam ettikçe ve elindeki sürüngeleleri bambu parkenin farklı yerlerine serpiştirdikçe uzun, upuzun kuyruk içeri girdi, kuyruk kısaldıkça yerdeki böcekler içeri doğru çekiliyordu. Kuyruğun başı neye benziyordu göremedim. Kadın alnındaki teri sildi, yerden doğruldu, yaşananları hiç kimsenin görmemiş olmasını diler gibi pencereden dışarı doğru sağa sola biraz bakındı, neyse ki benden başka kimse yoktu.

Yeniden göz göze geldiğimizde gördüklerimi kimseye söylememem gerektiği gibi bir imada bulundu. Ben anlamsız ve duygusuz bakmaya devam ettim. Ayaklarımın altındaki yaprakları ezdikçe ezdim, ayakkabılarım ve eteklerim çimden, yapraktan, yağmurdan mürekkep çamura iyice bulandı. Şemsiyemi hangi ara nerede bırakmıştım hatırlayamadım. Islak eşarbım iyice kaymıştı, serin esinti ve ıslaklık eşarbımı boynuma indirdi. Toprağın kokusu yüzümü ve saçlarımı yaladı.

Kadın hâlâ bana bakıyordu, biraz telaşlı, camekânlardan birini açmaya çalıştı, güç bela camın bir kanadını açtı, konuşmaya başladı. Kadının dudakları büyüdükçe büyüdü, yüzü iki dudaktan ibaret kaldı. Kelimeler, heceler ve sesler kıyıcı bir makineye dönüşen dişlerinin arasında kırılıyordu. Ses ve görüntü arasındaki hız dengesi bozulmuştu, dudaklarının kıvrılışları, büzüşmeleri yavaşlıyor, sesi hareketlerine yetişmekte zorlanıyordu. Elleri ve kollarıyla desteklemese ne söylediğinin anlaşılması mümkün değildi. Yanlış anlamadıysam kadın şöyle dedi:

“Herkesin mahremi ama değil mi, aramızda kalsın, ne yapayım kontrolden çıkmış, hem inancımız bir değil mi? Çaya da beklerim.”

Gördüklerimin bir yanılsama olmasını dileyerek diğer binalara doğru başımı çevirdim, cam silerken gördüğüm kadınların hepsi bir mücadele halindeydi. Yerinden çıkmış cam fitili miydi neydi, gri kıvrılan bir şeyleri ittirmeye, içeri sokmaya çalışıyorlardı.

Yürüyerek eve dönmeye mecalim kalmamıştı.

SONER OĞUZ

BUN

-BİR YAMA GİBİYİM ŞU HAYATTA / SONRADAN EKLENMİŞ BİR
PARÇA GİBİ YAKIŞIKSIZ / FARKLI / YABAN / İĞRETİ / DAİMA TEDİRGİN
/ VE / BİR TÜRLÜ AİT OL(A)MAYAN / DAHASI / AİTLİĞİNİN NEYE OLA-
CAĞINI BİLMEYEN-

Bu sözleri işittikten hemen sonraydı ki Kasım Efendi'nin yüzü bir soru işareti hâlini aldı. Koridor boyunca yanlamasına uzanan aynaya dönse kendini değil, o soru işaretini görecekti. Yürürken baldırlarında duyduğu, yalnızca bir kasılma; ayak tabanlarında hissettiği yalnızca bir sızıydı. Yorgunluğu altmış küsur senedir yaşıyor olmasıyla alakalıydı. Bu cümleleri kuran sese, onun mahiyetine dair bir merakla doluydu şimdi. “Hişt” değil “şişt” değil de anlamlı bir ardışıklığa sahip kelimelerden oluşan bir bütündü işittiği. Bunca sene “Ya onlar yanılıyor ya ben!” dediği iki ihtimalli bir yabancılık içinde yaşamış; neticede kendini kâh mağlup kâh galip ilan ettiği bir yalnızlığın içinde ömür tüketmişti. Bu tükeniş vakitlerinde yalnızca birkaç anıya tutunur, puslu bir hayal olan ana-babasını özlerdi bazen.

Küçük bir dere üzerindeki gıcırtilı asma köprüden geçilerek varılan baba ocağından çıkalı hayli olmuştu. İğde kokularının da zirveye ulaştığı dik yokuşun başındaydı o ev. Saksılarında yeşil soğan ve top top süs biberlerinin yetiştirdiği, pencere önlerini envaiçeşit yağ ve salça tenekesinin saksı niyetine doldurduğu bu evin bahçesi, mahallelinin de uğrak yeri idi. Pazardan dönenlerin durup soluklandıkları bir gölgelik, türlü sohbetlerin çevrildiği bir toplanma mekânı... O evden ayrılalı amansız bir keder alıp yürümüştü içini. İğde kokuları arasındaki kalabalık saadetin yerine bir apartman dairesindeki devasa bir yalnızlık uğramıştı. O gün bugündür duvarlar arasında bir hükümlü yahut çekmeceye sıkıştırılmış onca eşya içinde günden güne buruşan bir kâğıt gibi yaşlanmıştı işte. Kalem, kâğıdı severdi Kasım Efendi. Kalem üzerine yemin etmişliği dahi vardı. Lakin uzun zamandır eline kalem almamıştı.

-BOZKIRDA KIRKİKİNDİ SERİNLİĞİNİ ÖZLEMEN GİBİDİR MER-

DİVENDEN BİR AYAK SESİ UMARAK KULAĞI KAPIDA BEKLEMEK / ZORDUR / YORAR / TÜKETİR KİMİLEYİN / AMA / GÜZELDİR / BANA BEKLEMİYİ / YANİ Kİ / BİR PARÇA ÜMİDİ ÇOK GÖRDÜN!-

Şaşkıındı. Mutfağın ışığını çevirdi. Saate baktı: 03.20. Zamanla arasındaki çekişmenin o saatin tıkr tıkr işleyişinde vücut bulduğunu o an -bir pazartesi gecesi 03.20'de- anladı. Bir sigara müddetince o dillere destan yalnızlığını, yalnızlığıyla dost olanın yalnız sayılıp sayılamayacağını ve yalnızlığın insanı kendi kendisiyle nasıl buluşturduğunu düşündü. "Her şeyin olduğu gibi herkesin de bir vakti olmalı. Benim vaktim ya çoktan geçti ya gelmedi daha." dedi kendi kendine. Ya şu ses neyin nesiydi? Bunca seneden sonra yalnızlığına katılmak isteyen yahut yalnızlığını sonsuza dek bozmaya niyetli biri mi? Hayır, biri değil! Kimse değil! Sadece ses! Salt ses!

Salona geçti. İki duvarda karşılıklı iki çerçeve... Biri siyah-beyaz, ötekiyse muhtemelen sonradan renklendirilmiş bir erkek ve bir kadına ait fotoğrafların birbirlerine kaç zamandır böyle uzaktan baktıklarını düşünmekle mahzunlaştı. Şimdi bir adam elinde pazar çantasıyla bir yokuşu tırmanıyor, kadınsa balkonunda onu bekliyor gözleri ıslıl ıslıl. Hep bekliyor. Bir gün beklediği gelmiyor. Beklediği gelmeyince kadın da beklemeyi bırakıyor, bekleyemiyor ölmekten. Bu ayrılış bir kez daha ağır geliyor ona. Sabah olsun bu hasreti dindirecek. Erkeği de kadının yanına asacak!

Sese dair aradıklarını salonda da bulamadı. Oysa ses ona bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Duyduğu sesin çekiç-örs-üzengi üçlüsüyle alakası olduğundan da pek emin değildi. Sanki mana boyutunda, daha derinlerde bir yerlerde titreşen bir dalgaydı bu.

-BU BOŞLUK YILLAR ÖNCE YARATILDI SENİN TARAFINDAN / BENİM İÇİN / BİTİMSİZ BİR KARANLIĞA TERK EDİLDİM SONRA / ÖNÜM ARDIM KARA, DİPSİZ BİR UÇURUM / NEREYE ATSAM ADIMIMI DÜŞECEK, DÜŞÜP DE BİR GAYYADA KEMİKLERİME DEK KAYNAYACAK GİBİYİM-

Neydi bu? Hem mana boyutunda hem tonlanışında apaçık bir sitem hissediliyordu bu sözlerin. Tekrar yatağa dönmek, bedenini uykuya bırakmak gelmedi içinden. Hem nasılsa uyuyamayacaktı. Biraz okumak hatta mümkünse yazmak iyi gelebilirdi bir parça kedere. "Ses falan duyduğum yok. Bu sözler o kadar yakın ki bana, ruhuma... (Neden ayrı ayrı söylemişti? Yoksa o ve ruhu başka şeyler miydi?) Bu kadar aşinalık başka türlü ne mümkün?" diye geçiştirmeye çalışsa da insan harikasının gücünün yetmeyeceği ender işlerdendi kendini geçiştirmek. Ama, karışan bir kafaya; sebepsiz kederlenen bir kalbe kalemle kâğıt şifa olabilirdi çoğu kez. Önce "Denemekte fayda var." dedi. Sonra "İnsan, deneye yanıla sadece yanılmayı öğrenebilen ve nihayetinde yine yanı-

landır.” diye düşündü. Bu genellemesi muhtemelen yanlıştı. Fakat, böylesi bir yalnızlığa alışanlar için genellemeler kendine göre yapıldığından ve yapılan genellemeden başka bir kimsenin haberi olmayacağından tehlikeli de sayılmazdı. Öyle ya, şu kocamış yalnızlığın içinde kendinden başkasını incitmesi olası değildi. Kendi incinmişliği ise kendinden başkası için önem taşımazdı. Ne çok düşünmüş lafı içinde ne çok dolaştırmıştı böyle! Demek bir yalnız, kısa cümlelerle konuşur; uzun yargılarla düşünürdü.

-NE BİR GEÇMİŞİM VAR AVUNDUĞUM / NE BİR GELECEĞİM HAYALİNİ KURDUĞUM / ÖNÜM ARKAM KOCA BİR BOŞLUK / BİR İSMİM DAHI YOK / KİMİN GÖZÜNDE NEYİM? / HAYATTAN TECRİT EDİLMİŞ BİR CÜZZAMLI / YAHUT / EBEDÎ BOŞLUĞA YAZGILI BİR HİÇİM BELKİ! / BİLDİĞİM TEK ŞEY TAMAM OLMADIĞIM / BİR MANASIZLIĞA DOĞMUŞUM ACEMÎ BİR YAZARIN PARMAK UÇLARINDA / YILLAR EVVEL-

Yatak odasına geçerken içini bir kıymıkçasına sızlatan bu yargıların kendi ruhuna akrabalığını düşünmekteydi. Ani ve sebebini kestiremediği bir istekle çalışma odasına yöneldi. Masanın üzerindeki buruşturulmuş sigara paketini görünce yüzü de neredeyse aynı şekli almıştı. Neyse ki çekmecesinde henüz açılmamış bir paketi daha olduğunu anımsadı. Jelatini yılların tecrübesiyle, yalnız bileğini çevirerek sıyırdı. Üst üste yaktı, içti, yaktı, içti... Sigarasını sigarayla tutuşturacak denli bir hüznün nereden gelip çöreklenmişti yüreğine? Ya şu sese ne demeli?

-BENİ ANLAMLANDIRACAK DA MUTLANDIRACAK DA SENSİN / DİLERSEN ÖLDÜR / LAKİN / EKSİK KOYMA / BENİ BU DERTTEN KURTAR / BU KARANLIKTAN ARIT!-

Giderek bir yakarışa evrilen bu cümleleri kurduracak kadar kime ne yapmış olabilirdi? Tüm ihtimalleri aklından geçirmeye başladı. Eski sevgililerden bir şey çıkmadı. Zira, hep terk edilendi aşk bahsinde. Başkaca bir şey, başka birileri de aklına gelmiyordu. Böylesine, ölümü istetecek denli bir boşluğa kimi terk etmişti? Dördüncü izmariti çay tabağında ezdikten sonra çalışma masasının çekmecesini açtı. Az evvel sigara paketini bulduğu gözdü burası. Gece boyunca işittiği yargılara benzer onlarca cümlelerin yazılı olduğu rengârenk kâğıtlarla doldu gözlerinin önü. Vakti geldiğinde bir öyküye evirmek için beklettiği notlar, sakarlığı yüzünden odaya saçılmıştı bile. Halının ve parkenin üzerine yayılan onlarca kâğıt içinde siyah krapon üzerine gümüş renkli simli kalemle alelacele not edilmiş olan dikkatini çekti. Kara bir sayfada büyük harflerle: -BENİ ANLAMLANDIRACAK DA MUTLANDIRACAK DA SENSİN / DİLERSEN ÖLDÜR / LAKİN / EKSİK KOYMA / BENİ BU DERTTEN KURTAR / BU KARANLIKTAN ARIT!- yazıyordu. Bir kova suyun bütün bedenini yakarak tepesinden döküldüğünü sandı. Bu notlarda konuşan kimdi? Ya oda-

lardaki ses? Bir Molla Kasım'dı da öykücüsünü sigaya mı çekiyordu? Yoksa, bir öykücünün notlarını odaya savurup içinden birini seçmekle kendisi mi bir Molla Kasım rolü üstleniyordu? Nasıl olacaktı ki? “Hem ben Yunus muyum? Hâşâ!” Boşlukta kalan, yarım olan neydi peki? Kendisi mi? Öyküsü mü? Yoksa senelerdir tamamlayamadığı bir hikâyenin arafta duran kişisi mi? Seneler sonra kalemini kâğıda nikâhladı. Biteviye yazdı. Alnında boncuk boncuk terler, parmak uçlarında kurşun kalem pasağı, buruşturduğu her kâğıtla biraz daha kırışan, yaşlanan bir çehre ile yazdı. O gece o öykü kişisini araftan kurtardı mı bilemiyorum.

Kim bilir? Belki bir gün ben -yani şu bildiğiniz ben- de çekmecemden gelen sese uyanır, şu notlarımı tamamlar ve bir öykücüyü kurtarırım “bun”dan.

SEMA BAYAR

KASABA

İçinde, kuş vuran çocukların vasat pişmanlığı. Hâlbuki çocukluk dediğin pişmanlıkları boşluğa düşüren bir sığınak. Daha fazlasını hak ediyordun, daha büyük iç çekişleri, semirmiş acıları. İnanmıştın buna. Hatalarınla göz göze geldiğin bütün köşe başlarında, diz çöküp ağlayan gölgeler bıraktın. Bir daha seninle göz göze gelemeyecek nedametler. İnsan yolun sonunda yaşadıklarının mı, yaşamadıklarının mı toplamı oluyor, ayırt edemiyorsun. Ellerini yumruk yapmış yürürken buna bir cevap aradın. En dirençli kederler bile gün ışığına acıyan gözlerle çıkar. Ne kadar abartırsan abart, ne kadar saklanırsan saklan, sonunda dönüp geldiğin bu kasabada, bir devin omzunu topraktan kaldırırken bütün evleri deniz kıyısına yığıveren saçmalığıyla yüzleşeceksin. Kasabanın az gelişmiş sokaklarında seni avutan bir yan var. Yazın bu en sıcak günlerinde daha da belirginleşen. İnsanlar denize bakmak, rüzgârı duymak ve bir nebze olsun serinlemek için sahile doluşmuşlar. Dalgalar sevecenlik içinde kıyıya vuruyor. Kıyıda, bir çocuk annesinin elini çekiştirip suyun ortasında bir belirip bir kaybolan kaya parçasını gösteriyor: Anne bak taş nefes alıyor. Taşlar bile nefes alırken sen alamıyorsun, neden?

Doğduğunda sana bahşedilen bir avuç topraktı. Kasabanın yumuşak karnından bir avuç toprak düştü payına. Sana toprağın insanı beslediğini öğrettiler. Sense insanın toprağı beslediğini gördün. Onun bağına boylu boyunca uzananları. Anneni. Toprağın taşkınlığını. Müşfik yüzünün ardına gizlenmiş açlığını. Anneni soluduğunu, bir nefeste nasıl da içine çektiğini. Ve annenin iç çekişlerini, toprakla adım adım yakınlaştıklarını gördün. Yiyip bitiren, verdiğinden fazlasını alan toprak, insana da bulaştırdı kendi doyumsuz heveslerini. İnsan da bir avuç toprak ve bitimsiz açlıktı senin gözünde. İnsan ve toprak, birbirini yiye yiye doyacaktı.

Toprağın ağzında düğümleri öğüten bir dişe dönüştü annen. Çözülmesi kabil olmayan düğümleri çiğnemekle yok olacağını zanneden bir aldanışa. İliklerinde iz sürdü toprağın, mezarlardan, evlerden ve sokaklardan geçti, gelip

avlude etine saplandı. Baban, topuklarını tarayan ısırıklara karşı toprağın yüzünü betonla örtmeye yeltendi. Avlu nefessiz bırakan bir beyaza kesti.

Annesizlik çocukların saçlarından okunur, hele ki kız çocuklarının. Siyahı küle döner, kokusuna is bulaşır. Senin de saçlarına annesizliği yazdılar, iki belliğini kurban ettiler toprağa. Öksüz dediler. Şefkatin görünmez dikenleri olurmuş. Bunu, üzerinde merhametle gezinen kelimelerin, herkes kendi kovuğuna çekildikten sonra göğsünde bıraktığı ince sızılardan anladın. Ruhunu yaralayan sözler, dönüp saçlarına dolandı. Koparıp attın. Sen de aynalara annesizliğin nişanesini vurdun. Her gün bir tutam daha. Her tutam hafifletti bedenini, her bir tutam, toprağın iştahına bir cevaptı. Hıçkırıklarını boğazında bir yumruya dönüştüren sararmış bakışlara, tespihlere, rahle başında bekleyen mırıltılara cevaptı.

Baban, her köşeye pıtraklı tebessümler bırakırdı. Eşyaya sinmez, evin kokusuna karışmaz, eline ayağına yapışırlar, bir ur gibi kalırlardı tutundukları yerde. Sevmezdin dikenleri. Tebessümü çekip çıkaramazdın. Baban, biraz toprak, biraz güneş, tahtadan bir dam ve yaklaşan bir ölüm... Baban, toprak kokusu, biraz kir ve yüzüne işlemiş bir kırıklık.

Gecedan sabaha sarkardı kimsesizlik, gelirdi kahvaltı sofrasına, yumurta kabuklarından seni seyrederdi. Kendi kendini doğuran ve çoğalan, çoğaldıkça kabına sığmayan benliğin, öfkenin kızılını kuşandı, daha fazlasını istedi. Gece betondan bir muskaya emanet ettiğin hayaller, gündüz toprağın azı dışlarında öğütüldü. Her yaşam kusurlu olmaya mahkumdur. Fakat bu kasaba vakit doldurmak için boş işlerle uğraşılan bir ceza gibidir. Gün saymak ömür saymaktır, tahliyesi ölümdür. Toprakta ve içinde taşıdığı tüm çorak anlamlardan kaçmak istedin. Annenden kaçmak. Babanın gözlerinden, yüzü yaşmaklı ağlayışlardan, isli perdelerden, kokusu yitmiş bir evden, kapı önüne bırakılmış bir çift topuklu ayakkabıdan.

Gün geldi kasaba seni almaz oldu. Şehre varmak betondan avlunun teselli edemediği korkularını daha büyük avlularda teselli etmek istedin. İçinde biriken yoksunluğu bir devin demir parmakları rüyalara sarkan şehirlerde unutmak istedin. Bir kapısından girip ve başka bir kapısından çıktığın şehirde, birbirini tekrar eden, birbirine benzeyen sokaklarda kaybolur, yiter gidersin sandın. Birbirine yabancı insanlar arasına karışırsan o uğultu seni de yutar, o dalga seni de alır kucağına, örtülerine sarar, zihnini kemiren sürüngenlerle beraber sindirir sandın. Örüldüğü günden beri kim bilir kaç kahkahayı yutmuş bu beton duvarlar sana emanet gülüşler bırakır; bu gri, bu bitimsiz vadiler, birini aşsan öbürü sonra bir başkası, o bulanıklık, seni uçsuz bucaksız kılar. Gizli niyetlerin üryan gölgelere karışır, sen de kendini temize çekersin sandın.

Yürürken izlerden kurtulamadın. Topuklarında yaralar, etinde annenden

kalma dış izleri seni adım adım takip etti. Saçlarını gömdüğün, anneni gömdüğün toprağın sesinden kurtulamadın. Baban hasta, sen başucundasın. Şehre gidip gelen kasaba senin başucunda.

Kasabada yüzler, sesler, bakışlar birbirine dolaşıyor. En küçük bir kederi, öfkeyi, acıyı barındırmıyor çizgiler. Her şey geçip gidiyor. Pişmanlıklarını kuşanıp ardına düştüğün, peşi sıra geldiğin bu sükûnet seni de yiyip bitirecek. Sen de gün sayıyorsun. Geceleri devin omuz başından denize hıçkırıklar yuvarlanıyor, çocuk sesleri, kocakarı homurtuları, eller, ayaklar ve kalpler... Günün birikintileri bir bir sokağa salınıyor. Pencerelelerden cerahat gibi ılık gölgeler akıyor, duvarlar içindekini kusuyor, kopkoyu kelimeler oluklardan süzülüyor. Kasabanın sokaklarında dolaşıyorsun, ayaklarının altından kayıp giden mutsuz kadın yüzleri.

Çıtır çıtır bir yağmur yağıyor kimi zaman, deniz her şeyi yutuyor. Yine de insanın ardından baktıkça bakası geldiği o maviliğine leke sürdürmüyor deniz, kıyıyı ve çocuk başlarını okşuyor, ince uzun parmakları toprağın iliklerinde mütemadiyen geziniyor. Taşlar nefes almaya devam ediyor. Hâlbuki ruhun, derin fakat bulanık bir su gibiydi. İçine girdiğin anda gözden kaybolduğun. Derinliklerine indikçe neyle karşılaşacağını kestiremediğin.

Baban bir köşede bütün tebessümleri yutuyor. Avlunun yüzünde çatlaklar belirliyor. Sen acıyı topuklarında sürüyorsun, baban demir bir karyolanın içine gömüyor. Toprağın kokusu çatlaklardan eve sızıyor. Koku babanın ellerine buluşuyor. Babanın elleri büyüyor, baban seni avuçlarına alıyor. Senden bir avuç toprak istiyor, kasabanın yumuşak karnından payına düşen bir avuç toprak. Avluya çıkıyorsun. Toprağın yüzünü örten öfkeyi değişyorsun. Toprak ağzını açıyor, toprağın ağzında annen belirliyor, topukların sızlıyor.

ALİ NECİP ERDOĞAN

İHTİYAR

Kapı çalındığında duvardaki saat sekizi on geçiyordu. İhtiyar, dizlerinde battaniyesiyle yanmayan şöminenin önünde, gözleri bir noktaya sabitlenmiş oturuyordu ve sırtına saplanan acının etkisiyle yüzü ekşidi. Kapı ikinci kez çalındığında sol eli ve sol bacağına uyuşma hissetti. Kalkmak istediye de vücudundaki bütün sinirler beyinden gelen talimata riayet etmediler. Kapı üçüncü kez çalındı. Aniden öne doğru eğilip dizlerindeki battaniyeyi alarak sağ yanına bıraktı ve ayağa kalkıp kapıya yöneldi. Ancak kapıya varana kadar tuhaf bir duyguya kapıldı: sanki ayağa kalkan kendisi değil de, içinden çıkan başka biriymiş gibi... âdeti hilafına “kim o?” demeden açtı kapıyı. Uzun yıllardır, belki 30 yıl, görmediği çok sevdiği bir arkadaşındı gelen. Gülümseyerek bekliyordu eşikte. Çok mutlu oldu ihtiyar, öyle şaşırdı ki gülümseyebildi sadece. Arkadaşı, biraz geri çekilerek yol açtı ve “hadi gidiyoruz” dedi. İhtiyar hiç itiraz etmeden bir adım atmıştı ki, kapı hızlıca kapandı ve ikisi de dışarda kaldılar. İhtiyar elleriyle kapıyı ittirdiyse de açılmadı kapı. Ümitsizce arkadaşına dönerken fark etti ki, bahçeye açılması gereken kapı onları uçsuz bucaksız bir bozkıra çıkarmıştı. Tekrar kapıya döndü. Artık ne bir kapı, ne bir ev ne de başka bir şey vardı. Sadece uçsuz bucaksız bir bozkır. Arkadaşı, koluna girip yürümelerini işaret etti. İhtiyar şaşılacak bir rahatlıkla yürümeye başladı. Sanki 30’lu yaşlarındaydı.

Bir tek ağaç bile yoktu. Güneş tepedeydi ve serin bir rüzgâr yalayıp geçiyordu yüzünü. Kahverenginin bütün tonlarını barındıran bozkıra şaşkınlıkla bakıyordu. “Tuhaf” dedi sessizce. “Bozkırı çok sevdim ben... birkaç gün önce, ya da tam zamanını bilemiyorum, uçsuz bucaksız bir bozkırda yürümeyi, saatlerce yürümeyi hayal etmişim. Şimdi burada... böylece... kayalıklar, çalılar, kuşlar... ne kadar güzel...”

Bir kayanın yüzünde öylece durup etrafı dinleyen bir kertenkele gördü. Çocukluğunda bu kertenkelelerin peşinden onları yakalamak için çok koşmuştu ama hep kuyrukları kalmıştı elinde. Yakalayamamıştı hiç. Kertenkelelerin orada öylece durup, etrafı dinlediğine hükmetmişti ama şimdi kendisini

çağırdığını zannetti. Ani bir hamleyle onu iki avcunun arasına sıkıştırmaya çalıştı ve “yakaladım” dedi. Ellerini yavaşça açınca avucundakinin kertenkele- nin kuyruğu olduğunu gördü.

Biraz ilerideki çalılığa bakınca çalıların üzerinde meyveye benzer bir kırmızılık gördü. İyice yaklaşıncı bunların kuşburnu olduğunu anladı. Olgunlaşmışlardı. Bir tane koparıp yemek istedi, sonra vazgeçti. Hem kuşburnu öyle koparıp yiyebileceğin bir meyve değildi. Dilini şapklattı, zira kuşburnunun tadı vardı damağında. Bu tuhafılık tebessüm etmesine neden oldu.

Arkadaşı geldi aklına, etrafına bakındı ama onu göremedi. Fakat ona duyduğu hasretin dindiğini fark etti, işte bu da tuhaftı. Bu sefer kızlarını ve oğullarını hatırlamaya çalıştı, başaramadı. Sadece bir kızının adını hatırlayabildi, Melek.

Kapının üçüncü kez çalındığı hâlde açılmayışı Melek’i korkuttu. Elindeki poşetleri yere bırakıp çantasından anahtarını aramaya başladı. Korku, panikle birlikte gözünün önündeki anahtarı bulmasına imkân vermiyordu. Çantayı olduğu gibi yere boşaltıp, dökülenleri eliyle karıştırarak anahtarı buldu ve kilide yerleştirmeye çalıştı. Başaramadı. Bir an durup derin bir nefes aldı, sakinleşti ve anahtarı kilide yerleştirip çevirdi. Açılan kapıyla birlikte salona koştu. Babası, geriye doğru kaykılmış olarak oturuyordu sandalyede. “Baba, babaaaa!..” diye seslendi. Elini babasının soğuk şakağına götürürken duvardaki saate bakıp bir süre bekledi. Saat sekizi on geçte durmuştu.

SEGAH GÜMÜŞ

BİRTAKIM BEKLEMELER

O koltukta uzun süredir bekliyorsun. Bir ileri bir geri sarıyorsun zamanı. Neden ve ne zamandır beklediğini bile unutmuşsun. Üstün başın, elin yüzün toz içinde. Kirpiklerin, saçların toz beyaz.

Onlarsa beklemiyor. Hep devinim hâлиндeler. Her gün aynı yollardan geçiyorlar. Aynı caddelerden, sokaklardan, ışıklı vitrinlerden, indirimlerden, reklam panolarından, heveslerden, kahkahalardan... Her gün aynı insanlara selam verip aynı yollara yeniden yeniden gölgelerini düşürüyorlar. Akşamları birbirlerine oturmaya gidiyorlar. Oturdukları yerde birbirlerine baka baka yaşıyorlar. Yaşlandıkça bakışları da birbirine benziyor. Aynı imalar, aynı tavırlar... Ölmek için yakalandıkları hastalıklar bile birbirinin aynı.

Sen de onlardandın bir zaman. Bir gün ansızın, sokakta arayıp bulamadığının evinde beklemeye karar veriyorsun. O seni bulsun istiyorsun. O her şeyi değiştirecek, her şeyi bir dokunuşuyla onaracak olan... Beklenen gelmeseyse bile herkesle aynı yolu yürüyüp aşınmaktansa sallanan koltuğunda tek başına eskimek çok daha anlamlı geliyor.

Dört köşe bir odanın içindeki kararlı bekleme nöbetlerin böyle başlıyor. Kapın sımsıkı kapalı. Gözlerin kapı koluna mıhlı... Ve sarmaya başlıyorsun zamanı. Tik, tak, tak, tik, tak, tak...

Yelkovan çubuğuna bindirip ta yıllar öncesine götürüyor zaman seni. Saçları çift örgülü küçücük bir kızsın henüz. Bir bankın üstündesin. Bekliyorsun. Adalet sarayı ne kadar büyükse bank o denli küçük. Adalet sarayı ne kadar betonsa bank da o kadar tahta... Ağlamaktan kızarmış gözlerle etrafına bakınıyorsun. Bekliyorsun. Bu defa beklediğin baban...

“Anneni mi istiyorsun babanı mı?”

Önce anneni, sonra babanı gösteriyorsun parmağınla. Tek seçeneğin var. Biliyorsun. Hangisini seçsen ötekenden mahrum kalacaksın. Mahkeme duvarıyla bakışıp ağlamaya başlıyorsun. Dışarı çıkartıyorlar seni. Bu banka oturtuyorlar. Gazoz alacak baban. Milyonlarca baloncuğu olandan hem de.

Alıyor da. *Dört Mevsim Gazozu...* Babanın bakışlarına takılıyor zihnini. Sanki ağlamak üzere. Sanki bilmediğin şeyler sarmış duman duman gözlerini. Boğazındaki düğüme takılıyor gazozun baloncukları. Zoraki yutkunuyorsun. Görüntüde annen yok henüz. Birazdan gelecek ve seni götürecektir. Bir arabanın arka koltuğunda olacaksın ve arka camdan gittikçe küçülen, küçüldükçe uzaklaşan, uzaklaştıkça silinip acı bir hayale dönüşen babanın imgesi hafızana kazınacak. Yıllarca gitmeyecek o görüntü. Ne zaman yenik hissetsen, uzaklaşan o hayalet gelip boğazına duracak önce. O yüzden soluksuz kalacaksın hep.

O, küçüle küçüle yok olan, yok olurken el sallayan çocukluğundan kurtulamayacaksın. Biliyorsun. Keşke arkana dönüp bakmasaydın giderken...

Başka mevsimlere de giriyorsun sonra. Yılların içinden geçiyorsun. Kalabalıkla sürükleniyorsun bir zaman. Yüzünde hep aptal bir gülümseme... Her şeye karşı cesur bir iyimserlik taşıyorsun. Bu iyilik hastalığına yakalandıktan sonra diğer insanları da iyi yapmaya çalışıyorsun. Hatta artık hayatı tek gayen bu... Aradığını bulmuştun işte. İyimserlik içinde basamak basamak çıkıyorsunuz hep birlikte. Kampüsün her yerini ve kendi içindeki tüm boşlukları iyilik bildirileriyle dolduruyorsun. Yetmiyor, eylemlere katılıyorsun. Nerede bir eylem varsa gidiyorsun. Oturma eylemi, yürüme eylemi, açlık grevi, polisler, coplar, gözaltılar, anlam arayışları, anlamayışlar...

Ne yaparsan yap olmuyor. Çölde çıkışı arıyorsun. Bir serap bütün dokundukların... Anlam çabası sadece boşlukları yamayıp duruyor. Ta ki ilk rüzgâra kadar... ilk esintide geri sökülüyor diktiklerin. Sonra aynı bozkır, aynı kuyu... Hep aynı bekleyiş... Kimseyi sevemiyor, kimseye güvenemiyorsun.

Güvenemezsin. Sevemezsin de... Yıllar önce bir bankın üstünde bırakmıştın o duyguları. Zaman, adalet sarayının önündeki bankı alıp bir fakülte bahçesine, güz yapraklarının tam ortasına yerleştiriyor şimdi. Yine bekliyorsun, yine hışır hışır güz yaprakları...

Ve geliyor beklenen. Bir zarf uzatıyor bankın öbür ucundan. İstemsiz uzatıyorsun elini zarfa. Bir mahkeme celbine dokunmuş gibi yanıyor parmakların. Korkuyorsun; okuyamam, diyorsun. Sende kalsın, diyor. Okumasan da sende kalsın. Zarfı bankın üstüne bırakıp yüzü yerde uzaklaşıyor oradan.

Biliyorsun. Okusan...

O sonbahar gününden, hayatın gibi okunmadan eskimiş ıssız bir mektup sayfası kalıyor geriye. Bir zarfın içine sığan dünya büyüklüğünde bir umut...

Peki, şimdi bu tütün sarısı odada, sallanan koltuğuna gömülmüş, zamanı bir ileri bir geri sararak neyi bekliyorsun? Bilmiyor musun, giden sevgililer geri dönmeyecek?

"Anneni mi istiyorsun babanı mı? Anneni mi , babanı mı? Anneni mi?..."

Anne babası arasında seçim yapmak zorunda bırakılan çocukların çaresiz-

liğini, oturmuş burada, bir başına sen mi bekliyorsun? Yoksa sarı bir zarfın içinde o sandıktan bu çekmeceye yıllar yılı taşınan mutluluk ihtimali mi beklediğin?

Bilmiyorsun...

Sen geçmişini yiyerek yaşayan yaratıksın. Gittikçe genişliyor, genişliyorsun... O kadar ki oturduğun koltuktan taşıyorsun. Sen genişledikçe altında ezilen koltuk, minyatür bir oyuncağa dönüşüyor. Hâlâ genişlemeye devam ediyorsun. Önce eve, sonra şehre, derken dünyaya sığamaz oluyorsun. Bir boşluğa açılan kocaman bir göze dönüşüyorsun, geçmişe, şimdiye ve geleceğe aynı anda bakan...

Kapıyı kırıp içeri girdiklerinde bir elinde zamanın insafsızca sararttığı bir zarf diğer elinde de bir mektup açacağı vardı. Gözlerinin donmuş yeşili kapıya mıhlanmıştı. Hemen önündeki sehpa, asidi yıllar öncesinden kaçmış bir şişe gazoz öylece duruyordu.

Koltuk, ince iniltilerle hâlâ sallanmaya devam ediyordu.

ABDULBAKİ İŞCAN

KAPININ EŞİĞİNDE

Kanı çekilmiş yüzüne merhametle baktı. Ağarmış sakalıyla ay gibi parlıyordu. Düne göre daha iyi gördüğü adamın neşeden, acıdan habersiz hâlini kendininkine benzetti. Yanına biraz daha sokuldu. Nefes alıp verişini dinledi. Yavaştı ancak huzurluydu. Serum ve iğne lekeleriyle rengi dönmüş kolu örtüden dışarı sarkmıştı. Elinden tuttu, soğuktu. Zaten oda da soğuktu. Yatağın yanı başındaki sandalyeye ilişti. Ceketinin düğmelerini zorlanmadan çözdü, yeleğinden köstekli saati kadife kesesiyle birlikte çıkardı, kurma koluna basarak kapağını açtı. Vakti merak ettiğinden değildi bu yaptığı. Kapağın içine yerleştirdiği resmi, efkârın en koyu rengiyle uzunca seyretti. O kadar ki nerede olduğunu hatırlaması, derinliği artan öksürükleri duyması ile mümkün olabildi. Gözlerini resimden ayırmadan bir şeyler mırıldandı. Elinde bir demet çiçekle genç bir kız girdi odaya. Ardından bir kadın koşar adımlarla yanlarına geldi. Selamlaştılar. Hâl hatır sordular. Kadın yatan adamın başucunda istemsizce dikildi. Boşluğu seyreden çukura düşmüş gözlerinden tedirgin oldu. “Bu hâli beni korkutuyor.” dedi. Dün de aynı şeyi söylemişti. Bir müddet yatan adamı seyrettiler. Sonra adamın kızımdan ve torunundan izin isteyerek odadan ayrıldı. Kendi odasına geçti. Yakındı odası, kapıya varması tahmininden kısa sürdü. Yatağın ayakucuna yüklü bir çuval gibi çöktü. Yüzünü kapıdan yana çevirip beklemeye koyuldu. Beklenecek bir şey olmadığını bildiği hâlde bekledi. Kaç yıldır beklediğini, kaç yıldır bir Allahın kulunun şu eşikten adımını attığını hatırlamadı. Doğrusu hatırlamak istemedi. Yalnızlığın bir sarmaşık huyuyla yürüyerek bedenini sarmalayıp hüznü dönüştüğü, hüznün de yoğunlaşarak sanıcıya maya tuttuğu sırada gözyaşlarına hâkim olamadı. Yapabildiği en iyi şeyi yaptı. Koridordaki sesler huzurunu bozmasaydı uzun süre gözlerinden ke-der akıtmaya devam edecekti.

El ayak çekilip de kapılar, pencereler kapanınca kedilerin dahi girmeyi arzulamadığı odalarda, yeşil tonlu silik florasan lambaların titreşimleri bu ke-deri ve akabinde yılışık bir bezginliği, ihtiyatlı bir şekilde beslerdi. Ufacık bir

özlem kırıntısı dahi, parlak açık sarı renge boyalı duvarların köşelerine sinmemiş olsaydı bu bezginlik, kendi evinde yer bulamamış bu kadar insanın kanına girer, yoldan çıkarır, تنها yerlerde hâl bilmeze yoldaş eylerdi. Selamsız bakıcıların azarlamaları kendi yüzlerinde patladıktan, koridorun eskimiş halıları tozunu yuttuktan ve sessizliğin bir ölü toprağı gibi evin üzerine çökmesinden sonra yastıkların altını can u gönülden sevmiş acı tatlı hatıralar, göz kapaklarının içerisine ince kumlarını serer, herkesi olduğu gibi onu da kendi dünyasına hükümlü olarak bırakırdı.

Yaşanmış pek çok şeyin alnındaki çizgilerde saklı olduğu dikkatlerden kesinlikle kaçmazdı. Dokunduğu her neyse ona kendinden bir şeyler ekler, mevsim kış ise onun elleri yaza, yaz ise bahara taşırdı. Öne düşüp de bir türlü kalkmayan nurlu yüzündeki yuvalarında kaybolmuş gözlerinden uçsuz bucaksız bir ummana girilebilir, kalbinin bin parçaya bölünmesinin sebebi bilinebilirdi. Dalgaların gelgitleriyle gamzeli yarının nazlanmaları görülebilir, sudan sebeplerle palazlanan kırılğanlıkların nasıl bir muhabbetle savuşturulduklarına şahit olunabilir, yokluğun içinde gönül zenginliğiyle nasıl yetinildiği anlaşılabilirdi. Bir evladın hayırsızlık ve vefasızlık adına ne varsa kuşanıp, bu ummanın içinde fizyalar gibi nasıl can yaktığı da fark edilebilirdi. Yaşanmışlığın içine bulutların arasına dalar gibi dalmak mümkün olsaydı bunların hepsi alenen görülebilirdi.

Bir biçare ihtiyarın gözleri yaştan kurumuyorsa, kalbi kırıkça ve kırık parçaları bir türlü birleştiremiyorsa, vefasız dünya hayatının allı pullu çiçeklerini çöl bitkilerine, mavi gökyüzünü de siyah bir çarşafa dönüştürmüş; hayatın her aşamasını süzgecinden geçirip acı şerbetini içmiş, sonra da onun posasını azık etmiş demektir. Başka türlü de anlam taşımazdı; yaşamıştır, sesi duyulmamıştır, devrilmiştir bir daha doğrulamamıştır. Doğrulamamıştır çünkü bu göğermiş mevsim ömrün değirmen taşıdır, muhtemeldir ki başka şeye de benzemez. Neresinden bakarsan bak hiçbir şeyiyle senin olmayan donuk bir mekânda bezgince hayat sürmenin, hiçbir bağının olmadığı insanlarla ıstahsızca yiyip içmenin, düşkün dudakların tespihi inlemelerin tırmandırdığı bedduaları vakitli vakitsiz dinlemenin ve o beddualardan huzursuzlanarak sığınacak delik aramanın, hele de dik kafalı, huysuz, illet biri olarak bilinmenin tutar yanı yoktur. Okkalı bir taşın altındasındır, dönükçe öğütülmekten kaçır yanın bulunmaz. Ancak eli ayağı çekilmişlerin, unutulmuşların, horlanmışların, düşüşünde kaldıranı olmayanların anlayacağı sıkışmışlıktır bu.

Onun bu duygusal ağırları, eşinin can dōşeğinden başını doğrultup da “Hakkını helal et bey” demesiyle başlamıştı. Sonrasında tutunduğu tek dal kırılmış, bir başına kalakalmıştı. Evinin beton girişleri çatlamış, basamakları çökmüş, merdiven korkulukları yıkılmıştı. Gün ışığına penceresini açmadı bir daha.

Yalnızlığını huysuz kedilere, sessizliğini alaca baykuşlara benzetti, güneşin ziya-sı, ayın nuru var mıydı bilemedi. Altın varaklı çerçevele aynaların gümüş sırla-rını karartmakla kalmayan yalnızlık, kalbinin en ince damarlarında gezinerek bulduğu kabuk bağlamış yaralardan kendini bırakıp dermanlı sözlere meydan okur oldu. Unutamadı, unutmayı beceremedi. Hem unutmak çoğu zaman kurtu-luşa yol değildir. Neyi unutacaksın, hangi birini unutacaksın? Hayatın bazılarına diğerlerinden fazla yüklendiğini, bazılarının direnemeyip yelkenlerini erkenden suya indirdiğini, ömründen feda ederek elde ettiğin her şeyin ruhundan da bü-yük bir parçayı koparıp attığını ve bir anda tükendiğini, hep veda edilesi bu yer-de kendin için bir soluk kalmadığını kime nasıl anlatacaksın?

Kalbinin yara almasını önleyemeden ve ona merhem olacak çareleri bile-medenden suskunluğun derin sularına gönülden demir attı. Her geçen gün daha da yorgun düştü. Hayatına dokunmuş ne varsa yorgun düştü. Sokağın duvara çivili yön levhası, telefon direğine kurulu terk edilmiş leylek yuvası, çınar altı mahalle kahvehanesi, cadde, meydan yorgun düştü. Sadece eski camiye çıkan aralık yol kendini bu yorgunluktan uzakta tutmuştu.

Yalnızlığın acı hasarı daha fazla kanamaya durmadan toparlandı. Çapaklı gözlerini sildi. Birkaç kelimeye sığabilecek koca bir hayatın bedenine yayılmış kırıcılı ağrısı ile son abdestini alır gibi abdestini aldı. Şimdilik yerinde olan aklına hücum eden karabasanları geride bırakarak odadan heveslice ayrıldı.

Merdivenleri yoktu evin, o yüzden şanslıydı. Hastalığının emaneti kısa ve hızlı adımlarla bahçeden dışarı adımını attı. Kimsesizliği evlat edinmiş bir sokaktan okulun hâkim olduğu yaşlı bir sokağa geçti. Tanırdı bu sokağı. Manavın zengin tezgâhını, berberin kırmızı meşin koltuklarını, hırdavatçıyı, ayakkabıcıyı... Taş duvarların arkasındaki göçüp giden hayatları iyi bilirdi. Çevresine baktı. Çocukları ne zaman görse gülümserdi. Yine öyle yaptı. Okul çıkışı çocukların koşarak yanından geçerken hırpalamalarını önemsemedi. Yol boyunca kısa ve hızlı adımlarla yürümeye devam etti. Tanıdık tanımadık herkese selam verdi. Sokağın başındaki ahı gitmiş vahı kalmış cumbalı evden bir zaman yola sarkan ve yanaklarını al al yapan avcı gözleri aramadan ede-medi. Evin köşesini kundaklı bebeği ile tutmuş dilenci kadını fark etti. Yüzünü beyaz bir tülbent ile sıkıca sarmıştı. Küçük kısık gözleri sürekli yön değiştire-rek çevresini süzüyordu. Bir süre kadının yanı başındaki yüksek merdivenin yer yer sıvası dökülmüş duvarına dayanarak dinlendi. Kadın rahatsızlık duydu. Belli belirsiz bir sürü laf söyledi. Karşı köşeyi göstererek oraya gitmesini istedi. Dilenci kadının sözleri ciğerlerine dikenli bir nefes gibi yayıldı, aklı yapış yapış oldu. Kendinden beklenmeyecek bir hamle ile oradan ayrıldı. Çocuklara ka-rıştı. Sokağın tamamlandığı yerden yürüdü. Gökyüzünü görmeyen, terk edil-mişliğe tutuşturulmuş cumbalı evlerin birinden beyaz bir güvercin havalandı.

Zorbalığa alışkın duman renginde bir kedi kuyruğunu oynatarak bacaklarına süründü. Ele avuca sığmayan yaşanmışlıkların tütsülü tesiri de onunla birlikte caminin aydınlık yoluna çıktı. Ne zaman içi daralsa önce mezarlığa uğrar, eşinin kabrini ziyaret eder, çalı çırpı ne varsa temizler, sonra da caminin yolunu tutardı. Yine öyle yapmıştı. Zamanın hırpaladığı aynı taşların arasından aynı kederin eşliğinde geçerken, aynı dünyanın biçimli biçimsiz esintileri onu yalnız bırakmadı.

İhtiyardı ama fazlaca düşkün değildi. Zarif adımlarıyla zayıf ve bükülmüş bedeninin ve de kurumuş ellerin şekli şemailine bakarak anlaşılır bir yaşam hikâyesi çıkarmaya çalışmak mümkün olmayacaktır. Mezarlık boyunca küçük büyük, eski yeni taşların cümlesinin gözü üstündeyken, her secdenin nurlu sıcaklığını hisseden bir ruhun hikâyesine dikkat kesilmek ise hiç de boşuna değildir. Ancak hatırlamanın ya da hatırlamamanın kârı yoktur artık, kimseye söylenecek bir söz de yoktur. Ne çoluk çocuk, ne akraba konu komşu ne de en yakın dostun, ardına düştüğün huzura ve diriliğe ilaçtır, ne de sakinliğin kucağı giderir yamacına yanaşan fırtınayı.

İçinde sivri yaprakları ve acı meyveleriyle arsızca büyüyen, büyüdükçe canını yakan bir hasretin kendine mahsus duasını zikrederek camiden içeri girdi. Namaz vakti değildi, henüz kimse gelmemişti. Tonlarca yükü çeker gibi ağır adımlarla öne doğru yürüdü, her zamanki yerine oturdu. Şapkasını itina ile sağ yanına koydu. Sonra koyun cebinden beyaz takkesini çıkarıp başına geçirdi, doksan dokuzluk kehribar tespihi parmaklarının arasına aldı. Kubbeye yakın revzenlerden sisli birer çizgi halinde sızan ışıklar bedeninin her yerine su gibi ulaştı. Başını bir derviş edasıyla usulca öne düşürdü, bir müddet öylece kaldı. Tespihi öptü, imamesi kibleye gelecek şekilde yere bıraktı. Gözleri kapanmak üzereyken alnını secdeye götürdü. Göğsünde merhamete muhtaç kanamalı bir yarayla yıllardır peşine düştüğü bir kapının eşğinde buldu kendini. Sonra beyaz bir güvercin, alçısı yıpranmış kırık renkli camların birinden kolayca geçerek içeri süzüldü. Tereddüt göstermeden sağ omzuna yakın bir yere kondu. Onu bahar çiçeklerini hisseder gibi hissetti, kokusunu bir meleğe benzetti. Eşine bakar gibi baktı. Kanatlarının altına sıkıştırıp yanına götürebileceğini düşündü. Küçük bedeni ile sığamayacak değildi ya. Yüzü güldü. Beyaz kanatlar, girecekleri kadar mavi gökten yer açtı. Gözlerini kamaştırmayan sakin bir aydınlığa çıktı. Boynundaki keşküllü köksüz bir ağacın yeni filizlenmiş dalına astı. Ahu gözlüsünü gördü. Yüzünden berrak sular akıyordu sanki. Çocuklarını ona doğru koşarken gördü ve onları düşerken gördü. Elini uzatmak istedi, olmadı. Canı acıdı. Yılkı atlarının üstünden, toprak damlı evlerinin bacasından, cumbalı konağın yanından geçti. Her şeyin başladığı ve bittiği yeri gördü. Secdede uzun süre kalmasından ve ak sakalının sürekli hareket hâlin-

de olmasından ruhunun enginliklerinde dolaşarak duasını çoğalttığı belliydi. Göğsü dizlerine biraz daha yaklaştı, alnı secde ettiği yere iyice gömüldü. Tüm sükûnetiyle derin bir soluk aldı. Nefesini, nefesinin her bir zerresini, gök kubbe altındaki bütün nefesleri tutar gibi tuttu. Kırıksık esmer ensesinden sakalına doğru birkaç damla ter aktı. Beyaz güvercin bir idi dört oldu, sonra dördü bir oldu. Kanatlandı, kanatlandıkça aydınlandı. Aydınlığın ardında efkârlı bir sessizlik kaldı.



FYODOR MİHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKİ

Türkçesi: Birsen Karaca

MUJİK MAREY¹

Ama tüm bu professions de foi² okumanın çok sıkıcı olduğunu düşünüyorum, bu nedenle bir anekdot anlatacağım, hatta anekdot da değil; sadece uzak geçmişte kalmış bir anı, nedense onu özellikle burada ve şimdi, halkla ilgili tezimizin sonunda anlatmak istiyorum. O zamanlar hepi topu dokuz yaşındaydım... ama hayır, en iyisi yirmi dokuz yaşımdan itibaren başlayayım.

Paskalya haftasının ikinci günüydü. Hava ılık, gökyüzü masmavi, güneş yükseklerde, “sıcak” ve parlaktı, ama içim sıkılıyordu. Kışınan dışında dolaşıyordum, sağlam ve ihtiyatla yapılmış çitin kazıklarını sayarken seyre dalmak alışkanlığım olmasına karşın içimden saymak gelmedi. Ertesi gün de hapis-hanede “bayram devam ediyordu”; kürek mahkûmlarını işe çıkartmamışlardı, sarhoşlar çoğunluktaydı, her an her köşeden küfürler, tartışmalar patlak veriyordu. Çirkin, iğrenç şarkılar, tahta ranzaların altındaki kâğıt maydanları³, kürek mahkûmlarından birkaçı, kendi arkadaşlarının kurduğu mahkemeler tarafından özel bir ölümle cezalandırıldıkları için ölesiye dövülmüş, üstleri koyun postu gocuklarıyla örtülmüş, tahta ranzaların üzerinde toparlanacak ve kendilerine gelecekler. Birkaç kez çekilen bıçaklar -tüm bunlar bayramın iki gününde oldu- beni hastalık derecesinde sarsmıştı. Hiçbir zaman sarhoş halkın taşkınlıklarına iğrenmeksizin katlanamamışımdır, şimdi ise burada, özellikle. Bu günlerde, yılda bir kez bu aşağılanmış insanların da eğlenmelerine izin vermek gerektiğini anladıkları için yöneticiler bile hapis-haneye göz

¹ Ф. М. Достоевский, Мужик Марей, в кнг.: Собрание сочинений в пятнадцати томах, <http://rvb.ru/dostoevski/otext/vol13/140.htm> (05.04.2016)

Not: Yazarın otobiyografisinden ve Ölü Bir Evden Hatıralar başlıklı denemeden de izler taşıyan “Mujik Marey” ilk kez periyodik olarak yayımlanan Yazarın Günlüğü’nde (1876 Şubat sayısında) yer almıştır. (Ф. М. Достоевский, Дневник писателя, Ежемесячное издание, 1876, Февраль).

² Günah çıkartmaları (Fransızca)

³ Maydan, hırsız jargonunda kâğıt oyunu. (yayıncının notu)

atmıyor, aramalar yapmıyor, şarapları toplamıyorlardı. Sonunda benim kalbimde de öfke ateşi tutuşmuştu. Politik suçlulardan Leh M-tski⁴'ye rastladım; bana karamsar karamsar baktı, gözleri parladı ve dişleri birbirine vurmaya başladı, dişlerini gıcırdatarak alçak sesle: "Je hais ces brigands!"⁵ dedi ve geçip gitti. Sarhoş olan Tatar Hazin'i sakinleştirmek için güçlü kuvvetli altı erkek aynı anda üzerine çullanıp vurmaya başladıklarında ben, aradan çeyrek saat geçmiş olmasına rağmen deli gibi koşarak çıktığım kışlaya geri dönüyordum; ölçüsüzce vurmuşlardı, bu vuruşlarla deveyi bile öldürmek mümkündü bu Herkül'ü öldürmenin zor olduğunu biliyorlardı fakat pervasızca vurmuşlar. Şu an dönerken kışlanın sonunda, köşedeki tahta ranzanın üzerinde neredeyse hiç yaşam belirtisi olmadan, hareketsiz yatan Hazin'i görüyordum; üstü koyun postu gocuğuyla örtülmüş yatıyordu, herkes etrafından sessizce kaçıp dağılmıştı: Sabah ayıkacağından emindiler, "Ama o vuruşlarla insan belki birden ölür de." Demir parmaklıklı pencerenin karşısındaki yerime usulca geçtim, ellerimi başımın arkasından bağlamış ve gözlerim kapalı sırtüstü yatıyordum. Böyle uzanmayı seviyordum: Uyuyana ilişmezler, bu sırada hayal kurmak ve düşünmek de mümkündür. Ama hayal kuramıyordum; kalbim endişeyle çarpıyordu, kulaklarımda M-tski'nin sözleri cınladı, "Je hais ces brigands!" Mammafi, izlenimleri betimlemek neye yarar; şimdi de bazen geceleri o anı rüyamda görüyorum, bana daha acı veren başka bir şey yoktur. Belki dikkatleri çekecektir, bugüne kadar yaşantımın kürek cezasıyla ilgili bölümü hakkında yazılı basında bir kez bile konuşmadım; Ölü Bir Evden Hatıraları, on beş yıl önce, hayal ürünü birisinin, güya kendi karısını öldürmüş bir suçlunun ağzından yazdım. Yeri gelmişken bir ayrıntı ilave edeyim, hâlâ pek çok kişi, karımı öldürdüğüm için kürek cezasına gönderildiğimi düşünür ve hatta şimdi de iddia eder bunu.

Ağır ağır hem gerçek anlamda unutulmuş hem de fark edilmeden anıların içinde kaybolmuşum. Kürek mahkûmiyetinde geçirdiğim dört yıl boyunca aralıksız tüm geçmişimi hatırladım, sanki önceki hayatımı anılarımda yeniden yaşıyordum. Bu anılar kendiliğinden depreşiyordu, çok azını kendi irademi kullanarak hatırlıyordum. Bazen belli belirsiz herhangi bir noktadan, bir çizgiden başlıyor, sonra ağır ağır kocaman bir tablo, güçlü ve eksiksiz bir izlenim oluyordu. Bu izlenimi analiz ediyor, önceden yaşanmış olana yeni çizgiler ekliyordum ve önemli olan onu düzeltiyordum, sürekli düzeltiyordum, bu benim tüm eğlencemdi. Bu kez nedense birden, hepi topu dokuz yaşında olduğum ilk çocukluk yıllarımdan bir an aklıma gelmişti, o anı sanki tamamen unutulmuşum ama özellikle sevdiğim çocukluk anılarımdandı. Köyümüzde

⁴ Leh M-tski. Aleksandr Muretski (doğ. 1820), 1846 yılında "komplo kurmak ve Leh çarlığına karşı ayaklanmaya teşvik eden eserleri yüzünden" kürek cezası çekiyordu. (yayıncının notu)

⁵ "Bu haydutlardan nefret ediyorum." (Fransızca)

geçirdiğim ağustos ayını hatırlıyordum: Kuru, ıslıl ıslıl ama bir miktar soğuk ve rüzgârlı bir gündü. Yaz bitiyordu, yakında, kış boyunca Fransızca dersleri yüzünden yine canımın sıkılacağı Moskova'ya gitmemiz gerekiyordu ve köyden ayrılacağım için çok üzülüyordum. Harman yerinin arkasına geçtim ve vadiye indikten sonra *Losk*'a çıktım -vadinin karşı tara-



findaki koruluğa kadar olan sık fundalığı böyle adlandırıyorduk. Gür fundaların arasına sindim ve işitiyorum, yakında, otuz adım uzaklıkta, tarlada, bir köylü toprak sürüyordu. Onun sabanı derin çektiğini ve atın zor ilerlediğini biliyorum, arada bir sesi bana kadar geliyor: “Ho-ho!” Köylülerimizin hemen hepsini tanırım ama şimdi toprak sürenin kim olduğunu bilmiyorum, bu benim için önemli de değil, işim başımdan aşkın, ben de meşgulüm: Kurbağalara vurmak için fındık dalından kendime sopa koparıyorum; huş ağacından yapılanların aksine fındık sopalar öyle güzel ve gevrek ki. İğde böcekleri ve mısır böcekleri de beni meşgul ediyor, onları topluyorum, çok zarif olanları var; küçük, çevik, kırmızı-yeşil, siyah benekli kertenkeleleri de seviyorum ama yılanlardan korkuyorum. Bununla birlikte, yılanlar kertenkelelere çok ender saldırırlar. Mantar burada az olur; mantar toplamak için akağaç ormanına gitmek gerek, ben de gitmeye niyetliyim. Mantarları ve yabani yemişleri, böcekleri ve kuşları, kirpileri ve sincapları, çürümüş yaprakların çok sevdiğim nemli kokusuyla ormanları sevdiğim kadar hayatımda hiçbir şeyi sevmemişim. Şimdi bile bunları yazarken, köydeki akağaç ormanımızın kokusunu öyle yoğun hissediyorum ki: Bu izlenimler hayatım boyunca benimle kalacak. Birden, derin sessizliğin içinde açık ve net bir çığlık duydum: “Kurt geliyor!” Çığlık attım ve korkudan kendimi kaybettim, çığlık çığlığa tarlaya, toprak süren köylüye koştum.

Bu, bizim köylü Marey'di. Bilmiyorum böyle bir isim var mıdır, ama onu herkes Marey diye çağırıyordu –elli yaşlarında, sağlam yapılı, oldukça boylu, koyu kumral geniş sakalı çok kırlaşmış bir adamdı. Onu tanıyordum ama o ana kadar onunla konuşmamı gerektirecek bir durum hemen hiç olmamıştı. Benim çığlığımı duyunca o da kısırağı durdurdu, hızla koşup vardıktan sonra bir elimle karasabana, diğeriyle de ellerine yapıştım, korkumu fark etmişti.

“Kurt geliyor!” diye bağırdım, nefesim kesilerek.

Bir an için bana inanıp başını kaldırdı ve istemsizce etrafa bakındı.

“Nerede kurt?”

“Bağırdı, birisi ‘Kurt geliyor’ diye bağırdı şimdi”... diye geveledim.

“Ne diyorsun, ne diyorsun, ne kurdu, sana öyle gelmiş, yalnızca! Burada kurt ne gezer!” diye mırıldandı beni yüreklendirerek. Ama ben tir tir titreyerek işli-
ne daha sıkı yapışmıştım, bembeyaz kesilmiş olmalıyım. Anlaşılan benim için korktuğu ve endişelendiğinden, huzursuz bir gülümsemeyle bana bakıyordu.

“Vay, korkmuşsun sen, tüh-tüh!” diye kafasını salladı. “Tamam, canım. Vay, oğul, tüh!”

Elini uzattı ve birden yanağımı okşadı.

“Ee, tamam artık, hadi, İsa seninle olsun, istavroz çıkart” ama ben istavroz çıkartamadım; dudaklarımın kenarı titriyordu ve sanırım, özellikle bu onu şaşkına çevirmişti. Tırnakları kararmış, topraklı kalın parmaklarını yavaşça uzattı ve sessizce seğiren dudaklarıma dokundu.

“Vay, tüh!” diye bir anne gibi ve uzun bir gülümsemeyle gülümsedi, “Tanrım, bu nedir, vay, tüh, tüh!”

Sonunda anladım, kurt yoktu, bana “Kurt geliyor” diye bağıyorlarmış gibi gelmişti. Bu arada, çığlık son derece açık ve netti ama bu türden çığlıkları (yalnızca kurtlarla ilgili değil) bir-iki kez daha önceden de duymuştum, bunu da biliyordum. (Sonra çocukluğumla birlikte bu halüsinasyonlar da geçip gitti).

“Şey, ben gidiyorum” dedim soran gözlerle ve uysalca ona bakarak.

Aynı anne gülümsemesiyle “Hadi git, ben senin arkandan bakıyorum. Seni kurda vermem!” diye ekledi. “Hadi, İsa seninle olsun, hadi git” dedi ve beni eliyle kutsadı, kendisi de istavroz çıkardı. Hemen hemen her on adımda bir arkama bakarak gittim. Marey ben giderken kısırağıyla durdu ve her dönüşümde bana başıyla işaret ederek arkamdan baktı. İtiraf edeyim, öylesine korktuğum için ondan utanıyordum ama hâlâ kurttan korkarak gidiyordum; daha vadinin ilk ambardan önceki yokuşuna tırmanırken korku tamamen uçup gitmişti ve aniden nereden çıkıp geldiyse bekçi köpeğimiz Kurt üzerime atladı. Kurt’la tamamen cesaretimi topladım ve Marey’e son bir kez dönüp baktım; artık yüzünü net olarak göremiyordum ama bana hâlâ sevgiyle gülümsediğini ve başıyla işaret ettiğini hissediyordum. Ona el salladım, o da bana el salladı ve kısırağı dokundu.

Uzaktan uzağa onun “Ho-ho!” diyen seslenişi yeniden işitildi ve kısarak karasabanı tekrar çekmeye başladı.

Neden bilmiyorum, tüm bunları yalnızca bir kez hatırladım ama hayret edilecek şekilde ayrıntılarıyla ve dakikası dakikasına. Birden kendime geldim ve tahta ranzanın üzerinde oturdum, hatırlıyorum, yüzümde hatıraların sessiz gülümsemesi hâlâ duruyordu. Bir an için hatırlamaya devam ettim.

Marey’den ayrılıp eve gidince, “maceramı” kimseye anlatmadım. Nasıl bir

maceraysa? Öyle ki Marey'i de çok kısa sürede unuttu. Sonra arada bir karşılaştığımda da onunla hiç konuşmadım, yalnızca kurtla ilgili değil, hiçbir konuda ve şimdi birden, yirmi yıl sonra, Sibiry'a'da, tüm bunları, son çizgisine kadar böyle açık bir şekilde hatırlıyordum. Demek ki olay, iradem dışında, sessizce kendiliğinden ruhuma işlemiş ve birden zamanı gelince hatırlamıştım, zavallı bir köylü mujiğin sevecen, annelere özgü gülümsemesini, istavroz çıkartmasını, kafasını sallayışını: "Vay, korkmuş, oğul!" demesini hatırlamıştım: Özellikle de sessizce ve uysalca, incitmeden seğiren dudaklarıma dokunan kalın, topraklanmış parmağını. Elbette, herhangi birisi de bir çocuğu cesaretlendirebilir ama gözlerden ırak gerçekleşen bu olayda sanki bambaşka bir şey oldu, ben onun oğlu olmuş olsaydım da bana ısıltı ısıltı, çok candan bir sevgiyle baksaydı belki; bunu yapması için onu kim zorlamıştı? O bizim kölemizdi, ben-se onun efendisinin oğluydum, beni nasıl okşadığını kimse öğrenmedi, bunun için kimse onu ödüllendirmede. Değil miydi ki çok küçük çocukları seviyordu? Böyle şeyler oluyor. Bu, gözlerden ırak gerçekleşmiş bir olaydı, boş bir tarlada, kaba, vahşi, cahil, üstelik o günlerde özgürlük beklentisi ve düşüncesi bile olmayan bir Rus kölenin ne kadar derin ve insani duygularla ve ne kadar hassas, neredeyse bir kadın zarafetiyle dolu bir kalbi olduğunu yalnızca yukarıdan Tanrı görebilirdi. Söyler misiniz, Konstantin Aksakov, halkımızın yüksek eğitiminden bahsederken bunu mu kastediyor?

Sonunda ranzadan kalktım ve çevreye bakındım, hatırlıyorum, bu bahtsızlara bambaşka bir açıdan bakabileceğimi ve mucizevi bir şekilde kalbimdeki her türlü nefret ve kinin birden tamamen yok olduğunu hissettim aniden. Karşıma çıkan kişilere bakınarak yürümeye başladım. Yüzündeki suçlu ifadesiyle ve sarhoşluğuyla, sarhoşlara özgü peltak sesiyle şarkısını anıran, kafası traşlı, bu kurnaz adam da belki bir Marey'di: Öyle ya onun kalbinin içine göz atmam mümkün değildi ki. O akşam M-tski'yle bir kez daha karşılaştım. Zavallı! Onun anılarında herhangi bir Marey ve bu insanlara karşı "Je hais ces brigands!"dan başka bir bakış açısı hiç olmamış. Hayır, bu Lehler o zamanlar bizden çok daha fazla şeylere katlandılar!

Ç a ğ d a ş İ r a n Ö y k ü s ü

SÂDİK HİDÂYET

Türkçesi: Arif Aytekin

GİRDAP

Homayun kendi kendine söyleniyordu:

“Acaba doğru mu?... Mümkün mü? O kadar genç, orada Şah Abdülazim Mezarlığı’nda binlerce ölü arasında soğuk, nemli toprak içinde yatmış... Kefen bedenine sarılmış! Artık ne baharın ilk gelişini ne sonbaharın bitimini ve ne de bugünkü gibi bunaltıcı hüzünlü günleri görebiliyor... Acaba gözlerinin ışığı ve o hoş sedası tamamen söndü mü?... O kadar şen ve hoş sohbet idi ki ...”

Hava kapalıydı, soluk bir buhar pencerenin camlarını kaplamıştı ve camın arkasından bir tabaka karın kapladığı komşu evinin çatısı görülüyordu. Kar pelteleri düzenli ve yavaşça kavisler çizerek çatının üzerine düşüyordu. Çatıdaki bacadan kapkara dumanlar eğri büğrü birbirine dolanarak boz bulanık gökyüzüne yükseliyor ve yavaş yavaş gözden kayboluyordu.

Homayun genç hanımı ve küçük kızı Homa ile oturma odalarında sobanın önünde oturuyorlardı. Cuma günleri toplandıkları bu odada genellikle mutluluk ve huzur hâkim olurdu, ne yazık ki o gün hepsi hüzünlü ve sessiz sakinlerdi. Hatta küçük kızları, o kadar ortamı şenlendiren hâline rağmen, alçı bebeğini yanına koymuş, solgun ve üzgün bir hâlde dışarıya bakıyordu. San-ki aralarında bir eksiklik olduğunu anlamıştı, Behram amcasının eksikliği idi bu, her zaman geldiği gibi bugün gelmemişti. O da ebeveynlerinin o kasvetli hâline sebep olan şeyin kendisi olduğunu seziyordu: siyah elbiseler, uykusuz kızarmış gözler ve havada kavisler çizen sigara dumanları bütün bunlar onun düşüncesini, sezgilerini kuvvetlendiriyordu.

Homayun sobadaki aleve dalmış bakıyordu fakat akli başka yerdeydi. Gayriihtiyari okulun kış günleri aklına gelmişti, bugünkü gibi bir karış kar yağdığında, teneffüs zili çalınca o ve Behram başkalarına fırsat vermiyorlardı, onların oyunu bu vakitlerde hep aynıydı: kartopunu kocaman bir yığın olana dek yerde yuvarlıyorlardı. Sonra çocuklar iki gruba ayrılıyordu, ondan siper

yapıyorlardı ve sonra kartopu savaşı başlıyordu. Şiddetli soğuktan yanmış elleriyle soğuğa aldırmandan birbirlerine kartopu atıyorlardı. Bir gün bu oyunu oynarken sulu bir kartopunu sıkıştırıp sertleştirerek Behram'ın yüzüne fırlattı ve onun alnını yardı. Nâzım⁶ Bey geldi ve sopayla birkaç sert darbeyi avuçlarına vurdu. Belki Behram ile dostlukları burada başladı, o günden ta bugüne kadar her ne zaman onun alnının yarasını görse nazımdan yediği dayığı hatırlardı. On sekiz yıllık bu zaman zarfında onların düşünce ve ruhları öylesine birbirlerine yakınlaşmıştı ki sadece birbirlerine söyledikleri çok mahrem düşünce ve sezgilerini değil aynı zamanda birbirlerine söylemedikleri fikirlerini bile anlayabiliyorlardı.

Fikir, zevk ve ahlak bakımından neredeyse aralarında bir fark yoktu. Şimdiye kadar aralarında en küçük bir görüş ayrılığı veya kırgınlık görülmemişti. Ta geçen gün sabah Homayun'u ofisindeyken arayıp Behram Mirza intihar etti, denilene kadar. Homayun at arabasına atlayıp yıldırım hızıyla hemen onun yanı başına gitti, yüzünü kapatan beyaz kanlı örtüyü yavaşça açtı. Kanlı kirpikler, yastığa dökülmüş beyni, halıya damlamış kanlar, akrabalarının ferad-ü figanları, bütün bunlar onu yıldırım çarpmış gibi sarsmıştı. Sonra gün batımına doğru onu toprağa emanet edene kadar adım adım tabutuna eşlik etti. Birini çiçek almaya yolladı, çiçekleri onun kabrine koydu ve sonra mahzun bir şekilde son vedasını yaparak evine geri döndü. Fakat o günden bugüne bir dakika bile huzur bulamadı, uyku gözlerine girmedi ve şakaklarındaki saçlara aklar düştü. Önünde bir paket sigara, peş peşe içiyordu.

Homayun ilk kez bu kadar derinden ölümün etkisinde kalıyordu fakat düşüncesi bir sonuca ulaşamıyordu. Hiçbir ilke hiçbir teori onu ikna edemiyordu.

Tamamen şaşkınlık içinde idi ve ne yapacağını bilemiyordu, bazen deliler gibi oluyordu, ne kadar çaba sarf ettiyse de unutamıyordu, onların dostluğu okulda başlamıştı ve kader onları birbirine bağlamıştı. Birbirlerinin acı ve mutluluklarına ortak olmuşlardı ve ne zaman Behram'ın bir resmine bakacak olsa bütün geçmiş hatıraları gözünün önünde canlanıyor ve onu görüyor: kızıl bıyıklar, birbirinden ayrık kömür gözler, küçük ağız, ince çene, uzun gülüşler ve kabarık göğsü bütün bunlar gözlerinin önündeydi. Onun öldüğüne inanamıyordu, hem de o kadar ani...! Behram onun hakkında ne fedakârlıklar yapmadı ki memuriyet için gittiğinde üç yıl boyunca Behram onun evine göz kulak olmuştu. Hanımı Bedri'nin⁷ ifadesiyle “ev ahalisinin ihtiyaçlarını eksiksiz yerine getirdi.”

Homayun hayatın ağır yükünü asıl şimdi hissediyordu, o kadar içten şu odada toplanıp saatlerce tavra oynadıkları, zamanın nasıl geçtiğinden haberle-

⁶ Nâzım: Okulda düzeni sağlayan müdür yardımcısı.

⁷ Bedri, Türkçedeki “Bedriye” ismine karşılık gelen Farsçadaki bayan ismi.

rinin olmadığı o günleri özlüyordu. Her şeyden daha çok onun canını sıkan ve ona işkence gibi gelen fikir buydu: “Onların o kadar tek yürek, tek düşüncede ve birbirlerinden gizli hiçbir şeylerinin olmamasına rağmen nasıl oldu da Behram intihar kararı hakkında ona hiçbir şey söylemedi? Ne sebep oldu? Delirdi mi yoksa ortada bir ailevi sır mı vardı?” Bütün bu soruları peş peşe kendi kendisine soruyordu. Sonunda şöyle bir fikre ulaştı, eşi Bedri’ye sığınarak ona sordu:

“Sen ne düşünüyorsun, Behram’ın neden intihar ettiğine dair bildiğin bir şey var mı?” Görünüşte örgüyle meşgul olan Bedri başını kaldırarak hiç beklemediği bu soruya isteksizce cevap verdi:

“Ben niye bileyim, yoksa sana söylememiş miydi?”

“Hayır... Sordum işte... Ben de bunu çok garipsedim... Yolculuktan döndüğümde değiştiğini hissetmiştim fakat bana bir şey söylemedi, onun bu donukluğunun sebebinin büro işleri ile ilgili olduğunu sanmıştım... Çünkü büro işleri onun ruhunu sıkıyordu, defalarca bana söylemişti... “ ama o hiçbir sorununun benden gizlemezdi.”

“Allah rahmet etsin! Ne kadar hayat dolu ve neşeliydi, bu işi ondan hiç beklemiyordum.”

“Hayır, görünüşte böyle yapıyordu. Bazen çok farklı oluyordu. Çok... Yalnız kaldığında... Bir gün odasına vardığımda onu tanıyamadım, kafasını ellerinin arasına almış, düşünüyordu. Benim şaşkınlığımı anlayınca hemen o havayı dağıtmak için gülmeye vurdu ve şakalar yaptı. İyi oyuncuydu, rolünün hakkını veriyordu.”

“Belki senin üzüleceğini düşünerek senden sakladığı bir şeyleri vardı. Seni düşünmüş. Sonuçta senin karın ve çocuğun var, hayatını düşünmen lazım. Ama O...”

Sanki onun intiharının hiçbir önemi yokmuş gibi başını çok anlamlı bir şekilde salladı. Sessizlik onları bir daha düşünmeye zorladı. Fakat Homayun eşinin sözlerinin düzmece, vaziyeti kurtarmaya dönük olduğunu düşündü. Sekiz yıl önce ona tapan eşi, aşka dair o kadar tatlı inanılmaz fikirleri olan kadın! Sanki şu an gözlerinin önünden bir perde açıldı. Behram’ın hatıralarına ilişkin eşinin sarf ettiği teselli lafları, onun karısından nefret etmesine sebep oldu. Behram’ın ölümüne yas tutmayan, bir nevi nesneleşmiş sözde akıl küpü, güya olgun ve hayata önem veren karısından iğrendi. Behram’ın intiharı için ortaya koyabildiği tek delil, onun çoluk çocuk sahibi olmaması idi! Ne kadar iğrenç bir düşünce, kendisini dünya nimetlerinden mahrum bırakan bir insanın ölümüne yas tutulmaz mı? Acaba bu pespayenin çocuğu benim arkadaşımından daha mı değerli? Hâşâ! Acaba Behram üzülmeye değmez mi? Acaba dünyada Behram gibi başka birini bulabilecek mi?

Onun ölmesi, bu kaşarlanmış doksanlık Seyyit Hanım’ın da yaşaması mı

gerekiyor! Bugün tipi ve kar içinde Paçenar'dan bastonunu yere vura vura gelmiş, ölü helvasını yemek için Behram'ın evini bulmaya çalışıyor. Bu, Allah'ın takdiri. Hanımının gözünde bu gayet doğaldır ve bir gün eşi Bedri aynen Seyyit Hanım gibi olacak. Şimdi bile makyajsız hâli oldukça çirkin görünüyor, gözlerinin ve sesinin hâli oldukça değişmiş. Homayun sabah erkenden işyerine gittiğinde, o hâlâ uykudadır. Gözlerinin altı kırışık ve canlılığını yitirmiş. Kuşkusuz eşi de aynı duyguları onun hakkında düşünüyor, kim bilir? Acaba o da değişmemiş mi? Acaba Homayun da hâlâ eskisi gibi merhametli, söz dinleyen ve yakışıklı mı? Acaba eşini aldatmamış mı? Ama neden bu düşünceler onun aklına gelmişti? Acaba uykusuzluk sebebiyle mi, yoksa arkadaşının dertli hatırası mı?

O vakit kapı açıldı, örtüsünü kenarından dışları arasına sıkıştırıp tutan hizmetçi büyük ve mühürlü bir evrakı getirip Homayan'un eline verdi ve gitti.

Homayun paketin üzerinde Behram'ın kesik kesik kısa yazılarını tanıdı. Hızlı bir şekildi onu açtı, içindeki kâğıdı çıkardı ve okudu:

“Şu an saat, gecenin bir buçuğu, tarih 13 Mehr 1311 (şemsi)⁸ ben Behram Mirza Ercan Pur kendi arzu ve irademle bütün varlıklarımı Homa Hanım'a bağışlıyorum- Behram Ercan Pur.”

Homayun şaşkın bir hâlde kâğıdı tekrar okudu ve şaşkınlık içinde kâğıt ellerinden düştü.

Bedri çaktırmadan gözaltından onu süzüyordu, ona sordu:

“Evrak kime aitti?”

“Behram.”

“Ne yazıyor?”

“Biliyor musun bütün varlığını Homa'ya bağışlamış...”

“Ne güzel adamdı!”

Bu latif şaşkınlık Homayun'u eşinden daha çok nefret eder hâle getirdi. Fakat onun bakışları elinde olmadan Behram'ın resmine kaydı. Sonra geri Homa'ya baktı. Aniden bir şey aklına geldi, kendiliğinden titredi. Sanki başka bir perde gözlerinin önünden çekildi: kızı Homa tamamen Behram'a benziyordu, ne kendisine çekmişti ne de annesine. Onlardan hiçbirisinin gözleri kömür gibi siyah değildi. Küçük ağız, ince çene, bütün yüz hatları tamamen Behram'a benziyordu. Şimdi Homayun, Behram'ın Homa'yı neden bu kadar çok sevdiğini daha iyi anladı ve hâlâ ölümünden sonra bile bütün varlığını ona bağışlıyor! Acaba Behram'ın bu kızı o kadar çok sevmesi, karısı ile gizli bir ilişkisi olduğu anlamına mı geliyordu? Ki o kadar onun can dostu idi, birbirlerine o kadar güvenleri vardı? Karısı yıllarca onunla ilişkide olmuş, bu süre boyunca onu aldatmış ve onunla alay etmiş ve şimdi de ölümünden sonra bu vasiyetnameyi,

⁸ 13 Mehr 1311 şemsi takvim, yaklaşık olarak 4 Ekim 1932 miladi takvime denk gelmektedir. Orijinal metinde 311 Şemsi yazılıdır.

küfür yerine geçen bu evrakı onun için göndermiş. Hayır, bütün bunları içine sindiremiyordu. Bu fikirler ılık gibi gözünün önünden geçti, başını dert sarmıştı, yanakları kızarmıştı, kızgın keskin bakışlarıyla Bedri'ye baktı ve dedi:

“Sen ne düşünüyorsun, haa!, Behram neden bu işi yapmış, yoksa onun kardeşleri yok muydu?”

“Bu çocuğu o kadar seviyordun ki, şimdi sevmesin!” Sen Bender Gez’de iken Homa kızamık oldu, bu adam on gün boyunca gece gündüz bu kızın yanı başında ona hemşirelik yaptı. Allah rahmet etsin!”

Homayun öfke ile dedi:

“Hayır, bu kadar da basit değil...”

“Nasıl, bu kadar basit değil? Herkes senin gibi, kızı ve eşinden üç yıl uzak kalacak kadar ilgisiz değil. Geri döndüğünde de bir halt etmeden elinde bir çift çorap bile getirmedin. Eğer gönül severse, el de verir. Senin çocuğunu sevmesi seni sevdiği anlamına gelir. Yoksa Homa’ya âşık değildi ki. Ayrıca sen görmedin mi, bu çocuğu gözbebeğinden daha çok severdi...”

“Hayır, sen bana doğruyu söylemiyorsun.”

“Ne söylememi istiyorsun? Ben anlamıyorum...”

“Sen anlamazlıktan geliyorsun”

“Ne yani? ... Biri intihar etmiş, öteki malını bağışlamış, şimdi benim mi hesap vermem gerekiyor?”

“Ben de senin bildiğin kadar biliyorum!”

“Nedir biliyor musun, ben işnelemelerden anlamam, git bir doktora görün, kafayı mı yedin, benden ne istiyorsun?”

“Benim bilmediğimi mi sanıyorsun?”

“O zaman, neden bana soruyorsun?”

Homayun’un sabrı taşıtı ve bağırды:

“Yeter. Yeter. Benimle alay ediyorsun!”

Sonra Behram’ın vasiyetnamesini buruşturup sobaya attı, yandı kül oldu.

Bedri elindeki mor örtüyü atıp ayağa kalktı ve dedi:

“Demek benimle inatlaşıyorsun? Kendi çocuğuna da acıımıyorsun?”

Homayun da ayağa kalktı, masaya yaslandı ve alaycı bir tonla dedi:

“Benim çocuğum mu? Benim çocuğum mu? Peki, neden Behram’a benziyor?”

Dirseği ile Behram’ın “hatem çerçevesi”¹⁰ fotoğrafına vurdu ve çerçeve yere düştü. Şimdiye kadar zorla kendisini tutan çocuk ağlamaya başladı. Bedri solmuş rengi ve tehditkâr bir edayla dedi:

⁹ Bu deyim (şimdi sevmesin), İran kültür havzasında ölen birinin gıyabında söylenince sanki sevdiği kişinin ölümünü istiyor, onu yanına çağırıyor anlamını çağırıştırılmaktadır.

¹⁰ Hatem: İran’ın İsfahan yöresine özgü daha çok sedef, fildişi ve ahşap işlemlerin kullanıldığı el sanatı.

“Senin amacın nedir? Ne demek istiyorsun?”

“Demek istiyorum ki sekiz yıldır beni aldatmışsın, alay etmişsin. Sekiz yıldır yüzümde tükürük lekesi gibi duruyorsun. Eş değil...”

“Bana... Kızıma...”

Homayun sinirle gülerek fotoğraf çerçevesini göstererek nefes nefese! Dedi:

“Evet, senin kızın... Senin kızın... Bak işte. Demek istiyorum ki artık gözlerim açıldı, neden mirasını bağışladığını anladım. Ne de merhametli bir babaymış! Ama sen dediğin gibi sekiz yıldır...”

“Senin evindeydim, her türlü eziyeti çektim, senin felaketine tahammül ettim, üç yıl yoktun evine baktım, sonra bana haberini getirdiler, Bender Gez’de pasaklı bir Rus kadınına âşık olmuşsun. Bütün iyiliklerime karşılık bu mu benim ödülüm! Artık bir şey bahane edemezsin, kızımın Behram’a benzediğini söylüyorsun. Ben dayanamıyorum, artık bir dakika bile bu eve bağlı kalamam. Gel kızım, gel canım... Gidelim.”

Homa solmuş, kendinden geçmiş bir hâlde tir tir titriyordu. Bu eşsiz karma karışık garip tartışmayı izliyordu. Ağlayarak annesinin eteğine tutunarak annesiyle kapıya doğru gittiler. Bedri cebinden kapı kilitlerini çıkardı ve sertçe Homayun’un ayaklarının önüne fırlattı. Homa’nın ağlama ve onların ayak sesleri koridorda gittikçe uzaklaşıyordu, on dakika sonra at arabasının tekerlek sesleri duyuldu, onları alıp soğuk karlar arasından götürdü. Homayun donup kalmıştı, yerinden kalkamıyordu, başını kaldırmaktan korkuyordu ve başına gelen bu olayların gerçek olduğuna inanmak istemiyordu. Kendi kendine soruyordu, belki kafayı yemiş veya korkunç bir kâbus görüyordu. Fakat gerçek olan artık bundan böyle bu ev kendisi için dayanılmaz hâle gelmişti. Artık o kadar çok sevdiği kızı Homa’yı bir daha göremeyecekti. Artık onu öpüp sevmeyecekti. Arkadaşının geçmiş hatıraları çirkin olmuştu. Hepsinden beteri eşi sekiz yıldır gizli bir şekilde en sevdiği arkadaşı ile birlikte olup ta bugüne kadar onun ailesini kirletmiş olmasıydı. Bütün bunlar, ondan gizli, o bilmeden olmuştu! Hepsisi iyi oyunculardı. Sadece o dolmayı yutmuştu ve içler acısı dalga konusu olmuştu. Baştan başa bütün yaşadıklarından bıktı, herkesten ve her şeyden umudunu kesmişti. Kendisini tamamen yalnız ve yabancı gibi hissetti. Başka bir çıkış yolu bulamıyordu, ya uzak bir şehre veya güneydeki uzak bir limana memuriyet için gidecek ve geri kalan hayatını orada tamamlayacak veya intihar edecekti. Öyle bir yere gitsin ki hiç kimseyi göremesin. Kimsenin sesini duyamasın, bir çukurda uysun ve bir daha da uyanmasın. Şimdiye kadar birlikte yaşadığı insanlar arasında anlayamadığı korkunç bir girdabın var olduğunu ilk defa anladı.

Bir sigara yaktı, odanın içinde birkaç adım attı, tekrar geri masaya yaslandı. Pencere camının arkasından kar pelteleri; yavaş, düzenli ve umursamaz gizemli bir müziğin sesiyle havada raks eder gibi çatıya düşüyordu. Elinde ol-

madan güzel ve hoş günler aklına geldi, anne ve babasıyla Irak'ta kendi köyle-rine gidiyorlardı. Gündüzleri kendi başına çimenlerin arasında ağaç gölgesinde uyuyordu, Şir Ali harman arabasına oturup sigara takımını hazırlayıp doldur-duğu o yerde, başında kırmızı örtü olan kızı saatlerce orada babasını bekliyor-du. Harman arabası kederli sesiyle altın sarısı buğday bağlarını eziyordu. Sırt-ları kırbaçlardan yara bere içinde kalmış uzun boynuzlu ve geniş alınlı öküzler akşam gün batımına kadar kendi çevrelerinde dönüyorlardı¹¹. Onun durumu şimdi aynen bu öküzler gibiydi. Bu hayvanların ne hissettiklerini şimdi anlı-yordu. O da şimdiye kadar bütün hayatı boyunca gözü kapalı kendi çevresin-de dönmüş, yularlı katır gibi. Özetle: harmanda dönen öküzler gibi, küçük gümrük odasında her zamanki tekdüzeyle masanın arkasına oturup ve aynı kâğıtları karaladığını hatırladı, o arada iş arkadaşı bazen saatine bakarak esni-yordu, tekrar kalemi eline alıyordu, o sayıları kâğıda yazıyordu, karşılaştırıyor, topluyor ve defterleri evirip çeviriyordu. Ama o zaman tek bir mutluluğu vardı, her ne kadar gözleri, düşüncesi, gençliği ve gücünün yavaş yavaş azaldığını bil-se de geceleyin Behram, karısı ve kızının gülümseyişlerini gördüğünde bütün yorgunluğu geçiyordu. Ama şimdi üçünden de nefret ediyordu. Onu bu hâllere düşüren de o üçüydü.

Ani bir karar almış gibi masanın arkasına geçti, oturdu. Seyahat ettiğinde sürekli yanında taşıdığı küçük tabancasını çekmecedan çıkardı. Kontrol etti, mermiler yerindeydi, siyah soğuk borusunun içine bakıp, onu yavaşça şakağı-na dayadı, fakat Behram'ın kanlı yüzü gözünün önüne geldi. Sonra onu panto-lonun cebine koydu.

Tekrar ayağa kalktı. Koridorda paltosunu ve çizmelerini giydi. Şemsiyeyi de alıp dışarı çıktı. Sokak boştu. Kar pelteleri yavaş yavaş kavisler çizerek düşü-yordu. Duraksamadan ve nereye gideceğini bilmeden yola düştü. Evinden, bü-tün başına gelen bu korkunç olaylardan o kadar çok usanmıştı ki uzaklaşmak, kaçmak istiyordu.

Farkında olmadan soğuk, beyaz ve gamlı bir sokakta buldu kendini. Fay-ton tekerleklerinin bıraktığı izlerde çukurlar, tümsekler oluşmuştu. O yavaş ve uzun adımlarla yürüyordu. Bir otomobil yanından geçti, caddede biriken karlı su ve çamuru onun yüzüne ve başına sıçrattı. Durdu üstüne başına bak-tı, çamur deryasına batmıştı, bu olay sanki onu kendine getirdi. Yol arasında kibrit satan küçük bir erkek çocuğu ile karşılaştı. Onu çağırdı. Bir kibrit satın aldı fakat yüzüne dikkatle baktığında, çocuğun siyah gözleri, küçük dudakla-rı, sarı saçları olduğunu fark etti. Behram'ı hatırladı, titredi ve tekrar yola ko-yuldu. Aniden bir dükkânın önünde durdu. Alnını cama yapıştırdı, külahını

¹¹ Ç.n: Daire şeklindeki harman yerinde hızla dönen çift öküzleri yukarıdan bakana suda oluşan gir-dap gibi görünür.

düşürecek kadar yaklaşmıştı. Camın arkasında oyuncaklar istiflenmişti. Kolu ile camın üstündeki buharı silmek istedi ancak bu mümkün olmadı. Kırmızı yüzlü ve mavi gözlü büyük bir bebek onun önündeydi, gülüyordu, dakikalarca ona mat mat bakıp düşündü. Bu bebek Homa'nın olsaydı, kim bilir, onunla ne kadar çok mutlu olurdu. Mağaza sahibi kapıyı açtı. Tekrar yola düştü, iki sokak ileri gitti. Yolunun üzerinde tavuk satan adam tezgâhın yanında oturuyordu, sepetinde ayakları birbirine bağlı üç tavuk ve bir horoz vardı. Kırmızı ayakları soğuktan titriyordu. Önünde kar üstüne kırmızı kan damlaları dökülmüştü. Biraz ileride yırtık gömleğinden kolları dışarı çıkan küçük bir erkek çocuğu evin kapı girişinin önünde oturuyordu.

Mahallesini ve yolunu bilmeden bütün bunların farkına vardı, gelen karı hissetmiyordu, yanına aldığı kapalı şemsiye öylece elindeydi. Başka boş bir sokağa girdi, bir evin önündeki basamağa oturdu, kar daha da hızlanmıştı, şemsiyesini açtı. Yorgunluktan bitkin düşmüştü, başı ağırlaşmıştı, gözleri yavaşça kapandı.

Yoldan geçen birinin sesi onu uyandırıp kendine getirdi, ayağa kalktı, hava kararmıştı. O gün başından geçenleri tekrar hatırladı. Ayrıca yırtık gömleğinden kolları dışarı çıkan, evin kapı eşiğinde gördüğü küçük kel çocuğu, kızarmış ıslak ayaklarıyla sepetin üzerinde soğuktan titreyen tavukları ve karın üstüne damlayan kan damlalarını hepsini hatırladı. Biraz acıktığını hissetti. Pastaneden tatlı ekmek aldı, yolda yiyerek ve iradesiz bir şekilde gölge gibi sokaklarda dolanıyordu.

Eve ulaştığında gecenin ikisiydi. Koltuğunun üzerine rahatça uzandı. Bir saat sonra soğuğun etkisiyle uyandı, üstünü değiştirmeden yatağına uzandı ve yorganı başına çekti. Rüyasında, kibrit satan çocuğu siyah elbiseler giymiş bir hâlde masanın arkasında bir odada oturduğunu, masanın üzerinde mavi gözleriyle gülümseyen büyük bir bebek oynadığını, masanın önünde üç kişinin elleri göğüslerinde durduklarını gördü. Kızı Homa o sırada odaya girdi. Elinde bir mum vardı. Onun ardından kanlı beyaz maskeli bir adam girdi. Öne gitti, o kibrit satan küçük kızın ve Homa'nın elinden tuttu. Kapıdan dışarı çıkmak istediğinde elinde tabanca olan iki tane el perdenin arkasından çıktı. Homayun korku ve dehşet içinde baş ağrısıyla rüyadan fırladı.

İki hafta hayatı hep bu şekilde geçti. Gündüzleri işyerine gidiyordu, fakat geceleri oldukça geç eve uyumak için geri dönüyordu. Bazen akşamları farkında olmadan yolu Homa'nın okuduğu kız okuluna düşüyordu. Teneffüs aralarında duvarın arkasında gizleniyordu, maazallah olmaya kayınbabasının hizmetçisi Meşhedi Ali onu görsün. Tek tek çocukları izlerdi fakat Homa'yı onların arasında göremiyordu, ta ki Kirmanşah gümrüğüne tayin talebi kabul edilene kadar.

Hareketinden bir gün önce Homayun bütün işlerini tamamladı, hatta otogar-

dan biletini kestirdi, valizleri hazır olmadığından ve bilet satanın ısrarıyla o günün akşamına Kirmanşah’a aldıkları bileti ertesi gün sabah erken saat ile değiştirdi.

Evine vardığında doğrudan odasına yöneldi, çalışma masasına gitti. Mor işlemeli bir bez ve Behram’ın gönderdiği vasiyetname paketi orada masanın üzerinde bırakılmış duruyordu. Paketi sinirle parçalayıp açtı fakat o gün aceleden fark etmediği, bir evrak parçasını gördü. Sonra kâğıtları masanın üzerine dizdiğinde şöyle okudu:

“Kuşkusuz bu kâğıt ölümümden sonra sana ulaşacak. Biliyorum ki bu ani kararımın dolayısı çok şaşıracağını. Çünkü hiçbir işi sana danışmadan yapmadım fakat aramızda hiçbir sır kalmasın diye itiraf ediyorum ki eşin Bedri’ye âşık idim, dört yıl boyunca kendimle savaştım, sonunda galip geldim, içimde uyanan devî öldürdüm, sana ihanet etmemek için. Kabul edilmesi umuduyla vasiyetimi çam sakızı çoban armağanı kabilinden Homa Hanım’a bırakıyorum. Sevgilerle Behram.”

Homayun bir müddet odaya donmuş bir hâlde baktı. Şimdi artık Homa’nın kendi çocuğu olduğundan hiçbir şüphesi yoktu. Acaba Homa’yı görmeden buralardan gidebilir miydi? Kâğıdı birkaç kez daha okudu, cebine koydu ve evden dışarı çıktı. Yol üstünde oyuncak satan bir mağazaya girdi, hiç tereddüt etmeden kırmızı yüzlü ve mavi gözlü büyük bebek oyuncuğu satın aldı ve kayınbabasının evine doğru gitti, ulaşınca hemen kapıyı çaldı. Evin hizmetçisi Meşhedi Ali Homayun’u görünce gözleri dolarak dedi:

“Vah başımıza gelenler! Homa Hanım!”

“Ne oldu?”

“Ağa, bilmiyorsunuz, Homa Hanım sizin yokluğunuza dayanamıyordu, her gün ben onu okula götürüyordum. Pazar günüydü, şimdiye kadar beş gün oldu, o akşam okuldan kaçmış. Demiş ki, canım babamı görmeye gidiyorum. O kadar telaşlandık ki. Yoksa Muhammed size söylemedi mi? Karakola telefon ettik, iki kez ben evinize geldim”

“Ne diyorsun? Ne oldu?”

Hiç ağa, bizim eve getirdiklerinde akşamdı. Yolu kaybetmişti. Soğuktan zatüre oldu. Ölene kadar hep sizi sayıklayıp durdu. Dün onu “Şah Abdülazim” mezarlığına götürdük, Behram Mirza’nın kabrinin yanında toprağa emanet ettik.

Homayun bakışlarını Meşhedi Ali’ye dikti, buraya gelindiğinde kucağındaki bebek kutusu yere düştü. Sonra deliler gibi paltosunun yakasını yukarı çekti ve büyük bir ızdırıp ile otogara doğru gitti. Artık valiz toplamasına gerek yoktu, akşam arabası ile mümkün olduğunca erken gidebilirdi.

Ç a ğ d a ş S u u d i A r a b i s t a n Ö y k ü s ü

MUHAMMED ER-RÂŞİDÎ

Türkçesi: Mustafa İsmail Dönmez

BEKLEYİŞ

Güneşin kavurduğu kızgın asfalt, kadının çıplak ayaklarını yakıyor; me-calsiz ve yavaş adımları bu kısa yolculukta defalarca duraksıyordu. Kadın, ayak parmaklarını büzerek asfaltın sertliğine parmak uçlarıyla karşı koyuyor; ayak tabanını kavisli duruma getirerek ter içindeki vücudunu asfaltın sıcakından korumaya çalışıyordu.

Yıllardır acının ve yaşlılığın yağmurunu yemiş bedeni, bu defa derisini yakan sıcaklığın ve çektiği acıların şiddetli kırbacı altında inliyordu. Yürümekte zorlanan kadının adımları ne zaman kesilse adam nefeslenmesine dahi fırsat tanımadan oflayarak onun iki büklüm sırtına vuruyor, nefret ve tiksinti dolu sözlerle onu yürümeye zorluyordu. Kadın, adamın elini omuzlarının arasında hissettiğinde nefesi kesilircesine dikkatle ve korkuyla adım atmaya çalışıyordu.

Başı önde, görmeyen gözleriyle ilerleyebilmek için uğraşıyor; çektiği acılar ve tükenmek üzere olan nefesi yetmiyormuş gibi bir de adamın içindeki dinginliği bozan, azarlayıcı ve paylayıcı bağrıışlarının neden olduğu korkuya dayanmaya çabalıyordu. Bir adım daha atabilmek için... Mahkûm olduğu karanlığa rağmen yoldaki zorluk ve engelleri de kendi başına aşması gerekiyordu.

Yol, her ikisini de insanlarla dolu bir binanın önüne getirdi. Geniş, düz mermer zeminin önünde adam, kadını omuzlarından tutarak yüzünü kendine doğru çevirdi. “Sıran gelene kadar burada otur. Sonra hemşire gelip seni alacak, doktorun yanına götürecekt.” dedi ve oradan hızla uzaklaşarak kendini arabaya attı, uzun caddenin kalabalığında gözden kayboldu.

Kadın, bir süre ayakta bekledi. Adamın uzaklaştığından emin olunca da etrafı eliyle yoklayarak oturacak bir yer aradı. Mermerin pürüzsüz yüzeyini parmaklarıyla sildi. Avuçlarını mermere bastırarak oturacağı yeri belirlemeye çalıştı. Dizlerini yavaşça bükerek acının kırıksıklıkları yüzünde alelacele bir harita çiziyordu. Ellerinden destek alarak oturmayı başardı. İniltilerini derin

bir nefesle sonlandırdı.

Kirli başörtüsünün bir ucuyla yüzündeki teri sildi. Sonra boynunda halkalar hâlinde sıralanan kırışıklıkların arasını kuvvetlice ovuşturdu. Zehir gibi yakan kavurucu rüzgârdan korunmak için örtüsünün ucuyla ağzını gizledi. Ardından düşüncelere daldı.

Caddenin gürültüsü, yakından ve uzaktan geçen insanların aceleci adımları ile kadın korkuya kesiyordu. Kulakları birçok detayı fark ediyor, ancak künhüne varamıyordu. Ara sıra birileri elini tutup parmaklarının arasına kâğıtlar sıkıştırıyordu. Kadın dokunma hissiyle bunların kâğıt para olduğunu anlamıştı. Değeri düşük olduğu belli banknot riyaller... Yüzünü şaşkın bir ifadeyle para veren kişiye doğru çeviriyor, ancak bir söz yerine uzaklaşan adımların sesini duyuyordu yalnızca.

Uzaklaşan adımlar, boğazında düğümlenen sorular bırakıyordu geride: “Neden bana sadaka veriyorlar? Niçin bana para veriyorlar? Ne zamandır hastanelerde para dağıtılır oldu? Ben dilenmek için gelmedim buraya. Doktora görünmek için, beni yiyip bitiren acılarımın tedavisi için buradayım. Sabah beni buraya attı, bir daha da dönmedi. Keşke şimdi gelse de durum nedir, ne değildir, bana haber verse.”

Yüz ifadesine şaşkınlık ve sorular hâkimdi. Bu sırada, bir adam acıma ve hüznü dolu bakışlarla yanından geçip gitti. Gözleri kadının yüzündeki perişanlığı heceliyordu âdeta. Mermerin arkasındaki cam kapıya yöneldi. Kapı açılınca klimaların soğuk esintisi yüzüne çarptı. İçeri girdi, yan yana dizilmiş mağazalara yöneldi.

Bekleyişinin ilk saatinde kadının bedenindeki acılar hunharca sabrını kemiriyor, ikinci saatinde açlık iştahla bağırsaklarını dişliyordu. Üçüncü saatinde ise su, imkânsız bir hayale benzeyen umuda dönüştü.

Bir süre sonra tüm bunları unuttu. Utanç, yaşlı yüzünün detaylarını eritiyordu. Yanından geçenlerin idrarla ıslanan elbisesini görmemesi için dizlerini sıkıca birbirine yapıştırdı. Tuvaletini yapmak için onu gözlerden uzak bir yere götürecek kimseyi bulamamıştı.

Birkaç saat önce onu fark eden adam, yorucu bir gezintinin ardından dolgun poşetlerle kapıdan geçti. Kadının hâlâ orada oturduğunu görünce elindekileri bir kenara bıraktı, ona doğru yürüdü ve onu başından öptü. Kadın korkuyla gözlerini yukarı doğru kaldırdı. Adam, kadını kocamış hâline rağmen gözyaşları içinde görünce kalbini besleyen tüm damarların eridiğini hissetti. Gözleri dolarak sordu:

“Teyzeciğim burada ne yapıyorsun?”

“Sabahtan beri sıramı bekliyorum.”

Adam şaşkın gözlerle kadına baktı:

“Ne sırası?”

“Doktora görünme sırası.”

“Ne doktoru? Burada doktor falan yok ki!”

Sözcükler kadının boğazında düğümlendi. Sessizce gözyaşlarına boğuldu.

“Beni buraya getirdi ve hemşirenin sıram gelince beni doktorun yanına götüreceğini söyledi.”

“Kim getirdi seni buraya?”

Gök kubbeye yayılan ezan sesini bastırırcasına ağlayarak cevap verdi kadın:

“Oğlum!”

Adamın şaşkınlıktan ağzı açık kaldı.

Arkalarındaki dükkânlar ise öğle namazı için birer birer kapanmaya başlamıştı.



AHMET TOPBAŞ

SANRI

Nermin Hanım yıllardır Kaçkar Dağları'nın eteklerinde, meşe ağacından yapılma tek katlı bir evde yaşıyordu. Komşularının söylediğine göre kendi hâlinde yaşayan bir kadındı. Atıyla gezintiye çıkmadığı zamanlarda evinden ayrılmazdı. Biriyle konuştuğuna şahit olan da yoktu.

Bir sabah Kaçkarların üzerinde beliren o tuhaf bulutların altında -Nermin o bulutları uskumruya benzetirdi hep- atını eyerleyip yola koyuldu. Vadi tabanına doğru seğirtip nehre ulaştığında bulutların toplanmaya başladığını gördü. Atını uygun bir yere bağlayıp çadırını kurdu. Kayaların dibinde, ağaç kovuklarında ya da nemli toprağın üzerinde bulduğu mantarların birazını yanına aldı. Güzel bir ateş yakıp yemek yapmayı planlıyordu.

Şimdi, kararmış göğün altında, Selim'le birlikte yaptığı işleri hatırlıyordu. Ne zaman bir şeyler yapmak istese gözlerini yumup Selim'in nasıl yaptığını hatırlamaya çalışırdı. Eline tam oturan manda boynuzundan yapılma kabzayı sımsıkı tutardı Selim. Tek yöne doğru açılmış bıçağın sırtından destek alıp yontardı. Eline aldığı ağaç parçası şekil aldıkça yüzüne bir gülümseme yayılırdı.

Yıllar önce ailesiyle birlikte yerleştiği o köyde tanışmıştı Selim'le. Şehirden yeni gelmiş bir diplomatın kızıydı o zamanlar. Selim ona ata binmeyi, ava çıkmayı öğretmişti. Nasıl ateş yakması gerektiğini, hangi ağaçtan nelerin yapılabileceğini ondan öğrenmişti. Bazen gökyüzünü işaret eder ve bulutları gösterirdi. Hangi bulutun yağış getireceğini bilirdi. Günün birinde şehre döneceğini bile bile sevmişti Selim'i.

Babasının tutuklandığı o gün köye askeri jipler geldiğinde ormanın içindeki dağ evine götürmüştü onu. Nermin o günü iyi hatırlıyordu. Günlerce köye dönememişlerdi. Babasının götürüldüğü haberi gelince ne yapacağını bilememiş, ilk defa sevdiği adamla babası arasında kalmıştı. Ya babasının peşinden gidecekti ya sevdiği adamla kalacaktı. O gün sevdiği adamı geride bırakıp atını dörtlüye sürmüştü. Sonrasında ne babasını bulabilmişti ne de sevdiğinden bir haber alabilmişti.

Kendini nehrin akışına kaptırıp ne yonttuğunu bilmeden bir süre bıçağını savurduktan sonra kendine geldi Nermin. Yonttuğu iki ayak üzerine bir dal parçasını astı. Üzerine çaydanlığı taktı. Etraftan topladığı bitki yapraklarını, çam iğnelerini suya katıp bir ağaca sırtını verdi. Gözlerini yumdu. İlk gök gürültüsünü de o zaman duydu. Hava serinlemeye başlamıştı.

Ansızın, sanki üstünden çılgık çılgı kuşlar geçiyormuş gibi birdenbire çıkıp gelmişti. 14-15 yaşlarında sarışın, dalgalı saçlı bir çocuktü bu. Ağaçların ardında birdenbire ortaya çıkınca Nermin ister istemez tedirgin olmuştu.

Merhaba, dedi Selim. “Acaba benim için yemeğiniz var mı? Uzun süredir bir şey yemedim de.”

Elbette, gel bakalım çocuğüm, otur şöyle, dedi. Otlardan hazırladığı döşegi işaret etti. “Söyle bakalım adın ne senin?”

Selim, dedi çocuk otların üzerine otururken. Çocuğun eline bir çatal verdi. Al bakalım, dedi. “Karnını güzelce doyur.” Çocuk hızlı lokmalarla yemeye başladı. Bu sırada Nermin çocuğu süzüyordu.

“Ailen nerede, buraya nasıl geldin? Haberleri var mı senin burada olduğundan?” Selim cevap vermedi. Yemeğini yemeye devam etti. Bir süre sonra hava karardı. Artık gök gürültüsü yakınlardan geliyordu. Ardından yağış başladı. İplik iplik yağın yağmurun altında bir süre oturdular.

Hadi bakalım, dedi Nermin. “Ailenin yanına götüreyim seni. Annen merak etmiştir.” Meraklı gözlerle çocuğu süzdü. Çocuk ilgisiz bir şekilde ağaçlara bakıyordu. Bu sırada Nermin toparlanmaya başladı. Eşyaları atın terkisine yerleştirdi. Sorgulayan bakışlarla çocuğa baktı.

Bugün sizinle kalabilir miyim, dedi Selim. “Bana çok iyi davrandınız.” Nermin şaşırılmış bir yüzle bakakaldı. Olmaz çocuğüm, dedi. “Ailen merak eder, geri dönmen lazım.” Selim omuzlarını düşürüp dudaklarını büzdü sonra gerisin geri döndü ve yalpalayarak yürümeye başladı. Nermin bir anlığına atın dizginlerini düzeltmek için bakışlarını kaçırdığında çocuk birdenbire ortadan kayboldu. Çocuğun ani gidişine bir anlam veremeyip şaşkın bakışlarla etrafa göz gezdirdi. Sonra atının ipini çözdü ve patika boyunca ilerlemeye başladı.

O akşam erken sayılabilecek bir saatte uyudu. Gece yarısına doğru ahırdan gelen seslerle uyandı. Avşar’ın kişnemesi eve kadar geliyordu. Gecenin bu saatinde ahırda tepinen at hayra alamet değildi. Üzerine sabahlığını giyip ahıra vardığında Selim’i saman balyalarının üzerine oturmuş bir hâlde buldu.

Evladım bu saatte ne işin var burada, dedi. “Nasıl geldin buraya kadar?”

“Siz beni getirmeyince kendim geldim.”

“Annemi babanı hiç mi düşünmedin? Ya başına bir iş gelseydi. Geri dön hemen, haydi!”

“Dışarısı çok soğuk. Yarın gitsem olmaz mı? Üstelik karnım da çok aç.”

Nermin ne yapacağını düşünmeye başladı. Başının derde gireceğini düşünüyordu. Ahırdan çıkıp etrafı kolaçan etti. Ardından çocuğu eve aldı. Bu çocukta tarif edemediği bir şeyler vardı. Çocuk sanki yıllar öncesinden çıkıp gelmişti. Yüzü çok tanıdık geliyordu. Gözleri, çıkık elmacık kemikleri, gülümseğinde ortaya çıkan gamzesi...

Yıllar önce dağ evinde bir başına bırakarak terk ettiği adama, Selim'e çok benziyordu Onun gibi gülüyor onun gibi konuşuyordu. At üstünde dağları ve ovaları aşıp azgın nehirleri geçişini, Kaçkarların ulu ormanlarına, buraya gelişini anımsadı. İnsan yitirdiğini geçmişinde mi arardı? Bu çocukta yitirdiği ne olabilirdi?

Ona ekmek arası bir şeyler hazırladı, ayran doldurdu. Çocuk ocağın önüne oturdu. Sonra duvarda asılı duran hançeri gördü. Almak için uzandı, yetişemedi.

“Sakın elleme onu!”

“Ama çok beğendim. Onu bana verir misiniz?” Gözlerini kısıp Nermin'e baktı.

Hayır alamazsın, dedi Nermin. “Sana göre değil o.” Çocuk isteksizce kıpırdandı sonra yerine oturdu. Ekmeğini yemeye devam etti.

İlerleyen günlerde Nermin bütün bunları unutup günlük işlerine döndü. Kırılacak odunları kırdı, evin damını tamir etti sonra yalnız olduğunu fark etti. Kaçkarların ulu ormanlarında bir başına yaşamak zorunda oluşunu düşündü. Toprağa temas edip ata binmek, yağmur altında ava çıkıp ormanda gezinmek insanı onarırdı ama yarım kalmışlığını tamir eder miydi?

Yaşamak için doğayla savaşmaya gerek olmadığını, doğanın insanı tamamladığını söylerdi Selim. Doğayla yaşadıkça doğa da seni yaşatacak, derdi. “Peki ya Selim? Onu niye yalnız bıraktım?”

Akşam yemeğini yediği sırada kapı şiddetle sarsıldı. Kapıyı açınca soğuktan büzüşmüş ellerini ısıtmaya çalışan Selim'i gördü. Bu sefer yanında bir de horoz vardı.

“Yine mi sen! Benden ne istiyorsun çocuğum? Ailen yok mu senin?”

Bunu sizin için getirdim, dedi Selim. “Beni içeri almayacak mısınız?” Elinde tuttuğu horozu uzattı. İşin gerçeği çocuğu içeri almak istemiyordu. Bu çocuk yüzünden başı derde girecekti. Çocuk içeri girmek için nazik bir hareketle Nermin'i kenara itti sonra da horozu salıverdi.

“O horozu nerden buldun? Yoksa hırsızlık mı yaptın?” Selim ilgisiz bir şekilde etrafına bakıyordu. Ansızın belinden bir hançer çıkarıp Nermin'e uzattı.

Bunu geçen sefer sizden almıştım. Benim olabilir mi, dedi. Hançeri doğruca Nermin'e uzatıyordu. Soğuk bakışlarında bir istekten çok kararlılık vardı. Nermin tutunacak bir yer aradı. Sendelememek için kapıdan destek aldı. Neye

uğradığını şaşırmişti. İlk kez yalnız olmaktan korkmuştu.

Ne ne nerden buldun sen onu. Çabuk ver onu bana, dedi. Elleri titriyordu. Ayaklarındaki kanın çekildiğini hissediyordu. Çocuk el çabukluğuyla hançerin kılıfını çıkardı. Parmağıyla sıvazladı.

“Ama çok güzel değil mi? Hem sizde başka bir bıçak daha var. Bu bende kalsa olmaz mı?”

Nermin ne yapacağını kestiremedi. İlk defa kendisini bu kadar çaresiz hissediyordu. Nefes alış veriş sıklaştı. Terlemeye başladı. Elleri titriyor, ayakları üşüyordu.

Çabuk, dedi. “Çabuk çık evimden. Hemen git buradan.” Selim boş gözlerle bakıyordu. Sonra kayıtsız bir tavırla içeri odaya gitti. Nermin peşinden gitmek istedi, sonra vazgeçti. Keşke evinde bir telefon olsaydı. En azından yardım çağırabilirdi. Dışarı çıkıp yardım istemeyi düşündü. Kimi tanıyordu ki? Belki komşularına gidebilir, yardım isteyebilirdi. Derdi ki evimde bir hırsız var. Selim’in hediyesi hançerimi çalmış. Selim kim diye sorarlarsa ne diyecekti? Eski kocam derdi. Ama ya yardım etmezlerse? Bir çocukla mı başa çıkamadın hanım? Gönder gitsin, diyebilirlerdi. Dışarı çıktı, kapıyı arkadan kilitledi. Aşağıda ışıkları görünen evlerden birine doğru koşmaya başladı.

Kapıyı evin babası açtı. Kusura bakmayın, dedi. “Ben az ilerdeki evde oturuyorum. Bir süredir evime gelip giden biri var. Evime zorla giriyor ve peşimi de bırakmıyor dahası o bir hırsız. Hançerimi çalmış. Korkuyorum, lütfen bana yardım edin.”

Durun bir dakika, dedi adam. Önce bir soluklanın, sakın olun. Evin hanımı bir bardak su getirdi. Bir süre sakinleşmesini beklediler. Bu akşam, dedi Nermin. Akşam yemek yiyordum, kapı çaldı. Açtığımda yine o gelmişti. Bu sefer elinde bir horozla içeri girdi. Bir de benden çaldığı hançeri çıkardı. Ne yapacağımı bilemedim. Kapıyı kilitleyip geldim. Şimdi evde. Lütfen onu benden uzaklaştırın.

Evin hanımı elini Nermin’in omzuna koydu. Sakin ol tatlım, dedi. Kocam şimdi eve bakmaya gider, sen sakinleş biraz. Gözleriyle kocasına baktı. Adam duvardaki tüfeği aldı. Birlikte eve doğru yürümeye başladılar.

Kapıyı açıp içeri girdiklerinde bir tuhafılık olduğunu hemen fark ettiler. Nermin ışıkları ne ara söndürdüğünü düşündü. Sonra ocaktaki ateş de sönmüştü. Tedirgin bir şekilde salona yürüdüler. Ortalıkta ne çocuk vardı ne de horoz. Duvarın dibindeki sedirde yatak hazırlanmış, üzerindeki yorgan sanki birisi su içmeye kalkmış gibi sıyrılmıştı. Her şey yerli yerindeydi.

Allah Allah, çok tuhaf doğrusu, dedi adam. Nermin bir an neye uğradığını şaşırdı. Telaşla içeri koşup odaları kontrol etti. Pencere kapalıydı. Dahası hançer de yerindeydi. Mırıldanarak salona döndü.

Çocuk kaçmış olmalı, dedi. Hareketleri yavaşlamıştı. Anlamaya çalışıyordu. Adamlar kadın birbirlerine baktılar. Tatlım, dedi kadın. Kötü bir rüya görmüş olmalısın. Bir şey olursa yine haber verirsin, tamam mı, dedi. Sonra kapıyı kapatıp gittiler.

Nermin koltuklardan birine oturdu. Olup biteni düşünmeye başladı. Bu gece yaşadıkları her şey kötü bir kâbus muydu? Belki de ormanda o çocukla karşılaşmamıştı. Çocuk birdenbire ortaya çıkmıştı zaten. Ve belki de bütün bunlar bir rüyaydı. Rüyalarda da öyle değil miydi? Birdenbire her şeyin ortasında buluverirdik kendimizi. Rüya olmasını diliyordu çünkü.

Peki ya çocuğun gözleri, çıkık elmacık kemikleri, dalgalı sarı saçları? Ne kadar da benziyordu öyle. Ah Selim! Onu çok özlemişti. Keşke saçlarımı savurarak gitmeseydim. At üstünde saçlarımın dalgalanışını ne de çok severdin.

Yatmak için hazırlanmaya koyuldu. Üzerini ne zaman değiştirdiğini hatırlamaya çalıştı. Geceliklerini giymiş miydi gerçekten? Belki de komşuları haklıydı. Kötü bir rüyaydı hepsi. Kapıyı kilitleyip terliklerini çıkardı. Tam yatağa girecekti ki koridordan bir ses geldi. Kalbi güp güp atmaya başladı.

Ses bir mırıltı hâlinde yükselerek yaklaşmaya başladı sonra. Nermin korkudan ne yapacağını bilmiyordu. Bakıp bakmamakta tereddüt etti önce. Sonra boynu kırılacakmış gibi yavaş yavaş çevirdi. Dönüp baktığında kapının eşiğinde Selim'in gülümseyen yüzünü gördü.

CAHİD EFGAN AKGÜL

MÜTHİŞ BİR TREN

Sabah namazını kılıp, pencereyi açtım. Kuş cıvıltıları ve seherin serinliği odaya doldu. Kitaplıktan bir kitap seçtim. Güneş doğuncaya kadar okudum. Uludağ'a baktım. Teleferik henüz çalışmaya başlamamıştı. Çiçeklere su verdim. Her biriyle tek tek konuştum. Hâlleştim. İlginçtir, isimlerini bilmiyordum. Normalde karım ilgilenirdi onlarla. Evimin meleği, karım. Onu öldürmedim. Bir haftalığına memleketine gönderdim. Çiçeklere az önce okuduğum kitap-tan isimler seçtim. Karanfiller, karagözlere, saatçiçekleri, kuşkonmazlar, bardak gülleri. Adını bildiklerim de vardı elbet. O kadar da değil. Mesela bu aşkmerdiveni. Bu da parlakmustafa. İşte bu da devetabanı. Karım, bir haftalık yiyeceğimi yapıp dolaba koymuş, giyeceklerimi de ütileyip askılara asmıştı. Sağ olsun. İçlerinden birini seçip giyindim. Burnum yere düştü. Gocunmadım. Eğilip aldım. Bir bardak su içtim. Dedemden yadigâr gümüş saati koluma taktım. Teras kattaki evimden çıktım.

Asansörü kullanmadım. Zaten arızalıydı. Alt kattaki daireden cıvı cıvı çocuk sesleri geliyordu. Posta kutusuna bırakılan gazeteyi koltuğumun altına alıp, apartman kapısından dışarı adımımı attım. Güneş yolları aydınlatmıştı iyice. Hava berraktı. Uludağ'a tekrar baktım. Yerinde duruyordu. Ferahladım. Burnumda iğde kokusu. Gürül gürül gelen baharı kokladım. Bakkal, kapısına bırakılan sıcak somunları ekmek dolabına diziyordu. Ona ve diğer mahalle sakinlerine selam verdim. Borçlu çıkmadım. Zira esnaf, peşin veya kredi kartıyla çalışıyordu artık. Şehri ikiye bölen derenin üstünde durdum. Derenin üstünde nasıl mı durdum? Tabii ki köprü'nün üstündeydim. Yokuşa akıyordu sular. Suyun akışını izlemek için zaman dursun istedim. İçimden, zaman durursa, su da akmaz dedim. Fikrimden vazgeçtim. Metroya doğru yürümeye devam ettim. Yürüyen merdivenleri pas geçtim. Bir selam da merdivenleri süpüren görevliye verdim. Gülümseyerek selamımı aldı. Normal merdivenlerden aşağıya doğru indim. İçimden normal olmayan merdivenleri düşündüm. -Yürüyen merdivenleri pek sevmem. Binsem bile, yürüyen mer-

divenlerde yürüyen bir insanımdır. Sırf merdiven yürüyor diye merdivenleri işgal edenlere de sinir olurum. Pek belli etmem ama içimden onlara neler söylerim neler.- İçimden, bugün ne çok içimden diyorum, dedim. Hem merdivenlerden aşağı doğru çıkıyorum demek de saçma olurdu. Bunu da içimden dedim. Turnikeden geçtim. Sarı çizgiyi geçmeden durdum.

7:20'de gelmesi gereken tren 3 dakika erken geldi. Normalde dakika şaşmazdı. Bindim. İçerisi hiç olmadığı kadar sakindi. Hâlbuki bu saatte tıklım tıklım olurdu. Toplasan bir vagonda 5-10 kişiydik. Yolcuların yüzlerinde sabah mahmurluğu vardı. Yeni bir güne daha uyanmış olmanın hazzı dökülüyordu dudaklarından. Bu trende, bu saatte asık yüzlü insanlar olurdu. Yanlış mı hatırlıyorum? Kapının yanında oturan teyzenin dua okuduğunu, dudaklarından okudum. Belli ki sabah tespihâtını tamamlamaya çalışıyordu. Cam kenarından bir koltuk seçip oturdum.

Uludağ'ın üstünden kara bulutların şehre doğru aktığını gördüm. Rüzgâr sanki devasa bir süpürge olmuş, bulutları şehre doğru attırıyordu. Sağlam bir bahar sağanağı geliyordu galiba. Havanın berraklığı bir anda toz dumana döndü. Dağ, suçlu ve ezik bir çocuk gibi sisin altına saklandı. Evin penceresini kapatıp kapatmadığımı anımsayamadım. Öykünün başına baktım. Kapattığıma dair bir cümle kurmamıştım. Acaba kapattığım hâlde yazmayı mı unutmuş-tum? Umarım içeriye yağmur doluşmazdı yine. Geçen yağmurda, oda göle dönmüştü de nerdeyse tüm kitaplığı sel alıyordu. Teras katta oturup da evi sel basan bir ben varımdır herhâlde. Yanımda oturan yolcu, tok ve babacan bir sesle, telaş yapma evlat, dedi. Yüzümü ona doğru çevirdim. Konuşmaya devam etti.

- Yağmurun yağmasından değil, yağmamasından kork. Ne güzeldir yağmur. Yağmurun üzerine yağdığı ağaç. Ağaca tüneyen kuş. Ne güzeldir kuşun yağmurla birlikte şakıması. Öteki daldan ona eşlik eden başka bir kuş. Ne güzeldir. Yağmur sonrası açan güneş, etrafa yayılan toprak kokusu...

O anlatıp dururken, ben şahdamarımdan tutulmuş gibi gözlerimi dikmiş-tim ona. Oydu. Sait Faik'ti konuşan. Hatta şapkalarını da takarsak, Saîd Fâik. Gözlerimi oğuşturdum. Kafamı salladım kendime gelmek için. Saçımı çektim, kolumu çimdikledim. Oydu. Muhakkak oydu. Nasıl olurdu? Üstünde tek renk bir tişört, kocaman şapkası, güleç yüzüyle karşımdaydı. Hişt, hişt diye bir ses geldi arkamdan. Dönüp bakmak istedim. Döndüm. Elinde bel. Belinde çamur olan bir çiftçiydi seslenen.

- Merhaba hemşerim, dedi.

- Merhaba, diyebildim yutkunarak.

- N'oldu, çok şaşırdın galiba?

- Sabah okuduğunuz öykünün kahramanı ve yazarı metroda karşınıza çıksa siz de şaşırmaz mısınız?

- Ben zaten bir öykü kahramanıyım, neden şaşırayım?

Donuk bir şekilde trendeki insanlara baktım. Yani usta, Melahat, Hidayet, Rıza Milyoner... Hepsi bulunduğum vagondaydı. Kapının yanında duran ağzı tespihli teyzeyi Sait Faik hikâyelerinde okumamışım hiç? O hangi öykünün kahramanıydı?

Sait Bey'e bir şeyler sorma gereği duydum ama ne soracağımı bilemiyordum. Siz Sait Faik'i Bursa metrosunda görseniz ne sorardınız? Panco'yu sorardınız. Ben de onu sordum. Kim bilir kaçınıcı rüyasındadır, dedi Sait Bey. Pancoyla akşamları gezeriz daha çok. Ona, en çok tanışmak istediğim öykücülerden biri olduğunu söyledim. Alay ediyormuşum gibi bana baktı. Söylediğimde ciddi dim ama.

- Sizin hikâyelerinizi... derken sözümü kesti.

- Siz de mi hikâye yazarsınız? dedi.

- Benim yaşımdaki herkes gibi şiir yazıyorum. Bir iki hikâye denedim ama beceremedim. Okumadığım öykünüz yok. Hepsini biliyorum.

O anlar ne konuştuğumun pek de farkında değilim. Şaşkınlık. Sait Bey, Taksim sinemasının önünde gördüğü kör bir adamdan bahsediyor. Onun sokakları, caddeleri gezerken, saatin o an kaç olduğunu bilirkenki müthiş sezişinden...

- Biz sokağın hendesesinin de farkında değiliz. Ama o, münhanileri, müstatilleri, sokağın haritasını, teferruatını kafasına çizmiş olabilir. Belki semtlerin kokuları da vardır. Dükkânlar da ayrı ayrı kokabilir. Onun tabanının bildiği çukurlar da, tümsekler de bulunabilir. Körlük ne kadar modası geçmiş bir edebiyata benziyor. Kılı kırk yaran bir edebiyata...

Münhani neydi, müstatil neydi diye düşünürken bir yandan da onu ve öykülerini öven sözler söylüyordum. Hikâyelerinizi nasıl yazarsınız, diye sordum. Dünyanın en klasik sorusu olduğunu biliyorum bunun. Aynı zamanda en taze sorusu da bu değil mi? Vallaha aklına daha yaratıcı bir soru gelen varsa, buyursun.

Önce güldü. Alay edip etmediğimi anlamak istercesine baktı yine yüzüme.

- Sizin, dedim, en çok "Zemberek" öykünüzü severim. Sonra "Eftalikus'un Kahvesi"ni, bir de "Son Kuşlar" hikâyeniz vardır, o da hoştur.

Sustu.

- Ama, soruma cevap vermediniz? dedim.

- Ne sormuştunuz?

- Hikâyelerinizi nasıl yazarsınız? demiştim.

- Bilmem, dedi.

- Sahi, sizin bu metroda ne işiniz var, bari onu söyleyin?

O an Kültürpark durağına geldik. Bir hareketlenme yaşandı. Sait Bey ve

arkasından arkadaşları pıtır pıtır dökülmeye başladılar vagondan. Sait Bey, diye ünledim arkasından.

- Sorumunun cevabını alamadım?

Uzaklaşan bir sesle, gümüş saate bak, dedi.

Baktım. Durmuştu. Saati biraz ileri aldım. O an, bir sonraki istasyona gittiğimi fark ettim. Geri alınca, Kültürpark istasyonuna döndüm. Zaman saatime değil, saatim zamana hükmediyordu âdeti. Şaşkınlığımı atmak için bir süre durdum. Tekrar denedim. El yordamıyla biraz daha geriye aldım zamanı. Saati mi geriye alıyordum zamanı mı onu tam kestiremiyordum. Biraz daha. Biraz daha. 07:17'ye geldiğimde trene bindiğim istasyondaydım. Geriye doğru devam ettim. Tâ ki sabah namazını kılıp, pencereyi açtığım vakte kadar. Buraya kadar yeterliydi. Zamanı tekrar akışına bıraktım ya da saatimi. Orası size kalmış. Kuş cıvıltıları ve seherin serinliği odaya doldu. Kitaplıktan başka bir kitap seçtim. Güneş doğuncaya kadar okudum. Uludağ'a baktım. Teleferik çalışmaya başlamamıştı. Çiçeklere su verdim. Askılıktaki elbiselerden birini seçip giyindim. Burnum gene düştü. Eğilip aldım. Bir bardak su içtim. Gümüş saatimi taktım ve evden çıktım. Mahalle kahvesinde durup, az şekerli bir kahve içtim. Trene doğru hızlı adımlarla yürümeye devam ettim. Merdivenleri süpüren görevliye selam verdim. Turnikeden geçtim. Sarı çizginin ucunda durdum. Saatime baktım. 07:17' ydi. Gelen trene bindim. Kapının yanında oturan teyze sabah tesbihatını yapıyordu. Uludağ'ı gören cam kenarı bir koltuk seçtim. Oturdum. İşte bulutlar. Şehre doğru hücum etmeye başladılar. Toz duman. Yanımda oturan adamın elinde bıçak vardı. Sapı tahtaydı. Kara tahtadan. Üç sarı çivi, tahtayla çeliği tutuyordu. Bıçağın bir yanı ince dişli, diğer yanı kalın dişliydi. İnce yanı tam da ekmek kesmelikti. Bıçağı tutanı tanıdım. Kalın kravatıyla ve kalın siyah çerçeveli gözlükleri vardı. Bıyıksız, aydınlık bir yüz. Beklediğim gibiydi. Tarık Dursun'du yanımdaki. Hatta, Tarık Dursun K. Sabah seçtiğim kitap onunkiydi. Bağrıyanık Ömer ile Güzel Zeynep. Sait Faik'le karşılaşmanın verdiği tecrübeyle daha soğukkanlıydım bu sefer.

- Günaydın Tarık Bey,

- Günaydın.

- O bıçak nedir? dedim.

- Cevabını bildiğin sorular sormak, âdetin midir genç adam? dedi

Arkamı dönüp baktım. Elif ile Mahmut'u gördüm. El eleydiler. Elif, Mahmut'un omzuna başını koymuş, Uludağ'ı izliyordu. Kendisi için yazılan sondan bihaberdi.

- Unutma, Elif ile Mahmut'u ilk yazan ben değilim. Son da olmayacağım.

- Bütün bıçaklar sadece ekmek kesmek için kullanılsaydı keşke, dedim. En azından Elif ile Mahmut öyküsünde.

- Çok iyimsersin, dedi. İyi bir öykü yazamayacak kadar iyimsersin. Hem bıçağın sadece ekmek kesmek için kullanıldığı bir öyküyü kim, neden okusun? Üstelik o bıçağı başka bir şey için de kullanmadım, dikkatini çekerim. Öykünün sonunda, Elif ile Mahmut'a ne olduğunu bilmiyor kimse. Ben de bilmiyorum.

Bu minval üzere sohbet ederken Kültürpark durağına geldik. Tarık Bey, bana iyi günler dileyip trenden ayrıldı. Ardından Elif ile Mahmut, Memo ile Zin, Tahir ile Zühre, Gül ile Sitemkâr ve diğer sevgililer el ele çıkıp gittiler vagondan. Âşıklar geçidine döndü bir anda metro.

Gümüş saatime baktım. Durmuştu. Geri aldım. Aldım. Aldım. Aldım. Bıraktım tekrar akışına.

Kuş cıvıltıları ve seherin serinliği bir kez daha doldu odaya. Bu sefer bir şiir kitabı seçtim raftan. Bir şairle konuşsam iyi olur diye düşündüm. Şiirleri güneş doğana kadar okudum. Kitabı ve pencereyi kapattım. Çiçekleri sulamadım. Burnum yere düştü. Bu sefer eğilip almadım. Bir bardak su içtim. Gümüş saatimi taktım ve evden çıktım. Mahalle kahvesinde durup, az şekerli bir kahve içtim. Okuduğum şiirlerle ilgili sorular hazırladım. Sonra, bir şaire soru sormayı saçma bulup vazgeçtim. Şairlere soru sormak yeni soruların kapısını açmaktan başka bir işe yaramıyordu çünkü. Havadan sudan muhabbet edebiliriz diye düşündüm. Fincanın kenarına birkaç lira bıraktım. Köprüyü geçip, trene doğru yürüdüm. Merdivenleri süpüren görevliye selam verdim. Turnikenin üzerinden atlayıp, sarı çizginin üzerinde durdum. Saate baktım. 07:17. Tren geldi. Bindim. Tesbih çeken teyzeyle göz göze geldim. Her zamanki yerime oturdum. Uludağ'a baktım. Teleferik vagonları, vadilerde şaşkın şaşkın gezen ördekler gibi gidip geliyordu. Sonra kara bulutlar girdi araya. Toz duman. Birkaç durak geçtik. Beklediğim şair gelmedi. Şaşırmadım. Beklediğim gibiydi. Anladım ki bu trende şairlere yer yoktu. Kültürpark durağına geldiğinde saatim durdu.

Kısa bir zaman aralığında gidip geliyordum sürekli. Haldun Taner'le, Tarık Buğra'yla, Şevket Bulut'la, Tezer Özlü'yle ve birçok öykücüyle birkaç duraklık sohbetler ediyordum. Şairler devre dışıydı. İçlerinden muhabbeti en çok saran Oğuz Atay'dı. Sosyal medyayı uzaktan takip ediyormuş. Olric muhabbetinden çok sıkılmış. Lütfen bunu onlara söyler misin, dedi. Yabancı yazarlardan da görüşmek istediğim oldu. Gogol'ü okudum bir sabah. İronik olsun diye de paltomu giymiştim. Şu düşen burnum hakkında da birkaç şey sormak istiyordum ona. Rusça bilmediğimi unutmuşum. Gerisin geri dönmüştüm. Yaşayan yazarlarla görüşebiliyor muydum? Onu hiç denemedim. Doğrusu onlarla ilgili hayal kırıklığına uğramak istemiyordum.

Bir süre sonra sıkıldım. Öykücülerin kitaplarını okumanın, onlarla tanış-

maktan çok daha heyecan verdiğini anladım. Bana deli diyebilirsiniz ama öyle. Başınıza gelirse, bana hak vereceksiniz.

Saatimi son kez geri aldım. Bir tütün gibi sardım zamanı geriye. Zirvede bırakacaktım. Bu sondu. Kitaplıktan kendisiyle en çok tanışmak istediğim kişinin öykü kitabını özenle aldım. Güneş doğana kadar okudum. Uludağ'a baktım. Çiçekleri suladım. Burnum tam düşerken bu sefer onu havada yakaladım. Dikkatlice yerine taktım. Askılıktan en güzel takımıımı seçtim. Damatlık papyonumu taktım. Ondan başka yoktu zaten. Pencereyi kapattım. Bir bardak su içtim. Gümüş saatimi cebime koydum. Evden çıktım. Yağmur yeni yağmış gibi pırlıl pırlıldı sokaklar. Uludağ'a baktım. Zirvesine göz diktiğim yüce dağa. Az kalsın bir gazoz şişesine takılıp düşüyordum. Toparlandım. Bakkala, kahveciye, kasaba, uçan kuşa, havlayan köpeğe, günaydın diyen kediye selam verdim. Cebimde kalan son selamı da metro merdivenlerini süpüren görevliye ayırmıştım. Elden teslim ettim. Turnikeden geçtim. Sarı çizgiye gelince durdum. Evet. Saat 07:17'ydi. Gelen trene bindim. Tesbihat çeken teyze yerinde yoktu. Vagon çok kalabalıktı. Ayakta kaldım. Uludağ'ı görecek şekilde mevzilendim bir köşeye. Konuğumu bekleye durdum. Bir durak ilerledik. Hava hâlen güzel, berrak ve güneşliydi. Bir durak daha ilerledik. Hâlen ortalıkta kimse görünmüyordu. Her şey düzgünce ilerliyordu. Bu düzgünlükte bir terslik vardı. Gümüş saatimi kontrol ettim. İşliyordu. Hiçbir durma emaresi göstermiyordu. Bir tuhaflik olmaması tuhaftı. Adım adım düşündüm. Neyi yanlış yapmıştım? Cep telefonumun ekranından yansıyan burnuma baktım. Normal olmayan bir şekilde her şey normaldi. Cep telefonunu burnuma iyice yaklaştırmışken âniden çaldı. Ürkünce sırtımı cama vurdum. Arayan apartman yöneticisiydi. Telaş yapmam gerektiğini ama çabucak eve gelmemi istiyordu. İlk durakta inip, hızlıca bir taksiye atladım. Taksici sokağa savrularak girerken Uludağ'a baktım bir kez daha. Teleferikler çalışmaya başlamıştı. Evin önüne vardığımda, apartmanın önünde toplanan kalabalığı ve itfaiye aracını gördüm. Dördüncü katta çıkan yangın, teras katı sarmaya başlamışken söndürmeyi başarmışlardı. O an şükrettiğim tek şey karımın evde olmamasıydı. Allah korusun, evimin meleşti ölebilirdi. Kimseye bir zarar gelmemişti. Soğutma çalışmaları iyice bitince eve çıktım. Her yer köpüklerle kaplıydı. Yangın, oturma odasındaki camdan girerek perdeler ve köşedeki kitaplığa çokça zarar vermişti. Nerdeyse kitapların tamamı yanmıştı. Sabah okuduğum kitabın yarısı kül olmuştu. "Abtullah Efendinin Rüyalari" yazan kapağın "rüyalari" kelimesi, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın da "Tanpınar" yazan kısmı yanmış, kapak dışarı doğru acıyla kıvrılmıştı. Onlarca kitap arasından hiç zarar görmeyen bir kitap dikkatimi çekti. Ateşten korunmak için sanki raftan uzağa atmıştı kendini. Sağ kalmayı başarmıştı. Sait Faik külliyyatının yedinci kitabıydı. Gel beni oku, der gibi bir ortalardan bir

sayfasını açmıştı önümde. Bir dosta içini açar gibi. Dertleşmek ya da bir şeyler söylemek ister gibi. Baktım. Kitabın 17. öyküsüydü. İsmi, Müthiş Bir Tren. Şöyle yazıyordu:

“Rüyamda mı gördüm, yoksa bir seyahatte mi başımdan geçti. Böyle şey olur mu, olmaz mı? Oralarını geçelim. Böyle bir vakayı rüyada da görsem yine başımdan geçmiş sayılır. Başımdan geçmemiş olsa içimden, rüyamdan, hülyamdan geçer miydi? Küçük bir istasyonda tren bekliyordum..” diye devam ediyordu.

ERKAM EVLİCE

SEFER TASI

Sefer taşı emlak bürosuna getirildiğinde Memduh, alışkın olduğu o küçük mutluluğu bu defa kahrolarak hissetti. Zira iş arkadaşı birkaç saattir ölüydü.

Sefer taşının içinde gelen yemekler, her gün bu dakikalarda zirve yapan açlığı keser, dehşetli mide gurultularının kafasına tokmağı indirirdi. Memduh, kelebekler gevşetildiğinde yükselen kokudan yemeğin ne olduğunu tahmin etmeye çalışır, kapaklar kaldırılıp gerçekte yüz yüze gelene değin kendince küçük oyunlar oynardı. Sarımsaklı yemeklerde sık sık tökezler, nohut ile fasulyeyi ise zorlanmadan ayırt ederdi. Ama bugün, bambaşka bir gündü doğrusu. Bugün oyunlar oynanacak bir gün değildi. Patron, apartman yöneticisi, apartman görevlisi, komşu dükkanlardan birinin (kırtasiye dükkanı) sahibi, merhumun yakın bir arkadaşı, merhumun yakın arkadaşının bir arkadaşı, emlak bürosunun iki üst katında faaliyet gösteren bir başka bürodan (mali müşavirlik) iki kişi ve Memduh olmak üzere dokuz kişi emlak bürosunda alışılmadık bir kalabalık oluşturmuştu. Tüm sandalyeler işgal edilmiş, yetmeyince orta sehpa oturma yapılmıştı. Kara haberin ulaştığı sabah yediden bu yana hastane merhumun evi hastane emlak bürosu, merhumun evi ve emlak bürosu arasında bir rota, bu dokuz kişi tarafından izlendi. Bu dokuz kişilik kafiye, birkaç saat boyunca kendi hayatlarını bir kenara bırakıp merhumun vaziyetiyle ve ardında bıraktıklarıyla ilgilendi. Ağlayanlar oldu. Ağlamayanlar da oldu.

Emlak bürosundaki kabul, mateme rengini vermeye başlamıştı. Gün yarılanmış, insanlar acıkmıştı. Tüm doğallığına rağmen bu durum, patronun masasında duran sefer taşı tarafından bir an önce def edilecekti. Birkaç saattir arkadaşlarının ölü olduğunu hatırlatan şeyler yapan dokuz insan, şimdi kendilerinin diri olduğunu hatırlatan bir şey yapacaktı. Tuhaf, hatta çılgınca sayılabilecek bir suçluluk hissettiler. Memduh hariç. Onun suçluluğu başkaydı. O, hissetmesi gereken suçluluğu hissedememenin suçluluğunu hissetti: Yemek yemek istiyordu

AYŞE SENA ER

CAM KÜREDE ÖLÜM

Döndün, döndün... Gümüşten simler döküldü üzerine. Kürenin içinde sen. Biblo gibi, taş! Ayakların görünüyor, benimkilere hiç benzemeyen ayak parmakların...

Al taşı, vur yere. Köşesinden ufak parçalar dökülsün, ister orta yerinden kırılsın paramparça olsun. Yine kalender durur taş. Çünkü imkânsızdı karşı koyması. Bilirsin imkân, kaderin öz çocuğu. Senin de elinden gelmezdi, zaten senin eline pek az şey geldi. Avucunda saydam bir gerçeği tuttun hep. İnancının şifalı ilaçlarını içtin usanmadan. İlk ihanet sağ omzundan geldi ama gücenmedin iyilik meleşine. Düştü sağ omzun, sen de eğildin onunla. Sevaplarının ağırlığındanmış gibi sevinerek, yıllarca sürterek ayaklarını.

Şimdi yüzünü örten bu sis. Gül yaprağından buruşuk dudakların tebeşirle boyanmış. Sen bembeyaz değilsin, böyle ürperten... Her zaman da beyaz değil güzel olan. Yanağında al, gözünde siyah, kaşının altındaki koyu ben... Kır şu küreyi, sen taş kadar renksiz değilsin! Bak sustu kalabalıklar, dinlerler seni. Şimdi dindi yağmur. Bugün doğdu bütün anneler. Kalk, dengenı koruyacak rüzgâr. Bir günlük hareketsiz kalacak dünya yürüyebilmen için. Güvercin kanadı grisinden bir eşarp takacağım sana. Konuşamadıkların, gülemediklerin, yaşayamadığın güneşli havalar kadar parlak bir eşarp. Beni duymuyor gibisin, sonsuza kadar yapışık kalacak sanki ağzın. Kaskatı... Şu hain dilimi de koparıp atacağım yemin olsun!

Göğsünle boynunun boşluğuna dayayıp başımı, senin nefesine uydurmayla çalışıyordum nefesimi. Aynı anda birbirimizin mihnetini çekerek uzunca nefes almak. Başı akla gelmeyen bir şarkı gibi.

Nakarat, yine nakarat... Hep nakarattan bir şarkı.

Uyumadan evvel. Zihnın seyir tepesinde bedenimizin kemiksizleştiği, henüz dalmadan derinlere, boşlukta taklalar aştığımız uyku eşliğinde hep o şarkı.

Nakarat

Aynı anda nefes ve kokun... Oyalı yemenilerin değdiği boyunlar hep dağ

gibi mi kokar? Yediveren gülleri, biraz da leylandi. Cam kokuyu geçirir. Ben bilimi bilmem. Sen ruhunla vedalaşır gibi dönüp duruyorken o kürenin içinde. Zaten bir gün ya ben gerçeği öldüreceğim ya gerçek beni boğup atacak tahay-yüllün içine. Baştan aşağıya şiiri giyindim senin için. Şimdi kanun benim söylediklerim: Cam, kokuyu geçirir!

Bak nasıl da sustu kafamdakiler, itiraz edemiyorlar artık. Seninle arama kaygan cümleler koyan, söyleyeceklerimi kemirip sana en sert yerleri bırakan, kafamdaki dinmez sesi çıkaran o lanet karıncalar görünmüyorlar. Seni bu kürenin içine aldıkları günden beri yoklar ortalıkta. İnan onlar yönetiyor beni. Zihnimde yaşıyorlar, kulağıma, kalbime inen de oluyor. İnsanlar neden istemeden yapıyorlar bir şeyleri? Neden sanıyorsun? İşte bu kafa karıncaları yüzünden. En sessiz anda çıt yokken tıslayıp duran kafa karıncaları! Zannederim insanoğlu, asla katıksız bir sessizlik yaşayamadı. Yaşatmazlar tabii susmaz bu karıncalar, hiç susmadılar. Çekiştirip durdular paçalarımın, senden uzağa, kalabalık caddelere... Göğüs göğüse çarpışacak gibi çalımla geçtim insanların içinden. Dışarıda tüm sesler yankılı. Her ses bir daha yükseliyor sonra bir daha. Bir yandan kafa karıncalarının sesi. Geçmiş ve gelecekte bahsediyorlar, olmuşlar ve olacaklardan. Alnım geriliyor, tabanlarım yanıyor olmuşlar ve olacaklar...

Şarkı yavaşladı.

“Şimdi”nin içine düştüm. Sonsuz bir zaman bu.

Doktorlar, hiç koşmadan toplandılar başına. İnsanlar beni kucakladılar. Sıkıldılar bunalttılar. Kırmızı suratımı sildiler ağladım, göğüslerine bastılar daha çok... Ağladıkça çirkinleşti yüzüm. Benim ne kadar çirkin olduğumu bilirsin.

Kokunu, camın içinden uçup giderken gördüm.

“An” dişli çizmeleriyle çiğnedi beni. Seni cam kürenin içinden çıkardılar. Bağırды herkes. Sesler yankılanmadı. Kimse yeterince seslenemedi sana. Koşacak oldum, düşecek oldum, ardından sürüklenecek oldum ama... An! Onun kuluyum.

Ayak uçlarından kayıp gitti nefesin.

Nakarat silindi.

Ritim bozuldu.

Kursağıma kadar doldurup nefesimi üfledim sura:

Bitti şarkı. Kırıldı biblo.

Kafa karıncaları kocaman bir sürüyle geldi. Hızlıca vücudumu sardılar birbirlerinin üstünden geçerek. Çoktular... Usulca yaklaştı biri kulağıma:

“Keşke!” dedi.

“Keşke!” dedim. An, olanca öfkesiyle bir daha bastı üstüme.

FERİDE KAYA

ŞAM, RESSAM VE GÜVERCİN

Gûta vahasının yanı başında kurulan şehir, narenciye kokan gökyüzünde kırlangıçları ağırlarken kader kalemi yazmaya başladı:

Kibleleri renkli mermerlerle süslü Şam-ı Şerif’te bir Arap anadan doğacaktı bu küçük kız. Şam’ın dar sokaklarında yükselen minarelerini, türbelerini, eyvanlarını, kesme taşlarla örülü konaklarını ve saraylarını görmeden ve görmeden hiç tükenmeyen Berada suyunun köpüklerini ve ıslanmadan dudakları onda, bedeni en şiddetli yağmurlara düşar olacaktı. Yüksek duvarların ardında gizlenmiş köşklerle, servilerle, cennet resimleriyle süslü mozaikler, bezemeler onu göremeyecek... Güzelliği onların başını döndürecek ki şehrin soluğunu duymadan terk-i diyar etmek borcuna düşürecekti kader onu.

“Ey sıcak iklimin susuz çocuğu, hoş geldin!” diyerek karşılayacaktı onu ressamlar. Küçük kızı her gördüklerinde burunlarında hissettikleri sızıyı daima hissedeceklerdi. Bir tek tebessüm etmesi için çırpınacaklar, nazik bedenini kucaklamak ve yanağına bir buse kondurmak isteyeceklerdi. O hep çekingen ve hep kırılğan... Ressamlar yarışacaktı onun için o ise cama yansıyan aksini dahi beğenmeyecekti.

O gün kırılmaması ayağının, evet, bu da kaderiydi. Yıllar sonra ona bir ressam bir bisiklet öyküsü anlattığında, anlattıklarında ressamlar babasının parçalanmış cesedinin toz bulutundan geçip geldikleri bu ülkeyi...

Bu ülkenin kızlarının bisiklete binmesinin ayıp olmadığını gördüklerinde...

Onu bisikletle gezdirmek isteyen bir genç kızın onun ufacık ayağını siyah bir bisiklet tekerinde incittiğini...

Genç kızın korkusunu ve annesinin teselli namına; “Bu kadarı bir şey yapmaz, biz bombaların çocuklar üzerinde patladığını gördük.” dediğini...

Ressamlar bu sözü anlamamak için tek bir kelime Arapça bilmemeyi dilediklerinde...

O ışıltılı gözleriyle Şam-ı Şerif’in o eski ihtişamını hatırlamak için hafı-

zasını çatlatırcasına zorlayacak lakin Şam-ı Şerif'e dair bir gri semadan başka bulacağı bir şey olmayacaktı zihninde.

Yaseminlerin, pencerelerine ay parçaları bıraktıkları, fıskiyelerin durmaksızın damlalar dağıttıkları bir Şam evinde, kirpiklerinin uçlarından süzülen neşe, babasının nasibi olmayacaktı. Şam'ın damlarında gezinen güvercinlerini yakalayıp yumuşak kanatlarını okşamak ve Emeviyye Camii'ne ve onun güneybatısında kalan İpek Hanı'nın Taçkapısından babasının elini tutup girmek de...

Ressamlar fırçalarına davranacaklar ve Şam'a hünerlerini sergilemek için boya kutularının dibini bulacaklardı; babasının suretini bulamayıp birer birer çıldıracaklardı.

O gün, diyeceklerdi, hastaneye, dilinden anlamayan doktora gitmeyi kendin istediğin hâlde korkmuştun.

Evet, o gün, ayaklarını bastığında, toprakta bir karış iz bırakmayacak kadar küçük bir çocuk olacaktı; her çocuk gibi korkacaktı alev püsküren uçaklardan, kötü soğuk silahlardan, bürgülü kaçak yüzlerden, yıkılan evlerin duvarları altında feryat eden kırmızı renklerden, evladını kaybetmiş kadınların yırtılan çığlıklarından... ve hemşirelerden.

Babutüma kapısının dar sokaklara açıldığı, revakların avluları süslediği şehirde doğmak, adını en eski şehirlerden birinden almak yazgısını taşıyarak avuçlarında, ağlayarak doğacaktı. Saçlarını annesinden evvel çölün sert rüzgârları okşayacaktı; sedef kakmalı ahşaplarla süslü memleketin içinde, parıldayan gözleri ustaların ilhamı ve sesi kadife kokulu küçük bir kızın küçücük elleri olacaktı bu yazgıdan çatlayan.

Annen çok güçlü bir kadındı Sevgili Şam, diyecekti bir ressam.

Sevdiği koca kentin adını küçük kızına koyacak kadar güçlü. Onu büyük bir savaşın içinden çekip çıkaracak kadar, savaşta parçalanıp savrulan cesetleri anlatırken ve Şam'ın babasının mezarının olmayışına kederlenirken ağlayacak kadar güçlü. Her gün bukleli saçlarına özenle tokalar takıp hiç bilmediği bir memleketin mektebine uğurlayacak kadar...

O gün, diyecekti annesi, alnına düşen kâküllerini kaldırıp, sen düştüğünde siyah bir bisikletten bir melek kanadını serdi, zerre zarar gelsin istemedi sana melekler.

Evet, o gün, bir melek incek, naif kanadıyla tutacaktı onu da tuttuğu gibi düşen her çocuğu ve fakat Şam-ı Şerif'te havayı yara yara gelen bir mermi, bir çocuğa değmesin diye siper olmuşken, mermi kanatlarını delip geçecekti mele-

ğın, bir çocuğun başına isabet edecekti.

Bu öyküyü yalnız sana anlatıyorum sevgili Şam, diyecekti bir başka ressam. Ben ülkenin en iyisi olmakla övünen, boş bir kâğıda güzel bir ağaç çizebilirim, onu canlı sanırsın; gür yapraklarını meltemlere teslim eden kalın gövdeli dallarında kirazlar olan bir ağaç, parmaklarını kirazlara dokundurmak istersin, yalnız o kadar. Her dilde kırmızıdır, kirazdır sevdiğin meyve, bilirim.

Ben ülkelerinde keyiflerince koşuşturan çocuk resimleri çizemem, üzgünüm.

Bitkin, gözleri kan çanağı, aylarca boya kokusunu soluyan, solgun yüzlü ressam, bir tablo uzatacak; Şam'ın zarif gözleri tuvale dokunurken ressamın bir tek güvercin beslemediği elleri titreyecek de düşecekti fırçası.

Şam, bu resmi de beğenmeyip yere atacak, kırılacak tuvalin çitası ve ressam kahrından bileklerini kesecekti. Damarlarından fışkıran kan tuvale sıçrayacak ve fakat Şam, ressamın canına kıydığından haberdar olmayacaktı. Ressamın çizdiği kiraz ağaçlarının dibinde açmış pembe-mor çiçekleri görecekti ve fakat bilmeyecekti tıpkı memleketindekilere benzediğini. Polenlerini arılara ikram ederken şarkılar mırıldanan birçok çiçek ressamın kanıyla sulanacak...

Yalnız o kadar; şarkılar güvercin kanatları olmaksızın yükselecek Şam-ı Şerif'in yıkık sokaklarında...

ÖYKÜYÜ SANAT YAPANLAR

YUNUS NADİR ERASLAN

Necip Tosun ismi anıldığında bu ismin önüne koyacağımız bir niteleme adı “öykücü” olur hiç şüphesiz. Öykü onun için bir karar noktasıdır. Kurmacanın büyüdü dünyasını öykü sandalyeyle keşfetmeyi tercih etmiş bir yazardır o. Verdiği eserlere bakıldığında bu tercihin bilinçli bir tercih olduğu hemen anlaşılır. Elbette öyküye olan derin tutkusu onun öyküdeki kararlı tutumunu güçlendiren en büyük sebeplerdendir. Bu tutkudur ki onu öykü türüne yönelik birbirinden nitelikli eserler verme noktasına getirmiştir. Gerek öykü türünde eser veren yazarlar için gerekse bu alana ilgi duyan kişiler için kılavuzluk edecek eserler önemli bir değere sahiptir. Yazarın 2017 Kasım’ında Dedalus Kitap’tan çıkan *Öyküyü Sanat Yapanlar* adlı eseri tam da bu noktada modern öykünün kalıcı seslerine, kurucu şahsiyetlerine odaklanmış bir eserdir.

Yazarın kuramsal anlamda ilk bütünlüklü eseri *Modern Öykü Kuramı*’dır. *Öyküyü Sanat Yapanlar*, yazarın da sunuş metninde belirlediği üzere *Modern Öykü Kuramı*’nın bir süregidir aslında. *Modern Öykü Kuramı*’nda mahdud kısıtlamalarla incelenen yazarlar ve eserleri bu eserde



dönem özellikleri, eleştirmenlerin eser hakkındaki düşünceleri, yazarın türe sağladığı katkılar, yazarın başyapıtı, karakter tahlilleri ve biyografik ayrıntılarla zenginleştirilerek sunulmuştur.

Bilgiyi aktarma aracı olarak kullanılan yazı kurmaca sanatının bir aracı olarak gösterme, hissettirme, tarif etme, karakter ve atmosfer yaratma, gerçeklik algısı oluşturma, bağ kurma, yorumlama gibi unsurları içerisinde barındırdığı ölçüde sanatsal bir değere kavuşur. Bu bağlamda yazı kendi içerisinde sahip olduğu doğal kuralların

dışında bizatihi doğasının izin verdiği ölçüde tabiatını bozmaksızın anlatma gücünü aklın imkânları nispetinde genişleterek ona başka bir özellik de kazandırılabilir.

Bütün coğrafyalarda demir aynı özelliklere sahiptir. Havayı görünce belli bir nem ortamında paslanır, erime ısısı değişmez. Demirin bu doğal özelliklerini, hangi ortamda nasıl davranacağını iyi bilen bir usta ona dilediği şekli ve sertliği kazandırabilir. Şekil verilen demir artık yeni bir şeydir. Söz gelimi hammaddesi demir olan bir kılıcın farklı ülkelerde farklı biçim ve büyüklüklerde karşımıza çıktığı görülür. Üretim aşamasında demirin çelik olana değin geçtiği safhalar hemen hemen aynıdır; lakin Japonların kullandığı bir Samuray kılıcı ile bir Türk kılıcı arasında büyük farklılıkların olduğunu gözlemleyebiliriz. Üretim aşamasında aynı yöntem kullanılsa da ustaların kullandığı farklı teknikler üretileni diğerinden farklı kılan nitelik kazandıracaktır.

Bütün nesnelerde olduğu gibi dilde de çeşitli teknikler kullanılarak anlatım imkânları genişletiliyor. Modern zamanlarda öykü türünde biçimsel farklılıkların artması ile birlikte sanatsal değerin korunup korunmadığını ancak öykü tekniklerini ve bu tekniklerin kurucularını tanıyarak anlayabiliriz.

Yazar *Öyküyü Sanat Yapanlar* adlı eserinde dünyanın çeşitli coğrafyalarında yaşayan kurucu öykücülerin kullandıkları teknikleri malzemeye nasıl uyguladıklarını, yazarların ortaya çıkardığı ürünlerin edebiyat çevrelerindeki yankısını, yaşadıkları dönemin sosyal ve kültürel özelliklerini de göz önünde bulundurarak geniş

bir usta kadrosu koyuyor önümüze. Kitapta yer alan öykücülerin yaşamlarındaki önemli dönüm noktalarına, çağdaşlarıyla olan ilişkilerine, etkilediği yazarlara, yazma alışkanlıklarına yer verilerek yazarın portresinin sunulması da esere ayrı bir değer katıyor.

İçeriğe yönelik alıntılarla zenginleştirilerek, kurmaca sanatına içkin konu ve kavramların açıklandığı, titiz bir dil işçiliğiyle işlenen bütünlüklü bir eseri okuruyla buluşturduğu için öncelikle Necip Tosun'a ve Dedalus Yayınlarına teşekkür etmeliyim.

Aşkla, emekle, ciddiyetle hazırlanmış bir eser, vesselam.

BABAMI ÖLDÜREN ŞEYLER

AYSUN BAHAR ASAR

Mehmet Kahraman'la ilk karşılaşmam Ankara'da bir etkinlikte oldu. "Işıkların hep açık kaldığı bir hayat dileğiyle" almıştım ilk kitabı. Okuduğumuzda hayatın kendisiyle yüzleştiğim kitabın etkisi oldukça uzun sürmüştü. *Babamı Öldüren Şeyler*'e başlamadan önce az çok biliyordum beni karşılayacak olanı. Daha ilk öyküden yorgunluklarımız, yorulduklarımız çıktı karşıma. Bu yorgun kahramanlara sokakta, evde, okulda rastlamış olmalıydım. Bizden, içimizden biriydi onlar. Elimizi uzatsak tutuverecekmişiz gibi yakın olmaları bundan.

Bazı öykülerin acısı içimde kaldı. Mehmet Kahraman, kısa fakat etkisi derin cümlelerle bunu çok iyi başarıyor. Kitaptaki öyküleri okuyunca bir yerlerde bıraktıklarımız hatırimıza düşüyor. Ço-

cukluğumuz, yarım kalmış belki de hiç başlamamış aşkımız. Yazarın yalın dili ve sürükleyici anlatımıyla bunları okurken tebessüm edeceğiz, çok ağlayacağız ya da gidip sevdiğimiz birine sarılacağız.

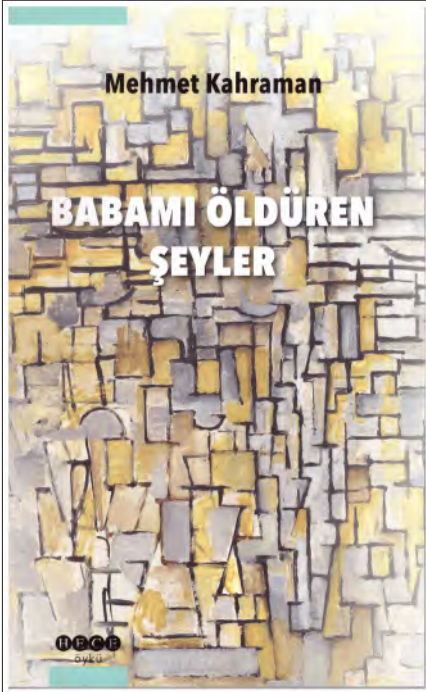
Babamı Öldüren Şeyler'de hayatın yükünü sırtlamış, yüklerin altında ezilirken kendinden geçen insanlar var. Kahraman, yaşadığımız hayatı, unuttuğumuz hisleri kelimelere dökerken hayatın tuhaf düzenini de eleştiriyor. Bunu yaparken büyük büyük kelimelere ihtiyaç duymuyor. Onlar kendi yolunda akarken gidecekleri yeri iyi biliyor. Sayfalar arasında gidip gelirken kabuklaştığını sandığımız yaralarımız kanamaya başlıyor. Yaşadıklarımızı okumak iyi geliyor yaralarımıza.

Mehmet Kahraman'ın öykülerinde çokça metafora rastlamak da mümkün. Ölüm, arkadaşlık, kadın erkek ilişkileri,

aile fertleri anlatılırken, okur karmaşık cümlelerle boğulmuyor. Tam aksine cümlelerin yalınlığı öyküyü tekrar okutturmayı başarıyor. Yazarın ilgi çekici özel-liklerinden biri, karakterlerinde cinsiyet ayrımının olmaması. Öykülerinde bir kadını bütün ayrıntılarıyla anlatabilmesi, kadının duygularını da akıcı bir şekilde yansıtmayı önemli.

Oldukça sade ve anlaşılır bir dili olmasına rağmen okurda her öykünün bir yeri var. Bir an önce birilerine ulaşma isteği uyandırıyor içimizde. Kayıpları koca bir ömür olan insanlara rastlıyoruz. Yazgılarını değiştirmeye çalışan kadınlara, çocuklara, çaresiz babalara... Rüzgâr ters yöne esiyor bu sayfalarda, bir şeyler ters gidiyor. Mehmet Kahraman'dan, hayatı erken öğrenenleri ve erken kaybedenleri okuyoruz. Okudukça zihnimi kurcalayanlar ortaya çıkıyor. Kilitli sandıklar açılıyor: Korktuklarımız, kaçtıklarımızla selamlaşıyoruz. Öykülerin, kederlerinin yanında tatlı bir huzuru da var.

Küçük eleştirilerle karşılaşırken hayata geç kalmadığımızı, henüz vaktin olduğunu anlıyoruz. "Ben bunu yaşamıştım" hissi kitap boyunca devam ediyor. Kitap bittikten sonra da kendimize dönüp şöyle bir bakıyoruz eksikliklerimize. *Babamı Öldüren Şeyler* kadını, babayı, anneyi, arkadaşını, evladı öldüren şeyleri gösteriyor. Sonunda en çok kendimizi öldürdüğümüzü anlıyoruz.

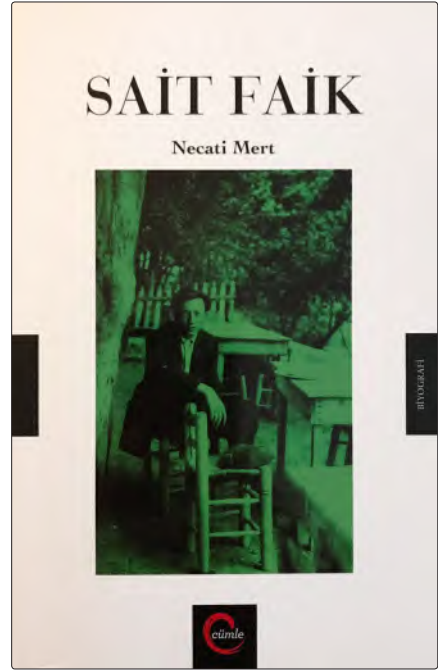


SAİT FAİK

KADİR KORKUT

Biyografi; araştırılmaya değer bulunan kişinin hayat hikâyesinin, onu yazarın kurgusal tercihlerinin de tesiri altında şekillenmesidir. Bu kavram, bios (hayat) ve graphein (yazmak) kelimelerinin birleşimiyle “hayat hikâyesi” anlamında kullanılmıştır (Zengin, 1994:11).¹ Biyografiler kurgu sahiplerinin hayatına bakmak, yazarın kurgusunun ne kadarının hayatından neşet ettiğini görebilmek adına önemlidir. Bu anlamda gerçekte hayalin arasındaki perdenin sonuna kadar açıldığı bir sahnedir biyografi metinleri. Merak edilenler, acabalar, yoksa şu da mı gibi sorular biyografilerin yoğun sarı ışığı altında bir mercek göz tarafından incelenebilir. Bu anlamda edebiyatın ortaya koyduğu yazılar arasında bilime en yakın olanları biyografi yazarları tarafından üretilir.

Öte yandan biyografiler, konuyla ilgili okurlara o alanla alakalı birinci elden, somut bilgiler sunmaktadır. Okur biyografi sayesinde hem merak ettiği şahsiyeti hem de onun birikimini elde ettiği süreçleri, deneyimleri, aile ve dost ilişkilerini tanıyabilmekte; bunlardan kendi hayatı için bazı izler çıkarabilmektedir. Kazanımları ortaya konduğunda bu türün aynı zamanda edebiyatın en çok ihmal edilen türlerinden biri olduğu ifade edilebilir. Bu tür mevzubahis olunca dünya edebiyatından Stefan Zweig’in Hölderlin, Nietzsche ve Kleist; Henri Troyat’ın Dostoyevski ve



Tolstoy; Safranski’nin Heidegger ve Schopenhauer gibi çalışmaları öne çıkmışken Türk edebiyatında Süleyman Nazif’in Mehmet Akif, Abdülhak Şinasi Hisar’ın Ahmet Haşim ve Mehmet Kaplan’ın Tefik Fikret biyografileri bir çırpıda ismi sayılan çalışmaların başında gelmektedir.

Daha çok hikâyeleriyle bildiğimiz Adapazarlı yazar Necati Mert; hemşehrisi, Türk edebiyatının önde gelen adlarından birisi olan Sait Faik’in biyografisini kaleme aldı. Kitap, Hece Yayınlarının kardeş kurumu olan ve Muhsin Mete’nin editörlüğünde daha ziyade biyografik eserler yayımlamayı amaçlayan Cümle Yayınları tarafından basıldı (Ocak 2018, 264 s.).

Kitap sunuş ve kaynakça hariç on beş bölümden oluşmaktadır. Yeri gelmişken söyleyelim, Mert’in kaynakça künyesi oldukça kabarık. Sait Faik hakkında yapılan çalışmaların birçoğuna atıfta bulunmuş

¹ Bekir Zengin, Alman ve Türk Edebiyatlarında Biyografi (Yayımlanmamış Doktora Tezi)

yazar. Kitabı oluşturan diğer başlıkların adları şöyle: “Adapazarı, Bursa, Grenoble, İşsiz, İlk Üç Kitap, Sıkıyönetim, Aleksandra, Beyoğlu, Yeni Dönemin İlk İki Kitabı, Mahalle Kahvesi’nden Sonrası, Paris’te Beş Gün, Eril Mekân Hikâyeleri, Homoerotizm ve Yaşasın Edebiyat”. Eserin planlanmasına baktığımız zaman, Necati Mert’in mekânlar, eserler ve insanlarla ilişkileri üzerinden Sait Faik’i anlatmaya çalıştığı görülüyor. Bunu da daha çok aktardığı kaynaklar üzerinden yapıyor. Bu noktada Necati Mert’in hayat dolu hikâyelerini bilen okurların biyografî yazımı esnasında da Mert’in kendi üslubundan daha fazla cümle okumak isteyebileceklerini düşünüyorum. Alıntılarının çokluğu bir zaman sonra konuşan anlatıcının gölgede kalmasına sebep olmuş. Bu alıntı çokluğunun olumlu yanıysa kitabın sayfaları ilerledikçe ortaya çıkıyor. Mert’in dört başı mamur bir çalışma ortaya koyduğu kapsama gücüyle kendini belli ediyor. Kronolojik bir çizgide ilerleyen Sait Faik biyografisi zaman zaman geriye dönüşlerle de kurgusal bir yanı olduğunu gösteriyor.

Çalışma, Sait Faik’in hayat-eser ilişkisinde nasıl bir pozisyon aldığını göstermesi bakımından da bir işlev üstlenmiş. Mert, kitabı tasarlarken Faik’in hayatındaki bir olayı yazarın ilgili hikâyesinden destekleyip hikâye karakterinin de Sait Faik olduğunu göstermeye çalışmış kimi zaman. Ancak bunu yaparken edebiyat araştırmacılarının önemli ilkelerinden yazar ve anlatıcı ayrımını gözetmeyi ihmal etmemiş. Bundan dolayı usta hikâyecinin hayatındaki bir olayı kurguda tespit

ettiği zamanlarda bile “bu Sait Faik’tir!” gibi keskin bir iddiadan kaçınmış. Bu noktaları olabilirliği ima ederek geçmiş. “...Evde bir şey kaybolduğu zaman, evvela gizlice bu üzeri kırmızı, beyaz, sarı lacivert yamalı bohça aranırdı. Aradığım bohçayı sandık odasının naftalin kokan köşesinde bulamadım. Sait Faik, çocukluk yıllarından bir hatırasını Küçük Bey’e yükleyip yeniden yaşıyor gibi...” (s.19)

Yazar, ortalama bir Sait Faik okurunun dahi hayatında hiç duymamış olması muhtemel ama Faik’in yaşamında önem arz eden noktaları da kaynaklarından bulup çıkarmış. Adapazarı Semerciler Mahallesi’nde doğduğunu öğrendiğimiz Sait Faik yaramaz bir çocukluğa sahiptir ve Abasızın Mançuko gibi bir lakapla anılmaya çok kızmaktadır. Yine Sait Faik’in koruyucu bir anne tarafından eğitildiğini, bundan dolayı hayatın karşısında, özellikle ticaret yapmaya başladığı sırada içine düştüğü başarısızlığın nereden kaynakladığını gördüğümüz anda bu hassas, iş tutmaz karakterin sanatçı olmasında yine o koruyucu kaynağın, merhametli bir anne yüreğinin tesiri olduğunu anlıyoruz. Bu çekingen adam, hem korkularında hem de onu hayata bağlayan estetik üretiminde anne izi taşıyor.

Hikâyelerinde denizi, balıkçıları eksik etmeyen Sait Faik’in denizle ilk tanışmasının Karamürsel’de olduğunu, Yunanlıların Adapazarı’nı işgalinde annesi ve halası ile birlikte önce Düzce’de, sonra Bolu’da dört ay kaldığını öğreniyoruz. Necati Mert bir yandan günlük yaşam anılarına eğildiği yazarın diğer taraftan dergiler, yayınevleri ve yazarlarla ilişkisini ele alır. Ahmet

Muhip Dıranas'la yakınlığı, Rıfat Ilgaz, Tarık Buğra, Yaşar Nabi ile dostluğu, Salih Bırsel, Sabahattin Kudret Aksal, Cahit Sıtkı, Haldun Taner gibi yazarlarla ilişkisi dikkat çeken noktalardan.

Yazarın üretken ya da durgun yıllarını takip ettiğimiz biyografide 1948'de yakalandığı Siroz hastalığının yaşam tarzına ve çalışma temposuna etkisinin de üzerinde durulmuş. Hikâyelerinde hastalığın tesiri tahlil edilmeye çalışılmış. Bu da kitapta dikkat çeken bir başka husus. Erme-

ni mektebindeki öğretmenliği, İstanbul, Burgaz ve Adapazarı arasındaki mekân tercihleri, gece hayatı, kökleşmemiş aşkları ve dahası, bu emek ürünü eserde net bir üslupla edinilebilecek şaşırtıcı başlıklar arasında bulunuyor.

Hâsılı Necati Mert, Sait Faik'i her yönüyle merak edenlere derli toplu bir hayat hikâyesi hazırlamış. Nitelikli okuru ile buluşması temennisiyle.



Selçuk Azmanoğlu